GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

Sl. No.	Particulars	Details
1	Language	TELUGU
2	Material	Paper Mss.
3	Bundle Number	TEL B 0052
4	Work Number	D 13165
5	Page No (From... To)	1 to 155
6	Name of the Work	NIDHANA YOGA RATNAVALI
7	Subject	ITHIHASAM

D160
B52

Skt. D. 13165 - Vaidyacintāmaṇi

D.160 - Manuṣyajāpyamu(?)

Skt. 13097 - [illegible]

Vaidyacintāmaṇi

Tel. D. 366 - Sarpapuramāhātmyamu.

Skt. D. 13141 - Chikitsa Sara Sangrahamu

B. 52

B. 52

D. 160 etc.

B. 52

13·1·15.

1.A. నిదానమొంగరత్నావళి. SKt 13165

156A. వైద్యచింతామణి. SKt. 13097.

171B. చికిత్సాసారసంగ్రహము. SKt 13141

197A సర్వప్ర[illegible]మాంస[illegible]ము D. 366

226A. మనువంశపురాణము. D. 160.

(Telugu)

D No. 160

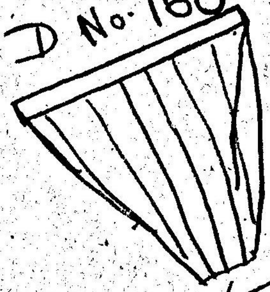

SKG

D 13097

Telugu

Works 2

1) D 160 and

2) 366

[illegible]

7

D. 160 etc.

13-1-15

The Nidhana Yoga Ratnavali.

A Treatise on Medecine in Sanscrit Verse

13-1-1

వైద్యశాస్త్రం - నిదాన యోగ రత్నావళి

Vaidyaśāstramu

SKT. D. 13165

శుభమస్తు అవిఘ్నమస్తు

శ్రీ శారదాంబాయైనమః

[illegible]

సీతాం [illegible] పంక్తి [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] దశస్యందననందనం ॥

[illegible] శ్రీరామచంద్ర [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] యోగావళిం

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

చతుర్విధ అజీర్ణాలు

ధూమాభాంత విదగ్ధే స్యాద్విష్టబ్ధే రసశేషస్తథైవచ-
ధూమస్యాద్వా వగంధస్స్యాద్ధూమస్యామ్లగంధికః
విష్టబ్ధే చాంగవైకల్యం రసశేషే శిరోవ్యథా
విబంధస్త్విష్టబ్ధత్త్వగ్రా నివారుత మూఢతా
అజీర్ణం లింగసామాన్యం విష్టంభో గౌరవం భ్రమః
వయోతిసార్ద్రం నాదస్యాద్వాతకోపనప తి
విబద్ధ క్ష్వధనాఛేదైర్వా యధి శపోవవః
సూచిభిరివ గాత్రాణి పీడ్యంతేతి విషూచికా
తత్రశూలభ్రమానాహాకంపస్తంభారయోనిలాత్
పిత్తజ్వరాతిసారాంతర్దాహతృష్ణాకఫాదయః
కఫచ్ఛర్ద్యంగగురుతావాక్సంగష్ఠీవనాదయః

॥ ఇతి జీర్ణోత్పత్తి లక్షణం॥

జ్వరలక్షణం- ధూమేజీర్ణమగంధంస్యాద్ధూమే ఆమ్లగంధిషు
విష్టబ్ధే చాంగవైకల్యం రసశేషే శిరోవ్యథా

చతుర్విధ అజీర్ణాని

ధూమేచవమనం తుర్యాద్ధూమే చపయః పిబేత్
విష్టబ్ధే స్వేదనం చాపి రసశేషేషు నిద్రితా

అష్టస్థానాని-

నాడీస్పర్శం చ రూపం చ శబ్దం నేత్రపరీక్షయోః
మూత్రవర్ణాని జిహ్వా చ అష్టస్థానాం పరీక్షయేత్-

॥ అథ నాడీపరీక్షణం॥

అంగుష్ఠమూలమాశ్రిత్య అంగుళిత్రయమాత్రకం
యువస్త్రీజీవమాత్రంచ నాడీ సర్వాంగసంభవా
కరమూలే పాదమూలే నాడీ వహతి నిత్యశః
నారీణాం వామభాగేచ పుంసాం దక్షిణశోధనం
వాతపిత్తాదిరక్తాంతా వృద్ధిరఫ గతిస్తథా
యుద్ధానాడి యుధాశ్రేష్ఠం విజ్ఞేయం వైద్యపారగైః
వాతనాడీ వక్రగతి జలౌకా ఉరసర్పవత్
బాలస్యజీవారతిజర్గలూకస్య గతిర్వత్
చపలాస్పైత్యనాడి యుద్ధా కాకయోరబపాదవత్
మరాళస్య గతినాడి కపోతస్య గతింగతః
కఫే శిఖిగతిః ప్రోక్తా కుక్కుటస్య గతిస్తథా
పారావతస్య చయకాన్నాడి పిప్పీలసంప్లవత్
మువాయుర్మిశ్రగతిర్వాయుర్మండూకవద్భవేత్
శ్లేష్మపిత్తగతింప్రాప్య ర్వ్యజానియ్యం భిషగ్వరైః
ముమాయలార్వరవన్నాడి ముపాయర్నాయూరవద్భవేత్
వాతేపిత్తే గతిప్రాప్యసుద్ధ్యే జానాతి పండితః
కుక్కుటస్య గతినాడీ మువాయర్నాడి జలూకవత్
శ్లేష్మవాతగతిజ్ఞేయా వైద్యవిద్యావిశారదైః
త్రిదోషగతినాడీ జిత్తర్పటకావత్
సుప్రాంతేపవతిత్రిదోషవర్ణ సంగమేసతి
వాంసవక్రమతి నాడీ మలబద్ధం విజానీయాత్

కాష్ఠాకారస్య వద్వస్తు చంచూగమనవద్భవేత్

కుటిలం శిథిలం మందం సూక్ష్మం చపలసంగతిః

సన్నిపాతే భవేన్నాడీ విధానిర్ణయం మిదం బుధైః

స్పర్శలక్షణం —

అథస్పర్శమిదం వక్ష్యే త్వచి దుష్టం (త్ర)యం బుధః

అత్యుష్ణం పిత్తరోగే తు అథవా చాతిశీతలం

స్నిగ్ధం శీతం శ్లేష్మరోగే స్యాద్ద్విజాశ్చైవ దృష్టిభిః

రూపలక్షణం

తస్యరూపం ప్రవక్ష్యేత శ్యామ ముఖావం (వ్య)క్తం బుధ

హారిద్రారక్తవర్ణాభా గాత్రే పిత్తే విజానయేత్

పాండురస్య చ వర్ణం చ స్యాద్రూపం కఫరోగతః

వి(శీ)ర్ణం త్రిరోగే తు వివర్ణం సన్నిపాతకే

॥ శబ్దలక్షణం॥

తత్ర శబ్దగుణం వక్ష్యే సమశబ్దసమీరణే

పారుష్యం స్వనాం చ వాతే పిత్తే శ్లేష్మరోగే చ హీనవాక్

ద్వంద్వజానాం త్రిదోషాణాం యోనిభిః షట్ (సప్త) విశోధనాః

నే(త్ర)పరీక్ష.

తథైనే(త్ర)పరీక్షా చ వక్ష్యతే తస్య లక్షణం

కించిత్కాలం శ్యామవర్ణం యోయం పృథితమారుతం

పీతలోహితవర్ణం చ లోచనే పిత్తరోగిణి

నేత్రమలం శ్వేత తుల్యం పాండురం శ్లేష్మజం పరం

హారిద్రా రక్తభా నేత్రే అథవా సన్నిపాతకం

అతిచపేతవర్ణాక్షే నామిలాయోనివిశేషతః

॥ మూత్రలక్షణం॥ - పురీషలక్షణం॥

పురీషలక్షణం వక్ష్యే పవమానం చ బద్ధవత్

అథవా శ్యామలం కృష్ణం తతః పిత్తస్య పీతవత్

రక్తవర్ణాద్వథా శ్వేతం విమలం శ్లేష్మకఫోద్భవం

అథవా శ్లేష్మజం ప్రాహు (ర్మి)శ్రితం ద్వంద్వజం భవేత్

మూత్రపరీక్ష॥

తతో మూత్రపరీక్షాం చ వక్ష్యతే శా(స్త్ర) సమ్మతం-

వాతరుక్ష్వే పాండురం మూ(త్రం) రక్తవర్ణం చ పిత్తతః

అథవా పీతవర్ణం చ తామ్రలానాం తథైవ చ

శ్వేతవర్ణం కఫానాం చ ద్వంద్వజానాం మిశ్రితం భవేత్

॥జిహ్వాలక్షణం॥

జిహ్వాపి తస్య రూపం రాస్యయం మారుతలక్షణం-

శ్యామా మాంసోభిత ద్రవే పిత్తే శ్వేత జిహ్వా (ద్ర)కారసా

సతంయతాంతాలశుష్కా సన్నిపాతస్య లక్షణం.

మి(శ్ర)వర్ణాశ్చ జిహ్వా చ ద్వంద్వజాః పరికీర్తితః

ఏతాః పరీక్ష్య సద్వైద్యః కుర్యాత్తు రోగాన్ చికిత్సితం-

॥యవాగుకాలం॥

అష్టాంగావశేషం తు అష్టతో యోదశ (త్రి) చిద్భవేత్

తత్త్వే యవండీ షణా శార్ధం లీఖంత తత లక్షణం

చతుర్థే దివసే ప్రాప్తే పూర్వాద్వలక్షణం వదేత్

పంచమేవాని సంప్రాప్తే యవాగుం ప్రాశనం తతః

పిప్పలీ పిప్పలీ మూలం చ వ్యం చి(త్ర)క నాగరం

పంచకోలయవాగుస్స్యాం సన్నిపాతం జ్వరాపహాం

శ్లేష్మతండుల సంసిద్ధం పిత్తజ్వర వినాశనం.

మసూరముద్గచణకయవషష్టికతండులైః
పంచముష్టికఇత్యేషయోగః జ్వరహరం భవేత్
సాంతిసారె లాజపేయా సశుంఠిధాన్యబిల్వపి.
వస్తిపార్శ్వశిరశ్శూలాత్పృష్ఠిగోక్షుర సాధితాం
లఘునాపత్యమానేన సపానాశ్వాసకాసినాం-
పిబందేవదినయూపైః పింపల్యామలకైశ్శృతాం-
బహుపిత్తేతుసఖరాలాజపేయాసశర్కరాః
బిల్వధాన్యబలామహౌషధిలాజముద్గసహాతంశృతం జలం
షడ్గపానుసహాతం సశర్కరం నాశయంత్రిఖిలదోషజం జ్వరం
తుర్యాహ్ని త్రి చతుఃపంచషట్సప్తదిఫు మాదిశేత్
వాతపిత్తా ధ్యం సన్నిపాతేషు చ క్రమాత్
షడాత్రం సప్తరాత్రం వా దశరాత్రమథాపివా
లంఘనం సన్నిపాతేతు యావద్ధారోగ్యదర్శనాత్
ఔషధపానవమే పథ్యే జ్వ యోజ్యేత్తతః
పథ్యం లఘుతరం దేయం వికే తం తదనంతరం
షడాత్రం పైత్తికే వారః సప్తరాత్రంతు వాతికే
శ్లేష్మికే దశరాత్రంతు జ్వరపాకం నియచ్ఛతి-

॥ యవాగూకాలం ॥

వాతిరంశౌ పరాం వర్జ్యాచ పూర్వాహ్ణే వాధపైత్తికే
శ్లేష్మికే చాదమధ్యాంహ్నే యవాగూః కాలమాచరేత్
అతిసారేతు గర్భిణ్యాం వృద్ధానాం శిశునామపి
తృష్ణారోగే క్షాంతదేహే చ యుక్తోషి
గర్భాశేరోగిణీవైవః లంఘనం పరివర్జయేత్

జ్వరోత్పత్తిః॥

జ్వరో రోగపతిః పాప్మా మృత్యు — న్తకః
క్రోధో దక్షాధ్వరధ్వంసీ రుద్రో నయనోద్భవః
జన్మాంతయోర్మోహమయః సంతాపాత్మాపచారజః
వివిధైర్నామభిః క్రూరో నానాయోనిషు వర్తతే
స జాయతేష్టధా దోషైః పృథక్ ద్వంద్వైః సమాగతైః
ఆగంతుశ్చతులాస్త్రత్వాస్సమష్టవిధోషకః
ఆమాశయం ప్రవిశ్యామమనుగమ్య విధాయచ
స్రోతాంసి పక్తిస్థానంచ నిరస్య జ్వలనం బహిః
సహాతేనాభిసర్పంతస్తపంతస్సకలంవపుః
కుర్వంతి గాత్రమత్యుష్ణం జ్వరం నివర్తయంతితే
స్రోతోవిబంధాత్ప్రాయేణాగతస్స్వేదసంజాయతే
తస్య పూర్వరూపమాలస్యమరుతిర్గాత్రగౌరవం-
ఆస్యవైరస్యమరుచిర్జృంభాసాస్రాకులాక్షితా
అంగమర్దో విపాకోల్ప ప్రాణతాబహునిద్రతా
రోమహర్షో పివమనం పిండికోద్వేష్టనం శ్రమః
హితోపదేశేష్వక్షాంతిః ప్రీతిరమ్లపటూషణే
ద్వేషస్స్వాదుషు భక్ష్యేషు తథా బాలేషు తృష్ణకం-
శబ్దాగ్నిశీతవాతాంబుచ్ఛాయోష్ణేష్వనిమిత్తతః
ఇచ్ఛాద్వేషస్య తదను జ్వరస్య వ్యక్తతా భవేత్
తంచ-
మిథ్యాహారవిహారోత్థాదోషాహ్యామాశయాశ్రయా
బహిర్నిరస్యకోష్ఠాగ్నిం జ్వరదాస్స్యూ రసానుగాః-

॥ వైద్య॥ నిధాన యోగ రత్నావళి ॥

ధాతుస్థానేషు సర్వేషు వసన్నగ్నిరివ గచ్ఛతి

త్వచి స్థిత్వ దివసే ద్వార్తమూర్ధ్ని సంతాపతే జ్వరః

వాతే పిత్తే కఫే ద్వంద్వే త్రిదోషే జ్వరరోగిణాం

క్రమశః ప్రథమం తత్ర ప్రావబల లక్షణ వక్ష్యతే

పిత్తం పంగుః కఫం పంగుః పంగవో మలధాతవః

వాయునా యత్ర నీయంతే తత్ర గచ్ఛంతి మేఘవత్

ఖాతమాత్రే చిరిత్వా యాం సోపస్తే ప్లుత యోగతః

వస్త్రాపవిష్టే స్ఫుల్లః ప్లుల్పా విశరత్యసా

పయోవేవ తపి తోషస్య ముద్భవి

స్థానాంతరగతస్త్వాపి వికారాన్ కురుతే బహూన్

॥ వాత జ్వరే ॥

రోమాంచలోచన నిమీలన కంపజృంభా స్తంభాస్య శోష నఖరే చ తనాం చ తాప్యం

నాసక్షవా ప్రద్రవనం మధురం ముఖం చ వాతజ్వరే భవతి కుక్షి శిరో వ్యధా చ

॥ పిత్తజ్వరే ॥

ప్రలపనమతిసారః ప్రతాపస్వేదః చ భ్రమముఖ్యతయుక్తైర్మూర్ఛనం దేహదాహః

నఖరనయనవక్త్రే నాసికా యాంచపీత స్వతల ముదిత మాల్యైః పుంసి పిత్తజ్వరేచ

॥ శ్లేష్మ జ్వరే ॥

ప్రవాశే వమనం తన్వాచ నఖరే మాత్సర విదగ్ధాక్షవిః

నాసస్రావ నత్రి రత్వక్షిత పులకం ప్రస్వేద నిద్రాన్వితా

శీతశ్వాసాదాముఖే మధురతా సోష్మస్య వాంఛాయుతా

విద్యుచ్ఛిగ్ర దిదం జనస్య దిదం శ్లేష్మ జ్వరే లక్షణం

॥ వాతపిత్తజ్వరస్య ॥

మూర్ఛా ద్వందద నే జలం పులకితం రోమాంచని ద్రాదయః

॥ వైద్య॥ నిధాన యోగ రత్నావళి ॥

సోల్లాసం హృదయం ఖదత్వ మరుచి శ్వాస స్వరాస స్వప్న

పాంచుర్యం చ కఫస్య సంధిషు తపేదోశ్చ లలాటే వ్యధా

సందర్లక్షిత లక్షణం మునిభిస్సా వద్వాతపిత్తజ్వరే

॥ శ్లేష్మపిత్తజ్వరే ॥

తిక్తం ముఖం మోహ తృష్ణా ప్రలాపః ప్రస్వేద తైస్సా రుచి దాహ యుక్తః

సతాంస మాలస్య ముదేతి దేహః శ్లేష్మపిత్తే జ్వర చిహ్నమేతత్

॥ వాతకఫజ్వరే ॥

శీతస్సారుచి శ్వాస సర్వ సంధిశిరోవ్యథా

క్షవేద్గౌరవం తంద్రా జాడ్యం నిద్రా వాతకఫజ్వరే

॥ మహాదగ్నికుమారం ॥

పారదం దరదం చైవ తునయిగంధరం తథా

తామ్రం తారం చ నాగం చ స్వర్ణం ముష్టి సాంగాని వ్రయుం

శుద్ధద్రవ్యం వత్సనాభం సమభాగాని కారయేత్

వాసపత్రి రసైస్సాకం మర్దనం చ తథైవ చ

రాచకప్తాం వినిత్యా ద్రవ స్రేణ వ్రత్రిరాం విపేత్ ×

పంచ యేద్గిన మేకం తు సాంగశీతల ముద్ధరేత్

ఖల్వే మద్యే వినిక్షిప్య ప్రయోగం కురుతే భిషక్

ఆర్ద్రకం పంచపిత్తేన సార్థం వచేద్దిన మేకతః

మరిచిస మభాగేన వేదసంఖ్యా మ్రుతం క్షిపేత్

జంబీర రసమద్యేన గుంజమాత్రం ప్రయోజయేత్

ప్రయోగ దశాం సన్నిపాతాం సర్వజ్వర వినాశయేత్

జ్వరం చ విషమం శీతం పక్షం ద్వి త్రి చతుర్థకం

నిహంతి సకలాన్ రోగాన్ సేవనాదగ్నికుమారకః
నారికేళోదకం తద్వా పిబేద్వా శర్కరోదకం-
శీతరంగుడమాపిష్టం క్షీరాన్నం పథ్యమాచరేత్

॥సూచీముఖరసం॥

హింగుళం వత్సనాభం చ తాంబూలరసమర్దితం
తత్పిష్టం గోళకం కృత్వా సూచితాగ్రేణ దాపయేత్
సన్నిపాతమభిన్యాసం తంద్రామోహవినాశయేత్

॥తరుణజ్వరమురారిః॥

రసపంచగుణం తుత్థాని తామ్రభస్మం త్రిధస్మృతం
నిష్కత్రయం చ దరదం మరిచం నాగరం త్రిధక్
త్రినిష్కం జయపాలం చ సపిష్టం సర్వమేకతః
దంత్యంబునా త్రిధా మర్ద్యం చూర్ణం గుంజాద్వయం దదేత్
నిష్కం శర్కరయా యుక్తం యుక్త్వా మర్దేన జ్వరం హరేత్
తరుణాం సేవనాత్ త్రిత్వం తరుణజ్వరనాశనం-
తరుణజ్వరమురారిర్నామతస్త్వం ఖ్యాతో యోగవరః

॥అర్ధనారీశ్వరం॥

గౌరీశిలా హింగుళమభ్రకం చ తాళం చ తామ్రం చ బలిం చ సూతం
విషం చ నేపాళమధూత్థపం చ వల్లీఫలం పగ తర్కారిబర్హిష్ఠుద్ధం
మయూరమానాం హి సపిత్తయుక్తం దంత్యంబునా మర్దితగుంజమాత్రం-
అభ్రో త్వరసస్య పయో మిశ్రయో మస్య వామార్ధజ్వరం నిహన్యాత్
అర్ధం శరీరం వపుషశ్చ మధ్యే మహోద్ధతం వైద్యవిహాందరావై
తథా జయా దత్తరం దుగ్ధమిశ్రం పిబేద్ధనతరాగాజ్వరస్య
తదీతమజ్జం దినదహస్తం చిత్రాపరాగం

అర్ధనారీశ్వరో నామ రసస్సర్వరసాయనం -

॥గ్రంథాంతరే॥

రసగంధామృతం తామ్రైవ సమశుద్ధం సయంతకం
జైత్రీష్వా మృదా సర్వం యుద్ధా ధృతం-
స్థాపయేన్నిస్తయే భాండే పిధాయ లవణం న్యసేత్
భాండేముఖే నిరుధ్యాథ తాం చతుర్యామం మృదగ్నినా
స్వాంగశీతలమాదాయ కృత్వా ఖల్వే విచారయేత్ —
గుంజాద్వయం ప్రమాణేన సప్తరాత్రాణి యోజయేత్
వామయాగ్నే జ్వరం హంతి దత్తికే లోకకేతురం
దత్తికాంగ జ్వరం హంతి సౌరాష్ట్రీం నిశ్రితం పివేత్
గుర్వాద్యవ్యాతమం గవ్యాం జ్ఞాపనియ్యం ప్రయత్నతః
మునిభిః కథితం యోగం వైద్యజీవనహేతవే
అర్ధనారీశ్వరో నామ రసస్సారే వినిర్మితం -

॥గ్రంథాంతరే॥

నవసారం గంధకం చ దార్విపాషాణమేవచ-
పారదం చ సమాంశాని స   తులానిచ-
ఏతేషాం చ చతుర్భాగమేకస్య చ మనశ్శిలా
మత్స్యపిత్తం చతుర్యామం సర్వం సంమర్దయేత్తతః
గుంజామాత్ర ప్రమాణేన దయవానివతారయేత్
ఆర్ద్రకస్వరసేనైవ సంయుక్తం వయతం పిబేత్
సైన్యమునైత పాకృతు తత్పార్శ్వే జ్వరనస్యతి
అర్ధమాత్రం తదాసేన పిత్వా చ తరవాశ్చర్యే

అర్ధనారీశ్వరో నామ రసోయం సర్వరోగజిత్

॥ (గ్రంథాంతరే)॥

రసస్యార్ధభాగం గుళనాగరాణాం చ మందారపుష్పం సుశుష్కమార్గం

గతిగుర్జద్రావమాలశారంథసంఖ్యాసర్వైశ్చ మేతైశ్చ తమోర్జితానాం

త్రింశత్రివర్ద్రావ సుగంధమేవ తద్గంధమాషేరుధిరాశ్వమర్ద్యం

గుంజామితం స్వల్పయోమావిమర్ద్యం నాసాపుటే దక్షిణ వామనస్యం

తదర్ధదేవా జ్వరసన్నిపాతే శిరోరుజాసర్వనివారణే (ప్రం)

తద్వామనాసాపుటసం(ప్ర)యుక్తం తత్వార్ధపాదం జయతే త్రిదోష

సర్వాపతంద్రుఖిలసర్వదోషాంశ్చ రుద్రాదపస్మారజయమాత్యా

వామాంగపతి(ద)సమాశ్వరం వా (అ)పమృత్యునాశం సుఖదానరాణాం

(గ్రంథాంతరే)

నిష్కమాత్రం రసం శుద్ధం తదర్ధం తారముచ్యతే

తారార్ధం మణివాకణాకమేతచ్చార్ధం హ్రితం సమం

శ్వేతధూర్తార సం(ప్ర)స్థండాలోయం త్రైన పాచయేత్

మర్దయిత్వా పునస్సార్ధం వేదేనా వ్యత్తారక్షితి

అర్ధనారీశ్వరో నామ వామాంగజ్వరనాశనః

॥ బడబానలరసం॥

రసోష్యతామ్రే తా కుప్రఫధ్యం ధంతుఫతాళకం

దంతిబీజాని షడ్భాగం పంచభాగస్తు యంశకం-

చతుర్భాగ ధత్తూరబీజాని ఘృష్యంతుత్థయం భవేత్

పత్రాని వర్షామూలోద్ధరసైనైవ విమర్దయేత్

బడబానల నామాయం రసోయమవిపేదత్వేత్

విషమాత్ర (ప్ర)యోగేన సన్నిపాతం జ్వరాతంకం త్రైః

సన్నిపాతం పరేష్వేవ (ప్రు)ం సర్వజ్వరవారం పరం

నారికేళోదకేనాథవా పిబేచ్చర్కరవారిణా:

క్షీరాన్నం చ తథా పథ్యం రసరాజో యముమిశ్రితం

॥ చండేశ్వర రసం॥

సమాంశం పేషయేచ్చుద్ధం రసం గంధం శిలావిషం

నిర్గుండ్యార్ద్ర (ద్ర)వైర్భావ్యం (త్రి)వారం చార్ద్రక(స్వ)ర-

సైయోమాషం ద్విగుంజం తు దియం తక్రౌదనం సత్యదా

రసం చండేశ్వరో నామ జ్వరం వాంతి మహాద్భుతం

॥ తరుణజ్వరకేసరి॥

దరద జలదయుక్తం శుద్ధసూతం చ గంధం (ప్ర)హారమపి సుపిష్టం మాషమాత్రం యుక్తం

జ్వరగజదారి నామకం స్యాన్నిబోధకేన (ప్ర)థమజనితదాహ్యా శీతజ్వరమన్యైవ బాధ్యా-

॥ శీతజ్వరవార మార్తండో యం రసం॥

నాగవంగం చ తా(మ్ర)ం చ గంధకం టంకణం తథా

సూతం చ విషనేపాళం వారితాళం సమం తథా

పంచత్రికగమర్దనాదసర్వం తుల్యాంశ మూషకం-

స్థాపితం భాండమధ్యే తు పాచయేద్దీపవహ్నినా

తద్భాగశంఖితలం తైత్వాభ్రంగరాజే న మర్దయేత్

(అ)ర్ద్రకస్య రసేనైవ మర్దయేచ్చ పునః పునః

త్రిగుణ (ప్ర)మాణ వటకాన్ రసేనార్ద్రకస్య దాపయేత్

గుళద్వయ (ప్ర)మాణేన జ్వరం శీతజ్వరం రసం-

॥పూర్ణ(చం)ద్ర రసం॥

చపలాం శపదయుక్తం జంబీరనీరేణ మర్దయేత్

తయోర్ద్విగుణసమ్మిశ్రం సుధాచూర్ణం విచక్షణః
కుక్కుటే పుటపాకేన తద్భస్మం వల్లమాత్రకం
త్రయోదశజ్వరనాశాయ పూర్ణచంద్రమతిస్మృతం-

॥ తరుణజ్వరారి॥

రసయంత్రగగంధాని తామ్రభస్మం పృథక్సమం
నిష్కత్రయం చ దరదం మరిచం నాగరం పృథక్
త్రినిష్కం జయపాలం తు సవిషం సర్వమేకతః
దంత్యంబునా త్రిధా మర్ద్యం చూర్ణం గుంజాద్వయం వదేత్
నిష్కశర్కరయా యుక్తం యామార్ధేన జ్వరం హరేత్
తరుణజ్వరేచనాత్యేవం తరుణజ్వరనాశనం-
తరుణజ్వరారినామాయం తత్ప్రాప్తం భైరవేశ్వరః

॥ శాంభవిరసం॥

శుద్ధపారదగంధేభ్యో యంత్రకం నాగరాభయా
ఏరండదంతిబీజాని క్షారపంచాలవణం సమం
మర్ద్యం జంబీరనీరేణ ఖల్వే మర్ద్య దినత్రయం
శరావసంపుటే రుద్ధ్వా పుటం తు కుక్కుటే పచేత్
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య మర్ద్యమేరండతైలకైః
దశాంశం మరిచం దత్వా మరిచాంశం విషం క్షిపేత్
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం సర్వజ్వరహరం పరం
దధ్నస్సార దాపయేత్పథ్యం త్రిఫలానారికేళజం
పార్వతీనిర్మితం పూర్ణం నామ్నాయం శాంభవీరసః

॥ రామబాణరసం॥

రసమేకం ద్వయం గంధం మాషపాషాణకద్వయం-

దత్తూరరససప్తార్ద్యం పచేద్వనజాంత్రితిః
రామబాణరసోనామ శీతజ్వరనివారణం.

॥ జ్వాలాముఖీరసం॥

ఖండితం పారిగంధం చ జ్వాలాముఖ్యా రసాన్వితం
రుద్ధ్వా భాండే పచేత్ స్వాంగం తద్భస్మం చూర్ణయేద్బుధః
ఉష్ణాంశం త్రికటుం దద్యాన్నిష్పిష్టం తు ఖల్వయేత్
నాగవల్లీరసైస్సార్ధం వాతపిత్తజ్వరాపహం
అయం జ్వాలాముఖీనామ సర్వజ్వరకులాంతకః

॥ దక్షిణామూర్తి రసం॥

ఫలాశైలాగ్రకం భస్మ సమాంశం తారమేవ చ-
పారదం మేనసూక్ష్మపాషాణం అర్కక్షీరేణ వాసరం
శరావసంపుటే రుద్ధ్వా మర్ద్యేత్ కర్షే నిక్షిపేత్
పుటదుమద్వా ర్ద్ధిరాపవహ్నౌ జ్వాల యామమాత్రకం.
పాషాణభస్మ శుద్ధేందు సన్నిభం సర్వరోగనుత్
దక్షిణామూర్తినామాయం వినిర్మితం భిషజ్ఞైస్సదా
శీతజ్వరే సన్నిపాతే సర్వజ్వరవినాశనం.

॥జ్వరమురారి॥

త్రిసప్తజంబీరభావితకర్పూరస్య చూర్ణం త్రిధా పేనపనీతవిమర్దితస్య
వల్లద్వయం దధతి శర్కరయాను పానం స జ్వరం వారిజ్వరమురారిరసస్వరూపం

॥సూతిరామబాణరసం॥

రసకంపారభృతం గంధం తాళకంచ మనశ్శిలా
కర్పూరశిఖితుత్థం చ నేపాళం విషయంత్రకం-
దరదం సైంధవం క్షైవ సర్వతుల్యం చ పారదం

మధూకవీజతైలేన మర్దితం దివసత్రయం
శిలాయంత్రపచేద్యామం తన్నిష్పాద్య ఖల్వమధ్యగే
త్ర్యూషణ రసస్య పిత్తేన భావితం దివసత్రయం
ఖల్వే చాపి రసస్యైవ ద్విగుణం గుంజాదిమర్దితం
జంబీరస్వరసే యుంజేత సన్నిపాతం నివారయేచ
పాత్రాముఖాఖ్య సతం పంచ ముఖం త్వం ఖదిరత్వచం
శాఖాఖామూర్ధ్వ శ్వాసంచ ధనుర్వాతం నికృంతయేత్
సూచికాముఖనామాయం రసః ప్రాణప్రదాయినః

॥ రామబాణం॥

శుద్ధద్వయం చ తాళంచ మూషకాఖ్యాగతద్వయం
సారదం దరదం చైవ గంధకంచ మనశ్శిలా
[illegible] విషనీలాంజనం తథా
ఏతత్సర్వం సమాంశాని శ్లక్ష్ణం కృత్వా [illegible] చతుష్టయం
మర్దయేత్ [illegible] దినత్రయం
గుంజాప్రమాణవటీః [illegible] చారయేత్
శర్కరాక్షీరసంయుక్తం శీతజ్వరనివారణం
రామబాణమిదం నామ సర్వజ్వరనివారణం
నారికేళోదకం వాపి [illegible] శర్కరోదకం
శర్కరం గంధమాపి [illegible] పథ్యమాచరేత్
తద్యథా -- ॥ రామబాణరసాయనం -
పారదం ---- మృత లవంగ గంధకం। నాగయుక్తమరిచేన వింశతం -
త్రిజాతి ఫలమర్ధభాగికం। తింత్రిణీఫలరసేన మర్దితం.
మాసమాత్ర మనుపానయోగ్యతే సద్య ఏవ జఠరాగ్నిదీపనం.
నష్టవాంసశలరోగనాశనం రామబాణరసాయనం.

॥ శీతజ్వరాంకుశం॥

రసస్య ద్విగుణం గంధం గంధతుల్యం చ టంకణం
రసతుల్యం విషం యోజ్యం మరిచం పంచధా విషాత్
షష్ఠ్యాంశం దంతిబీజాని ప్రత్యేకం మరిచాన్వితం -
మహాజ్వరాంకుశం నామ జ్వరాణాం శీతకో భవేత్
ఏకాహికం ద్వ్యాహికం త్ర్యాహికం చాతుర్థికం తథా
విషమం వాత పిత్తోత్థం వాంతి సత్యం నసంశయః

॥ చండసిద్ధరసం॥

పాషాణత్రితయం సూతం తాళకం శిఖితుత్థకం
శిలాస్త్రాంచన పాకం మర్దయేత్ పంచ రోహితం
శిలాయంత్ర పచేద్యామమహాపిత్తేన మర్దయేత్
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం శీతజ్వరహరం భవేత్
శర్కరస్యానుపానేన చండశీతరసోత్తమం
శీతజ్వరాష్టిబడబానల రసం॥
గంధకం మాక్షికం [illegible] పాషాణమేవచ
సమాంశాన్నార యుక్తాత్ [illegible] ఫలమధ్యతః
దశవారం వినిక్షిప్త [illegible] విమర్దయేత్
గుంజామాత్రప్రమాణేన [illegible] చేద్విషే
ఏకద్విత్రిచతుర్థే వా సన్నిపాతజ్వరాపహం
శీతం విషమజం శీతం [illegible] త్రయాపహం
శీతజ్వరాష్టిబడబానలనామ [illegible]
నానానుపానజైర్దేవ [illegible] పథ్యమాచరేత్

॥ బ్రహ్మాస్త్రరసం॥

సూతాభ్రతామ్ర గంధంచ హింగుళం చ మరిచకం

పిప్పలీ సైంధవ పాపతం సర్వాంశ మష్టితం తథా
సర్వపాదాంశ వేపాంశం పంచపిత్తాన్ భావయేత్
షష్ఠమాషమాయుర్వా గవారాదపి త్రిజై
బుద్వారంధ్ర పయోగేన త్రిఫలా సాంది సన్నిభేత్
సవాసోతలవంస్నానందారయే చందనాంబుభిః
త్రిఫలా సారఫలం భక్ష్యం యద్దేష్టం తప్తభోజనం
త్రివిధేన సదాస్నానం పపథ్యం నివారణం
బుధ్నస్త్ర రసనామోయం బుధ్నానామోయ మయుక్తి
॥ కల్యాణరసం॥
తాళకం గంధకం తుల్యం శంకద్రావం సమంసమం
మర్దనం జంబీర నేరేగా తోలా యంత్రాదినం పచేత్
తన్నాధ్యా చూర్ణితం త్ర్యాదే యం పల్ల ద్వయం భాతం
అనుపాన విశేషేణ సర్వజ్వర వారణం పరం
కల్యాణరసనామోయం బుధ్నాగ్నాని కృతం పురా
॥ ఆమాకమ పాశ జ్వర రసం॥
నిష్కత్రయంచ చపలం పారదం దానైక నిష్కకం
వర్షాభూస్వరసే పిష్ట్వా తస్యాల ఛ్త్రితి గోళకే
తప్తిష్టం నిక్షేపే త్ఖాన్యా మాషాయం చ నిరుద్ధ్వతి
సత్తుయంచ పుటం దత్వా శక్యేన సహమర్దయేత్
ఆమామపా శజ్వరోనామ రసః సర్వజ్వరాపహారః
॥ తరుణజ్వర కులముంబురః॥
ఫంకగం రసగంధాంచ మరిచాని సమాంశకం
సర్వం జంబీరన రేగాదినాని త్రిగిమర్దయేత్
సంశోష్య శర్కరాయుక్తం మత్పుపిత్తేన భావయేత్

భావితం రససంసిద్ధమారోగ్యస్యాస్య స్వధా
వల్లత్రయం చ పయోయుంజీత పానార్థం వారి శీతలం
తత్ర ముక్తం భవేత్ తద్వం ప్రంతార్కఫలసంయుతం
సర్వాన్నప జ్వరాన్ హంతి రసోయం జలమంజరి
పైత్తజ్వరే గపుణ్యస్తాపాసు నుష్ణాత్ర తీకరేచ
॥ జ్వరవారరసాయి॥
త్రిచమంపోలమూలస్య పాఠాదార్వీచ తత్సమం
పిష్ట్వా తుతతుల్యతోయేన వధ్రాని తైలసమ్మితాన్
భాయంచ కృష్ణం స్యాము తత్ర వానసహం తండుల వారిణా
వాతం చపిత్తజం శ్లేష్మం ద్వంద్వజం సన్నిపాతకం
పేతార్క సర్వాన్ వారయేత్ స్త్రీయేత్ తేనాత్ర సంశయః
ప్లీహాస్యంచ యద్గాపద్మం శ్వసనగేషు నాశయేత్
గిరిపోషణవాంత్రలా లాబూచూర్ణం సహర్కరం
తేవాయేన్ధసం యుక్తం వారస్య త్త్రిమహాభుధం
॥ జ్వరమన తు అపథ్యాయి॥
కుసుమం చందనం చ దంతాం బూలం కల్పాశనం
అభ్యంగుడం చ తిలం జం నురత్తి ద్వంద్వ భోజనం
తూలికయోస్వాం నవ వస్త్రం వాయుక్షేయేష్ట మందిరం
నారీస్వాదవతాం కంచ జ్వరితః పరివర్జయేత్
తాంబూలం కల్ప వస్త్రం పరిమళ కుసుమం చందనం చారుగంధం
పర్యాంకం తుంతుముంచే ద్రవతగురుపిశితం వాయుఖ్యా యుష్టగేహం
తూలికయోస్వా స్నానం మధురవరదధి ద్వర్గసత్వ ర్యసోవా
త్యాయోయం కోపకటుంజ్వరవిరలమనోవాయోధేష్టం త్రికషే
పిష్టాన్నాని న సర్వాణిశర్కరాని వర్జితాని చ

వదాంతో ఇష్టవర్ణాని జ్వరితః పరివర్జయేత్
క్షుత్తృష్ణే త్వరే జ్వరే క్షాంతే వమనే శ్వాసం ప్రవృత్తే జ్వరః
వమనాంతే ఓష్ఠ జలం పీతం నిష్టమాత్రం తు వాంతి స్యాత్
గుళూచీనాగరాక్వాథం మర్దనే శం నిశాపానయేత్
ఏవంతు పాచనం రుగ్ణో ప్రదేద్ద్విసూర్యధన జ్వర

॥వాతజ్వరకషాయం॥

అరంబుభార్జీ రాశాంతి తస్రారివాంసపాదిరా
క్వాథ దేవాంత జ్వరం వాంతిరాం మహావాజ్ఞైవ రావగం
బంయుంతి (త్రి)ఫలాంకస్నా విష్ణుక్రాంతా సనాగరం
వాంత జ్వరం నివారం త్వాంశు క్వాథం పిప్పలి ఖతృతం

॥పైత్యజ్వరకషాయం॥

ఆరగ్వధముద జలదం కేశాం వస్థా పర్పట నాగరం
ద్విబల జీరకం క్వాథం పైత్య జ్వర నివారణం
గుళూచీ పద్మ శిరకం ముస్తా మృష్ణ చందన నాగరం
క్వాథం పిత్త జ్వరం వాంతి గరుడేనైవ పన్నగాః
ద్రాక్ష బంధూ గ్నిబలా ఉశీరాంబుద నాగరం
వా (త్రి) కుస్తుంబురు క్వాథం పైత్య జ్వర వారం పరం
శింతాం వస్థా ధాన్యకం చుష్టిం రాస్నా ముస్తా శతావరి
శివే చుం నాగరం కేశం క్వాథం పైత్య జ్వరాపహం
నిదిగ్ధికా శృంగరాజం తుండవేరప్పలం వచా
నాగరం దీపకం క్వాథం శ్లేష్మ జ్వర వినాశనం
ఆసిరంధ్రాన్వితం వాష్ప త్రాక బంధూ దురాలభా
(త్రి)ఫలా నాగరం క్వాథం పిత్త శ్లేష్మ జ్వరాపహం
గుడూచీ నాగరా ముస్తా భూనింబా ... బాహ్యా
బలాస్థిరా చయా క్వాథం వ్రంశ జ్వర వారక పరం

॥అజీర్ణజ్వరకషాయం॥

త్రిఫలా (త్రి)వయం క్వాథం (గం)ధిక పిప్పలం వచా
చిత్రకం శుండి క్వాథం అజీర్ణ జ్వర నాశనం

॥ఇష్టజ్వరానాం॥ రపానం॥

ద్రాక్షా ... చముష్టిరం పైరసద్విగుణాం జలం
క్వాథం త్రైరాంశ శేషం చ అనుపానం సశర్కరం
ఇష్టజ్వర నివారణం ... యోగదా ... యోజయేత్

॥పురాణజ్వరకషాయం॥

ద్రాక్షాపృథ్వీ ... బంధూ సహదేవి బలాకణా
క్వాథం నాగర సంయుక్తం పురాణ జ్వర నాశనం
... బంధూ బలా ... (ఆ)రగ్వధ ...
... క్వాథం పురాణ జ్వర నాశనం

॥శీతజ్వరకషాయం॥

(ఆ)రగ్వధ ... శాంతి విష్ణుక్రాంతా చ పద్ధతం
బలా క్వాథం తేనా యుక్తం శీత జ్వర నివారణం
(అ)శ్వగంధ ... నాగరం ... బల ...
... బంధూ బలా క్వాథం శీత జ్వర వినాశనం
విష్ణుక్రాంతా సహదేవి శాంతి భూనింబ శారిబా
మధు పిప్పలి సంయుక్తం క్వాథం శీత జ్వరాపహం
బదరి (త్రి)ఫలా శాంతి శారిబా ముస్త పర్పటం
... బంధూ సహదేవి క్వాథం శీత జ్వరాపహం

॥ఏకాహికజ్వరకషాయం॥

మహాబలా చ భూనింబా (త్రి)ఫలా శారిబా ...
క్వాథం నాగర సంయుక్తం ఏకాహిక జ్వరం హరేత్

॥ద్వ్యాహికజ్వరకషాయం॥

పటోలం ఖలదం శాంతి విశాలామృత పర్పటం
క్వాథం పిప్పలిసంయుక్తం పారేత్ (హం) ద్వ్యాహకం

॥ (త్రి)యాహకజ్వరకషాయం॥

ఆరగ్వ తులశి ద్రాక్షా శాంతి భార్గి విశాలకం
సహదేవి బలాక్వాథం పారేత్ (హం) (త్రి)యాహకం -

॥ చాతుర్థికకషాయం॥

పటోల చావిరా శాంతి పద్మకే తులసీ బలా
విష్ణుక్రాంతా బలాయుక్తం పారే చాతుర్థికజ్వరం

॥ పంచాహకజ్వరకషాయం॥

(త్రి)ఫలా పద్మకే శాంతి వారాహ వాశారిబా మృతా
క్వాథం పిప్పలిసంయుక్తం పంచాహకజ్వరం పారేత్

॥ సర్వాహికజ్వరకషాయం॥

బలా (త్ర)యంతా త జంఘా ఘనాంబు (చి)త్రకం-
వారాహ నాగరం క్వాథం సర్వాహికవినాశనం-

॥ శీతజ్వరకషాయం॥

విష్ణుక్రాంతా వరా శాంతి రాత జంఘా బలా (త్ర)యం
కిరాతికి సహాత క్వాథం శీతజ్వరవినాశనం
విశాలా శారిబా శాంతి సహదేవి వరా బలా
మరిచి సంయుత క్వాథం పారేచ్ఛీ (హం) శీతజ్వరం

॥ (అ)ంతర్గతజ్వరకషాయం॥

పటోల కిరాతిక ముస్తా రాత జంఘా మహాశాక థం-
విశాల పర్పట క్వాథం జ్వరమంతర్గతజ్వరం పారేత్

॥ సంధ్యాకాలజ్వరకషాయం॥

ఘనాంబ్వారగ్వధ త్రాంగి మహా [illegible] (త్రి) పటోలకం
విశాలా నాగరక్వాథం సంధ్యాజ్వరవినాశనం

॥ జ్వరధూపం॥

ఆరగ్వ తులసీ మూలం రాత జంఘా కుశానికా
ఖరవిష్ఠా శవస్త్రా ధూపధూపం యజ్వరనాశనం-
మహిషాక్షి బలి మదన మత్స్య కృష్ణ పవచ
శశి మూషిక డాలా నాదీ గాలపి బర్హిగాం
శివ ముఖ్య శ్వసన్యాధ శారి తాంచ శ్రీ వాతయోః
హంసుతు క్షుప [illegible] తే [illegible] శ్వి [illegible] గినాం
క్షీరాదినాం చ విభూ (తం) పాసక్తి [illegible] శితం
ధూపం ధద్యాజ్జ్వరార్తస్య [illegible] దిక్షస్య విశేషతః
(అ)పస్మారాది భూతే [illegible] (గ) [illegible] స్యధైవచ

॥ జ్వరహర (అ)నుపానాలు॥

జీరకం (త్రి)కటుకం చ [illegible] నిగుండి [illegible] గాత్
[illegible] గుడూచి శిగ్రు [illegible] నాగవల్లిదళానిచ
శర్కరా తులసీ [illegible] లవంగం లశునం ఘనా
ఏవం విధానుపానేన జ్వరా [illegible] ంద [illegible]

॥ శీతజ్వరతైలం॥

సావర్చల నాగర [illegible] ముక్తా [illegible] లానిశా లోహిత [illegible]
తైలం యుత [illegible] సిద్ధం (అ)భ్యంగనే శీతవిధావనాశం

॥ జ్వరనస్యం॥

గిరికర్ణికా మూలం మరిచం లశునం యుతం-
నస్యం శీతజ్వరం హంతి పక్ష (త్రి) చతుర్థకం-
నాగమోదం సైంధవం [illegible] లశునం మరిచం సమం
(అ) [illegible] ప(త్రి) రసం నస్యం (అ)హిక జ్వరనాశనం-

× ॥శిరోరోగనస్యం॥

విడంగం మరిచం వ్యోషం సైంధవం రేణు నాగరం

శృంగగవ్యపుష్పైః పక్వం నస్యం శిరోరోగనుత్

॥ అష్టాదశమూలకషాయం॥

బృహతీద్వయ చతురారిబలాంపాంపవిభీల్వకాః

శిఫటం . దుకస్సైవ ద్విస్థిరా చిత్రకం వరా

ఆర్కని శ్వేదిశాశి శ్వ వరుణ కుండలి ద్వయం

అష్టాదశాఖ్యమూలాని సర్వాశాకోషనివారగాః

॥ దశమూలకషాయం॥

బలా బృహత్యం ద్విశ్వా తిశ్రీపర్ణీ విల్వపాఠి

యండుకాద్విస్థిరా శాంతి స్వోథిం యం దశమూలకం

దశమూలకషాయేణ సర్వశోఫ సన్నిపాతజిత్

॥ పాస్వేతశ్రతైలం॥

సామ్ర్వేర పాస్వేతర్కంచ కందనాశా దశాంశ్రవం

శైలాదయుక్తాఫ్లతే సప్త చతుర్భాగావశేషితం

తస్తోషస్నలకలకం పాపిప్పలి క్షీరం చతుర్గుణం

తైలప్రస్థం పచేద్వైద్యః సమ్యక్వాధ్యేన వారయేత్

పానాభ్యంజన శేషేచ నస్యం నేత్రాంజనాదినా

శిరస్త్వరవారం శ్లేష్మం విషమజ్వర నాశనం

సంతతాదివారంకం పలినాశయేన్నాత్రి సంశయః

॥ పాష్పదావాః॥

జనయతి వనురాంతింబాధరాగ్నిం తుప్తిరాంధా

నశూలాం వారతిజ్వరమతి జీర్ణం నావిసారం సగుల్మం

పవన జనిత దోషాస్ శేషో సవాసాందిరోగాన్

॥వైద్య॥ నిధాన యోగరత్నావళి॥

త్రయ ఉపతి లఘురూక్షం పాకం పాస్వేదావాస్వేన

సాధ్యలక్షణాలు –

ప్రకృత్యా స్వేష జంవారిపా యంత్ర్యాం విరంగనే కుచః

నదాస్వాన్యం పవితేనేక్షాశకరం సాధ్య మంత్రజేత్

ఇంద్రియాణి పసన్నాని సరోగాస్యపనశ్యతి

సామ్యద్రిష్టిర్భవేద్యస్య సౌత్రాంవస్త్రాస్యతి స్వధా

పాణిపాదాం ఖవేదుష్టాః జివ్హాయస్య పగిరాంవబా

స్వేదవాసులు క్షిరోవాంధనిస్వోనస్యే పువర్తతి

కంఠేకఫవివానస్తుసరోగాస్యవనశ్యతి

స్వతస్యంసకలం యస్య గంధస్తాపేన్తు ఘంఖవేత్

కశాంఫలాలితరంతస్తు సజీవేనాత్రి సంశయః

ఫతానివిపరీతాని యస్య ఫష్య స్యనజీవతి –

॥ అసాధ్యం॥

రాత్రౌ దాహో దివా శీతం వాతాతాన త్వల్పబల్యతః

శ్లేష్మజీవత్రి రత్నరావాచిరశ్రాతుం నశ్యతి

ఖుస్తస్యాధవాణిలా ముఖార్థవాంధతు గే శ్రుతౌ

అరిష్టోసూక్ష్మవేద్యస్యకఫః కంఠేనజీవతి –

అనిలోయాతి పిత్తస్య పిత్తం చేతికఫాలయం

కఫశ్చకంఠమాయాంతి దుర్లభం తస్య జీవితం

పానస్యరోగుదభ్రష్టా సస్పాస మహాచలః

స్వాదిమాఖ్యాం భవేద్యస్య తుష్టీశాలోనజీవతి –

పాణిపాదాన్వా శరాపాదపాణిశ్శైత్యం శిరోష్ణవత్

వారాత్రిపతి యస్య పూత్రారశ్లేష్మపాతాం భవేత్

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] లక్షణం జ్ఞాత్వా చికిత్సాం కారయేద్బుధః

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

॥ [illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

తతః శ్లేష్మగతిర్నాడి చ త్రివద్ధ్వమతి మువాయుః
మందనాడి భవేద్యస్య అసాధ్యం భవతి ధ్రువం

॥ దోషాణాం లక్షణం॥

అష్టాత్రింశతు ధూతపాయం సన్నే దుష్టాబానం
బిలపానే చ తైత్యం చ వనితా సంగమ స్తథా
వ్యాయామ చింతాశోకం చ మహాదోషా ప్రబోధయేత్

॥ పురాణజ్వరితునికి పథ్యం॥

శాలియూః షష్టికాన్నైవ పటోలా బింగలా మిషం
మత్స్య ... ముద్గయూషం చ తండులీయశ్చ వాస్తుకం
పక్వోదుంబరకం ... కదళీ ఫలం
లఘుద్రవ్యం చ యద్ద్రవ్యం పురాణేచ జ్వరే హితం

॥ శాంబరాక్షరం॥

రసో నైవ త్రాంత పాదిమాక్షి తీక్ష్ణాంతా వస్తానవం
షట్త్రిస్మం శుద్ధగంధం సర్వం నిర్గుండి మూలకైః
తత్తోయస్సప్తతి తస్యాపి భావయేద్వి సప్తయం
స్వర్ణాపర్వ మునిప్రోంధి తిలపర్ణి ద్రవారుణి
కేశరాజ మాంసి మహావా ఖం తంతుశ్శిరి కర్షికా
ధుత్తూర తులసీ దంతి బృహతీ కంటకారికా
స్వర్ణార్క విజయా మధి కుతుంబ బంధూకపుష్ప
ప్రతేషాం భావయేత్త్రిమార్గ క్రమాలం కారమర్దితం
మత్స్య మాషమాయూర ఛాగ వారాహ పిత్తకైః
వస్తి ఖిలాంశకీతేనై భావయేద్భూయో ద్రవైః
సర్వాంశం పశునాభిం చ తేత్వాస్సినస రాయే
అనుపాన విశేషస్య సర్వరోగేషు యోజయేత్

సాంబరాక్షర నామాయం సాంబరాత్ర్యే గదాపయేత్
త్రయోదశార్ణ సన్నిపాతాంశ్చ ప్రశమంయాంతి భిషగ్వరైః

॥ వీరవిక్రమరసం॥

సుద్ధసూతం సమం గంధం తాళకం మణి నిష్కకం
టంకణం విషం ప్రత్యేకం సితతాయం త్రినిక్షిపేత్
ఖర్జూరరస బంధేన అష్టయామం చ మర్దితం
నాగరీతం చ యామం చ జీవాఖ్యా సమానవత్
సార్ద్రాదయుత ఖండం సర్వం సార్వకాలం చ సేవయేత్
చతుర్గుంజా మితం సేవ్యం అనుపానం చ మాక్షికం
లవంగాది మిదం చూర్ణం చతుష్షష్టి జ్వరాపహం
ద్వాదశ క్షయరోగం చ వింశతి మేహ నాశనం
నానారోగ వినిర్ముక్తో నాస్త్యశయే నాత్ర సంశయః
వీరవిక్రమ రసో నామ నంది నాభాషితం
నిష్కైకం చ సువర్ణకం నిగదితం నిష్కం తాళకం
నిష్కం ద్వాదశ సంయుతం మణిశిలా శుద్ధం చ సూతం ఫలం
సమ్యగ్ గంధ ఫలద్వయం ... శృంగాది దాడింబ పుష్పైః
సర్వైరేత దినం విమర్ద్య సుద్ధ భావ్యే ఘటే నిక్షిపేత్
గంధం గ్రాహ్య దినత్రయం సితతా సంయోజయేత్ పాచితం
గుంజామాత్ర సువీరవిక్రమరసో దోషాన్ శేషాన్ హరేత్

॥ గ్రంథాంతరే॥ ॥ వీరవిక్రమరసం॥

అష్టౌ రస సుభాగ సుగంధరంధ్రా దశ రసే
తాళకస్య చ త్వా భాగ ... పరికీర్తితః
దేవీ భాగ స్సిలాయుక్తా ... మర్దితం
టంకణం విషం ... యుం త్రి పాచితం

ఇంద్రగోపసమప్రాంచూ సింధూరం సర్వరోగజిత్
త్రిదోషశమనం ఛేది దేహాంతో ఘాతరంపరం
వీరవిత్రిరసోనామ సర్వజ్వరహరం

॥రసపర్పటి॥

గంధకంచ రసం శుద్ధం ప్రత్యేకం కర్షసమ్మితం
ఏకత్ర కజ్జలింకృత్వా తతః కజ్జలి గోళకం
నవభాండే వినిక్షిప్య తామ్రపాత్రేణ గోపయేత్
ఛిద్రం నిరుధ్య తద్భాండం వహ్నిమారోపయేత్తతః
విహాస్తుపమాత్రేణ సాంగశీతలముద్ధరేత్
నవఖర్పర పచయుంజీత రసపర్పటికాంప్రయం
ఆర్ద్రకస్య రసేనైవ త్రివల్లం త్రిదినం భిషక్
త్రయోదశసన్నిపాతనిదానచికిత్సా॥ మం౦ఘాం॥ సాంద్రికసన్నిపాతనిదాన - - - -
ముస్త్వకారషదముస్త్ర - - -
సదాస్యం శ్లేష్మణాపూర్ణం శూలశ్వాసాతివేదనా
శోషంచ తృష్ణాసంవేతుర్యః సాంద్రికే సన్నిపాతకే

॥సాంద్రికేఖాంతభైరవరసం॥

పారదంగంధకంతామ్రంమర్ద్యవత్సనాభకంయుక్తే
వజ్రమూషాంతరే పాచ్యం వాలుకాయంత్రకే దినం
ఘర్మకాలే ఖుంఖ్యే పిత్తే భావితం ప్రహరద్వయం
గుంజామాత్రానుపానేన దేయమధుయోగతః నచ
సాంద్రికం తద్రసం పాంతి దద్యాన్మార్చిరేత్
నారికేళోదకం చాపి రసోయం సూతభైరవం ౧౦౮ - ౧ -

॥తాంద్రిరసవిధానం॥

అతితంద్రా జ్వరః శ్వాసస్సమస్తాశోతిసారవృష్టి
కంపశోషపితకశ్వాసః శోంభా కంఠేచ కంఠుతా
స్మృతిస్స్వల్పా శ్వేతస్త్రైవః తాంద్రికే సన్నిపాతకే

॥దినికమన్మథభైరవరసం॥

త్రిక్షారం పంచలవణం మృతతామ్రం రసం సమం
అర్కమూలకషాయేన దినాని త్రీణి మర్దయేత్
సంశోష్య వాలుకాయంత్రే దినైకం వహ్నియోగతః
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య ఖర్పరే త్రినభావయేత్
తాంబూలం మాషమాత్రం చ మధురం సానుపానతః ×
తద్రసే నవినశ్యంతి తాంద్రికం సన్నిపాతకం
మన్మథభైరవనామాయం రసస్సర్వత్రపూజితః

॥చిత్రవిభ్రమసన్నిపాతనిదానం॥

మదమోహౌ భ్రమస్తాపా వాక్సంగీతం ప్రలాపనం-
స్మితంవికలతా పీడా వికారా హాస్య చవిక్షణం-
లక్షణం సన్నిపాతోయం జ్ఞాతవ్యో చిత్రవిభ్రమః

॥దినికమదనభైరవరసం॥

రసం మనశ్శిలా గంధం సైంధవం మృతతామ్రకం
శృంగాటిఫలజాం ద్రావైః మర్దితం గుటికాకృతం
మూషాయాంభూపుటే పక్వం వాలుకాయంత్రయోగతః
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య గవిపిత్తేన భావయేత్
చణకమాత్ర ప్రదాతవ్యం నారికేళోదకేనచ-
అథవా త్రికటుద్రావైర్నాశయేచ్చిత్రవిభ్రమం
దద్యాన్నిపాపయేచ్ఛుద్ధం రసోమదనభైరవః

॥ తంతుజ్ఞసన్నిధానం॥

తంత (గ్ర)హాశ్యైరోమయూంధాంధావా: కంపూవిలాపనం-
వాసప్పాంద శిరోంతిక్లేశ్వాతాభ్యా (ప్ర)లపన్నసః
తంతుజ్ఞం సన్నిపాతం కష్టసాధ్యం వినిర్దిశేత్

॥చికిత్సా చంద భైరవం॥

రసం గంధకసారాఖ్యం విషం వంగాభ్రకసమం
(త్రి)ఫలాకషాయేన మర్దితం శ్వావసద్ద్వయం
తాలాయుక్తి యామమాత్రం పాచితం మంద వహ్నినా
కేరాలవిత్తేన సంఖ్యాప్యం గుంజామాత్రం (ప్ర)దాపయేత్
(శ్రీ)(ధ్ర)తస్నానుపానేన నివార్యాంత తతుజ్ఞనం
దధ్యన్నం దాపయేత్ పథ్యం త్రిఫాత్రైశీతలం జలం
తాజూపచారైః కుర్యాత్ రసచ్చంద భైరవం

త ॥ కర్ణకా సన్నిపాతని ధానం॥

జ్వరః కనాసంతకో చాభ్యాచ శ్వాసః కంపః (ప్ర)లాపనం
స్వేతః కంఠ (గ్ర)హాస్సాహా పల్లూంకగచ్ఛాపిచా
కర్ణకే సన్నిపాతే చ లక్షణాని భవంతివా

॥ చికిత్స కర్ణాంగ భైరవరసం॥

రసం విషం విషం గంధం నాగవంగకరాంసమం
ద్రోణకంచి (త్రి)కద్రావై మర్దితం గుళికా (త్ర)యం
వ (జ్వ)ముఖాక్షా గతం పాన్నం వాయికా యుక్తి వేదికే
నాంగశీతలవుద్ధృత్య మస్నపిత్తేన దాపయేత్
క్షేగమాత్ర (ప్ర)దాతవ్యం కర్ణకం వాంతి తక్షణాత్
క్షీరాన్నం శర్కరం పథ్యం నామకర్ణాంగ భైరవం

॥ జింహాంక సన్నిధానం॥

…పకైకతానా జింహ్వాకాసశ్వాసాతి వింహ్వాలా
…ఖధిరతా తాపా బలహానివిలక్షణైః
…నాకసన్నిపాతోయం కష్టసాధ్యం సులక్షయేత్

॥చికిత్స శుద్ధ భైరవరసం॥

…రదం తాశకం తుల్యం కుమార్యాకసమర్దితం
…లాయుక్తి పచేద్యామం త్రిమిపిత్తేన దాపయేత్
…గకద్వయమాత్రం చ దేయాన్నా ధురగాయుతం
…పాకం సన్నిపాతఘ్నం రసోయం శుద్ధ భైరవం

…ద్ధావాసన్నిపాత నిధానం॥

…వాస్రాపః (ప్ర)లాపశ్చ భ్రాకరో (భ్ర)మః (శ్ర)మః
…దనాతి (త్రి)షాజాడ్యం తాసశ్వాసశ్చ లక్షణైః
…ప్రాత్ప్రతరక్షోయం వ్రాద్ధావాం సన్నిపాతకం

॥చికిత్స సంహారభైరవరసం॥

(స్వ)తతామ్యం స్వతం తిక్తం (త్రి)న్నా కనపారదం సమం
పంచకోలకషాయేన దినమేకం విమర్దయేత్
తాలాయుక్తి పచేద్యామం కుర్తుఫే పిత్తభావితం
(స్వ)మాషమాత్ర దాతవ్యం మధునా కగా సంయుతం
(స్వ)ద్ధావాం వాంతి శీఘ్రగ రససంహార భైరవం

॥ (అం)తకసన్నిపాత నిధాన చికిత్స॥

దాహో మోహః శిరఃకంపా హిక్కా కానాంగకంపనం
సంతాపశ్చాంతకశ్చేయం సన్నిపాతాత్మయం తరః

॥చికిత్స విజయ భైరవరసం॥

పారదం స్వర్ణం వజ్రం నాభ్రం వంగనాభ్రం స్వత (భ)కం

మర్దయేద్దినమేకంతు తతో యంత్రే రసేనచ-
త్రియామం వాలుకాయంత్రే పాచితం మహిషీయుతం
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య శునిపిత్తేన భావయేత్
ఛాగమూత్రం పిష్ట్వాను నారికేళోదకేనచ
త్రిభావ్యం ప్రదాతవ్యం రసోయం విజయభైరవం

భుగ్ననేత్రసన్నిపాతనిదానం॥

శ్లేష్మసంతాపనే భుగ్ననేత్రేతిశయనం ప్రలాపాధికం
మోహాప్రలాపసంకంపం శ్వాసమోనిద్రాచలక్షణైః
జ్ఞాతవ్యం భుగ్ననేత్రాయం సన్నిపాతః క్షయంకరః

॥ దినశివిదారణభైరవరసం॥

పారదం గంధం తామ్రం వంగం త్రికటుకేరణమర్దితం
శిలాయంత్రే పచేద్యామం పునపిత్తేన భావితం-
కుంభయామాత్రం ప్రదాతవ్యం త్రివేయుక్తానుపానతః
తత్క్షణేన వినశ్యంతి భుగ్ననేత్రం సుదారుణం
రసోవిదారుణాఖ్యాతం భైరవం ప్రాణరక్షణం-

॥రక్తనిష్ఠీవసన్నిపాతనిదానచికిత్స॥

రక్తనిష్ఠీవనం యాస్య జ్వరో మోహో తృషా భ్రమః
శాంతిపార్శ్వాతిసారంచ సంజ్ఞానాశో హిధ్మాశ్వాసః
మండలాశ్చామరక్తాభా వా స్యాల్లక్షణైరిమైః
జ్ఞాతవ్యం సన్నిపాతోయం రక్తనిష్ఠీవఘాతకః

॥దినశిసన్నిపాతభైరవరసం॥

శుద్ధసూతం విషం గంధం త్రికటుం నాగరపంచకం
వటక్షీరే దినం మర్ద్యం శిలాయంత్రే దినం పచేత్

మత్స్యమాహిషమాయూరపిత్తైర్భావ్యం దినత్రయం
దేయం ద్విమాషమాత్రం చ తగరద్రాక్షానుపానతః
తత్క్షణేన వినశ్యంతి రక్తనిష్ఠీవభీషణం-
యాంత్రాదం సన్నిపాతఘ్నం భైరవాఖ్యరస ఉత్తమః

॥ప్రలాపసన్నిపాతనిదానచికిత్స॥

ప్రలాపకంపనం చింతా జ్ఞాననాశాంతిః ప్రతాపవాన్
దాతూనాం విలలః పదాహోష్మ ప్రతిపాసరం
జ్ఞేయః ప్రలాపకశ్చైవ సన్నిపాతో నిరంతరః

॥దినశికారుణ్యభైరవరసం॥

పారదం గంధకం సమం ఖల్వే వంగసీసకమర్దితం
వాలుకాయంత్రే పాచ్య మాషాంతే యామమాత్రకం
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య వారాహీ శిఖిపిత్తజైః
భావితం మాషమాత్రం చ దాతవ్యం చ ప్రలాపజిత్
త్రిభుత్రం ఖదేత్తద్వా నారికేళజలం పిబేత్
సర్వరోగా వినశ్యంతి రసః కారుణ్యభైరవం-

॥శీతాంగసన్నిపాతనిదానం॥

శరీరం హిమవచ్ఛీతం శ్వాసాతిసారకంపనం
కర్ణనాదాంగతాపశ్చ హిక్కాశ్వాసః సంక్లమమూర్ఛనః
సర్వాంగశిథిలత్వం చ శీతాంగం సన్నిపాతకం-

॥ దినశి ఆనందభైరవరసం॥

సూత్రాగ్నిం హింగుళం గంధం పారదం చ తాళకం
తీక్ష్ణతామ్రం నాగవంగం మర్దితం త్రిఫలాద్రవైః
పర్యుష్టకపాయైశ్చ శిలాయంత్రే దినం పచేత్

పుటపిత్తేన సంధ్యాన్యం గుంజామాత్రం దినం పిబేత్
తత్పథేన వినశ్యంతి శీతాంగ సన్నిపాతకాః

॥అభిన్యాస సన్నిపాత నిదాన చికిత్స॥

త్రిదోషంచ మయుఖం స్యాత్ స్తంభితా నైకల్పసన్నిపాతకే
నిశ్చేష్టన మతిశ్వాసో మందాగ్నిః బలవానపి
ప్రత్యుత్తులో విస్ఫారిన్యాస సన్నిపాతస్తు లక్షయేత్

॥దినకేశరపాలభైరవరసం॥

పారదస్యం రామతంచ త్రిక్షారం టంకణత్రయం
చంద్రకం లవణాన్యం చ పంచాగ్ని త్రిఫలా విషం
పత్రాణి సమభాగాని అర్కమూలత్వచం చ
మర్దితం త్రిదినం చాద్రపాలకా యంత్రేపచేత్
ద్వియామాంతే సముద్ధృత్య శునిపిత్తేన భావయేత్
గుంజాద్వయం ప్రదాతవ్యం నారికేళానుపానతః
అభిన్యాసః పాతేప్యే స్ఫుటం దద్యాత్ వంద్యమాచరేత్
ఉన్మాదం తరపాలాఖ్యో భైరవం రసముత్తమం
భూతాది ఉన్మసంఖ్యాత సంగరోగాదిసంప్రధా
ఆనంద మదనస్యంద తక్షణాగత్య విదారుణం
సన్నిపాతార్ధరోగఘ్న సిద్ధాంత శ్రీకరపాలకః
భైరవాఖ్య రసాఖ్యోయం త్రయోదశ విషాభిషక్
పత్రేషాం మధ్యషట్కసాధ్యాః॥ అశక్యం వ
సంధికస్యాం ద్విరేకస్యైవ ఫలాపక్షిత్త్వ విభ్రమః
జిహ్వాకారశక్తిం చైవ షట్సాధ్యాస్సంప్రకీర్తితాః
అకేజా స్యన్యేసాధ్యా స్యుర్యమాః ॥సన్నిపాతావధిలక్షణం॥

సంధికేసప్త దివసానంతర దశవాసరాత్
వ్యాధ్యాంతా వింశతిః ప్రోక్తా త్రయోదశాహ్నిచిత్తవిభ్రమః
శీతాంగే పక్షమేకంతు తాంత్రికే పంచవింశతి
కంఠకుబ్జదశావాస్తే కర్ణికే తు త్రిమాసకం
భుగ్ననేత్రే దినాన్యేకం ద్వాదశం దినముచ్యతే
రక్తష్టీవనకం చైవ ప్రలాపే తు చతుర్దశ
జిహ్వాకే షోడశం చైవ అభిన్యాసం తు పక్షకం
పరమాయురితం ప్రోక్తం సన్నిపాతా త్రయోదశ

సన్నిపాతాలపేక్షా

సంధికస్యాం ద్విరేకస్యైవ సుసాధ్యో శీతచిత్తవిభ్రమః
కష్టసాధ్యం కంఠకుబ్జం కర్ణికా జిహ్వకస్తథా
తస్మాత్ తృష్ణాతురం దృష్ట్వా యంత్రోద్ధావాం పాంతిమానవాః
అంతకో భుగ్ననేత్రశ్చ రక్తష్టీవప్రలాపకం
శీతాంగశ్చ అభిన్యాసం షట్సాధ్యాస్త్యేతి దారుణాః
జిహ్వాకశ్చ సర్వదా వైద్యస్సన్నిపాతాస్త్రయోదశః

॥దశవిధ అగ్నికుమారాలపేక్షా॥

భూపతి నవలో పాఖ్య రత్నసిద్ధాంత లఘుర్భవాతి
ప్రతాపః ప్రాణదివ్యాఖ్యో అత్యమాకథితా దశః

॥రసభూపతి॥

రసగంధామృతం తుల్యం తీక్ష్ణ మాదుంబరం సమం
పాంసపాది దవేఖ్యే మర్దితం దివసత్రయం
కాచకుప్యాం నివేశ్యాథ వితెభ్యాం వస్త్రమృత్తికా
వాలుకాయంత్రకే పాచ్య శనైర్వహ్నినాతతః
ద్విషడ్యామం సమృత్ధృత్య చూర్ణయేత్ సమాషమాత్రకం

ఆర్ద్రకస్యానుపానేన సర్వరోగాన్నివారయేత్
రసోహ్యగ్నికుమారాఖ్యో రోగేభ్యో రసభూపతిః

॥నవలోహాగ్నికుమారం॥

సశుద్ధపారదం తుల్యం ఖర్పరం లోహభస్మకం సమం
ఆర్ద్రమూలకషాయేన మర్దితం దినపంచకం
కుప్పికాయాం నివేశ్యాథ విలిప్య వస్త్రమృత్తికాః
మృద్వగ్నినా వాలుకాఖ్యే ద్వాదశ ప్రహరం పచేత్
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య మర్దితం చూర్ణయేత్తతః
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం సర్వరోగాన్వినశ్యతి
సన్నిపాతేన శీఘ్రేణ సద్యః జ్వరహరం పరం
ప్రఖ్యాతం నవలోహాఖ్యో రసోహ్యగ్నికుమారకః

॥రత్నాగ్నికుమారం॥

పారదం పంచలవణం నవరత్నాస్సమంస్సమం
మర్దితం వరుణద్రావై వత్సద్రావై దినద్వయం
కాచకుప్యాంతరే క్షిప్త్వా వాలుకాయంత్రకే పచేత్
షడ్యామాంతే సముద్ధృత్య సూక్ష్మచూర్ణం తు కారయేత్
అనుపానవిశేషేణ సర్వరోగహరం పరం
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం త్రిఫలాపథ్యం ప్రదాపయేత్
రసోహ్యగ్నికుమారోయం రత్నాఖ్యో కథితం భిషక్

॥సిద్ధాగ్నికుమారం॥

సశుద్ధపారదం గంధం టంకణం వత్సనాభకం
ఆర్ద్రమూలకస్వరసైర్దినం వజ్రమూషాంతరే క్షిపేత్
వాలుకాయంత్రకే పాచ్య పుటమేకం తు యామకే
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య గుంజామాత్రం ప్రదాపయేత్

సిద్ధాఖ్యోయం విఖ్యాతం రసోహ్యగ్నికుమారకః

॥లఘ్వగ్నికుమారం॥

పారదం టంకణం గంధం తాళకంచ మనశ్శిలా
సర్వం వాంసపదిద్రావై దినమేకం తు మర్దయేత్
కాచకుప్యాం నివేశ్యాథ వాలుకాయంత్రకే పచేత్
షడ్యామాంతే సముద్ధృత్య దేయ గుంజానుపానతః
విఖ్యాతమతిలఘ్వగ్నికుమారోయం మహారసః

॥మహాదగ్నికుమారం॥

రసం విషం చాభ్రగంధం తాళకం హింగుళం విషం
శుల్వ ఖర్పరం సమంతుల్యం మర్దితం భృంగరాజకీ
కాచకుప్యాం తతః క్షిప్త్వా మృదా సంలేపనం బహు -
వాలుకాయంత్రకే పాచ్య దినైకం మందవహ్నినా
రసోహ్యగ్నిః స్వాంగశీతలముద్ధృత్య దాతవ్యం చణమాత్రకం
అనుపానవిశేషేణ సర్వరోగాన్వినశ్యతి
సన్నిపాతనిహంత్యాశు సద్యజ్వరహరం పరం
మహాదగ్నికుమారోయం రసోహ్యాదినివారకః

॥ప్రతాపాగ్నికుమారం॥

పారదం శుల్వఖర్పరంచ విషం మరిచనాగరం
త్రిక్షారం పంచలవణాని భిః క్షిప్త్వా ఆర్ద్రకేం దినం
కాచకుప్యాంతరే క్షిప్త్వా మృదా సంలేపయేద్బహుః
శనైర్మృద్వగ్నినా పాక్యం వాలుకాయంత్రకే దినే
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య దశమాంసం విషం క్షిపేత్
చూర్ణీకృతం కష్టేచ గుంజామాత్రం ప్రదాపయేత్

సన్నిపాతం నివార్యాశు శ్రీ(ధ్వ)శస్య రసాయుతం -
ప్రతాపాగ్నికుమారోయం సర్వరోగవారంపరం

। ప్రాణాగ్నికుమారం ।

రసం విషం వా(ఖ)గంధం మర్దితం పత్రజే రసే
వ(ట)మూలం షాంతరి త్రిపిప్పలీ ఖండరే పుటపాచితం
నాగశీతలముద్ధృత్య ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్
మత్స్య శిఖినాం పిత్తైః భావితం చ పృథక్ పృథక్
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
విఖ్యాత మితి ప్రాణాగ్నికుమారోయం శుభో రసః

॥ దివ్యాగ్నికుమారం ॥

పారదం విషం తుల్యం మర్దనం పత్రశాయుతె
మూషాయాం మంధరే పాచ్య వాలుకాయం(త్రే) వేధిన
నాగశీతలముద్ధృత్య శుద్ధే సప్తధా భావయేత్
శాంధాంశ మధ్యే తం త్రిపిప్పలీ మర్దితం వివా(ద)వే
గుంజాద్వయం (ప్ర)దాతవ్యం సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
సుదివ్యాగ్నికుమారోయం ప్రాణినాం ప్రాణదాయకః

॥ (అ)త్యమాగ్నికుమారం ॥

రసం వ్రతా(భ)కాంతాబ తీక్ష్ణం తా(మ్రం) వ్రతం సమం
మర్దనం పాంస ఖదిరా పత్రాచితుష్ణం తరే క్షిపేత్
వ(స్త్ర) మధ్యే విశ్వాధవాలుకాయం(త్రే) పచేత్
సత్వా మంతే సముద్ధృత్య సాత్వికాగ్రం పురారయేత్
మాషమాత్ర (త్ర)యోగేన సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
త్రిక్షాపద్యం ప్రదాతవ్యం ఖండాని వక్ష్యయేత్
నారికేళోదకం దాపయే పిప్పలీ శర్కరా వాలికా -

(అ)త్యమాగ్నికుమారోయం మన్వానోయం (ప్ర)కల్పితం

॥ (త్ర)యోదశ సన్నిపాతాలకు ఔషధాయము ॥

॥ చిత్తవిభ్రమసన్నిపాతానకు ఔషధం ॥

నిర్గుండి బ్రహ్మదండి బిల్వం లశునం మరిచం తగా
శృంగనాగరసం యుక్తం కషాయం దత్తం చిత్త(భ్ర)మాపహం

॥ కంఠకుబ్జ సన్ని ॥

బిల్వకాశ్మరీ తర్కారీ పటోలం తోయదం పయః
శ్యోనాకనాగరజా కషాయం దంతం తంద్రికా నాశనం

రక్తష్ఠీవ సన్ని -

(త్రి)బలా (త్రి)వేయం వాసా (ప్ర)చిత్రకం (గం)ధికంవరా
రవిమూలయుతం కషాయం దత్తం రక్తష్ఠీవ సన్నిపాతనుత్

॥ జింహాక సన్ని ॥

కుంద విశేయ వృక్షాణాం పంచమూలం బలా(త్రి)యం
కషాయం పిప్పలీసం యుక్తం జింహాక సన్నిపాతనుత్

॥ ప్రలాప సన్ని ॥

వేయ వృక్షం కుంద విడ్వా వరణా వర్త్రాపటాయం
సహా(జ)క్తి నాగరం కషాయం ప్రలాప సన్నిపాతనుత్

॥ (అ)ంతక సన్నిపాతానకు ॥

వర్త్రా చంద (క్షు)నిర్గుండి పటోలం తోయదం గంధికం
(త్రి)వేయ పద్మకషాయం (అ)ంతక సన్నిపాతనుత్
శుష్ణ్నే (త)సన్నిపాతానకు ॥
నవ్యదురం వతేని ర్గుండి (గం)ధికం ధనపర్పటం

శుంఠీ రవి యుతం స్వాద్యం భుక్తే తం వాతే క్షువం

॥ రక్తష్ఠీవి ॥

ఫలత్రయం పర్పటకం పటోలం వాసాయుతం

శుంఠ్యా సమూలకం క్వాథం రక్తష్ఠీవి సన్నిపాతజిత్

॥ ప్రలాప సన్నిపాతానస్య ॥

మూలంచ త్రికంటద్రాక్షా పటోలం నాగరాభయా

గంధికం వరుణ క్వాథం ప్రలాపం సన్నిపాతజిత్

॥ శీతాంగ సన్నిపాతాలకు ॥

పంచమూల త్రికటుకం కటుకం ష్టం మరిచం

పటోలం పర్పటం క్వాథం శీతాంగం సన్నిపాతనుత్

॥ అభిన్యాస సన్నిపాతానకు ॥

త్రివృం దంతి బ్రహ్మీ ఫలా త్రిఫలా త్రిబలా వచా

పంచమూల యుతం క్వాథం అభిన్యాసం వారిద్రవం

॥ సన్నిపాతాలకు అంజనాలు ॥

శిరీష బీజ త్రికటు సైంధవం గో మూత్రకే

పిష్ట్వా అంజనమిదం సర్వం సన్నిపాతనుత్

॥ బాలసూర్యోదయాంజనం ॥

సైంధవం ఫలమాత్రం చ నిష్కం వచకుంభీ బీజం

నిష్క మాత్రం తు మరిచం గోమూత్రే పిష్ట్వాంజనం

బాలసూర్యోదయం నామ అంజనం సన్నిపాతనుత్

॥ భైరవాంజనం ॥

రామఠం సైంధవం కృష్ణా కృష్ణా జీరక సంయుతం

అంజనం సన్నిపాతఘ్నం నామ్నా యం భైరవాంజనం

॥ వైద్య నిధాన యోగ రత్నావళి

॥ విజయాంజనం ॥

శిరీష బీజ నాదేయం మరిచం గోమూత్రకే

అంజనం సన్నిపాతఘ్నం విజయాంజనం ప్రకాశితం

॥ వీరభద్రాంజనం ॥

దాక్షాయణం చ జంబీర బీజ సైంధవ రామఠం

త్రికటు గోమూత్రేణ పేషితం ఘుటికా కృతం

॥ ప్రకాశాంజనం ॥

త్రివృం దంతి జంబీర మాగధ సమం జంబీరస రసే

వీరభద్రాంజనమిదం సర్వం సన్నిపాతనుత్

॥ ప్రకాశాంజనం ॥

హింగు సామర్థ్యలం కృష్ణా త్రిభుం జంబీర జద్రవే

అంజనం సన్నిపాతఘ్నం ప్రకాశాఖ్యమహాంజనం

॥ దివ్యాంజనం ॥

మరిచ విధి శాఖ్యా బీజ సైంధవ రామఠం

త్రికటు గోమూత్రేణ వేష్టితం ఘుటికా కృతం

దివ్యాంజనమిదం ప్రోక్తం సన్నిపాత హారం విదుః

॥ నస్యాయ ॥

॥ భస్మేశ్వర రసం ॥

పీతభాగం వత్సనాభం త్రిభాగం మరిచ చూర్ణితం

భస్మం షోడశ భాగం చ తానసమా ష్పలసంయుతం

సూత్ర చూర్ణితం సర్వం నస్యం దోష జ్వరాపహం

అయం భస్మేశ్వరో నామ శంభునా పరికీర్తితం

॥ భస్మేశ్వర రసం ॥

ఫలమాత్రం శుద్ధభస్మం కాననసొంఠ్యల సర్జకం

సూక్ష్మచూర్ణీకృతం సర్వం నస్యం దోషజ్వరాపహం

త్రియుంభిస్సూక్ష్మశో నామ శంఖున పరికీర్తితం

అర్కక్షీరేణ సంమర్ద్య పాదాంశం మరిచం క్షిపేత్

సూక్ష్మచూర్ణీకృతం సర్వం నస్యం స్యాత్ సన్నిపాతజిత్

త్రిదశరక్షస్తు నామాయం సన్నిపాతకులాంతకః

॥ కాళజ్వరరసం॥

త్రికటోశాంతకే విఖం సూక్ష్మచూర్ణం చ కారయేత్

తదర్ధం మరిచం యోజ్యం తదర్ధం వత్సనాభకం

నస్యం దోషజ్వరం హంతి నామాయం కాళకేశ్వరః

॥ ఉన్మత్తరసం॥

ఉన్మత్తమూలచూర్ణం చ తద్బీజం తత్సమన్వితం

తదర్ధం మరిచం యుక్తం నస్యం స్యాత్ సన్నిపాతజిత్

॥ దాహశాంతి గండూషః॥

మధుకం జీరకం కుష్ఠం శుంఠి యంత్రగమాత్రితం

శితాంబువీరసం యుక్తం గండూషం దాహనాశనం

వంయుక్తం పత్రభస్మం చ మధుకం వచయా యుతం

తులసీరసేన సంమర్ద్యం మధుకం చ శతాయుతం

గండూషం కురుతే శ్లేష్మం వాతామయ వినాశని

॥ స్వేదికః॥

వారి వకి శితాంశుంఠి త్రియంతగ మధుర్ద్రవం

జంభీరఫలజద్రావైః గండూషం చ నినాశం

సైంధవం త్రికటు వాంగు యంతభారుచకాన్వితం-

మాతులుంగ ద్రవైర్యుక్తం గండూషం సన్నిపాతజిత్

॥ దోషజ్వరాలకు ధూపం॥

శుంఠీసామ్రిష షడ్పంచ కృష్ణజీరక పత్రకే

అర్కపుష్పం కుశాం వాంగు నింబం దంచ హారితకి

ఏరండతైల సంయుక్తం ధూపం యం దోషనాశనం

॥ నాగార్జున ధూపం॥

సర్వకార్పాస నాంతల్పం కుశాలశున దీప్తకం

మాయూరపత్ర తులసి ఖరవిషాణ్యగుగ్గులుం

ధూపయం సన్నిపాతఘ్నం నామ నాగార్జునో మతః

॥ శ్రీత్రిపాలక ధూపం॥

నారంగ పిప్పలశునం కోల విష్ణుజం మోదకం

లాక్షా గుగ్గులు నాందేయం శిఖిపత్రాచ పత్రకే

ఫణికార్పాస సరపా త్రిశిరాణ్యగపత్రకం

ధూపయం సన్నిపాతఘ్నం శ్రీత్రిపాలకే కల్పితః

॥ గర్భస్రావప్రతి శూలలకు॥

ప్రథమద్వితీయమాసే గర్భే భవతి వేదనాః

పద్మకం చందనం క్షీర సాంగరం సమన్వితం

సితతోయేన పిష్ట్వాపి తుల్య తైలాలోడ్య పాయయేత్

ఏవం నవతి తే గర్భం వేదనాచ ప్రశామ్యతి

॥ మూడోనెలకు॥

కాకోలీ క్షీరకాకోలీ మధుకం చందనం తథా

శీతతోయేన పాత్సాది సచశూలం ప్రశామ్యతి

॥ నాలుగోనెలకు॥

గోక్షురం కదళీమూలం ఉత్పలంచ సనాళకం
సేవితం యేన యష్ట్యాది సచశూలం ప్రశామ్యతి

॥ అయిదోనెలకు॥

పద్మకం మధుకంచైవ సోత్పలంచ సనాళకం
సేవితం యేన యష్ట్యాది సచశూలం ప్రశామ్యతి

॥ ఆరోనెలకు॥

పయసాయెన్నపరశ్శైత గర్భశూలవారంపరం

॥ ఏడోనెలకు॥

శ్యామాక్షీర శ్యామాశ్రీ మధుకం చందనం తథా
ద్రాక్షావై జీవనీయాని సచశూలం ప్రశామ్యతి
ప్రియాళ్వీజకం ద్రాక్షా ఉత్పలంచందనాగరం
సేవితం యేన యష్ట్యాది సచశూలం ప్రశామ్యతి

॥ యెనిమిదోనెలకు॥

కపిత్థ బిల్వమూలంచ లాంగలీ శర్కరసంయుతం-
సేవితం యేన యష్ట్యాది సచశూలం ప్రశామ్యతి-

॥ తొమ్మిదోనెలకు॥

ద్రాక్షాస్యాత్పవేచ పిప్పల్యాపధృతం తాసమర్దకం.
సేవితం యేన యష్ట్యాది సచశూలం ప్రశామ్యతి

॥ పదోనెలకు॥

పిప్పల్యాశశకాకోళ దృంయుష్టి క్షీరేణ పాయయేత్
పివంశపతి తాగర్భా సచశూలం ప్రశామ్యతి-
ఉత్పలం మధుకం యుక్తం శర్కరాయుక్తం మధు
సేవితం యేన పిష్ట్వా తుష్ట్యై క్షీరేణ పాయయేత్

॥ గర్భిణీజ్వర కషాయాలు॥

॥ ప్రథమమాసనకు॥

శుంఠీ బలాంచ నింబాంచ పాఠా యవాగ్నిమందయోః
పిష్ట్వా సమష్టి సాన్త్యం గర్భిణీ జ్వరనాశనం

॥ ద్వితీయమాసనకు॥

పయస్యా శారిబా పాఠా తోయం తాయనాగకేః
శ్రీతశీతంపిబేద్వారి గర్భిణీ జ్వరనాశనం

॥ తృతీయమాసనకు॥

మధూకంచ పయస్యాచ శారిబా పద్మకంతథా
కషాయం సర్వజ్వరం శీఘ్రం గర్భిణీ జ్వరనాశనం-

॥ చతుర్థమాసనకు॥

ముస్తాదాడిమమూలాంచ తద్బీజం నాగరాణిచ
కషాయం పాయయేత్ క్షిప్రం గర్భిణీ జ్వరనాశనం

॥ పంచమమాసనకు॥

ముస్తాపర్పటకోశీర శ్రీగంధం నాగరాణిచ
పిప్పలీమూలమేకంతు గర్భిణీ జ్వరనాశనం

॥ షష్ఠమమాసనకు॥

శతావరి సహదేవి సమంస్తం నాగరాణిచ
శిరాంత తగరం పాఠ కషాయం పాయయేద్బుధి
గర్భజ్వరవినాశాయ దోషజ్వరవినాశనం-

॥ సప్తమమాసనకు॥

ద్రాక్షా చందన ముష్టంచ శిరీషం నింబచర్మకం
కషాయం గర్భిణీపీత్వా గర్భిణా జ్వరనాశనం-

॥అష్టమమాసానకు॥

ఖర్జూరం గోస్తని ద్రాక్షా సమాదేవ చ నాగరం
వంశపత్రాణి యూనింబ తేషాం యూషం పాయయేత్సుధీ
గర్భిణీ జ్వరనాశాయ తాపజ్వర నివారణం

॥నవమమాసానకు॥

శ్రీగంధం తగరం కుష్ఠం మృణాలం పద్మకేసరం
[illegible]దారుం సమాంశ విశేషాం యూషం పాయయేత్సుధీ
గర్భిణీ జ్వరనాశాయ దోష జ్వర నివారణం

॥దశమమాసానకు॥

ముస్తా కుష్ఠం చ శాకోశి వాలుకం నాగరాణి చ
నీలోత్పలం చ యోపాన్నా బిల్వమూలం తథైవ చ
తేషాం యూషం పాయయేత్ క్షీ(పం) గర్భిణీ జ్వరనాశనం

॥(గ)ర్భాంతరే॥

జపా మాంసి దేవదారు విష్ణుక్రాంతా చ రోహిణి-
సమాదేవి నాగరాణి శ్వేతి చూర్ణం తథైవ చ
గర్భిణీ దశమే మాసే తేషాం యూషం పాయయేత్సుధీ
గర్భిణీ జ్వరనాశాయ దోషం జ్వర నివారణం

॥గర్భిణీ చికిత్స॥

పాశానింభాని పితాచ తిం(త్రి)ణీ నాగరం తథా
పీత్వా తేషాం యమే తేషాం గర్భస్రావ విధానసుత్
వాయుమూలం శిగ్రుమూలం వ్యా(ఘ్రీ)మూలం తథైవ చ-
తేషాం యూషం పాయయేత్ క్షీ(పం) గర్భసన్ని(తి) దోషనుత్
గర్భశోణితానకు
మరీచ చూర్ణ తంసైవ రంభా తోయం తథైవ చ.

యోషితా పిబ మాత్రేణ గర్భశోణిత నాశనం
తాంబూలం తారయేన్నైవ ఖానుమూలేన సంయుతం
ప్రసూతి రోగ నాశ్యా చ గర్భద్వార వినాశనం
తాంబూలం పారయేన్నైవ శర్కరా మూలకం యుతం
ప్రసూతి రోగ వినాశ్యా చ గర్భసంచ వినాశనం

॥గర్భజ్వర కషాయం॥

నిదిగ్ధికా నింబ మృతా చ శుంఠి కపిత్థ త్రైఫల్యాల కస్త్ర సమాంశైః
క్వాథం పిబేత్సైంధవ చూర్ణయుక్తం గర్భస్థ దోషం వినివారితి సద్యః

॥గర్భశోణితానకు॥

వాయుమూలం శిగ్రుమూలం వ్యా(ఘ్రీ)మూలం తథైవ చ
పీత్వా తేషాం యమే తేషాం గర్భ సన్ని(తి) దోషనుత్
మరీచం చూర్ణ తంసైవా రంభా తోయం తథైవ చ-
యోషితం పీత మాత్రేణ గర్భశోణిత నాశనం
(అ)తిప్తాయా మయా సంస్కార స్రావకరం గురుః
(ఆ)కాల జాగర స్వప్నే తెనోత్కటకాసనం
శోకస్రావ భయోద్భూగ వేగ శ్రద్ధా విదారణం
(ఉ)పవాసాద్యతిక్లేశం గురు విష్టంభి భోజనం
రక్తం నిరక్తం ఛేద్యం చ కూపేట్యా మద్యమామిషం
(ఉ)త్తానశయనం యస్యా(స్త్రి)యో నైచ్ఛం విగర్హితః

॥గర్భస్రావానకు॥

పాశానింభాని పితాచ తింత్రిణీ నాగరం తథా
పీత్వా తేషాం యమే తేషాం గర్భస్రావం విధానసుత్

తాంబూలం కారయేద్ధ్వా చ ఖానపయోవేన సంయుతం
(ప్ర)సూతి కాలే నారీ చ గర్భస్థానీ రోగనాశనం
తాంబూలం కారయేద్ధ్వా చ కర్కశా పయోల సంయుతం
(ప్ర)సూతి కాలే నారీ చ గర్భస్థానీ రోగనాశనం
(ఋ)తుస్నాత స్త్రీయోరోగి స్నాత్ర స్త్రస్నా పర్ణముంబుం
తా(మ్ర)పా(త్రం) భస్మ రక్తచందన స్నేహ ఘృతయుతం
క్షీరగర్భాపహం పతంగాఖ్య సాంద్రాదశాత్రం (త్రి)యోగతనుః
పత్రేనానేన దుత్తేన త్వరం పారతు మేరవిః

పథ్యదానమంత్రః

సావర్ణ ఫలపత్రాణ్యత దశ సూ(త్ర) వేష్టితా
దద్యాద్విరణ్యగర్భాది తత్ర ఙ్గేవోఽమతారక్షాః
హిరణ్యగర్భ పురుష హరాత్పర ఖగన్మధుం
రంభాదానేన దేవేశ త్వయుస్త్రపయుమ ఖా

॥ లోకనాథ రసం ॥

పారాపతుల్యం పాండురం తదర్ధం తిక్ష్ణలోపాకం
తత్పాదాంశం మృతం సూతం సూతద్విగుణ గంధకం
ఖల్వోదరే వినిక్షిప్య మర్దయేద్దివస (త్ర)యం
వర్షాభూమూల సారేణ వ(హ్ని)వల్లి రసస్తథా
పాశారసం నాతశాన చి(త్ర)మూలసుమర్దితం
గోళకం ప్రాత శాషదినాంతే నవనిక్షిపేత్ ।
శరావయుగ్మే సంపుటే (త్రి)పుటే పుటపక్వవేత్
సూత్రచూర్ణం తతః కృత్వా తత్సమం మరిచ రజః
భావనానంతరం ద్విఘ్నం నాగవల్లీ చ (త్ర)కం-

(భృ)ంగరాజులు నిగుండి ముండి శిగ్రు రసం తథా
(త్రి)ఫలా రస భావేన భావయేచ్చ పునః పునః
నిష్కార్ధం మధునా పేష్టాం యోగమేయోగమేవ భక్షయేత్
త్రయం త్రయం త్రైతాణ్యన్వర్ధే దేవదేవేన భాషితం

॥ (అ)ధరాజరోగస్య లక్షణాపూర్వం చికిత్సా పదాహ ॥

వేగరోధా క్షయోత్పత్తి స్వహస్సాహ విషమాశనాత్
కఫ(ప్ర)ధానైర్దోషైస్తు ప్రైర్గత తస్య సంతనాత్
(క్షి)యంతి ధాతవస్సర్వే తతశ్శుష్యంతి మానవాః
ఘుత్కద్వేషజ్వర శ్వాస కాస శోణిత దర్శనం
స్వరభేదశ్చ జాయేత షడ్రూపే రాజయక్ష్మణి
(అ)ధవా ర్ధక్షితాం పశ్య సంతాపః గరపాదయోః
సత్వవాన్ నిశ్వదా బల్యం రాజరోగస్య లక్షణం
క్షయరోగాజ్వరో రాజా తస్య పుత్రశ్చ కామిలా
క్షమాపు(త్రి) పాండురోగి రక్తపిత్తా సుపు(త్రి)కా
సాంబాత్రాచంతినా రశ్మి మం(త్రి) గోశప్తసకాసకా
గుధచారై వాతపిత్తా వాజినావాంతి కారుచి
(గ్ర)హణీ గుల్మ శూలాశ్చ గాయుక్తాస్తా ర్హవాదకాః
(అ)నేకరోగానుగతా బహురోగ పురోగమః
రాజయుక్తా క్షయయుక్తం పారోగారాదితి చస్మృతః
తచ్చికిత్సా మాహ ॥

॥ రాజమృగాంకం ॥

రసభస్మ (త్రి)యో భాగాః షడ్గంధకైమ భస్మకం-

మృతతారం చ వైక్రాంతం వజ్రమేకం చతుర్గుణం
గోమేధికం చ ద్విగుణం తామ్రం సప్తమాత్రికం
పద్మరాగేంద్రనీలం చ రాజావర్తం తథైవ చ
గరుడోద్గారవైక్రాంతం ప్రవాళం హేమమాక్షికం
తీక్ష్ణం కాంతం ప్రస్థావ గంధ పంచభాగం పృథక్ పృథక్
శతపత్ర రసేనైవ మర్దితం చ దినత్రయం
[illegible]వస్తాం వినిక్షిప్య యంత్రే విధానాద్విపచేత్
కుంకుమాగరు కస్తూరి మర్దితం చ పృథక్ పృథక్
మహారాజప్రయోగాంతో యుంజాయుక్తఘ్నయోపహం
పీనసశ్వాసకాసం చ పాండుకామిలహృద్రుజా
శోఫోదరాన్ క్షయాణి వాతపిత్తవారిమజేత్
దీపనం విష్ణమాయుష్యం కాంతిశ్రీబలవర్ధనం

॥ వారగారి రసః॥

రక్షితం భ్రామకం తీక్ష్ణం కాశమాతామ్రం చ ముంజకం
గోమేధం పుష్యరాగం చ వైడూర్యం మౌక్తికద్వయం
ఇంద్రనీలం మరకతం వజ్రమాణిక్య విద్రుమం
వంగం కాంతం చ గగనం రససింధూరనాగజం
మృతతారం చ వైక్రాంతం హేమమాక్షికమాత్రికం
గంధకం గరుడోద్గారం రాజావర్తం చ తామ్రకం
చంద్రకాంతస్తు సింధూరం సింధూరం సూర్యకాంతకం
పంకగం జీర్ణమండూరం శిలాజాశ్మరభస్మకం
సర్వం సమాంశకం యోజ్య కాంచనం తద్విమాత్రకం
సుస్థోధారసైవార్ద్రం మోచకం దశవారికా

మాలతీ శతపత్రాణాం రసైర్భావ్యం దినత్రయం
నాగరత్రిఫలాపుష్పైర్భావ్యం దినద్వయం
సర్వతుల్యాంశకం స్వర్ణం తారం చతుష్కం వినిక్షిపేత్
పుటాంతే వత్సకం దద్యాత్ చంద్రకేసరభావయేత్
పూర్వోక్తైరౌషధైర్భావ్యం దద్యాద్వల్లద్వయం మితం
స్నిగ్ధం జాతిఫలం యుంవల్లదత్తం వల్లావామశసూత
చతుర్విధత్వయుతాహారం దీపనం బలవర్ధనం
త్రిదోషసమకాసాశ్చ చర్మార్శాంసి చ పీనస
అర్ధావభేదం మహాశ్వాసం సంగ్రహణ్యష్టవారం పరం
వాతకాసం పిత్తకాసం శ్లేష్మకాసం గ్రహం
క్షయం సరక్తకాసంభవాత్మికవనాశనం
నానారోగాన్స్త్రీరోగాన్ ముఖరోగాన్ వినాశయేత్
ప్రమేహోదరగుల్మాశ్చ కామిలా గ్రహణీగదాన్
అష్టవాతం ఖశం వాతాన్ బాలాసం చ తథా విధాన్
కఫోద్భవామసన్యంగం గండాలజ్జిఖదాద్రిరాన్
అక్షివారికమంత్రోష్ఠ రోగాన్ పిత్తబాహుయుత్
శోష్యం యోన్యాశ్చరోగాణాం రోగానూర్ధ్వగతాం జయేత్
వ్రాక్షూలం పార్శ్వశూలం చ నాభికుక్షిం చ శూలజిత్
అనసూత్రిష్ఠపిలాయాం సింహపద్మసంభవేత్
ముఖశోషం పాన్నతంపం వీర్యస్తంభం బలప్రదం
యథా సురాణామమృతం నరాణాం మమృతం తథా
వాగ్గేశాకాస్త్రరచితం వారగౌరిరసాయనం

॥రత్నగర్భ పొట్టలీ॥

రసం వ(జ్రం)పామతారం నాగం లోహాంచ తా(మ్ర)కం
తుల్యాంశం మారితం చైవ యోజ్యం ముత్తామాక్షికవిద్రుమం
శంఖంచ పూర్వ్యషడ్భాగం సప్తావాంచి (త్రి)ఫ(ల)ద్రవైః
మర్దయిత్వా విచూర్ణ్యాథ తేన పూర్వ్యా వరాటకాన్
ఋంతగంరవి ముద్రేన పిష్ట్వా ముఖం విరోధయేత్
ప్రక్షాండితాని రుద్ధ్వాథ సమ్యగ్గజపుటే పచేత్
(ఆ)దాయ చూర్ణయేత్సర్వం నిగుంజా సప్రవాళకాన్
(ఆ) (ద్ర)కస్య (ద్ర)వైస్సార్ధం చ (త్రి)కస్త్రైవింశతిః
(ద)దైవాష్టాంశం తతక్షౌద్రం దేయం గుంజచతుష్టయం
దశభిర్భిఃష్పితైశ్చా(త్రై)ర్మర్దయేన్మాసవింశతిః
సర్వైతదాపయేద్దోషత్రయరోగం నిశ్చయం త్యజేత్
మహారోగాష్టకైస్సైవ జ్వరేష్వేవాతిసారకే
పుష్టిర్గర్భరత్నాయం యోగవాపాన యోజయేత్

॥ వాతక్షయనిదానం॥

సంతోచస్కంధపార్శ్వాస్తాం స్వరభేదో జ్వరో(ఖ)మః
వాతజేక్షయగే విజ్ఞేయం లక్ష్యం చాతిశైత్యత

॥తచ్చికిత్సా॥

॥ పంచామృతరసం॥

సూతకం(వ)లోహానాం సమంభస్మశిలాజితు
గుడూచీ (త్రి)ఫలాద్యైస్సంస్థితం గుగ్గులం విషం
ఘృతనే పాకతా(మ్రం) వా సూతకన నయోజయేత్
పచేత్పత్రైర్గుంజాంతు భక్షయేత్ ప్రాతఃయత్నత్
పంచామృతనసూనామాహ్యాయం సపానం మృగాంకవత్

పిత్తక్షయనిదానం॥

జ్వరోదాహాతిసారశ్చ రక్తవాంతిశ్చ మోహమువ్వాః
పర్వస్తంభం రతిశ్లేషం లక్ష్యం గాం పిత్తజే క్షయే

॥ తచ్చికిత్సా॥

॥ మృగాంకరసం॥

రసభస్మం ద్విగుణభస్మం నిష్కం నిష్కం (ప్ర)కల్పయేత్
శంఖగంధకముత్తానాం ద్వౌద్వౌ నిష్కౌ చ చూర్ణితం
ముక్తాశ్ఖాదివరాటికా రసం పాదం చ టంకణం
పక్వారసాలక్వాథేన మర్దయేత్ (పూ)ర్వావత్పయం
తద్గోళకం విశోష్య దద్యాం డెలవగాపూరితే
పచేద్యామం చతుష్కంచ మృగాంకో యం రసోత్తమః
రాజరోగనివృత్త్యర్థం చతుర్గుంజామితం ప్రభతం

॥ లోకనాథరసం॥

వరాటతుల్యం మండూరం చూర్ణయిత్వా ఘృతం పచేత్
చూర్ణం మరీచతుర్థం చ నాగవల్లీ విభావయేత్
తత్ప్ర(త్ర) మధునా లేహ్యం మాషైః క్షౌద్రం ధవనే తత్సైః
నిష్కమాత్రం త్రయం పాతి యామేయామే ముచభక్షయేత్
లోకనాథరసోహ్యేష మండలాద్రాజయక్ష్మజిత్

శ్లేష్మక్షయనిదానం॥

గురుత్వం శిరసశ్చిద్దారాసః కంఠస్య చారుచిః
ఊర్ధ్వశ్వాసశ్చ విజ్ఞేయం లక్ష్యం కఫజే క్షయే

॥తచ్చికిత్సా॥

॥ లోహామృతరసం॥

రసభస్మం లోహభస్మం తుల్యం గుంజా ద్వయం

పూర్వవచ్చానుపానేన మృగాంకోయం క్షయాపహం

శిలాజితు విడంగాని త్రిఫలా వ్యోష మాక్షికం

మృతలోహం సమం క్షౌద్రం నిష్కమాత్రం క్షయాపహం

అయం లోహామృతం నామ్నా క్షయరాసం నయత్యపి

॥ వారిరుభరసం॥

తీక్ష్ణం శుల్బం నాగతారం స్వర్ణం చ మారితం పృథక్

ఏతద్ద్వి త్రి చతుష్కం చ త్రయాంశం షడ్ఢసూతకం

వాస్త్రీరం భవసన్నద్యం దినైకం తు విమోహితం

గంధకం చ మవర్గార్ధ గోళకాంశం విమర్దయేత్

గోళకం వేపయేత్తేన వటో త్రిస్త్రగా వేష్టయేత్

మృగాంకవత్పచేచ్చేష్టం వాలుకాఖ్య పుపూరితం

ఉద్ధృత్వ మాక్షయేత్ క్షేష్టం వారిరుభరసోత్తమః

మృగాంకవత్ప్రయుంహంతి మాత్రానుపానవం తథా

॥ త్రిదోషక్షయనిదానం॥

వాతపిత్తకఫోద్భూతలక్షణం సంయుతాయదా

సన్నిపాతాత్మకో జ్ఞేయః కష్టసాధ్యః క్షయస్తదా

తచ్చికిత్సా॥

॥ కనకసుందరరసం॥

రసభస్మ చతుర్థాంశం హేమభస్మం ప్రకల్పయేత్

తాళకం రసతుల్యం మాక్షికం గంధకం శిలా

రసాంశం నియుంజీత రసపాంసం చ టంకణం

పటోలస్య ద్రవైర్మర్ద్యం ప్రత్యేకేన దినం దినం

అర్కక్షీరం జయంతీ చ భృంగి వాశా చలాంగలి

అగస్త్య చిత్రకం పాఠా మర్దయిత్వా తు గోళకం

కృత్వా మృగాంకవత్పాచ్యం చూర్ణం కృత్వార్ద్రక ద్రవైః

భావయేత్రికటుస్వాద్యైః సప్తవారం పృథక్ పృథక్

ద్విగుంజాం రాజయుక్తం ద్రాక్షావాసానుపానం మృగాంకవత్

క్షయం హన్యాత్ తతీనారం రసః కనకసుందరః

వాతశ్లేష్మక్షయనిదానం॥

స్వరభేదః కఫః కంఠే కాసశ్వాలక్ష్మదర్శనం

వాతశ్లేష్మక్షయే దృష్టం జ్ఞాత్వా తం విచికిత్సయేత్

॥ తచ్చికిత్స॥

॥ రసరాజమృగాంకరసం॥

రసభస్మ త్రయోభాగాః భాగైకం హేమభస్మకం

మృతతామ్రస్య భాగైకం శిలా గంధక తాళకం

ప్రతిభాగద్వయం శుద్ధం పక్వైకత్ర విచూర్ణయేత్

వరాటపూరకం తేన అజాక్షీరేణ టంకణం

పిష్ట్వా తేన ముఖం రుద్ధ్వా మృద్భాండే తన్నిరోధయేత్

శుష్కం గజపుటే పాచ్యం చూర్ణయేత్ స్వాంగశీతలం

రసోరాజ మృగాంకోయం చతుర్గుంజా క్షయాపహం

దశభిః పిప్పలీక్షౌద్రైర్మరిచైః సైంధవైర్వింశతిః

సఘృతే దాపయేత్పాద వాతశ్లేష్మోద్భవే క్షయః

వాతపిత్తక్షయనిదానం॥

జ్వరదాహౌ జ్వరోద్రేకం వాస్యాలవది స్వారోవకం

వాతపిత్తాదికం జ్ఞేయం రాజరోగం మహాబలం

|| తన్నిరిత్తు ||

శంఖనాభి గవాక్షైస్త్రైః పేషయేన్నిష్పేషాదన
తేనమూష (పుట) రత్న స్వస్త్ర్ష ఖస సూతకం
నిష్కాత్థం గంధకాత్రిశమంశైః త్వా వినిక్షిపేత్
రుద్ధ్వా తద్భేషయేత్ (స్త్రా) త్రితాంతే పయేద్దహః
శాఖ్య గజపుటే పచ్చమూషయే త్పవాచూర్ణయేత్
గుంజైక మనుపానేన త్య యంవాంతి షగాంతవత్
పొట్టలి శంఖ గుభాం యం యోద్దయోద్ద్వా తపిత్తజ
వోషమగస్త్య పొట్టలి రసః (ప్రోక్త) సూత
పుతసూతస్య నిష్కా ద్వౌ నిష్కైకంస్వర్ణ ఖప్పరం
శుద్ధ గంధక నిష్కాంద్వా మర్దయేత్ (త్రి) క (త్రి) వై
ద్వియామాంతే విశోష్య ధ తేన పూర్ణ్య వరాటికా
శోక్షైక పంకగంపి పిష్ట్వా తేన రుద్ధ్వా వరాటికా
వరాట పుష్ట్యాయే భాండే రుద్ధ్వా గజపుటే పచేత్
స్వాంగశైత్యం విమర్ద్య ధ పొట్టలీ పేమగస్తకః
క్షయగాంతపచ్చ తుగుంజం క్షయ్యోద్దాయోత్తమత్

|| పిత్తశ్లేష్మ (క్షయ) నిదానం ||

(కా)లస్వంబహు నిద్రాచ ష్టీవ్ వాహో జ్వరో భ్రమః
వాంతి శోణిత పూర్వా ద పిత్తశ్లేష్మక్షయ లక్షణః
తచ్చికిత్స ||

|| చంద్రో (దయ) రసం ||

శుద్ధసూతం సమం గంధం సూతతుల్యం చ హేమకం
కుమార్యా వచ్చం (దా) పై మర్దితం గోళకీకృతం

నాగవల్లీదళైః పిష్టం వాలుకాయం (త్రి) కైః
దినాంతే (హ) ర్తే ల గ్నంతు గ్రాహ్యం భక్ష్యం (త్రి) గుంజకం
పర్ణఖండేన సంయుక్తం మాక్షికం రాజ యక్ష్మనుత్
రసశ్చంద్రోదయో నామ సాను పానం క్షయాంతవత్

మహా క్షయాంతక రసః

శుద్ధ సూతం స్వర్ణ పత్రం ఖండైక మర్దయేత్ క్రమం
తయోర్ద్విగుణ శివం యుక్త్వా (స్తో) భిత్తుల్యం తుగంధకం
పంకగం గంధకార్ధం చ సర్వం ఖల్వ (దా) వైః
మర్దయేద్యామం తద్గోళం వస్త్రం బధ్వా విపాచయేత్
శాలా యంత్రే సారనాళం యామం పుటపాకం చేత్
తతలాం ప్రయామ యవా (ఝా) ంత గుంజక ద్వయం
పిష్ట్వా త (ప్త) తః ప్రావద్దోళకం వ (స్త్ర) వేష్టితం
లవణం పూరయేద్భాండం మర్దయిత్వా దినం పచేత్
శుల్పాం క్రమాన్నాన్నిత్యం రసో మహా క్షయాంతకృత్
(అ)నేన వపు రోగ క్షయాంతకం పాచయే (ద్రస)ః
రాజరోగ నివృత్త్యర్థం యేంయంగుంజా మితక్షుతం
దశవిశతి రిస సార్ధం విష్ణుల్యా మధునాపిచా

|| దుష్ట క్షయ నిదానం ||

పిష్ట వద్దేష్మ పోనాంగా పపాతి సారగపే దితం
సూనస శుష్కోదరం పాదయుక్తగం పరివర్జయేత్
ద్విష్ట్యా సూతి శుక్లాత్మ సర్వపాతి పాతస్వరః
(అ) తి మా వాక్య శోమందవాన బుద్ధిర్భవేం (ద్వ) యం
(వ) శాంగ శుష్క భానస్వ క్షయమోరంతి యమాలయం

త్రిధా స్నాపి పునర్నవాం చిత్రకాం జీవితావధి
త చ్ఛిత్వా

॥ ప్రాణదానంద రసః॥

లోహాభ్రస్య ప్రత్యేకం తు ద్విపలం శృంగిబేర ద్రవైః
త్రిక్షారం రసకం జీరం యోజ్య ద్రావ్యైః ప్రత్యేకం నియోజయేత్
ప్రత్యేకం త్రిఫలద్వాదశ సర్వం భాజనే నిక్షిపేత్
లోహం శం మాక్షికం శుద్ధం మర్దనం పూర్వోదితం ద్రవైః
రుద్ధ్వా తిభిః పుటైః పాచ్యం ద్రవైః శ్వ ద్రవ్యం పునః పునః
మృతసూతం మృతం నాగం నిష్కం నిష్కం విమిశ్రయేత్
శుద్ధగంధక నిష్కార్ధం వరాదీనాం చ తుల్యయం
ఏకీకృత్య పుటే పక్వా పూర్వలోహం విమిశ్రయేత్
పూర్వోక్తైశ్చ ద్రవైః శ్వద్రవ్యం పుటేనైకేన పాచయేత్
మాషైకం మరిచాసహ తుల్యం తగం యోమర్దనే ద
మేహయేన్నృపతి క్షిప్తం ప్రాణదానాఖ్యో రసః
భక్షయేన్నిష్పాద మనాంద్రో రాజయుత్సుత్

॥ శనశసుందర రసం॥

సూతంచ తం శుద్ధగంధం మాక్షికంచ సమం సమం
సప్తసమం పాకముత్థసం సర్వ ద్రవైః విమర్దయేత్
యంత్రే విద్యాధరే పక్త్వా పుటం కుర్యాద్భిషగ్వరః
యోగ్యం యం పచేద్వైద్యో మందవహ్ని మధ్యాగ్నినా
నాగవల్లీదళముద్రిత గంధపుష్పార్చనం భవేత్
నైవేద్యం పిష్ట సంయుక్తం త్రిసంధ్యం సమర్చితం
మాషైకం భక్షయేత్ యుక్తేన శృంగారం పంచ నిక్షిపేత్

త్రిద్రవంచ త్రికటుకం పిప్పలీ నాగకేశర మేవచ
ఏలా లవంగ తగరం త్రిఫలా మధుకే సహ
అనుపాన విశేషేషు సర్వరోగేషు యోజయేత్
శిశ్రృ తురంగా వాతా మాంసాంగ మరిచ యుక్
శ్వాస కాస యుతం సాహారం మవాది మూత్ర పాండుజిత్
కుటజత్వగ్ సూవేతం చిత్రమూల జాజిమపైన యుక్
గ్రహణీ పాండు వ్యాధిగ్రామిల క్షీలనాశనం
పాంగుగుగ్గులు యోగాశ్చ త్రితైలానుపానకం
వాతపిత్తాదివారం గుల్మం సర్వరోగనిషూదనం
ఉదరం సర్వరోగఘ్నం మందాగ్నిం చ వినాశయేత్
వృద్ధిం శరీర ధాతూనాం సర్వేషాం సారవత్త్వయం
బుద్ధి మాంసాతి మాత్రే మానాయుష్యం చ వివర్ధనం
త్రయయుపాంతి మవా త్రయం రసశశసశ సుందరః

॥ శ్రీరామచంద్ర పర్పటి॥

తాంమ్రవంగంచ నాగంచ శుల్బపారద గంధకం
త్రియంశతాం త్రికం తీక్ష్ణం లోహం భావరసంచ మాక్షికం
విద్రుమాంమృతవారం చ శ్రేష్ఠరంభా ప్రసూనకైః
త్రిదినం మర్దితం కృత్వా త్రిదినంచ విషగ్వరైః
నాగచూర్ణం నివేశ్యాథ యంత్రే విద్యాధరే పచేత్
నాంగవల్లీ దళముద్రిత గంధపుష్పాక్షతార్చనం
ధూపం దీపం చ నైవేద్యం తాంబూలం చ సమర్పణం
తద్ధారసం పుష్పార్కప్లావ్యం తస్య సూక్ష్మం సమ్యక్
తద్భారం శతపత్రికం చ మర్దయేద్భానుయుగ్మకం

తత్రస్థమాశేతంత్వష్టావల్లభాత్రింప్రయోజయేత్
సక్షౌద్రంమాగధీచూర్ణంకృత్రితంచత్రయాపహం
పాండూదరంపంచకాసంప్లీహసంచహాళిమతం
జీర్ణజ్వరంరాజయక్ష్మంశ్వాసమానాంహాంగుల్మినాం
సర్వపాంతమయంపిత్తంత్రయయాంసగదాంపహం
దీపనంరుచ్యమాయుష్యంతేజోదాంతువివర్ధనం
బుద్ధిమాన్స్మృతిమాన్ప్రాప్తాఖయుస్త్రీణాంరమేత్సుఖం
శ్రీరామచంద్రపఖ్యాతంసర్వరోగనివారకం

॥మహాత్రుద్రాదిలేహం॥

క్షుద్రాపాఠాఽమృతావాసాదశమూలంచచిత్రకం
రాసమర్దబలేరండబలాంహాతిబలాంతథా
నిర్గుండివైజయంతీచభాంర్జీనాగరచిత్రయో:
పతేషాంతులమాదాయచుద్ధిద్రోణసలిలేపచేత్
అష్టభాగావశేషేస్తుకషాయంచశోధితంతత:
హారీతకీశతంసప్తగ్రామాత్రంచఖర్జూరం
గుడంతులార్ధంతత్రైవశోధయిత్వాపచేత్తథా
నిర్గుండిక్వంగరాజంచహారిద్రాద్వేశయాస్తథా
ధాత్రీవాసాప్రతాబ్రహ్మీశతావరీపునర్నవా
స్వరసంకుడుబంన్నైవప్రదత్తైలంఘృతంతథా
శనైర్మృద్వగ్నినాసమ్యక్పచేన్నతిమాన్షికే
చాతుర్జాతంమరిచాల్లమజామోదంవిడంగకం
జీరకద్వయకర్పూరంనాగరంచవత్తద్వచ
చిత్రకంశాంగుకుష్ఠంచత్రిఫలాలవగత్రయం
చవ్యంకర్పూరత్రింశత్చభాంర్జీపుష్కరకంతథా

ఏలైకంశృంఠ్యాచూర్ణంతుకర్షంపిప్పలితత్సమం
శనైర్మృద్వగ్నినాసమ్యక్పచేన్నతిమాన్షికే
సువారసుదినేనైవపక్వంసమ్యక్ప్రదాపయేత్
సక్షౌద్రంమధుసకిలన్నిద్దస్యాత్రాతస్సేవయేత్
ద్వాదశత్రయరోగాంశ్చప్రాద్రేహిచబలత్రయం
దీపనంముఖరోగంచగుల్మప్లీహమహోదరం
పాండురోగంక్షయంచదీర్ఘమూర్ఛారోగాంజ్వరాంస్తథా
మందాగ్నివాతతిమిరంప్లీహాశూలగళగ్రహం
అర్శాంసిషట్ప్రకారాణిశిరోరోగోపద్రవనాశనం
క్షుద్రాహారీతకీలేహ్యంచంద్రకాంచంద్రభాషితం

॥వాసాదిలేహం॥

వాసాపాలశచ్ఛిన్నాతినిర్గుండికంటకారికా
పృథక్పంశతపలంనైవద్విద్రోణసలిలేపచేత్
అష్టభాగావశేషేస్తుతులార్ధంగుడసంయుతం
వాసాపురంపంచాశచ్ఛనాంగుళశాంపీరాసమర్దయో:
ఆకశస్వంగినిర్గుండిస్వరసంకుడుపంప్రదేత్
ఘృతస్యకుడుపంన్నైవతైలస్యకుడుపంక్షిపేత్
దద్యాద్ధిమపనేవిపచేత్సమ్యగ్గావతారయేత్
భార్జీకర్కటశృంగీచప్రశ్నీకంద్విఫలంపచేత్
పిప్పలిపిప్పలీమూలంచవ్యంచిత్రకనాగరం
బయలాసైంధవంనైవచాతుర్జాతకమేవచ
తాళీసపత్రంమరిచపౌష్కరంత్రిఫలాయుతం

ప్రస్థం పలితాఖ్య గాంగేరు క్షీర మూర్వాంబరాంర యేత్
ప్రస్థ ద్విమాత్రికం ప్రస్థం శతావర్యా విని క్షిపేత్
శుద్ధ ప్రాండ ద్విగుణం తత్ర ధాన్య రాశౌ విని క్షిపేత్
షణ్మాసం తత యోగాం గ్రాం కాస శ్వాస వికారజిత్
ప్రస్త్రీగ పాత్రగులాన్ పాండ్వాగ ఖాండరం
మాసమాత్ర ప్రయోగేణ సర్వవ్యాధి వినాశయేత్
ఖండా ంశ్చ పల్లవాంశిర మధుకా మలకే
చందనస్య చందనాంతో నితోపమ
మధూక మధుకం దేవ్యా మధూకా
మధుసర్పిస్సం విదధ్యాత్
కాస శ్వాస విశ్వాస వాద్వాహ
పునర్నవా బలా పిప్పలీ
నాశనం
పునర్దమసూత్రస్తమ్యవత్
[illegible]

॥ కూష్మాండ రసాయనం॥

విశత్య గత్ర కూష్మాండ సమ్యక్ పునః పచేత్
ఘృతే యసపేషం ప్రస్థం దత్వా విని క్షిపేత్
ఖండా శతం శర్కరా క్షౌద్రం పలం
త్రికటు ధాన్య మరిచ పిప్పలీ ఫలాం శతం
ఏవం తత్ దత్వా ప్రస్తాంశం
[illegible]
వాసవాపర్ణ రసపిత్త యుక్త యోగం

ఉరస్సంధాన జననం మేధా స్మృతి బల ప్రదం
అశ్విన్యాం నిర్మితం ప్రోక్తం కూష్మాండం చ రసాయనం
పాండ్య శేషం ఖల పాటి పచేన్నాగ బలాం తులాం
తేన సర్పిర్ధన తులాంశం ప్రతం శీతం చ పాచయేత్
ఫలాంద్యైశ్చ బలా బలాం యష్టి పునర్నవైః
ప్రపౌండరీక ప్రయోగ కటు పెతస్సరాం
శృంగంధా శతావరీ రుద్ధా యుక్తం ద్విపంచ్యైః
[illegible] రనః
[illegible]
ప్రనాగ బలా పిత్త రక్త యుక్తం
ఖంఖం తు మండాకాంచ బలా క్షీరం పరం
పక్షేప యుక్త బస్తం పలీత నాశనం
ఏఫ యయు క్షత రక్త సంప్రస్థాపిత రుజా యుతే
[illegible]
నాగర రసా ఖుదం మరిచైః
[illegible] మధురసాంశ్చ బలా శారిబా
[illegible]

॥దశమూల రసాయనం॥

బాగుకుటి నిర్గుండి బిల్వాంతి పంచ గరాంతే
వాసమదూరం దంశయునింఖ వ[illegible]
సమూల పత్రం నిష్పద్య తుడు పంచ వృద్ధదంశ
శేష రస తుల్యం స్త్రీ వృద్ధ తేనాజే నపాంచయేత్
దశనాం రమిదంన రసాయనం

శ్వాసాన్పంచవిధాన్సర్వాన్ క్షయోన్మాదశాఖాశ్రితాన్
అశీతివాతజాన్రోగాన్ క్షణేనైవ వ్యపోహతి-

అశ్వగంధిబలాలాక్షాదితైలం ||

అశ్వగంధాబలాలాక్షా ప్రస్థం ప్రస్థం పృథక్పృథక్
జలద్రోణే విపక్తవ్యం చతుర్భాగావశేషితం-
తైలం త్రిమాణికం దద్యాత్తైలాత్ క్షీరం చతుర్గుణం
అశ్వగంధాబలారాస్నాకాంతాకుష్ఠచందనైః
నిశాతిక్తాశతావర్యాబలాద్రాక్షామూర్వాసమాలకం
సురదారుసమంజిష్ఠామధుకోశీరశారిబా
శాఙ్గేష్ఠపుష్కరమూలంచ సరళం గ్రంథికం తథా
సమభాగానిసర్వాణి కల్కం కృత్వా విపాచయేత్
సిద్ధక్షీరవరం పథ్యం శోషఘ్నం బృంహణం పరం
కాసశ్వాసహరంచైవ సర్వధాతువివర్ధనం
పక్షఘాతహరంచైవ గ్రహాపస్మారరోగజిత్
ఏతదభ్యంగనం శ్రేష్ఠం త్రయోవస్వాధివినాశనం

||మహారోగాః||

వాతరోగాంశ్చకుష్ఠంచమేహోదరభగంధరాః
అర్శాంసి గ్రహణీ చాష్టౌ మహారోగాః ప్రకీర్తితాః
ఏతేషాంచికిత్సానిదానంయుద్ధాక్తేపమమనుయామః

||అర్కక్షీరతైలం||

అర్కక్షీరమజాక్షీరం నిర్గుండీతింత్రిణీరసం
తిలతైలసమాపక్వం హంతి వాతవినాశనం

||వాతకషాయం||

వాంశాగుళూచిచతురంగుళానాం ఏరండతైలేన పిబేత్కషాయం-

త్రిమేహసర్వాంగదమస్తంభశోషం క్షయం దద్రుగ్లానత్వం నివార్యంతి

||దశమూలకషాయం||

దశమూలబలైరండనిర్గుండీశిగ్రుబర్బరైః
లశునైఃపంచకోలంచ క్వాథో వాతగదాపహః

||రాస్నాదిచూర్ణం||

రాస్నాలాంగలీకంగం త్రికటుగజకణాచవ్యతాళీసపత్రం
ముస్తావహ్నీవరాంబుంలశునపటువిషాపాంగువిష్టాస్తవహ్ని
సుగ్రంధాజీవకద్వేమధుకమధుగధాముఖలఖర్జూరయవాని
క్షీరారంవష్టివల్లీమలయజధనేకారేణుకాతుంబురూణి
కాంకోతుం [illegible] విశాలాపవనహరనిశాకేసరంపుష్కరాంవా
స్నాయుగ్రంయష్టిసహాసంవిఖుధతరుహరాసర్వమేతత్సుచూర్ణం
ఏతచ్చూర్ణంసమాంశంనవగుడసహితంప్రాతరుద్ధాయభక్షేత్
సర్వాన్వాతాన్వితాన్వైశాసనపవహరతివిహారంత్వష్ఠరూపాంసుఘోరాం
శ్రోణిసంధ్యస్థిజాతాంజఘనపరిగతంవేష్టబాహుప్రశస్తం-
మన్యాస్తంభంసమస్తంశమయతినజితావిష్టంచత్వంనారూపాణాం-

||వాతకషాయం||

వరుణాశిరేకుండలస్యానిర్గుండీ అపరూపకాం
పఞ్చైవపవికాంభాగాంక్వాథాన్నేవాతృష్ణాగిరాం-
హరేచిచూర్ణసంయుక్తంఅశీతివాతవినాశనం

||ఏరండతైలం||

ఏరండార్కకరంజవన్హివరుణాకోశాతకీసప్తపర్ణ్యయం
త్వక్త్రిఫలనసావావ్యగురగిపత్రైః పాండకే
కుష్ఠేలాగరుదేవదారుమిశికాదుర్గంధసిద్ధార్థకా
పక్వంతైలమశీతివాతహరగాంగతుస్సాధిరోషజాః

రూక్షశీతాల్పలఘ్వన్నవ్యవాయాతిప్రజాగరైః
లంఘనప్లవనాత్యధ్వవ్యాయామాతివిచేష్టితైః
దేహే స్రోతాంసి రిక్తాని పూరయిత్వానిలో బలీ
కరోతి వివిధాన్ వ్యాధీన్ సర్వాంగైకాంగసంశ్రయాన్

॥ మానుష[illegible]॥

మన్యాస్థావరం సమాశ్రిత్య యదా కశ్చిదపి మానవః
తము సుప్తాంగ లక్షతే తస్య సజ్ఞస్తి
[illegible]
వివిధాన్ కురుతే రోగాన్ వాయుః ప్రకుపితో నృణాం
[illegible]
[illegible] లక్షణాత్
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] బలవత్తరాం [illegible]
వేగైరానమితాంగోఽన్తరాయామః
వేగైర్బహిరానమితాంగో బహిరాయామః
తేన దశరాత్రం న జీవతి మందవేగే, న తు జీవేత్. దండవత్ స్తంభః। సర్వాం
గో దండకః। తం విషమే పరివర్జయేత్। [illegible]
[illegible]
తం విషమే పరివర్జయేత్। దండవత్ స్తంభః। [illegible]
సంధి [illegible]
[illegible]

త్వం। తేన దశరాత్రం న జీవతి। మందవేగేన తు జీవేత్। [illegible]
నకః। తత్ర [illegible] విశేషః [illegible] భవేత్। [illegible]
[illegible] దండవత్ స్తబ్ధః [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] గుల్ఫాదిషు [illegible] పాదవాతః [illegible]
[illegible] సర్వాంగ [illegible]
[illegible]
[illegible] సంధిబంధనేషు [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సర్వాంగవాతే [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] లక్షణం.
అంగేషు [illegible] స్పర్శం న విందతి.
మండలాని [illegible] స్పర్శవాతస్య [illegible]
పాదయోః [illegible] ప్రజాయతే

౨౭ - పై ప్ర॥ విధానయోంగరత్నావళి -

మండలాని శరీరేష రశ్మిభాంత స్థలక్షణా -
తప్తాంశ్చధాతువేన్నిత్యం సంధిషు త్రయముద్రుద్దవేత్
ఉత్థానేష్వసమర్థశ్చ ఆమవాంత స్థలక్షణం

॥ రాస్నాదికషాయం॥

రాస్నాద్విగుణభాగా స్యాదేకభాగాస్తథాపరా
ధన్వయాసబలైరండదేవదారుశఠీవచ-
వాసకోనాగరంపథ్యాచవ్యాముస్తాపునర్నవా
గుడూచీవృద్ధదారుశ్చశతపుష్పాశ్చగోక్షురా
అశ్వగంధాప్రతివిషాకృతమాలా శతా
కృష్ణాసహచరశ్చైవ ధాన్యకంబృహతీద్వయం
ఏభిఃకృతంపిబేత్క్వాథం శుంఠీచూర్ణేనసంయుతం
కృష్ణాచూర్ణేనసంయుక్తంరాజగుగ్గునాథవా
అజామోదాదినావాపి తైలమేరండకేనవా
సర్వాంగకంపకుబ్జత్వేపక్షఘాతాపబాహుకే
గృధ్రస్యామామవాతేషు శ్లీపదేచాపతానకే
అంత్రవృద్ధితథాధ్మానే జంఘాజాన్వర్తిపీడితే
శుక్రామయే మేఢ్రరోగే వంధ్యాయోన్యామయేషుచ
మహారాస్నాదికాఖ్యాతా బ్రహ్మణానిర్మితంపురా

॥కించ॥

॥గ్రంథాంతరే

రాస్నైరండపునర్నవామృతలతానిర్గుండివాశాబలా
శ్రీవర్ణీమిశిదేవదారుమధుకైః క్వాథోనిహంతిధ్రువం
వాతాస్రంఖుళమాఢ్యమారుతమపి స్ఫిక్పృష్ఠజానుస్థితా
నాశ్యంవాతగదాస్త్రమేహముదరంప్లీహానమాధ్మానకం

॥శూలకుచూర్ణం॥

రామఠోగ్రాభయాశుంఠీకుబేరాక్షిపలాండుకం
చూర్ణముష్ణజలైఃపీతం దశశూలనివారణం

॥వాతబడబానలం॥

సూతతార్క్ష్యవజ్రకాంతానాం భస్మహాటకమాక్షికం
తాళంనీలాంజనంతుత్థంనబ్ధిఫేనంసమాంశకం
పంచానాంలవణానాంచ భాగైకంచవిమర్దయేత్
వజ్రక్షీరందినైకంతురంధ్యానోభూధరేపచేత్
మాషైకంచాద్రకద్రావైర్లేహయేద్బడబానలం
పిప్పలీమూలజంక్వాథం సపిప్పల్యంతుపాయయేత్
ధనుర్వాతందండవాతం శృంఖజావాతకంత్యజేత్

॥వాతారిరసః॥

గంధకాద్ద్విగుణంతాళంతాళకాద్ద్విగుణంశిలా
శిలాయాద్ద్విగుణంతామ్రంతస్మాచ్చద్విగుణంరసం
ఖల్వయేత్సర్వమేకత్ర యావత్స్యాద్దినసప్తకం
సర్వశేష భాగేనదత్వారక్తామృతంశుభం
విషతిందుకజద్రావైః పిష్ట్వాగోళకమాచరేత్
విశోష్యవాయునాయంత్రేదద్యాత్తద్దివసత్రయం
సాంగశీతలముద్ధృత్య తుల్యంహింగుపటకాన్వితం
భావయేత్ఖదిరఫలార్కస్యసప్తవారంరసేనచ
సప్తవారంతథావర్ణ్యచిత్రమూలస్యవారిణా
ఇతిసిద్ధరసేంద్రోయం సర్వవాతారిసంజ్ఞకః
ఘృతేనసహితోవిప్రో పల్లద్వయమితంభజేః
నిహంత్యశీతివాతాతింగుల్మానష్టవిధానపి
చతుర్విధంచమందాగ్నిం స్థూలానుదరజాన్క్రిమీన్
ఆధ్మానంచతథాహిక్కాం మూఢవాతంచవిగ్రహం

॥కాలాగ్నిరుద్రరసః॥

వజ్రసూతాభ్రహేమార్కతారతీక్ష్ణాయసంక్రమాత్
భాగవృద్ధ్యామృతంసర్వం సప్తాహంచిత్రవద్రసైః

మర్దయన్మాతులుంగామ్లైర్జంబీరైశ్చ దినత్రయం
శిగ్రుమూలాద్రవైర్వాథకణాకల్కైస్త్రయత్రయం
త్రిదినం త్రిఫలాక్వాథైః శుంఠీమరిచజైస్త్ర్యహం
జాతీఫలంలవంగైలాత్వచాపత్రకకేసరైః
కాలాంబునయుతక్వాథైర్భావయేద్దివసత్రయం
ఆర్ద్రకస్వరసే సప్తదివసాన్భావయేత్పునః
శోధితం చూర్ణయేత్తుల్యం చూర్ణపాదం చ టంకణం
టంకణాంశం వత్సనాభం చూర్ణీకృత్వా విమిశ్రయేత్
త్రికటు త్రిఫలావహ్నిజాతీజాతకసైంధవం
సువర్చలం ధూమసారం చూర్ణమేతత్సమం సమం
కృత్వావియోజ్యంతుభావ్యైకంతఖల్వంబార్ద్రకద్రవైః
శిగ్రూశ్మైర్మాతులుంగాద్రైర్మర్దయిత్వా వటీకృతం
రసః కాలాగ్నిరుద్రోయం త్రిగుంజం భక్షయేత్సదా
అగ్నిదీప్తికరః ఖ్యాతం సర్వవాతకులాంతకం
స్థూలానాం కురుతే కార్శ్యం కృశానాం స్థౌల్యకారకః
అనుపాకవిశేషైస్తు తత్తద్రోగేన యోజయేత్
సాధ్యాసాధ్యం నిహంత్యాశు మండలాన్నాత్ర సంశయః

॥కాలకంటరసః॥

వజ్రసూతాభ్రహేమార్కంతీక్ష్ణమూర్ఛక్రమోత్తరం
మారుతంమర్దయత్స్వర్ణవర్గేణ దివసత్రయం
త్రిక్షారం పంచలవణం మర్దితస్య సమన్వితం
ధత్తూనిర్గుండికద్రావైర్మర్దయేద్దివసత్రయం
శుష్కమేతద్విచూర్ణాద్ధవిషం చాస్యాష్టమాంశకం
టంకణం విషతుల్యం చ దత్వా జంబీరజద్రవైః
భావయేద్దినమేకం తు రసోయం కాలకంటకం
వాతశ్యేత రోగేషు సన్నిపాతవిశేషతః

త్రిగుంజమాత్రకస్త్రాహైః స్మృతేవా వాతరోగిణాం
నిర్గుండిమూలచూర్ణం తు మహిషాక్షిం గుగ్గులుం
సమాంశం కుష్టయేత్సాజ్యాం తద్వటీ కర్షసమ్మితాం
అనుయోజ్య స్మృతే నిత్యం స్నిగ్ధముష్ణంచ భోజనం
మండలాన్నాశ తుర్షాన్వాతరోగాన్నసంశయః
సన్నిపాతేపి దెజ్జాను ఆర్ద్రకమూలకషాయకం

॥శార్దూలరసః॥

వజ్రహేమాభ్రతారార్కకాంతతీక్ష్ణాయసరసం
మృతంక్రమోత్తరం సర్వం మాక్షికం గంధకం శిలా
తాలకసత్వం ప్రవాళస్య ప్రత్యేకం రసతుల్యకం
సర్వంఖల్వేదినమ్మర్ద్యం భృంగరాజరసాప్లుతం
స్నుహ్యర్కక్షీరసరాపక్షిద్రవైర్మర్ద్యం దినత్రయం
విషముష్టికషాయేన భావర్దిన సప్తకం
మాతులుంగరసేతావద్భావయేదాతపే ఖలే
అస్యసర్వస్యపాదాంశం వత్సనాభం ప్రదాపయేత్
శార్దూలాఖ్యరసః ఖ్యాతం సర్వవాతేషు యోజయేత్
తత్తద్రోగానుపానేన సర్వరోగహరక్షమః

॥త్రిగుణరసః॥

గంధకాష్టగుణంసూతం శుద్ధం మృత్పుత్రి క్షణం
పత్త్ర్యాపతార్యతచూర్ణం చూర్ణతుల్యాభయాయుతం
సప్తగుంజామితం ఖాదెపూర్వమెచ్చదినేదినే
గుంజైకైకం ప్రమాణేన యావత్స్యాదేకవింశతిః
క్షీరాజ్యశర్కరాసార్ధం శాల్యాన్నం పథ్యమాచరేత్
కంపవాతప్రశాంత్యర్థం నివాతే నివసేత్సదా
త్రిగుణాఖ్యోరసోనామ త్రిపక్షే కంపవాతనుత్

॥ఏకాంగవాతస్య బడబానలేరసః॥

సూతవజ్రార్క కాంతానాం భస్మ హాటక మాక్షికం
తాళనీలాంజనం తుత్థం మ జ్జిష్ఠేనం సమాంశకం
పంచానాం లవణానాంచ భాగైకం చైవమర్దయేత్
వజ్రక్షీరే దినేకింతు రుద్ధ్వాహి భూధరే పచేత్
మాక్షికంచాద్రకద్రావైః హయొత్బడబానలం
పిప్పలీమూలజం క్వాథం సపిప్పల్యానం పాయయేత్
ధనుర్వాతం దండవాతం శ్వేం ఖల్లావాతకంపనుత్

॥సర్వాంగవాతస్య సూతాది ఘుటుకాః॥

మృతసూతం మృతం తామ్రం దశ్యదెత్కటుకద్రవైః
ఏకవింశతి వారంచ భావ్యం పిష్ట్యం పునః పునః
చణమాత్రం వటీం భాదెత్కంప సర్వాంగవాతనుత్

॥వాతహరరసః॥

సూతకస్య పలాప్యంచ భైకంతామ్రసూతకం
జంబీరస్య ద్రవే పిష్టం సూతతుల్యంచ గంధకం
నాగవల్లీద్రవే పిష్టం బాహ్లపిష్టం ప్రలేపయేత్
రుద్ధ్వా లఘుపుటే పక్వా త్రియూషణ సమిశ్రితం
త్రింశాంగ కంపవాతార్తో భక్షయేత్ద్వి గుంజకం

॥కించ॥ వాతపిత్తహరరసః॥

సుద్ధసూతం మృతం తామ్రం శిలాతాళంచ శోధితం
కుష్ఠనాగబలాపద్యం శ్రీకంఠంచ బిదారికా
ఏరండమర్దయెత్తుల్యం ద్రావైర్ద్రావైః పునః పునః
నిష్కమాత్రం వటీం భాదెద్వాతపిత్తహరం భవేత్

॥శ్లేష్మవాతస్య గగనగర్భరసః॥

సూతాభ్రతీక్ష్ణతామ్రంచ మృతకాంతంచ గంధకం

...ంగుళుంఠీవచా ధాన్యక ఫలం చాజయా విషం
...ర్ద్య పర్పటక ద్రావైః నిష్కకం భక్షయేత్పటం
...ష్మవాతం హరంత్యాశు వటీ గగన గర్భికా

॥వాతగజాంకుశం॥

మృతసూతం మృతం లోహం గంధకం తాళ మాక్షికం
...ధ్యా శృంగి విషం త్వూషం అగ్నిమంథంచ టంకణం
తుల్యం ఖల్వే దినం మర్ద్యం ముండి నిర్గుండికా ద్రవే
...ద్వి గుంజం పటుకం భాదెత్ సర్వవాత ప్రశాంతయె
...సాధ్యాసాధ్యం నిహంత్యాశు రసో వాతగజాంకుశః

॥వాతారిరసః॥

రసేంద్ర గంధ ద్విగుణం దివ్యద్యావాతారి నిర్గుండిరసత్రిమర్ద్యం
నివేశయెసూతసమం తు తామ్రం పుటే మృదా వేష్ట్య చవాలుకే చ
యంత్రే పుటే గోమయచూర్ణవష్టా। స్వాంగావశీతం తు సమస్తమేతత్
నిర్గుండికా వాతహరాని తోయైః సంచూర్ణయత్నేన విభావయేత్తా
రసో నిలారిః కథితో స్యవల్లి మేరండ తైలేన సగంధకేన
మరీచిచూర్ణేన ససర్పిషా వా నిర్గుండికా చిత్రకటుత్రయైర్వా

॥వాతరాక్షసం॥

మృతసూతం తథా గంధం కాంతం చాభ్రకమేవచ
తామ్రభస్మ స్మృతం స మ్య జ్జ్మర్దయిత్వా సమాశకం
పునర్నవ గుళూచ్యాని సురసా త్ర్యూషణం తథా
పత్రేషాం సుర సైవా భావయెత్రిదినం పృథక్
దత్వా లఘుపుటే సమ్యక్ స్వాంగశీతం సముద్ధరేత్
వాతరాక్షస నామోయం వాతరోగే ప్రయోజయేత్
తత్రద్రోగానుపానేన దియ్యతే గుంజమాత్రయా
యూరుస్తంభే వాతరక్తే గాత్రభంగే తథైవచ

ఆమవాతం ధనుర్వాతం పేడనా వాతమేవచ
పక్షఘాతం కంపవాతం సర్వసిద్ధి గతం తథా
సుప్తవాతం వాతశూలముస్మాదంచ వినశ్యతి
తత్తద్రోగానుపానేన వాతాశీతి వినాశనం

॥త్రైలోక్యచింతామణి॥

రసంవజ్రం వామఖారం తారం తీక్ష్ణాభ్రకంమృతం
గంధకంమౌక్తికంశంఖంప్రవాళంతాళకంశిలా
శోధితంతు సమంసర్వం సప్తాహంమర్దయెద్దృఢం
చిత్రమూలకషాయేణ బానుదుగ్ధే దినత్రయం
నిర్గుండిశూరణద్రావై ర్వజ్రదుగ్ధో దినందినం
అనేనపూరయత్సమ్యక్ పీతవర్ణవరాటికా
టంకణంరవిదుగ్ధేనపిష్ట్వాతాసాంముఖేలిపేత్
రుధ్వాభాండపుటాపచ్యాత్సాంగశైత్యవిచూర్ణయేత్
చూర్ణతుల్యంమృతంసూతంక్రాంతంసూతపాదకం
శిగ్రుమూలద్రవైస్సర్వంసప్తవారంవిభావయేత్
చిత్రమూలకషాయేనభావనాహ్యేకవింశతిః
ఆర్ద్రకస్యద్రవైస్సప్తత్రితయావిజయాద్రవైః
జంబీరైర్మాతులుంగస్యాసప్తవారంవిభావయేత్
సూక్ష్మచూర్ణంతతఃకృత్వాచూర్ణపాదాంశటంకణం
టంకణాంశంవత్సనాభంతత్సమంమరిచంక్షిపేత్
లవంగనాగరాపథ్యాకణాజాజిఫలంపృథక్
ప్రత్యేకంవత్సనాభంచపాదానయాన్వితంక్షిపేత్
మాతులుంగార్ద్రవద్రావైః సర్వమేతంవిలోడయేత్
చతుర్గుంజామితంఖాదేకణాక్షాద్రైర్విహోదనం
క్షౌద్రై[illegible]రావశాద్రకద్రావైఃశాంతివాదవృతేక్షతా

అనుపానంసదాఖాదేసర్వరోగప్రశాంతయేత్
పుష్టిందేవయత్తేబలంచకురుతే జోమహాద్యుత్యతే
వర్ణంవర్ధయతేవిషంచహరతేదార్ఢ్యంవితత్తేతనుః
అభ్యాసేననిహంతిమృత్యుపలితంపుష్టింప్రదత్తేనృణాం
క్షయంక్షయతేశ్వాసంచనిక్రామయేత్
వాతంవిద్రధిశూలపాండుగ్రహణీరక్తాతిసారంజయేత్
మ్లీహప్లీహజలోదరార్శరిత్యుష్మాంశోభంహావింమోదరాం
లూతాంశ్చభగంధరాంబురగణాంఅశ్మరీసకుష్టాన్యపి
సాధ్యాసాధ్యరుజంనిహంత్సరసస్త్రైలోక్యచింతామణిః

॥తాళిసవటుకాలు॥

తాళీసపత్రంమరిచంచవికానాంపలంతలం
కృష్ణాతన్మూలయోర్ద్వేద్వేపవెశుంఠిపలత్రయం
చాతుర్జాతత్వక్షీరంచకర్షాంశంశ్లక్ష్ణచూర్ణయేత్
గుడేనవటకాకృత్వాత్రిగుణేనసదాభవేత్
మద్యయూషరసావిష్టమస్తుపేయోషయోనువా
వాతశ్లేష్మాదికచర్దిగ్రహణీపాండుహృద్రుజాం
జ్వరంచరుదుపాండుత్వంగుల్మాపాసాత్యఅర్శనా
ప్రసేకదీనసశాలసంకాసానాంచవవర్తతే
ఛర్ద్యాదిషుచపైత్యేషుచతుర్గుణశితాయుతా
భయానాగరస్థానేదద్యావత్రైవగ్రహే

॥యోగరాజగుగ్గులం॥

చిత్రకంపిప్పలీమూలంయవానీకారమిత్తదా
విళంగచాజమోదంచజీరకంసురదారుచ
చవ్యైలాపేధవంకుష్టరాస్నాగోక్షురదారుకం

త్రిఫలారముస్తకవైళ్యాషత్వగూళీరయవాన్యజా
తాళీసపత్ర శక్ష్మచూర్ణం నికారయేత్
యావంత్యేతానచూర్ణానతావన్మాత్రంతు గుగ్గులుం
సమర్ద్య సర్పిషాగాఢం స్నిగ్ధభాండే నిధాపయేత్
అతోమాత్రాప్రయుంజీత యథేష్టాహారభావపి
యోగరాజమితిఖ్యాతో యోగోయమమృతోపమః
ఆమవాతాఢ్యకవాతా క్రిమిదుష్టవ్రణానపి
ప్లీహగుల్మోదరోనాహదుర్నామానివినాశయేత్
అగ్నించకురుతేదీప్తిం తేజోవృద్ధిబలంతథా
వాతరోగాన్జయత్యాశు సంధిమజ్జగతానపి

||ఏరండగుగ్గులుతైలం||

ఫలత్రయకషాయస్య త్రిఫలాయాంసుచూర్ణితం
సౌగంధికంపలంచైవ కాశ్మీరస్య పలంతథా
కుడుపంచిత్రతైలస్య సర్వమాదాయయత్నతః
పాచయత్తాళకవిద్వైద్యః పాత్రేలోహమయేదృఢే
హంతివాతంతథాపిత్తం శ్లేష్మాణం ఖంజపంకత
స్వాసందుర్జయ హంతి కాసాప్వంచవిధాస్తథా
కుష్ఠానివాతరక్తంచ గుల్మశూలోదరాణిచ
ఆమవాతంజయేదేతత దతివైద్యంవివర్జితం
యేతదభ్యాసయోగ నజలాపలితనాశనం
సర్వతైలరసోపేతమశ్నియాచ్చాలిసాష్టికం
శిహ్యనాదిఇతిఖ్యాతోరోగవారణదర్పహా
వహ్నాలోల్లికంఠంనాం భావితోదండపాణినా

||లశునపిష్టి||

పిష్టినిర్ముక్తవత్తైర్లశునఫలశతంపాలికాస్యేషహింగు
క్షారంగ్రంథిచవ్యంగదమిశిదనికాపంచపట్విగ్నిదీప్యం
కృత్వాతైలాజ్యమానం కుడుపమపితిలాసర్షపంబాజ్యభాండే
పక్షంసంరక్ష్యభక్ష్యం పరిమితగుళికానిక్షిపేదక్షిమాత్రం
ఏవంలశునపిష్టోయం సర్వవాతనికృంతనః

||స్నేహపొట్టలం||

ప్రస్థానేరండనింబైర్వకుళదనదధత్తూరికైశ్చైః కరంజైః
కార్పాసాశిగ్రుడోలాపలమునిచణకైః సర్షపాంకోలబీజైః
రాస్థాకుష్ఠీకుళర్దైస్తైలలశునవచాహింగులిందార్థయుక్తైః
సర్వస్నేహాప్లయుక్తం సకలపటుయుతంపొట్టలంవాతభంజే

||కుంభశాకం||

ఏరంజమోరటబలాతర్కారిసోమస్నుహీ
నిర్గుండీతలపోటశిగ్రువరుణాసౌవాశుగంధాక్షికైః
పత్రైకాంజికమూత్రవర్గసహితం ప్రేష్ఠాఘటాష్టస్థితం
స్వేదైఃపక్షసవిరారణాదివపుషఃసద్యసుఖోత్పాదితం

||మహానారాయణతైలం||

దశమూలవరారాస్నావాజిగంధాశతావరి
వరణేరండనిర్గుండికరంజఖదిరాసనాః
ప్రసారణీసహచరాపాతాఫల్గాతకామృతా
ప్రాతికారకథాహింస్రావృశ్చికాళీపునర్నవా
బిత్రగోక్షురకంశిప్రమిశిపర్ణిచతుష్టయం
అర్కాశక్యంచసరభందేవదారునిశాద్వయం
మదాలభాచభూపేలుజీవంతిచబలాద్వయం

ప్రదద్యాశ ఫలాన్యష్టౌ గా॥ త్రివృష్టన్లేశు భాజనే
చతుర్ద్రోణజలే పక్వ తతుర్భాగావశేషితే
తస్మాత్కషాయ ప్రాంతే తు కల్కద్రవ్యాణి దాపయేత్
కాకోళి క్షీరకాకోళి మంజిష్ఠా మధుకంవచా
సురదారుచ జీవంతిమధుకంచ కటుత్రయం
త్రిఫలా పిప్పలీమూలంచవ్యం పద్మకశారిబా
శతాంహ్వారజనీ పాఠా ముస్తా మూర్వాత్రిజాతికం
సర్షపాతి విషాలోధ్ర అజాజీ పుష్కరంశఠా
మాంసశ్శైలేయకం మేధాహ్వింస్రాది ప్లీకసైంధవం
జీవక ఋషభకోమాంశి కుష్టం కంకోవిషాణిచ
కుంకుమాగరుకస్తూరి జాజీ తక్కోలచందనైః
తగరోశిర కాశ్మీరఫలాతి కాందర్య కేసరం
సమ్యగాలోడ్యపచ్చేత్తైలం క్షీరంచతుర్గుణం
శతాపరిరసంచైవ తైలతుల్యం ప్రదాపయేత్
అభ్యంగపానబస్త్యేషు నస్యేవ స్తావప్రదాపయేత్
గజానాంవాతభగ్నానామశానాంతుస్తృణామపి
కృశాయకంజ శృద్రస్యబాహ్వాయామగళగ్రహే
అక్షేపకే అనుస్తంభే త్రికరోగే సుదారుణే
అధోభాగేచయేరోగాః శిరోమధ్యగతాశ్చయె
అనుస్తంభే కృష్ఠరోగే గ్రీవాస్తంభేచదారుణే
యదృదపిలికా గుల్మ ప్లీహానాంతి మహోదరాః
ఉన్మాద విస్ఫుతి భ్రంసె గుదకీలభగంధరే
అశ్మరీమూత్రకృశ్రంచ కక్షరోగాస్తథార్తితాః
పక్షసూతంయోనిశూలంశర్కరాశూలమేవచ

ఆమశూలంకుక్షిశూలం తునిప్రతితునిమపి
వృద్ధి విశృమహామంచ విస్రభమ వభ్రాహుకం
ఊరుస్తంభానుపాతంచ స్ఖలితంప్రలితంఫలం
ఇంద్రలుప్తం బాహాల్యంగండమూలాతథోపరి
సూర్యావర్తంవాతరక్తంవాతకంటకమేవచ
కుష్టంవిసర్పికాపామాంకఫపంవాతకుండలి
నిహన్యాద్వాతసంభూతంనానారోగాఃసుదారుణాః
బల్యంపుష్టికరంనృణాంసర్వవ్యాధి వినాశనం
సమ్యక్సిద్ధమిదంతైలంమా త్రయేనవినిర్మితం
ఏవశేవవరంనామ మహానారాయణస్మృతం

॥రాస్నాబలాదితైలం॥

రాస్నాబలాశ్వితైరండకోరంటంతులయాపృథక్
వింశతిచ జలద్రోణా షభాగావశేషితం
తైలాద్ధకంపచెత్పుంచ క్షీరంతైల మంతథా
యత్రకల్కంప్రవ్యోక్తవ్యం కథుత్రికటుకాగరు
ముద్గపర్ణీమాషపర్ణీమాంశియెలాత్వకేసరం
రాస్నాఖబోరమెరండఅశ్వగంధాచరేణుకం
పాఠాచపుష్కరంశీత శతాహ్వాంహారసశంనఖం
జాతెమాంజిష్టకాబోర పుండరీకద్విరాయుగం
ప్రదద్యఫలార్ధకంచైవ శనైశ్శుధ్నినాపచేత్
ఏతత్తైలంపరిస్రావ్యంపూజయద్వైద్యవృద్ధిరాట్
అభ్యంగావర్తనంస్నానంవస్తినస్యంవిధిక్రమాత్
పంగుశీరోవాతగుల్మంగ్రీవాస్తంభంతరార్దితం
అనుస్తంభంధనుర్వాతంపక్షాపధంతాళతానకే

మన్యాస్తంభేవభాగుంచ హృద్ధిశూలంచ కుండలి
కంబ్యూరుస్తంభ కోష్ఠంచ సంధివారంపరంపరం
రాస్నాబలాది తైలంచ చంద్రవాచ్చంద్రభాషితం

॥దశమూలతైలం॥

దశమూలతులాగ్రాహ్య బలాంకోరంటకోత్తథా
అష్టద్రోణజలే కాథ్యం చతుర్భాగావశేషితం
తైలాఢక ద్వయంచైవ క్షీరం తైలసమంతథా
చందనాగరుకుష్ఠంచ మధురాదిగణంతథా
హస్తపాదంచ తిమిరం కంపంచ ధనుర్గ్రహః
సర్వవాతహరంచైవ చంద్రవాచ్చంద్రభాషితం

॥వాతాంతకతైలం॥

వాతాంతక బలా వస్తా అశ్వగంధా పునర్నవా
చిరబిల్వార్క నిర్గుండి కార్పాసం బదరిద్వయం
కరంజగోక్షురం హింస్రా దుత్తూరం గిరికర్ణికా
వజ్రవల్లి కుబేరాక్షి తక్కారి వరుణంతథా
హేమవృక్షంచ కోరంటు అగ్నిమంథంచ కేతకి
పర్పాటకం పలాశంచ మహావీరంచ భృంగికం
క్షుద్రనాగబలా శూకం పృశ్ని కాశీ స్నుహీత్రయా
క్రోధాత కేశివేషంచ శిగ్రుద్వయ జపాప్రియా
అజగంధా మహాగంధా బర్బారక కదళిప్రియా
తేషాం పత్రరసంచైవ ప్రత్యేకంచ పృథక్ పృథక్
ద్విద్రోణేతి లతైలంచ కల్క్యాచూర్ణం క్షిపేత్తథా
త్రికటుత్రిఫలాహింగు చిత్రకం లశునంవచ
సర్షపం లశునం పంచ క్షారం చంద్రవారుణి

కరంజరక్తమారీచ ఫలద్వయశతాంహాయాః
శిగ్రుద్వయం మృతారాజం రసత్రయ సభృంగకం
పృథక్ప్రతుపలంచైవ స్నుహిక్షీర ధక ద్వయం
సవ్యజ్మైల ద్వగ్నినాపక్త్వా ఖరపక్వం పరిస్రుతం
తేనమాత్రేణ నశ్యంతి వాయుసంధిస్థకోష్ఠజం
ధనుర్వాతం శిరఃకంపం పక్షదంతా స్తథా నఖాః
మన్యాస్తంభం హనుస్తంచ జింహాస్తంభం గళగ్రహం
ఊరుస్తంభం॥గళగ్రహం॥ కటిస్తంభం ముష్కాపక్ష శూలజిత్
ఆక్షేపక మిదం హంత్రి అపబాహుల్య శల్యకం
వాతాంతక మిదం తైలం చంద్రశేఖరభాషితం

॥బృహద్గోరంటకతైలం॥

బలాకోరంటయోర్మూలం తులార్థంచ పృథక్ పృథక్
జలద్రోణజలే పక్త్వా చతుర్భాగావశేషితం
తత్కాషాయం పరిస్రావ్య క్షీరద్రోణే సమాయుతం
తత్రతైలాఢకం దద్యా ద్వృషభాని ప్రదాపయేత్
చందనం సరళం చోరం ఫలాలవంగ పత్రికం
శారిబ్రాతగరూరాస్నా శతపుష్పగంధికా
జీవక ఋషభకం మాంసి మధుకం దేవదారుచ
సైంధవం చిత్రకంచైవ దివ్యకం హస్తిపిప్పలి
ముద్గపర్ణి మాషపర్ణి మహౌషధి చ రేణుకః
ఏతత్పలం సమాలోడ్య ఫలార్ధంచ పృథక్ పృథక్
సమ్యక్ తిమిర మిత తైలం పాన భోజన వస్తిషు
ఏతత్ భ్యంగనం శ్రేష్ఠం నశ్యం శర్కర సంయుతం
అశీతి వాత జంహంతి అశ్మరీ మూత్ర కృచ్ఛ్రజిత్

బలాకోరంటకంనామ అగస్త్యమమ వుత్తమం

॥మహావిషతిందుకతైలం॥

విషతరుఫలమజ్జా ప్రస్థయుక్తార్కశిగ్రు
స్వరసవికుచవారి ప్రస్థమేకైక శక్తం
కనకవరుణచిత్రా పత్రనిర్గుండికాస్త్రీ
సుతసతురగగంధా శైజయంతీరసంచ
పృథగితి పరికల్ప్యైః ప్రస్థభాగేన సర్వం
విషతరుఫలమజ్జా తుల్యతైలంచదుగ్ధం
లశునసరళయష్టి శింధూాదియుక్తం
దహనమిశికణానాం కల్కయుక్తం సుపక్వం
హరతిసకలవాతా న్ఘోరరూపాన సాధ్యాన్
గజహయపశువాతంగ్రంధిహన్యాత్ప్రసిద్ధం

॥పంచార్కతైలం॥

మూలైస్సత్త్రైః ఫలపుష్పసార్కైర్ధార్కపునిష్పిత్వరసాఢకంచ
శుష్కస్యవాతఘృతుసోదకేనక్వాధం వితధ్యాత్తుశలాంబిషవ్వరః
భూపిల్లుకావస్త్రాప్లునక్తవాసాంతురంగగంధార్కగళస్యమూలం
నిర్గుండికాయాశ్చతథైవశిగ్రుమూలానియత్నాత్పృథగాదధీత
పలాలవంగంతగరంచకుష్ఠం।సైంధవంసర్షపచోరకంచ
చతుర్ధశైషాంమితకర్షభాగాత్ప్ర యత్ర స్థమజశైతం
పకిస్మృతంతద్విపక్వం పంచార్కతైలం ప్రవదంతితజ్ఞాః
సశోణితాస్సంధిగతాంశ్చవాతాన్పక్షార్దితాస్సుప్తవబాహుకాంశ్చ
నిహంతిసర్వాంశ్చిరజానిలాంచ।గంధేనసాధ్యానకివాతజాంశ్చ

॥మ మూలమూషతైలం॥

టుండుకంపాటలీబిల్వంశాల్మలీబాగ్నిమందకం
శిక్షిరాగౌక్షురంక్షూరంక్షత్రాసింహమూలంఫలంశతం

జలద్రోణేచతుఃపక్త్వాసోష్టభాగావశేషితం
తత్రాతైలాఢకందద్యాత్స్నాషయూషధ్యూయాధకం.
క్షీరద్రోణయుతంకుర్యాజ్జీవనంసరళంతుకా
దేవదారుకణాకుష్ఠంహరిద్రాకోకిలాక్షికం
చందనం త్రికటుర్యష్టిమంజిష్ఠారక్తచందనం
అశ్వగంధాష్టవర్గంచపాఠాకరికణాజవా.
పతత్సర్వంఫలందద్యాచ్ఛనైర్మృద్వగ్నినాపచేత్
పరిసృతేనతైలేనపానాభ్యంగవచేష్టయా
పక్షఘాతార్దితాన్వాతాన్మన్యాస్తంభంగళగ్రహం
ఊరుస్తంభంకటిస్తంభంవిశ్వవాతావబాహుకం
ఆక్షేపకాపతానంచతిమిరంకంపనంకరం
దశమూలంమూషతైలంచచంద్రవాక్చంద్రభాషితం

॥తిక్తకోశాతకితైలం॥

తిక్తకోశాతకిప్రస్థమజాక్షీరంచప్రస్థకం
భృంగరాజరసప్రస్థం ఘృతంకుడుపసంయుతం
ఏరండతైలంకుడుపంప్రస్థార్థంతిలతైలకం
త్రిజాతకంచత్రిఫలాకుష్ఠంమధుపశారిష్ఠా
చందనద్వంతుమంజిష్ఠాశతాంహబిరుపాచితం
తిక్తకోశాతకీనామతైలమభ్యంగనాదిషు
అక్షిశూలంశిరశ్శూలంశిరోవాతహరంపరం

॥కుమారితైలం॥

కుమార్యాస్స్వరసద్రోణంతైలాఢకసమన్వితం
ధాత్రీరసంభృంగరసంతిక్తదోశాతకీరసం
ఆయూయకస్యస్వరసం ఖిప్రస్థంచ పృథక్పృథక్

క్షీరద్రోణసమాయుక్తమౌషధాని వినిక్షిపేత్
మంచిష్ఠాజనతక్కోలాకటుకాజివరానతం
జటాకుష్ఠచతుర్జాతంచారిశోశిరచందనం
జాతీఫలంచోరయుగ్మంకృష్ణాగరుమృడాలకం
ప్రఫులామృగనాబిందుహ్రీబేరంచశతావరి
నఖశైలేయఫలినీకుంకుమంపద్మకేసరి
గోరోచనంతవాక్షీరి అశ్వగంధాబిదారిక
అష్టవర్గసమాంశానిచూర్ణయిత్వావివింశయేత్
మృదగ్నినాపచేత్సమ్యగవతార్యశుభేదినే
అభ్యంగపానభాజ్యేషునస్యేవస్తౌప్రదాపయేత్
ఊర్ధ్వజత్రుగదాంహంతిశరఃకర్ణాక్షిరోగజిత్
కుమారీతైలవిఖ్యాతంతైలమాత్రేయపూజితం

॥యోగరాజగుగ్గులు॥

గుగ్గులుంయోగరాజాఖ్యగుగ్గులుంసర్వభేషజైః
సంశోధ్యగుగ్గులుంపక్త్వాప్రతివాపాయకల్పయేత్
పక్వౌషధంతతఃకృత్వావటికాస్తృతసంప్లుతాన్
మధునాభక్షయేత్ప్రాతఃసుపానవిధంమహాతి
సర్వవాతఆమయాత్సర్వాన్కుల్హాశోగ్రహణీగదాన్
సర్వవర్ణాదికుష్ఠానిసర్వశూలమరోచకం
సర్వప్రమేహాహృద్రోహఅగ్నిసాదమక్షలతిం
క్షయంసశ్వాసకాసంచహంతియోగోనసంశయః
అనువాతంచతైమర్యంస్తుత్వాణద్రితంచిరం
వాతణాంగితమత్స్యగ్రుంగంభీరోత్తానభేదతః
యోగరాజమితిఖ్యాతోగుగ్గులుంపరమౌషధం

॥గుగ్గులుతిక్తఘృతం॥

నింబామృతావృషపటోలనిదిగ్ధికానాం।భాగాన్పృథక్శతపలాన్విపచేత్ఘటేపాన్
అష్టావశేషితరసేనపునశ్చతేన(ప్ర)పప్ఘృతస్యవిపచేత్పిచుభాగకల్కైః
పాఠావిడంగసురదారుగజోపకుల్యాద్విక్షారనాగరనిశామిశిచవ్యకుష్ఠైః
తేజోమతీవతిమరిచవత్సకదీప్యకాగ్నిరోహిణ్యరుష్కరవచాకణమూలయుక్తైః
మంజిష్ఠయాతివిషయాక్షిరయాయవాన్యాః
సంశుద్ధగుగ్గులుపలైరపిపంచసంఖ్యైః
తత్సేవితంధ్వడ్డమతిప్రబలంసమీరం
సంధ్యాస్థిమజ్జగతమప్యథకంష్టసమీ
ధ్వజ్ఞాదివ్రణార్బుదభగందరగండమూల
జత్రూర్ధ్వవాతగళగుల్మగుదార్ధమేహాన్
యక్ష్మారుచిశ్వసనపీనసకాసశోష
హృత్పాండుశోభామదవృద్ధవాతరక్తం

॥కేతకీతైలం॥

కాంతికుష్ఠాశ్వగంధాసురతరుతగరోశీరముస్తాశతాంహ
ప్రక్షామాసేసుగంధైఃపులమధుకబలాయుక్చతుర్జాతకైశ్చ
మంజిష్ఠావాలుచర్మాంమృగమదరజనీబర్బరీపుష్పలోహైః
తైలంక్షాణాపక్వంరుధిరపవనజిత్కేతకీమూలసారైః

॥మహాపంచార్కతైలం॥

సమూలఫలశాఖానిదళపుష్పరసేరసః
విషద్రుమస్యఫలదాపృథగాఢకనిర్మితం
నిర్గుండైరండవరుణాశిరషాగ్నిపునర్నవా
భూపిల్లుకాశిగృంయుగ్మందశమూలాక్షగంధికా

ప్రోద్ధః శ్చ ఫలం భాగాం పుష్టి ద్వ్యాయాకృష్ణ. ఖాజన
చతుర్ద్రోణ జలే పక్త్వా చతుర్భాగావశేషితం
తత్కషాయం పరిస్రావ్యం తైలం క్షీరం చతుర్గుణం
వృద్ధిర్మేద మహామేద కాకోళి క్షీరకాకోళి
జీవంతి తగరం కుష్ఠ మేలా ద్రాక్షా చ చందనం
రాస్నా ద్విక జటామాంసి ఘనవాలుక శారిబా
మాషపర్ణీ ముద్గపర్ణీ హింగు సైంధవ చిత్రకం
చవ్యం పుష్కర చోరంచ కోల గ్రంధిక నాగరు
త్రిఫలం లోహ చూర్ణంచ గగనం దేవదారుచ
సావర్తుల విళంగాని వృశ్చికోహా త్రివి ఫలి
ఏతేషాం ఫలికాన్భాగాన్ స్పూర్ణాని కృత్యాని దాపయేత్
అభ్యంగే పాన బాష్పేన నస్యేవస్తౌ ప్రయోజయేత్
అస్త్రస్తంభే అనుస్తంభే అపతంత్రా సతానుగే
పక్షఘాతం కోష్ఠశీర్షవాత కంటక మేవచ
మహాషంబార్క తైలేన అశీతిర్వాత నాశనం
రక్తవాతస్య అమృతా   విఘ్రుతం
అమృతామధుకం ద్రాక్షా త్రిఫలా నాగరం బలా
వాశారపుధ్ర విశైవ దేవదారు త్రికంటకం
కటుకాశాక వరి కృష్ణాః కాశ్మర్యాశ్చ ఫలానిబా
రాస్నా గోక్షుర గంధర్వ వృద్ధదారు ఘనోపులైః
కల్కైరే భిన వ్యైః కృత్వా ఘృత ప్రస్థం విపాచయేత్
ధాత్రీరసం సమాదత్వా వారి త్రిగుణ సంయుతం
సమ్య స్సిద్ధం తు విజ్ఞేయా భోజ్యపానే చ నస్యవే
బహుదోషా ప్రితం వాతం రక్తేన సహ మూర్ఛితం

ప్రత్యేయుష్ట్యం హ   శతాం హాశారిభా తిలా
క్షిపితే రస స విపిష్టైః ప్రదేశో వాతరక్తనుత్
గృహ్ణీయాచి కళ్ళద కల్కాభ్యాం సపయస్కం ఘృతం ఘృతం
హంతి వాతం తథా రక్తం కృష్టం జయతి దుస్తరం
శతావరి వల్లకల్కం రసిత శ్యా చ్చతుర్గుణే
క్షీర తుల్య ఘృతం పక్వం వాత శోణిత నాశనం

॥చతుస్సాగర తైలం॥

అశ్వమందార్క నిర్గుండి పైజయంతి వసంతికా
వరుణైరండ భూపీలు నోచనీ వార్త నిర్గళః
పునర్నవ కురండచ చిత్రకం శిగ్రుమూలకం
ప్రత్యేకం పలికా ష్టద్రోణాంభసి సుపాక్వతే
అష్టభాగావశేషే స్విన్న వస్త్రపూతం నిపీడనం
కావధాని భాండే నిక్షిప్యరస ద్రవ్యాణి దాపయేత్
భృంగ నిర్గుండి కన్యాచ తిక్త కోశాతకి స్వహా
అలాజ విజయా భానుకాక జంబీర సత్తధా
పృథక్కుడుపం యోజ్యం అజాక్షీణ సంయుతం
అర్క క్షీరంచ గోక్షీరం జంభీరఫల జంరసం
ప్రత్యేకం ప్రస్థమాత్రంచ కటుతైలంచ గోఘృతం
ఏరండ తైల తిలజం ప్రత్యేకంచ పృదత్తధా
చతుస్సాగర మితి ఖ్యాతం కల్క ద్రవ్యాణి నిక్షిపేత్
లవంగం సరళం కుష్ఠం త్వగేలా యష్టిచెందనం
రాస్నా మిశి జటామాంసి త్రికటుం చోరక ద్వయం
లశునంచ వచాహింగు గ్రంధి సైంధవ వాశుకం
సర్వాణ్యేతాని కర్షాణి సూక్ష్మచూర్ణాని కారయేత్.

తైలంసుపక్వం విద్యుక్తం నవవస్త్రేణ పీడయేత్
అభ్యంగపాన భూజ్యేషు వస్తౌ నస్యే యథావిధి
శ్రోణిగతాస్సంధిగతా నపతంత్రాపతానకాన్
పక్షఘాతే కోష్ఠశీర్షే ఆమవాతంచ కంపనే
కళాయకం జంపంగుత్వ గృధ్రస్యమవబాహుకే
అర్ధ్వవాతం సప్తవాతంతిమిరం రక్తమారుతం
గ్రీవాస్తంభం దంతశూలం కర్ణశూలంచ మస్తకే
భ్రూమధ్యే చాంక్షిశూలే అశ్వరోగం వికస్యతి
సర్వాంగమారుతంచాశు దనుర్వాతం వినశ్యతి
చతుస్సాగర మిదంతైలం లాజ్యపాదేన నిర్మితం

॥భృంగామలక తైలం॥

భృంగామలక గోక్షీరం తైలప్రస్థ సమన్వితం
యష్టీకటుకరోహిణ్యౌ చందనం కుష్ఠదారుకం
శారిబా ముస్తకం కోలా చాతుర్జాతక బోళులం
మూర్వాముశిరమంజిష్టా శైకంచ పృథక్పృథక్
తైలపాకే సముద్ధృత్యకే శాంభృంగం సమాచరేత్
అంధమనంధం కురుతే బధిరమబధిరంచ
చలదంతమచలదంతం। శ్వేతకేశమశితకేశంచ
నేత్రరోగాన్ శిరోరోగాన్ హరత్యేవ నసంశయః
భృంగామలక తైలాఖ్యం విశ్వామిత్రేణ నిర్మితం

॥తుంబితైలం॥

హృంతార వృచి వరసోన లుంగినారంగ తుంబికటుబర్బరజైః
ఏరండజైష్టతైలాపక్షకేణ పంచాక్షిశిరోర్తి జాహరేత్

॥టీక॥ హుంకార। ఆరెదొండవేరుచెక్కరసం। వృచి। గలిజేరు వేరురసం। రసో
న। వెల్లుల్లిగడ్డరసం। లుంగి। మాదిఫలంరసం। నారంగ। నారదబ్బపంటుర
సం। తుంబి। చేతిఅనపకాయరసం। బర్బరజైః। వాయింటాకురసం। యివి అన్ని
స మాంశలు। త్రిస్నేహ మున్నా। నాలుగోభాగం పోశి। క్షీరాలు త్రిస్నేహన
ఫం। తుంబి। చేతి అనపకాయరసం। బర్బరజైః। వాయింటాకురసం। యివి అన్ని
కు శెట్టి పోశి తైలం చిక్కవండి। తలనంటుకో గాను। అక్షిశిరోరోగాలు అన్నీమా
నును॥

॥తిక్తాలాబుతైలం॥

తిక్తాలాజరసాడ్కకామలకజప్రస్థంచ కోశాతకే
ప్రస్థం మార్కవజం పటోలజరసం తైలాజ్యమేరండజం
చాతుర్జాతకటుత్రయం త్రిఫలికా జాతీఫలా ప్రాహివతా
వర్షాభ్యాగద చందనాబ్జనికసారాస్నామధూకం జటా
ద్రాక్షా కుంకుమరోహిణీమనిశాశ్యాఖీ జీజంసుధా
కర్షాంజైస్సపయః పచెద్వలికృతా భృగాక్షిరోగాన్నయేత్
॥టీక॥ తిక్తాలాబు। చేతిఅనగాకరకాయ। ఆమలక। వుశిరికాయలరసం
। పట
కోశాతికి। చేతిబీరసమూలారసం। మార్కవ। గుంటకలగరాకురసం। పట
ల జరసం। చేతిపొట్లసమూలరసం। తైలం। నూనె। ఆజ్యం। నెయ్యి। ఏరండజం। ఆ
ముదం। చాతుర్జాతం। ఏలా। లవంగపత్రి। నాగకేసరాలు। కటుత్రయ। శొంఠి
పిప్పలిమిరియాలు। త్రిఫలికా। కరకతాండివుశిరికలు। జాతిఫల। జాజికా
యి। ఆబ్జా। కురువేళ్లు। వట్టివేళ్లు। న్నుహిమోరా। తుంగముస్తెలు। భద్రముస్తెలు
వషాభువా। తెల్లగలిజేరు। యుగ్రగలిజేరున్ను। గద। చెంగలికొష్టు। చందనం। మం
చిగంధం। అబ్జ। తామరదుంపయునికస। మంజిష్టి। రాశ్య। దుంపరాష్టం।
కుంకుమపుష్పు। రోహిణీ। కటుకరోహిణి। హిమక। కర్పూరం। నిశా। పసుపు। ప్రి
కణపుష్పు। అక్షిబీజం। తాండికాయపప్పులు। సుధాతిళుతీగె॥

॥అశ్మరినిదానం॥

వాతపిత్తకఫాన్మిశ్రా చతుర్థశుక్లకాశ్మరీ
శుక్లమూత్రంమలంపిత్తంకఫంసంశోషయత్యలం
వికర్ణద్వారమూత్రస్య గ్రంథింకృత్వాం జ్వరారుచిః
నాడిపీడావవెద్యాతె సకృద్భల్పంచమూత్రతి

॥పిత్తాశ్మరీ॥

పిత్తేనదహ్యతేవస్తిః పంచమానక్ష్మవాష్పవాన్
ఫల్లాతతాస్తిసదృశా రక్తపిత్తాశితాశ్మరీ

॥శ్లేష్మాశ్మరీ॥

అశ్మీతీమహాతి శ్లేష్మా మధువర్ణాధ్రలోశితా
శీతలశ్చంగురుశ్చంచ జలానాంశ్లేష్మజాప్యచిత్

॥శుక్లజాశ్మరీ॥

శుక్లరాదేనమహతాకృచ్ఛ్రరుద్ధక్షశోభకృత్
శుక్లాశ్మర్యణుశోభిస్తావాయునాసైవశక్కరా

॥శర్కరాశ్మరీనిదానం॥

వస్తిరుక్కృచ్ఛ్రప్రయమం శుక్లమాయాతిరియృతే
కార్శ్యంపిదాకుక్షిశూలంచాశ్మరీశర్కరాయుతే
మూత్రశోధక్షీపోషాచర్దిపాండుహృల్లీడితాక్లమః
అశ్మరీమారయత్యాంశుశికతాశర్కరాప్యతా

॥అశ్మరికి త్రివిక్రమరసం॥

మృతసూతాభ్రజాజీకైః పాచ్యంయద్గైగ్గవెద్రవైః
దత్వాభ్రంశుద్ధసూతంచ గంధశూతంచ గంధకం
నిర్గుండ్యాఖ్యద్రవైశ్చ శక్యంధినందళ్యోళవుంద్రయత్
యామైకంవాలుకాయంత్రె పాచ్యంయోజ్యంద్విగుంజకం
బీజపూరకమూలంచ సజలంచానుపానయేత్

రక్తత్రివిక్రమోనామాః మాస్యేకస్మిన్యశ్మరీంచిత్
తిలాపామార్గతాండంచ కాలవల్యాబనస్యచ
పలాశకాష్టసంయుక్తం తుల్యంసర్వందహేత్తుపే
తన్నిక్షీకమజామూత్రె వటీచానందభైరవం
స్యామెస్తరి   హంతిసప్తరాత్రా నసంశయః
పాండురీఫలకామూలం జలపానశ్మరీంహరేత్
మధునాచయవాక్షారణహం స్యాదశ్మరీహరం

॥అశ్మరి పాషాణభేదిరసం॥

శుద్ధసూతంద్విధాగంధంశిఖితుత్థంరసోపమం
శ్వేతాపునర్నవాశారరస్యై శ్వేతవచోద్రవైః
ప్రతిత్రావై క్రుహంమర్ద్యం శుష్కంతశ్రీవసంప్రటే
శ్వేతవమెజాతికాయంత్రె దినెకంతద్విచూర్ణితా
రసపాషాణభిన్నావ్యాద్విగుంజాహ్యశ్మరీహరం
గోపాలకర్కటంమూలంకాదైకాశుద్ధకోపిబేత్

॥శతావరి ఘృతం॥

శతావర్యాస్తమూలానాంనిజద్రావంసమాహరేత్
చత్వారిశ్చపలాన్యేవ ఘృతప్రాతప్రయత్నతః
ద్రవతుల్యంగవాక్షీరంక్షీరాత్రిగుణితంఘృతం
జీవంతికాకులీమేధారుషభక్షీతకాకులి
ముద్గపర్ణీమాషపర్ణీ మహామేధాశతావరి
ద్రాక్షాపరూషకంయష్టి జీవకః ప్రతికర్షకం
పలార్థంమధుకంపుష్పంసర్వమేకత్రపాచయేత్
ఘృతశేషంసమంధార్యశీతేవాతవినిక్షిపేత్
పలాక్షకంకణాచూర్ణం క్షౌద్రంవాపిప్పలోపకం

శితాదశఫలంయోజ్యం మేతస్మాత్తావరిఘృతం

లెహ్యంకర్షం సమందద్యాద్ధంతిరక్తం సుదుస్సమం

క్షతంక్షయాపమందాగ్నిం హృద్రోగం గ్రహణింజయేత్

కామిలావాతపిత్తస్తే అపస్మారం శిరోగ్రహం

శతావరీఘృతంశ్రేష్ఠం అశ్మరీరోగనాశనం

మూత్రకృచ్ఛ్రం హరంచైవ చంద్రవాక్యంద్రభాషితం

ఏలావకులశ్యామధుకాశ్మభేదీకాంతిస్థదంష్ట్రా విషకోరుబూకైః

ఘృతంపిబేదశ్మజితుప్రధానం।సశర్కరేచాశ్మరి మూత్రకృచ్ఛ్రం

॥అశ్మరీకషాయం॥

ఏలాశ్మభేదకశిలాజితుపిప్పలీనాం।చూర్ణానితండులజలైస్త్రిశితానిపిత్వా

యద్వాగుడేనసహజాశ్యపటెహ్యమాన।మాసన్నమృత్యురపిజీవతిమూత్రకృచ్ఛ్రే

॥ఖర్జూరాదిచూర్ణం॥

ఖర్జూరామలకం బీజానపిప్పలీతు శిలాజిత్

ఏలామధుకపాషాణంచందనోశీరు బీజకం

ధాన్యకంశర్కరాతుల్యం దాతవ్యం జ్యేష్ఠవారిణా

అంగదాహం వస్తిదాహం గండపక్షాణి శుక్లజం

శర్కరాశ్మరిశూలఘ్నం వృష్యం బలకరం పరం

అష్టౌశుక్రాత్రకృచ్ఛ్రాణిరూక్షతీక్ష్ణోష్ణభావనాత్

వాతశూలం ప్రవర్తంతె మూత్రం పిత్తసదాహవత్

కఫేనశీతలం సాంద్రం ముష్కం సంపుష్టదోషజం

రక్తజారక్తసంస్రావి శుక్లజంస్రావి శుక్లధం

అష్టాశ్మరీ వస్తిగతం భిన్నంసాశర్కరాశ్మరీ

॥మూత్రకృచ్ఛ్రనిదానం॥

పక్షావరీ ఉశీర గోక్షురకంటకారి।పత్తూరపాశకతదాశ్మభిదర్కపత్రం

క్షీరాటరూపముదకంక్వధితంనిహన్యాత్ కృచ్ఛ్రాణిరక్తవికృతించశితాపలాఢ్యం

పద్యాగోక్షురశమ్యాకధన్వయాసాక్షిభేషజైః

క్వాధంపిబేన్నరుద్ధాహి మూత్రకృచ్ఛ్రసమాక్షికం

పద్మావరీకతకగోక్షురదర్భకాశ।ప్రత్తూరమూలబృహతీపరిపక్వమంబు

ఉష్ణానిలక్షయసమీరణమూత్రశుక్ల।విడ్ఘాతమూత్రజఠరానలవస్తిహారి

క్షాద్రాప్రభాగమదనదుగ్ధఘృతైకభాగం।ద్రాక్షాసితేక్షురకగుప్తకఫైకభాగం

లెహ్యఘృతంఖజహితంతుపయోనుపాస।తన్మూత్రదోషమపహంతిచమూత్రకృచ్ఛ్రం

॥గోక్షురాదిఘృతం॥

దార్వీమధూకమత్స్యాక్షిపద్మపాషాణభేదకాం

బృహత్యంశుమతిద్వంద్వ।శారిబేక్షుకశేరుకం

కపోతపంకక్షురకంసోశిరంశిగ్రువాలుకం

వారాహావరణాద్రాక్షాభద్రాయష్టిబలంబలాః

వృద్ధత్రిపలికంక్షూణంసర్వతుల్యంతుగోక్షురం

ద్రోణేహీనంనాయెన్మృకాలేదఘ్నెపరిస్రుజ్యతే

వృద్ధగర్భాడ్యకక్షీరెనారికేళఫలాంభసః

రసైబూర్వారుకూష్మాండబింబిధాత్రిపరిక్షితే

పరూషకోత్పలతుదిమధూకహిమదారుభిః

త్రిఫలాపిప్పలీకాంతిశృంగిభేదైస్ససైంధవైః

హస్తిపిప్పల్యపామార్గమంజిష్ఠాపద్మకేసరైః

ముస్తాకుస్తుంభరీలాభ్రవాజిగంధాపునర్నవైః

స్వయంగుప్తెక్షురఫలవృద్ధిపత్రకశృంగిభిః

శిలాజిత్వర్ధభాగైర్యప్రక్షింఘృతంచతత్

వాతపిత్తకఫోత్థానాం సర్వావస్థిగతాంగతాం
మూత్రకృచ్ఛ్రాణి సర్వాణి శర్కరామశ్మరీమపి
పారవస్త్యాభి ర్యుక్తం నాశయేన్నాత్ర సంశయః
చందనంకతకంచాపి ప్రాతఃపర్యుషితాంజనా
మూత్రరోగస్యశాంత్యర్థం మత్స్యాక్ష్యావాపి చేద్రసః

॥కషాయః॥

నిర్గుండ్యేరండకోరంటక్షురకపునర్నవైః
సింహ్యాబ్జశిగ్రువరుణకృష్ణాపాషాణభేదిభిః

॥కషాయోత్కరీ॥

శూలాంతంవృద్ధిప్లీహాసగుల్మజిత్

॥అష్టాదశకుష్ఠనిధానం॥

పాపాత్మానాంప్రతైర్దోషైః కుర్వంత్యశుభభోజనైః
త్వజ్మంశోతుక్లేశతాధ్యాః కంష్టాఅష్టాదశాఅపి
ఔదుంబరంతప్తఋశ్యం శ్విత్రంసాచ్ఛంఖసన్నిభం
తారకంసంప్రక్తగుంజాభంచర్మాఖ్యంగజచర్మవత్
పుండరీకంప్రసంజ్ఞాభంఋశ్యజింహతద్వైవచ
బహుత్రణాంశతాంగుస్యాదేకాఖ్యంమత్స్యశుక్తివత్
పాణిపైదంచర్మదళంపాదభైదావిపాటుకా
దశైతానినసిధ్యంతిశేషాహ్యష్టాచసాధయేత్
కాపాలమసితంరూక్షంవిస్ఫోటాఖ్యంవిసర్పవత్
కేటుతంకేణపశ్యామండధ్యాస్యాత్పిటకాలతా
తుంబిఫలప్రంనింబపత్రంస్నిగ్ధంస్యాన్మండలంస్థిరం
విస్ఫోటదారుణాపామసాస్రసావాదిచర్మకా

॥గ్రంధాంతరే॥

శంఖాంబరంశ్వేతజపుండరీకం విశాలగుంజాక్షితకుష్ఠపంగుః
ఔదుంబరంమండలదద్రుస్ఫోటం కృశానుచర్మాగజచర్మశింబాః
విసర్పిగోజింహత్రయంచకండూః పాపానిఅష్టాదశకుష్ఠకాచ

॥కుష్ఠరోగచికిత్సా॥

ఆదౌచసర్వకుష్ఠానాంపంచకర్మసమాచరేత్
పక్షేపక్షేచవమనంమాసిమాసివిరేచనం
షణ్మాసేచశిరామోక్షంనస్యంసప్తదినాంతరే
ఇత్థంచరతికార్యేణకుష్ఠేసర్వేలయఃక్రమాత్

॥వజ్రదారరసః॥

వజ్రసూతాభ్రహేమానాం భస్మయోజ్యం సమంసమం
సర్వాంశతాశకంశుద్ధంశిలోదుత్తారజద్రవైః
మర్ద్యంస్నుహ్యార్కజక్షీరైర్దినైకంచార్ద్రభావయేత్
సప్తాహంవాకుచీతైలైర్మాసమేకంతుభక్షయేత్
వజ్రదారరసఃఖ్యాతసర్వకుష్ఠనికృంతకః

॥ముసల్యాదిచూర్ణం॥

ముసలీవాకుచీబీజం నిర్గుండీమూలతుల్యకం
మధ్వాజ్యాభ్యాంవిహాతర్షంతచ్చూర్ణంసర్వకుష్ఠనుత్

॥తాళేశ్వరరసః॥

తాళతాప్యంశిలాసూతంతుత్థంసైంధవటంకణం
సమాంశంచూర్ణయేత్తద్వై సూతాద్విగుణగంధకం
గంధతుల్యమృతంతామ్రంజంబీరైర్దినపంచకం
మర్ద్యంషడ్భిఃపుటైఃపాచ్యంభూధరేసంపుటేదరే
పుటేపుటేద్రవైర్మర్ద్యంసర్వమేతచ్చషట్ఫలం
ద్వితలంమారితంతామ్రంలోహభస్మంచతుష్పలం

జంబీరామ్లేన తత్సర్వం దినం మర్ద్యం ప్రపేఖుల

త్రికేసం ప్రపేదకే

ప్రపే ప్రపేత్రైర్మర్ద్యం సర్వమేతచ్చ షట్పలం

ద్విపలం మారితం తామ్రం లోహభస్మం చతుష్పలం

త్రింశదంశ విషం చాస్య క్షిప్త్వా సర్వంతి చూర్ణయేత్

మహిషాజ్యే సమ్మిశ్రం నిష్కార్ధం పుండరీకనుత్

మధ్వాజ్యం వాకుచీ చూర్ణం కర్షమాత్రం విహీదను

సర్వాన్కుష్ఠాన్నిహంత్యాశు హతాశ్వరోరసః

॥కుష్ఠకుఠారరసః॥

భస్మసూతం సమోగంధో మృతాయస్తామ్రగుగ్గులం

త్రిఫలా విషముష్టిస్తు చిత్రకస్య బలా జిత్

శ్రీవంచూర్ణితం కుర్యాత్ ప్రత్యేకం నిష్కషోడశ

చతుష్షష్టి కరంజస్య బీజచూర్ణం ప్రకల్పయేత్

చతుఃషష్టి కరంజస్య బీజమృతం తామ్రం మధ్వాజ్యాంచ విలోడయేత్

స్నిగ్ధం భాండగతం ఖాదేద్వినిష్కం గళతత్రణుత్

రసం కుఠారనామోయం గళకుష్ఠనిషృంతనః

పథ్యం త్రిమధుర్మైక్షేయం తదభావే జలోదరం

॥సంహితతాపానతు॥

పాతాళగరుడేమూలం శుద్ధప్రపిచధాన్యకం

శిరయాద్భక్షయేత్ప్రక్షం అతితాపప్రశుత్తయె

వెహ్యనాగబలామూలం మద్వాజ్యైర్వాతితాపనుత్

॥ప్రదయాతిశ్వరసః॥

శుద్ధసూతం ద్విధాగంధం మర్ద్యంకస్యాత్ర వైదినం

తద్గోచం హంతి కామద్యై తామ్రపాత్రేణ రోధయేత్

శూతత్రిగుణితం పాత్రం శుద్ధం దేయం మదోముఖం

పాక్వే పద్మని ధాంయాద్ర పాత్రాధో గోమయం జలం

క్రైశ చిక్కించి త్రిదాతవ్యం భుల్యాంయామద్వయం పచేత్

చండాగ్నినాతతో మద్య్య సాసుంగ శైత్యం విచూర్ణయేత్

రాషాదుంబరకావహ్నిా త్రిఫలారాజవృక్షకం

విడంగా వాకుచీ బీజం కపిధైర్యపాంవి భావయేత్

దినైకముదయాదిత్యరసో భక్ష్యో ద్విగుంజకం

ఖదిరస్య కషాయేన వాకుచీఫలచూర్ణితం

తుల్యమ్యద్విశ్నాపిండంయామంయామం పచెల్లిఘు

త్రినిష్కం తద్గవాక్షికైః కౌపధైవా త్రిపలైరసు

త్రిదినం తేభవే స్ఫోటస్సప్తాహేనపాన సంశయః

గుంజాఫలాగ్నిమూలంచ లేపితం శ్వేతకుష్ఠనుత్

నీలగుంజోద్భవాశ్వెనం దుత్తూరం హంసపాదికా

సూర్యావర్తం చాత్రపర్ణి తుల్యం పిష్ట్వా ప్రలేపయేత్

స్ఫోటస్థానే ప్రశాంత్యర్థం సప్తరాత్రం పునః పునః

శ్వేతకుష్ఠనిహంత్యాశు సాధ్యాసాధ్యం న సంశయః

॥సర్వేశ్వరరసః॥

శుద్ధసూతం చతుర్గంధం ఫలంయాదుం విర్దయేత్

మృతతామ్రాభ్రలోహానాం హింగుళంచ పలం పలం

స్వర్ణం రజితంచైవ ప్రత్యేకందశ నిష్కకం

మాక్షికం మృతవఙ్గంచ తాళకత్వం పలద్వయం

జంబీరోన్మత్త వాశాభిస్స్నుహ్యర్క విషముష్టిభిః

మర్ద్యం హయారిజద్రావైః ప్రత్యేకేనదినం దినం

ఏవం సప్తదినం మర్ద్యం తద్గోళం వస్త్రవేష్టితం

వాలుకాయంత్ర సంశోష్యం త్రిదినం లఘువహ్నినా
ఆదాయచూర్ణయేచ్చేషాం పలైకం యోజయేద్భిషక్
ద్విపలం పిప్పలీచూర్ణం మిశ్రం సర్వేశ్వరో రసః
ద్విగుంజం లేహయేత్ క్షౌద్రైః సుప్తమండలకుష్ఠజిత్
వాకుచీ దేవదారుంచ కర్షమాత్రం సుచూర్ణితం
లేహ ఏరండతైలేన హ్యనుపానం సుభావహం
గుగ్గులుం యోగరాజం వా వాజమండలశాంతయే

॥కుష్ఠప్రకులేపనం॥

క్రిమిహరపటుధూర్ణాగారధూమోగ్రగంధా
వృపతరు దశధాత్రీ వాకుచీ చక్రమర్ద్
స్నుహిరసపరివేషం సుప్రవృత్తం నరాణాం
శతమివ బహుదోషం కుష్ఠముగ్రం నిహంతి
నరవారాహ గోవిష్టం శుష్కా పాతాళయంత్రకే
తైలమాహృత్య తల్లిప్తా గజచర్మంచ దద్రునుత్
తాళటంకణ ఖర్జూరం మూలచందనమేవచ
మర్ద్యం జంబీర నీరేణ ఆపః సిధ్మ వినాశనం

॥కుష్ఠులకు పంచనింబరసాయనం॥

పుష్పకాలేతు పుష్పాణి ఫలకాలే ఫలానిచ
సంచూర్ణపిచుమందస్య త్వక్మూలాని ఫలానిదళానిచ
ద్విరంశాని సమాహృత్య భాగైకాని ప్రకల్పయేత్
త్రిఫలా త్ర్యూషణం బ్రాహ్మీ శ్వదంష్ట్రారుష్కరాగ్నిభిః
విళంగసార వారాహి లోహచూర్ణం మృతాతథా
నిశాద్వయో భల్లుగాచ వ్యాధిఘాత సశర్కరా
కుష్ఠేంద్ర యవపారాఖ్య కైతాఖ్య చూర్ణం సుసంయుతం

[?]దిరానననింబానాం పునఃక్వాథేన భావయేత్
వత్తృధా పంచనింబంతు మార్కవ స్వరసేన వత్
స్నిగ్ధ శుద్ధతనుర్ధీమాన్ యజయెచ్ఛ శుభేదినే
బిడాలపదమాత్రంతు సర్పిషా పయసాపివా
విచర్చికోదుంబరపుండరీక। కపాలదద్రూకిటిపాలసాదిం
శతారుచిస్ఫోటవిసర్పిమాలా। కక్షప్రకోప త్రివిధం కిలాసం
భగంధరం శ్లీపద వాతరక్తే। జడత్వనాడి వ్రణశీర్షరోగాన్
సర్వప్రమోహం ప్రదరాశ్చ సర్వాన్। దంష్ట్రావిషానిల విషం నిహంతి
స్థూలోదరీ శింహకృశోదరిస్యాచ్ఛ్లేష్మ సంధిర్మఖమోపయోగా
శిమోపయోగాదధియేదశంతి। సర్వోదయో యాంతి వినాశమాశు
జీవేచిరవ్యాధిజరావిముక్తః॥

॥పంచాననరసం॥

శుద్ధసూతం విషం గంధం త్ర్యూషం ముస్తా ఫలత్రికం
ప్రలూచిం చూర్ణయెత్తుల్యం చూర్ణస్య ద్విగుణం గుడం
ద్విగరాజం పటుకం ఖాదెత్సైకం గజచర్మనుత్
పంచాననోనామ అనుపాన్య క్షౌద్రంచ వాకుచీ

॥సోమేశ్వరరసః॥

శుద్ధసూతం మృతంతామ్రం గంధకం మర్దయేత్సమం
దినం నిగుణడాద్రావైర్మధ్యాహ్నే భూధరే పచేత్
ప్రభృత్య వాకుచీతైలైర్వాకుచ్యా వాకషాయకైః
దినైకం భావయద్ధామే నిష్కమాత్రంతు భక్షయేత్
వాకుచీకా సమంధంచ త్రిఫలాచూర్ణసంయుతం
మధ్వాజ్యైః కర్షమాత్రంచ అనుపానమిదం లిహేత్

కపాలవిషమంకుష్ఠంహంతిసోమేశ్వరోరసః

||కామధేనురసః||

శుద్ధసూతంద్విధాగంధంలోహపాత్రేక్షణంపచేత్
శీతంచచూర్ణయేత్తస్మిన్బద్ధ్వావస్త్రేచతుర్గుణే
ఆరనాళాఖ్యభాండస్థందోలాయంత్రేచతుర్దినం
పానయేచ్ఛోషయేత్తచ్చదూరాశంవత్సనాభకం
క్షిప్త్వాసర్వంసమంభావ్యంతైలైర్వాకుచిసంభవైః
కామధేనురసంఖాదేన్మాషైకంమండలాపహం
గుగ్గులుంత్రిఫలంగంధంసమమేరండతైలకే
ద్వినిష్కమనుపానస్యాద్రక్తమండలకుష్ఠనుత్
వాకుచీమూత్రశితంస్పూతంవిడంగంఖదిరమ్మధు
సఘృతంలేహయేత్కర్షంలేహోయంకిటిభాంతకం

||శ్వేతారిరసః||

శుద్ధసూతంసమంగంధంత్రిఫలావ్యోషవాకుచిం
భల్లాతకంతిలంకృష్ణంనింబబీజంసమంసమం
మర్దయేద్భృంగజద్రావైశ్శోష్యంపునఃపునః
రోదంకుర్యాద్విసప్తాహంరసశ్శ్వేతారికోభవేత్
మధ్వాజ్యైర్నిష్కమాత్రంతుఖాదేచ్ఛ్వేతంవినాశయేత్

||కిటిమర్దనరసః||

శుద్ధసూతంశుద్ధగంధంమజామోదంవిడంగకం
విషముష్టింబ్రంహబీజంత్రమాత్రద్విగుణంభవేత్
చూర్ణయేన్మధునాలేహ్యంనిష్కైకంక్రిమిఖుద్భవేత్
కిటిమర్దనరసోనామ్నావయుస్తాతోయంపిబేదనుః
అజామోదఫలాశాకిక్షీరీరసగంధకం

పాదుకర్ణీరసంఖాదేత్పుతామ్రంక్రిమిశూలనుత్

||త్రైలోక్యవిజయతైలం||

యత్నాద్విఖండితంకుర్యాద్భల్లాతకపంచకం
క్షిప్త్వాపశ్చాద్ఘటైర్వస్థాప్యజలేద్వాదశయామకం
యావత్తరంతితైలస్యక్త్వాతత్తైలంపాచయేత్పునః
మధుపాకేతుసంప్రాప్తేఅవతార్యంతతఃక్షణాత్
రసంగంధంవిషంతాళంపర్ణక్షీరిరుదంతికా
వరుణానక్తచూర్ణంతుప్రతినిష్కంద్వయంద్వయం
క్షిపేత్తత్రస్థితాద్వాద్ధ్రమాన్నిష్కంసదాలిహేత్
త్రైలోక్యవిజయంతైలంసర్వకుష్ఠహరంపరం

||మహామార్తాండతైలం||

శాఖింనింబాంకురుంవహ్నింరాజవృక్షార్కస్నుక్ఛదం
గర్భశుష్కంఖండఖండంనారికేళరపాలకం
వాతారిచక్రమర్దస్యబీజంవాకుచిజంతథా
సమంపాతాళయంత్రేణతైలంగ్రాహ్యంప్రయత్నతః
భ్రష్టాష్టాతిలతైలస్యకుష్ఠచూర్ణంపలద్వయం
పర్ణక్షీరిపలైకంచక్షిప్త్వాపక్త్వావతారయేత్
పూర్వోక్తతైలేతుత్రిశైఃస్నాతభూతేనివేశయేత్
మహామార్తాండతైలోయంలేపాత్కుష్ఠంనియచ్ఛతి
అతికండూక్రిమింపాచంస్ఫోటకాద్వినాశయేత్

||కుష్ఠలేపనం||

చిత్రకంకరవీరంచరాజవృక్షకరంజకం
పంచమూత్రపచేన్నింబంపచామిస్వఃసమాంశకం

పంచానామపి యస్మానం తస్మాదష్టగుణం భవేత్

మూత్రం తత్ర వినిక్షిప్య ప్రాజ్ఞద్రవ్యాణి కృత్స్నశః

పాదశేషం భవేద్యావత్తావన్మూత్రం పచేత్తతః

సమాకృష్య తతః సర్వం హ్యాషాఢం రోజలోద్భృతం

పునస్తథా పచేన్మూత్రం గుడపాకో యథా భవేత్

శృతేన తేన మూత్రేణ సర్వకుష్ఠం విలేపయేత్

॥శంఖక్షారరసః॥

సూతం చ శంఖచూర్ణం చ రాజన్యత్తరవారిణా

క్షీరిణీప్రపునాటశ్చ మేఖనాధ మునిస్తథా

క్షైశం భల్లాతకం గుంజా మరిష్టం చిత్రకం తథా

లాంగలీ గృహధూమం చ వజ్రక్షీరం గుడాన్వితం

త్రిపయః క్షౌద్రసంయుక్తం గోమూత్రం కాంజికేన వా

ఏకత్రమర్దయిత్వా పితేన సర్వాణి లేపయేత్

దద్రూకిటిప కుష్ఠాని మండలాని విచర్చికా

అక్షితాదిత్యయోగేన మాసైకేన వినశ్యతి

మహాకండూవిసర్పిశ్చక్షతాజైర్ణశ్వపాదికా

అభ్యక్తస్య తేన నశ్యంతి రసస్య న హి సంశయః

శంఖక్షారరస సర్వకుష్ఠరూపాణి నాశయేత్

॥ఇంద్రవారుణితైలం॥

విశాలాయాం పలశతం జలద్రోణే విపాచయేత్

చతుర్భాగావశేషంతు కషాయమవతారయేత్

తత్ర కల్కం ప్రవక్ష్యామి త్రిఫలా రజనీద్వయం

మేఘనాదాగ్నిమూలం చ రక్తచందనమేవ చ

అంజనం తగరం చైవ మరిచం చ తథైవ చ

రాజవృక్షం చ ముసలీ త్రిసుగంధం పునర్నవం

వాకుచీబీజసంయుక్తం శ్వేతచందనమేవ చ

నింబం చ ఖదిరం చైవం కార్పాస్థి తథైవ చ

సర్షపం యష్టిమధుకం అశ్వగంధశుకేసరం

ఏతేషాం కర్షకాన్భాగాన్ తైలప్రస్థం పచేద్భిషక్

సమ్యక్ సిద్ధమిదం తైలం సర్వకుష్ఠవినాశనం

॥తిక్తపటోలతైలం॥

పటోలనింబకటుకాదార్వీపాఠాదురాలభా

పర్పటం త్రాయమాణం చ పలాంశం పాచయేదపి

ద్వ్యాఢకే కషాయే చ చతుర్భాగావశేషితే

త్రాయంతె ముస్తభూనింబా కళింగకణచందనైః

సర్పిషే తే ద్వాదశఫలం పచేత్తిక్తషట్పలం చతేత్

పిత్తకుష్ఠవిసర్పిం చ కిటకాదాహతృట్జ్వరాన్

కండూపాండ్వామయాందుష్టాంనాడీవ్రణహరం పరం

విస్ఫోటగ్రంథిగుల్మం చ శోషాస్మాదం తథైవ చ

హృద్రోగతి[illegible]ష్యంగం గ్రహణీ చిత్రకామిలా

భగంధరమపస్మార ముదరం ప్రదరం గదం

అర్శాంసి పిత్తమదాన్యశ్చ సుబృశ్జ్వా పిత్తజాన్గదాన్

॥భల్లాతకరసాయనం॥

భల్లాతకానాం పవనోద్ధృతానాం వృత్తం చ్యుతానాం మిహ చాఢకం స్యాత్

తచ్చేష్టకాచూర్ణకణైః ఖషృష్ట్వా ప్రక్షాల్య సమ్యక్ పిశిజే ప్రభాతే

శుష్కాన్ పునస్తద్ద్విదళీకృతాంశ్చ తతః పచేదప్సు చతుర్గుణాసు

తత్పాదశిష్టం పునరేవ శీతం క్షీరేణ తుల్యేన పునఃపచేత్తా

తాతత్పాదశిష్టం పునరేవ శీతం ఘృతేన తుల్యేన పునఃపచేత్తా

తదర్ధయా శర్కరయావకృష్ణం।లోహాభయాత్ర్యూషకచూర్ణయుక్తం

యేతత్సమంశర్కరపాదయుక్తం।తతః ఖజేనోన్మథితంవిధాయ

ప్రస్థద్వయంచామలకీమదుభ్యాం।శీతే వినిక్షిప్య పునః పచేత

తత్సప్తరాత్రామపజామపేక్ష్యం।సుధారసః స్యాత్ కృదికృత్యమేతి

ప్రాతర్బుధః క్షౌద్రవేపకార్య్యమాత్రాప్రదేయాపురీరయోగ్యాః

నభాన్నపానే పరిహార్యమస్తి।నచాంగనాసద్మనిసంగమేచ

యశేషచష్టో విహితప్రయోగా వ్యమెన్నరః॥

॥కాంచనరాశికారః॥

అతుల్యమేధానరశ్చహసతో వే।పుష్టోనరో వ్యాహితబుద్ధిసత్వః

దంతాశ్చకీర్ణాః పునరుద్భవంతి।కేశాశ్చ శుక్లాః పునరేవకృష్ణా

నీలాంజనాద్రిప్రమాభవంతి।త్వచో విశీర్ణః పునరేవదివ్యాః

విశీర్ణకర్ణాంగుళనాసికంచ।తదుద్భవే దేవసుపుత్రమేతి

బలేననాగంతురగరాజవేన।రసాయనస్యాస్యకిలప్రభావాత్

గృష్ణాతిశీఘ్రంవచనస్యజాలం।సువంతితః కల్పమనేకబుద్ధిః

హ్రేష్ఠంమయూరంజయతిస్వనేన।బృహస్పతేరప్యధికత్వమేతి

జీవేన్నరో వర్షశతద్వయంచ।స్థాలిత్యపాలిత్యవతీవిముక్తం

త్రికటూకచిత్రరుష్కరచిత్రకాణాం।విళంగసారత్రిఫలాతిలానాం

భాగంచపెష్యంచగుడంచభాగం।సంకిర్య్యకుర్య్యాత్సహమోదకేషు

వాతఘ్నమేహత్రిమినాశనంచ।వర్ణంచరూపంచరసాయనంచ

ఆయుష్కరిత్రించనిహంతికుష్టం।ప్రాగోక్తయోగేననియోజితేన

యితః పరంమేహచికిత్సాం।మేహనిదానంచవక్ష్యామః

॥మేహనిదానం॥

నవాన్నదధిమత్స్యాంజగుడక్షీరామనిషేవనాత్

మూషయంతిఫలంమేదః శుక్లమజ్జావసారజః

వింశన్మేహా ప్రజాయంతే దశసాధ్యాః కఫోద్భవాః

పిత్తాద్విశాచషట్సాధ్యాః మారుతోకపఉద్భవాః

అశ్యసౌదుస్లోషాదేహోదంతానాంమలసంచయః

దేహచిక్కణతావాపిదాహస్స్యాత్పాణిపాదయోః

ప్రభూతావిలమూత్రత్వంమేహలక్షణమగ్రజం

॥వింశతిమేహాః॥

ఉదకేక్షుస్సాంద్రసురాశికతాశుక్లశీతకం

పిచ్ఛిలాలాతిమూత్రంచకారాహారిద్రరక్తజం

మంజిష్ఠానిలకాలంచవసామజ్జామధూద్భితం

అష్టిమేహంవింశతిమె.జాత్యైవక్షేనలక్షయేత్

॥ఉదకమేహలక్షణం॥

స్వచ్ఛంబహూశీతశీతంనిర్గంధముదకోపమం

[illegible]యంబోదరమేహోయంకించిదావిలపిచ్ఛిలం

మేహానబలినంకుర్య్యాదాహావమనతేపనం

॥మేహబంధరసః॥

భస్మసూత[stain]తంకాంతంముండభస్మశిలాజిత్

శుద్ధతాప్యంశిలావ్యోషంత్రిఫలాకులిబీజకం

కపిత్థంరజనీచూర్ణంసమంభావ్యంచభృంగిణా

వింశద్వారంవిశోష్యాధమధుయుక్తంవిహాస్యదా

నిష్కమాత్రంహరేన్మేహంమేహబద్ధరసోమహాన్

మహానింబస్యబీజానిషణ్ణిత్యంపిషితానిచ

పలంతండులతోయేనఘృతంనిక్షిప్యయేనచ

యేకీకృత్యపిబెచ్ఛానుహంతిమేహంచిరంతనం

జయంతివాజయమ్యైవమధునాసర్వమేహజిత్

గాయత్రి క్రిమిజిద్దార్వీ వచా తుల్యం కషాయకం
మధూయుక్తం పిబెజ్జానుపూర్వమేహ ప్రశాంతయె
ఇక్షుమేహ నిదానం వైద్యవిద్యావటీరసం
ఇక్షుసారసమారూపంమధుకరంచెక్షుమేహకం
పారదాభ్రకకాంతానాంనాగభస్మసమంసమం
దినంబ్రహ్మరసైర్మర్ద్యం పైశ్యంతస్యకషాయవత్
దినైకంవాలుకాయంత్రే వస్త్రంబధ్వా విపాచయేత్
ఉద్ధృత్యచూర్ణయెన్నైష్ణంరాజావర్తంశిలాజితు
తాప్యంమండూరవైక్రాంతందుగ్ధకాసీసకైస్సమం
సమంలూర్వరసంకృత్వా సర్వచూర్ణం ప్రకల్పయేత్
ముస్తాచందనపున్నాగనారికేళస్యమూలకం
కపిత్థరజనీదార్వీచూర్ణంసర్వంసమంభవేత్
జంబీరైర్మర్దయెత్యాహ్నాదిమాషంవటీకృతం
వేదవిద్యావటీనామాభక్షణాదిక్షుమేహజిత్
మధునాత్రిరసంబానుక్షౌద్రె చాపిగుళూచికా
అంకోలస్య బీజానిరాత్రౌ దార్వీరసైఃపిబేత్
॥సాంద్రమేహనిధానముస్సచికిత్సానున్న॥
సాంద్రీభవేత్పర్యుషితంసాంద్రమేహంతదుచ్యతే
పంచవక్త్రరసోత్ర దేయంగుంజాద్వయంహితం
చిత్రకంత్రిఫలాదార్వీ కళింగాకాపిత్థకంమధు
అనుపానంప్రదాతవ్యం ముక్త మేహప్రశాంతయే
ధాత్రీరసంప్లుతంవార్ధం హరిద్రామాక్షికాన్వితం
దార్వీముస్తాదేవదారుత్రిఫలక్వథితేజలే
యోజయేదనుపానేనమేహబద్ధరసాద్విపా

॥సురాహానిదాకృతం॥
మాషద్వయంసదాఖాదేత్సురామేహప్రమేహజిత్
అక్షపాతాభయాదార్వీకషాయమనుపానయేత్
గంధకంగుడసంయుక్తంకర్షంభుక్త్వాప్రమేహజిత్
త్రినిష్కంకతకంమూలంపిష్ట్వాజలేనపాయయేత్
జయంత్యాజయుక్తస్తమేహంహంతిమహాద్భుతం
॥సికతామేహం॥
మూత్రానుసికతామేహసికతారూపిణోభవేత్
॥నాగేంద్రగుళికా॥
పలైకంమృతనాగస్యపలైకోనాశదాభయా
దార్వ్యాంకోలఫలంధాత్రీఅక్షబీజఫలంఫలం
కతకస్యఫలంద్రావైఃపిష్ట్వాతుగుళికాశతం
నాగేంద్రగుళికాఃఖ్యాతాఃతత్రైపీత్వాతుమేహజిత్
నిశామృతేద్వినిష్కంచ మధునాలేహయేదను
వేదవిద్యాపవాస్యత్రఅనుతదృశయోజయేత్
॥...క్లమేహం॥
శుక్లాభశుక్లమిశ్రంవాశుక్లమేహస్యలక్షణం
ప్రమేహగజసింహరసః॥
పారదాభ్రకయోర్భస్మమృతంలోహాష్టకంసమం
వాకణంచైవమధావిజ్యంప్రత్యేకంసూతతుల్యకం
చండాలీరాక్షసీపుష్పందినంమర్ద్యంనిరుధ్యచ
మూషాయాంభూధరేపక్వందినైకంతచ్చూర్ణయేత్
ప్రమేహగజసింహోయంరసఃస్యాత్త్రిమాషకం
శిహెజ్జానుపిబెత్తత్రినిష్కంకణంసదా

పంచవక్త్రరసో వాథ దేయం శుక్ల ప్రమేహజిత్

||శీతమేహం||

శీతమేహస్తు బహుశో మధుం చాతి శీతలం
ద్విగుంజం వా మయెత్త స్త్రైరసమానంద భైరవం
పార్థార్జున విశంగా ద్రక కషాయం మధుసంయుతం
అనుపానం ప్రదాతవ్యం శీతమేహం ప్రశాంతయె
జయంతి వా జయా చ త్రమధునా మేహజిద్భవేత్
లోధ్రమ్ముస్తాభయా తుల్యం కల్కంచ జలైస్సహ
క్వాథయిత్వా పిబెత్ప్రానం మధునా సర్వమేహజిత్

||పిష్టమేహలక్షణచికిత్సా||

సహృష్టరోమకూపాగి పినష్టి బహుళం సితం
వంగభస్మ మృతం సూతం తుల్యం క్షౌద్రైర్విమర్దయేత్
ద్విగుంజం లేహయెన్నిత్యం హంతి మేహం చిరంతనం
గుంజామూలం పిబెత్క్షీరైరనుపానం ప్రశస్యతె
అనేనైవానుపానేన వసాంబానంద భైరవం
దేయా వాథ జయా క్షౌద్రైస్సర్వమేహ ప్రశాంతయె

||లాలామేహలక్షణచికిత్సా||

శనైశ్శనైర్యధా మేహో మందం మందం ప్రమేహతి
లాలాతంతు యుతమ్మూత్రం లాలామేహం సపిచ్ఛలం

||విద్యావాగీశ్వరః రసః||

మృతసూతాభ్ర వంగానాం తుల్యభాగం ప్రకల్పయేత్
మహానింబస్య బీజోత్థం చూర్ణం యోజ్యం త్రిభిస్సమం
మధునా లేహయెన్మాషం లాలామేహ ప్రశాంతయె
సక్షౌద్రం రజనీ బాహు లేహ్యాని ష్కత్రయం సదా

అసాధ్యనాశయెన్మేహం విద్యావాగీశ్వరో రసః
ప్రమేహగజ సింహోత్ర దేయం తదనుపానకం
పంచవక్త్ర రసో వాథ మహానింబస్య బీజకం
అనుతండుల తోయేన పిష్ట్వా సాజ్యం సదా పిబేత్

||బహుమూత్రమేహలక్షణచికిత్సా||

శోషసప్తాంగకార్శ్యంచ బహుమూత్రం తృషా భ్రమః
అశ్యానం సర్వరోగాత్ర మేహయం బహుమూత్రజం

||తాళకేశ్వరరసః||

మృతసూతం మృతం వంగం మృతలోహ భ్రకం సమం
మర్దయెన్మధునా బాహ్రా రసోయం తాళకేశ్వరః
మాషమేకం విహా క్షౌద్రై ర్బహుమూత్రాపనుత్తయె
ఉదుంబర ఫలం పక్వం చూర్ణితం కర్షమాత్రకం
తల్లేహ్యం మధునా సార్థమనుపానం సుఖావహం
పంచవక్త్ర రసో శ్వేత్ర దెయం గుంజాద్వయం సదా
మహానింబస్య బీజాని షణ్ణిత్యం పేషితాని చ
పలం తండుల తోయేన ఘృత నిక్షిప్యమేన చ
పక్రీకృత్య పిబెన్నిత్య మనుపానం ప్రమేహజిత్
ముద్గామలక యూషేణ పథ్యం దేయం సదా వ్రతం
తక్రేణ తిల పిణ్యాకం పథ్యం దేయం మహింగుకం
అల్పాజ్యం తైల భోజ్యం వా భృంగి చూర్ణం గుడం నిశి
తృష్ణజం లశునం కుర్యాద్వావదశ ఫలాని చ
గవాక్షి శైత్య పచెద్బాలాన్యాం పంచవింశత్పలైశ్శుభైః
క్షీర జీర్ణ ఘృతం దేయం గవ్యోత్థం ఫలపంచకం

తజ్జిజ్ఞేత ఫ్సముత్తార్య సితాం సార్ధ పలద్వయం
పంచగోధూమచూర్ణస్య పిష్టేప సర్వ విలోడయేత్
పంచనిష్కం సదాఖాదెత్ప్రమూత్ర ప్రశాంతయె
గంధపర్ణరస ప్సైక్ష్మైరణ క్షార తోయవత్
వృగమాలాపదాశ్చ త్రిదేహ మ్మేహ ప్రశాంతయే
త్రిశిరంచందనం లొధ్రంమర్జునం క్వాథయేత్సమం
మధుంయుక్తం ప్రదాతవ్యం మనుపానం సుఖావహం

॥చంద్రప్రభావతిరసః॥

మృతశూతంచ కాసీస మేలాజాతిఫలంజవా
మధుకం మధుయష్టిశ్చధా త్రిధాడిమ శర్కరం
కర్పూరంఖాదిరం సాంరంగ తాప్సాంకంటకారికా
అ క్ష్మవేతస తుల్యాంశం దినైకం లాంగనిర్ద్రవైః
భావయెద్దిదుక్తైచ నాగవల్ల్యాదినందినం
వటికా బదరాకార నామ్నా చంద్రప్రభావతి
భక్షయెత్రిప్రమేహాశు సర్వమేహ కులాంతకః
ధాత్రీ పటోల నింబానాంక షాయంబామృతాయతం
సక్షౌద్రంపాయయెష్టాను సర్వమేహా వనుత్తయే

॥హారిద్రామేహలక్షణచికిత్సా॥

హారిద్రామేహకటుకం హారిద్రాసన్నిభం జ్వలేన్
చంద్రప్రభావతీదేయా వృగమాలావపీతథా
లొధ్రంవాలుక సంయుక్తం చందనం ధాతకీ తథా
కషాయం క్షౌద్ర సంయుక్తం ముష్ఠయత్రాను పాయయేత్

॥రక్తమేహ లక్షణచికిత్సా॥

మిశ్రమష్ణం సలవణం రక్తాభం రక్తమేహకం
చోళబద్దర సంభూతాదె ద్ర రక్తమేహ ప్రశాంతయె
నంబబీజ కషాయంచ చోళయుక్తం పిబేదసం
వత్సకా మూల జక్వాథం సఘృతం పాయయెన్నిశి
దివ్యా వాగీశ్వరోయ త్రత త్రపశ్చానుపాయయేత్
రక్తమేహ ప్రశాంత్యర్థం యోజ్యం వా ఘృతమభ్రకం
బింబీచ ముసలీ మూలం క్షౌద్ర శీతా యుతం
కల్కైకం లేహయెత్పానురక్తమేహ ప్రశాంతయే

॥మంజిష్టామేహలక్షణచికిత్సా॥

మిశ్రంమాంజిష్ట మేహానమంజిష్టా సలిలోపమం
రక్తమ్మేహ యథాప్రోక్తంచికిత్సాపి తథా భవేత్

॥నీలమేహలక్షణచికిత్సా॥

నీలమేహంతు నీలాభం కాలమేఘ నిభం భవేత్
మృత తాంమ్రాభ్రకం తుల్యం ధాత్రీ ఫలనిజద్రవైః
సప్తాహం భావయిత్వైవ యోగోయం హరశాంకరీ
మేకం ప్రత్యేఖాదే నీలమేహ ప్రశాంతయె
మహానింబస్య బీజాని పూర్వవత్తండులోదకైః
సఘృతం పాయయెష్టాను అసాధ్యం సాధయేత్క్షణాత్
అనేనైవానుపానేన పంచవక్త్ర రసోహితః

॥వసామేహలక్షణచికిత్సా॥

వసామేహే వసామిశ్రం వసాభం మూత్రయేన్ముహుః
సూతం వంగం మృతం తుల్యం మృతాభ్రం సూతకంత్రిధా
లశునం సర్వ తుల్యం స్యాన్నిష్ట గేక త్రమర్దయేత్

బదరా భవటీ కార్యా నామ్నా మేహ కులాంతకః
లశునం బహుమూత్రేతు తదేవాత్రానుపాయయేత్
పంచవక్త్రరసో త్యత్రమహానింబస్య బీజకైః
తండోదక పానేన సఘృతై స్మేహ జిద్భవేత్

॥ మజ్జామేహలక్షణచికిత్సా॥

మజ్జాభం మజ్జమిశ్రంవా మజ్జామేహో ర్ముహుర్ముహుః
వసామేహచికిత్సాయా సాచికిత్సా ప్రపవహి

॥ క్షౌద్రమేహలక్షణచికిత్సా॥

కషాయంమధురంరూక్షం క్షౌద్ర మేహకం

॥ ఇంద్రవటీరసః॥

మృతసూతం మృతంవంగంమర్జనస్యత్వ సాసితా
తుల్యాంశం మర్దయేత్తప్తై శాల్మల్యామూలజద్రవైః
దినాంతె వటికా కార్యామాషమాత్రం ప్రమేహహా
ఏషా ఇంద్రవటీ నామ్నా మధుమేహప్రశాంతయే
శాల్మల్యమూల భూర్ణంతు మధునా చానుపాయయేత్
ప్రమేహ గజ సింహోత్ర దేయంభ్రానంద భైరవం
అనేనైవానుపానేన వేదవిద్యావటీచసా

॥ హస్తిమేహలక్షణచికిత్సా॥

హస్తిమత్త ఇవాజస్రంమూత్రంవేగవివర్జితం
శుద్ధసూతంచతుర్భాగంసూతాబ్రామృత మభ్రవుంకం
గంధకంచ ద్వయం తుల్యం వాస్తనా మర్దయెద్దినం
గోళకం బధ్ధయ దృఢైసికతాయంత్రకేపచేత్
మందాగ్నినాపచెత్తావద్యావత్రావముద్గోద్భవజం
శయనేశకృతే ధౌత్తంతతోద్భూత్వా విచూర్ణయేత్

ధాత్రీఫలైస్తతో భావ్యం సప్తధా గోమయేనచ
సూక్ష్మచూర్ణం తతః కృత్వా ద్వివింశద్భావం ప్రకల్పయేత్
భావైకంపూర్వచూర్ణస్య సర్వంక్షీరేణలోడయేత్
నిష్కద్వయంవటీంకృత్వా ఘృతమధ్యేపి పాచయేత్
సాంగత్సత్యం తధా ఖాదెత్ప్రత్యహం పాచితై ఘృతైః
మహిపక్షీరేణులశు మనుపానంచ సర్వదా
హరగౌరి సృష్టరస సర్వమేహ కులాంతకః
దధ్యోదనం ఘృతంపథ్యం శాకం బింబి ఫలంభవేత్
ఇత్యేవం సర్వమేహానాం రసః ప్రోక్తం పృథక్పృథక్
పిత్తేనైకేన శామ్యంతె యత్రయత్రోదితో రసః
ఇతః పరం తత్పథ్యాన్వక్ష్యామః॥
వాతోల్బణేషు స్నేహాఢ్యప్రమేహేషు ప్రకల్పయేత్
అపూపసక్తుకాద్యాదేర్యవాన్నాదిక్యమేషితం
గవ్యంచ గుడముద్గాన్నమధవా వేణుజన్మనాం
తృణధాన్యాని ముద్గాద్యశాలిషష్టిక సషష్టికాః
తిలసర్షపకిట్టంచ కపిత్థం తిందుజంబుకం
రక్తశాకం ధన్వమాంసం జీర్ణమారిష చాసవైః
తదారనాళనారాంజదర్భాంబుమాక్షిగోళకం
వాపితేతుపరాకావాదెశాత్పరిస్తాపితే బహిః
ఇత్యేవం సంహిప్రోక్తా పథ్యంవర్గంచ బాహటే
యవైస్తు సుకృతాం సక్తుం సక్షౌద్రం శింధునాపి బేత్
కాలసప్తాంశ కంపిల్లవృక్షా దాక్షా కపిత్థజం
రోహితాకించ కుసుమం మధునా చూర్ణితం లిహేత్

కఫపిత్తప్రమేహేషు పిబేద్వా త్రిరసేనవా
నిశాగోక్షురికారిష్టా సోమవల్కవచార్జునైః
లోధ్రపద్మకమంజిష్టాచందనాగరుదిప్యకైః
పటోలముస్తభల్లాతైర్యుక్తతైలం విపాచయేత్
యోజ్యంవాతకఫేపిత్తే ఘృతమప్యేషుమిశ్రితే
అనివార్యైరుచిచ్ఛర్దికాసశ్వాససపీనసాః
ఉపద్రవాః ప్రజాయంతే మేహానాంకఫజన్మనాం
వస్తిమేహనయస్తాపాముస్తాచరణజంజ్వరం
దాహంతృష్ణామ్లకామూర్ఛావిడ్భేదః పిత్తజన్మనాం
వాతజానాముదావర్తంకంపహృద్గ్రహలోలతా
శూలమున్నిద్రశోషఃక్షాసంశ్వాసశ్చ జాయతే
యథోక్తోపద్రవావిష్టమతిప్రస్రుతిమేవచ
పిండికాపిండితంగాఢం ప్రమేహోహంతిమానవాన్
ఉపద్రవాణాంశాంత్యర్థం ఘృతమత్రైక ధ్యతే
దశమూలశఠీదంతీ దేవదారుపునర్నవం
మూలంస్నుకర్కయోఃపథ్యాః భ్రూకదంబముముష్కరం
కరంజవరణామూలంపిప్పలీచసమంసమం
ప్రతీదశఫలంయోజ్యం కులుత్థంబదరంయధా
ప్రత్యేకంషోడశఫలంసర్వమేకత్రపాచయేత్
అష్టత్రింశద్గుణేతోయేపాదశేషంసమాచరేత్
వస్త్రపూతంకషాయంతుపునఃపాత్ర్యమిమైస్సహా
చవ్యంచపిప్పలీభార్గీనబాత్రివృద్విడంగకం
లోధ్రకంపిలకంశాంఠి ప్రత్యేకంపలమాత్రకం

చూర్ణితంయోజయేత్తత్ర ఘృతప్రస్థయుతంపచేత్
ఘృతావశేషముత్తార్య కర్షమాత్రంప్రయోజయేత్
ప్రమేహోపద్రవాణాంచశమనంపరమంహితం
పిటికాశ్రావికాగండసర్వోపద్రవశాంతకృత్
సుభావితంసారజలైఃమూలంపీతాశిలోద్భవం
సారంజన్యైవభుంజానఃశాలిజాంగలజైరసైః
సర్వాస్నాభిద్వహేన్మేహాబహూపద్రవశాంతయే
రుద్రమూర్వాషఠీవెల్లబ్రాహ్మీపుష్పంకళింగకం
ప్రియంగ్వతివిషావహ్నిభూనింబకటురోహిణి
చాతుర్జాతకపూగంచకాకతూండీంద్రవారుణి
యవానీలిక్షకంపాఠాగ్రంథిసైంధవఫలత్రయం
వర్షాశమంజకదళికావిధితేపాదశేషితే
సుశీతలేపివిక్షిప్తపిష్టవ్యయం
మధుపక్షేతంరక్షియద్ధామతాసితముద్వాసమంభవేత్
ప్రమేహాశ్శాసకుష్ఠానిపాండుత్వంగ్రహణిక్రిమీన్
...యూమాసమాత్రేణమేహార్తాశునిరుద్రవాః

॥వసంతకుసుమాకరం॥

యోగమున్నుటుందుల్లవ్యాఖ్యానమున్న॥
ద్విభాగహేమభస్మంచగగనంచాపితత్సమం
లోహస్యచత్రయోభాగాఃచత్వారోరసభస్మకం
వంగభస్మత్రిభాగంస్యాత్సర్వమేకత్రయోజయేత్
ప్రవాళంమౌక్తికంచైవరససామ్యంనియోజయేత్
భావనాగవ్యదుగ్ధేనయిక్షువాశారసేనచ

ఉశీరస్త్వచ ధాత్రీ చ పృథక్సప్తకసంఖ్యయా
శతపత్రరసేనైవ మాలత్యాః కుసుమోదకైః
పశ్చాత్సర్వగమదాభాష్యం సంసిద్ధో రసనాథవేత్
కుసుమాకరనామాసౌ వసంత పదపూరకః
వల్లద్వయమిదం సేవ్యం శితాజ్యమధుసంయుతం
వలీపలితవిధ్వంసి కామదం సుఖదం సదా
మేహఘ్నం పుష్టిదం సేవ్యం పరం గుహ్యం రసాయనం
పాండ్వాది గ్రహణీశూలమూత్రఘాతాశ్మరీహరం
జ్వరఘ్నం మతివృష్యం చ రతిరమ్మదకారకం

||గ్రంథాంతరే||

భాగాస్త్రయో భుజగవంగసువర్ణభూతిం
చత్వారి కాంతనవమౌక్తికవిద్రుమాని
తైక్ష్ణాంతభస్మహరజం గగనం చ సర్వం
సమ్మర్ద్య చేక్షుజరసైః పయసా గవాం చ
వాశాదాత్రియుతైస్సుచందనభవైర్జాతీశుష్పాద్యైస్తతః
లక్ష్మీజైశ్శతపత్రధాతకిరసైః శ్రీచంపకైస్సత్తదా
శోరీసైస్సజలైస్సవంగసజలైః కంకోలభవ్యం గోక్షురైః
భావ్యం హారిణి జాత్రపుష్పనిచయే నావ్యారసః సిద్ధదః
నష్టేవీర్యగణే ప్రమేహవితతే దాహేషు పిత్తాధిక
మాతేశాంతిగణే ప్రదీపనకరే కాంతిం చ పుష్టిప్రదః
చాంద్రే పిత్తగణే గుదాంకురరుజే శోషే గ్రహణ్యామసా
శైలేష్వయం రసరాజపఖకథితః శ్రీపార్శ్వనాథో గురుః

||గ్రంథాంతరే||

పృథక్స్వహాటకం చంద్రం త్రయో వంగాహికాంతకం
చత్వారి సూతమభ్రం చ ప్రవాళం మౌక్తికం తథా
భావనా గవ్యదుగ్ధేన వాశాత్రిఫలనీజాజలం
మోచకం చరసైస్సక్త్రమాద్యాశ్యం పృథక్పృథక్
శతపత్రరసం చైవ మాలత్యాః కుసుమోదకైః
పశ్చాత్సర్వగమదాభాష్యం సుసిద్ధో రసరాడ్భవేత్
వల్లద్వయం మిదం సేవ్యం శితాజ్యమధుసంయుతం
వలీపలితవిధ్వంసి కామదం సుఖదం తథా
మేహఘ్నం పుష్టిదం సేవ్యం పరం గుహ్యం రసాయనం

||వ్యాఖ్యానం|| పృథగితి వక్ష్యమాణషధాన్యేభాగపరికల్పనార్థః। దావభాగాహాటకచంద్రయోరన్యేషాస్త్వేకైకభాగవిశేషణత్వాద్వావితిలింగనిర్దేశః। హాటకేవయతేతి హాటకం। స్వయాదీప్తిమదితివా। హాటదీప్తౌ। సాదరువర్ణసువర్ణమితి। గుణాపాఠశ్చ। చంద్రవర్ణత్వాచ్చంద్ర ఇవదేహపుష్టికరత్వాచ్చ చంద్రం। రజతం చ దిఆహ్లాదనే। ఖర్జూరం రజతం శ్వేతం చంద్రదర్శనాపహ్నచంద్రం। రజతం చ ది... ప్రకారేణ రసగంధకాభ్యాం। జంబీరరూపకమితినిష్టికారః। సిద్ధనాథోక్తప్రకారేణ రసగంధకాభ్యాం। జంబీరరసేన చ। ఏవం మానా పుటం కృత్వా। తతః పంచప్రబాంతత్వాత్తతః కుమారరసేన చ। ఏవం మానా పుటం కృత్వా। తతః పంచప్రబాంతత్వాత్తతః కుమారిరసేన మర్దయిత్వా। వింశతివారపరిమితపుటం కృత్వా। శింధ్రూరితిహేమరజితయోర్భస్మనిదాపయేత్। నతు కేవలం హేమరజితే। భస్మానుక్తమపి భాగాస్త్రయో భుజగవంగసువర్ణభూతిమితి పార్శ్వనాథోక్తవసంతకుసుమాకరే విక్షమానత్వాత్। తతయేవలోహనామపునర్భాస్మోగుణాధిక్యతథాక్షలత ఇతి రసమంగళేమోక్తత్వాచ్చ భస్మ ఇవదాపయేత్। వంగ

త్రపుసభస్మ । అహిఫేనాగసింధూరం । కాంతకాంతసింధూరం । ఏతేషాం
కచు త్రిభాగాన్ భావయేత్ । సర్వం ద్వివిభాషాపకవత్స్రవతి ఘృతకవర్ణా వ
వంగతి ద్రవతి తివంగం । వగకతా । అపైత్యతే గచ్ఛతి రోగాణాం పారమితి । అహి
అహిగతా । కామ్యతే సర్వైః రోగప్రశమనాయేతి । కాంతం । కమయుక్తాంతా । కాంత
మనియ్యంచ । సూతోరసః । సూతేహిమాదేకమితిసూతః । న్యైసంగాని నవం
త ఇతి సూతః । షూజప్రాణిప్రసవే । వైరవెయోగసొక్త ప్రకార శింధూర ఇ
షః । అస్యశింధూరం ॥

రాగారసభుంకరయేవసాక్షాదశేషరోగాపహరాయదేహినాం
యథాశ్వెంద్రం జనకర్మణావధి । స్త్రథాజరామృత్యుహరస్సమర్థః

ఇతిప్రైతవర్ణో జ్వరాదిఘ్నః । రక్తవర్ణస్త్రిదోషనుదితిచోక్తత్వాత్ । అభ్రం । అభ్ర
శింధూరం । సాంధ్యాభ్రకేభ్యః సభ్రశతాభ్రదభ్రకం । అభ్రతిగచ్ఛతి రోగాణామం
మిత్యభ్రకం । అభ్రగతా । ఏకైకంచతుర్భాగపరిమితంరదద్యాత్ । ప్రవాళం విద్రుమం
అసుత్రివలతే ఇతి ప్రవాళం । వలసంఖ్యచలనే । వెతాక్తం ముక్తాఫలంముక్తాశు
క్తిగర్భాదితిముక్తా । ముక్తయేవవెతాక్తికం । సాపైక్త । ముచలవెమోక్షణే । రసబింత
మణ్యుక్తప్రకారమేతయోఃకృష్ణదద్యాత్ । తదేతియథా సూతాత్ర । ప్రత్యేకం
తుర్భాగపరిమితమితి । తదైవ్యక్షః భవనావక్ష్యమాణైరౌషధైరితి శేషః । యా
ధాత్రీవతాదర్ష్యమేకే భూయాంద్రతామితియావత్ । భావనాకథితా ప
రైతైలం స్యేం త్రైభావనావిధా । ప్రనపరశీఫల్యత్ర ఏకపదంసూక్ష్మవస్త్రంప్రక్షా
ప్య । శోషఇతావ అన్యేన ఫురణనాఽయేవమేవకారయేదితి । భావనానిద్విర
స్త్రంవైరసైరిక్త్వాం కాష్ఠయాముచ్యతే । గోరిదంగవ్యం । గవ్యంచెందుగ్ధంచేతి । గవ్య
దుగ్ధం । దుహ్యత ఇతి దుగ్ధం । దుహప్రపూరణే । ఇక్షుశబ్దేన వాసనేక్షుగణ
ఇష్యత ఇతి ఇషః ఇషుఇచ్ఛాయాం ॥

ఇక్షుగండశతావర్యౌ మూలగోక్షురశాల్మలి
ద్రాక్షామధూకఖర్జూర మధుచ్ఛురవరాహకం
విదారీముసలీరంభా శాలిభావయసాధ్వయం
ఖైరైపరూష్యోషితంచైవ దద్యాసనేక్షురితిస్థలీతః

ఇతివాసనేక్షుగణపరిభాషద్ధవిమిశ్రశీతకషాయజలముక్తం ।
నాహైకదేశనామగ్రహణం । వాశ్యత వైద్యైరితివాశ । వైద్యమాతావ
శకాంతా । అస్యాః పుష్పముచ్యతే । శిర్షకుళపుష్పం । మదంతిశ్చగూఢప
పుష్పవకులశింహకేసర ఇతి నిఘంటుకారః । శయతేపరిమళ్లానుభావ
జన్నైరితి శిః । శ్రీ జసే వాయుం । దారునిశాహరిద్రాచ । ద్వినిశా । అప్రతి బి
జన్యైరితి శిః । శ్రీ జషే వాయుం । దారునిశాహరిద్రాచ । ద్వినిశా । అపతి జి
త్రిలేవామలినా నితినిశా । శాతసూకరణే । జలైరెతైరహైరితృభిః । ముం
చతీ వృయోవమోచః । రంభా । కదళీవారణజసా । రంభామోచాంశుమ
తీవెత్యమరః । ముచులేమోక్షణే । తన్యకంవః । మోచకందః । కంజులందధా
తివికందః । తస్యరసేనశ్లేధప్రత్యేకం సప్తవారాన్ । భైరసైభావనె ప్రస్థ
యః । శతంపత్రాణ్యస్యసంతి విశతపత్రః । కుసేశయం । కమలవిశేషః ।
కుబ్జకంశతపత్రాహ్వం కంటుకాఢ్యచ కుబ్జకీత నిఘంటుకారః । ఏతే వరసె
నచ । మాలతిజాతి । మాలాత్రింయుతేనయతిమాలతి । ఏతస్యరసేన
చ భావనేత్యధ్యయః । పశ్చాదేతేషాం రసానాంభావనాసంతరం మృగమ
దైః కస్తూర్యాజలైస్తైర్యైం । భావనాకర్త్తవ్యా । ఘనారోక్తౌషధసమూహః ।
ఘనారోక్త్తౌషధజలభావితస్సన్ సుసిద్ధః అత్యంతసిద్ధిదః । రసరాట్ । రస
రాజో భవేత్ । వసంతపరం । ఘనాభ్రపదేయస్యసః । వసంతపదఘనార్థకః ।
కుసుమాకర ఇతి । వసంతకుసుమాకర ఇత్యర్థః । యథావసంతోమాసః
కుసుమానామాకరస్సన్ సకలజనహృదయాంహ్లాదకో భవతి । తథాసక

లరోగనాశకత్వాత్సకలహృదయానందకరత్వాత్। వసంతకుసుమా
కరః। కుసుమస్సమూహో యదా ఫలహేతుభూతః। తద్రోగాన్వినాశ
ఇత్వా సంతానరూపఫలహేతుత్వాద్వసంతకుసుమాకరః। యద్వా వసంతే
కుసుమనికరః ఫలహేతుభూతస్తథాఽమయనాశం కృత్వా సకలపురు
షార్థఫలహేతుభూతశరీరస్థితికరణత్వాత్। వసంతకుసుమాకరః।
తదుక్తం బాహటే। పుష్పం ఫలస్య ధూమోఽగ్నేర్వర్షస్య జలదోదయ ఇతి।
యద్వా వసంతకాలకుసుమనిచయరజోవర్ణసదృశరూపత్వాద్వసంతకుసు
మాకరః। వసత్యస్మిన్సుఖమితి వసంతః। వస నివాసే। కుసుమే సాత్రా ధాతా సంశ్లే
షణాక్రమః ప్రత్యయే కుసుమం। వల్లభీయ చతుర్గుంజపరిమితం। ద్విగుంజావ
ల్ల ఉచ్యతే ఇత్యుక్తత్వాత్। శితయా శర్కరేణ। ఆజ్యేన సహితేన చ। మధునా మా
క్షికేన చ సంయుతం। సంయుక్తం। సుతసేవ్యం। రోగిభిః సేవ్యః। సేవ్యమానమిద
మౌషధం కింకరోతి తాన్యాహ। వలిపలితహృజ్జరాదినాశకమిత్యర్థః।
మాన్యం సంతోషప్రకామః। స్మరాత్తోకష్టతాదదాతీతి కామదం। అత్యంతమ
నోహరం। సుఖం రోగహారిత్వం దదాతి సుఖదం। మేహఘ్నం। వింశతిమేహ
నాశకం। పుష్టిదం। ధాతూపచయకారిత్వం పుష్టిం। పరమత్యంతమిష్టరసాయ
నం। రోగహారిత్వాత్। రసాయనం। తద్ధి రసాయనం విహంగపి। జరావ్యాధి
విదాపద ఇతి విశ్వప్రకాశః। కించ। జరావ్యాధ్యాదివిధ్వంసి భైషజ్యం తద్ర
సాయనమితి భావః। ఆయుర్వృద్ధికరం। ఆయుషః సాంతత్యకరం।
పుంసాం ప్రబోజనం। నారీణామపి। ప్రజాజననం। సంతానజనకమిత్యర్థః।
అతయక్షోత్తమం క్షయో రాజయక్ష్మా। కాసః శ్వాసః విషం। తృష్ణా దాహః।
రక్తపిత్తం। అశ్మరీ శ్వ వికారః। విషార్తిః పరప్రయుక్తమాన విషపీడితా
పతాజయతీతి జిత్। శుష్కాం పాండుమయం। కేవలగాత్రపాండుః। శూలం

దేహతో దద్రు గుల్మాదికం చ। మూత్రఘాతాశ్మరి। మూత్రస్య ఘాతో మూ
త్రఘాతః। సబాశ్మరి చ వింశతి విధమూత్రరోగసముదాయం। హారం। ప
త్రేషాం నాశకమిత్యర్థః। యోగవాహకమిదం। దివ్యం దేహినామపి హితం। అ
మృతసమమిత్యర్థః||
శ్రీకాంతబలవర్ణమనోవికాసద్యుతిః సత్వప్రదం లక్ష్మీకరంచ। ఏతదుక్తం భవతి||
రోగార్దిభిరుద్భిజ్ఞైస్సేవితో వసంతకుసుమాకరః। కేవలరోగనాశకో మా భూత్।
ప్రత్యుత సకలసంపత్కరో భూత్యర్థః|| పూర్ణచంద్రోదయయోగముచ్యతే వ్యాఖ్యాన
మున్నా||
ఫలం త్వృదుపర్ణదళం రసేంద్రం। ఫలాష్టకం షోడశగంధకంచ
శోణైస్తు కార్పాసభవైః ప్రసూనైర్దినం విమర్ద్యాథ కుమారికాద్భిః
తత్కాచకుంభే విహితం సుగాఢం। మృత్కర్పటస్యాది వస్త్రయుంచ
పచేత్క్రమాగ్నౌ సికతాఖ్యయంత్రే। పతో రజః పల్లవరాగరమ్యం
నిగృహ్య చైతస్య ఫలం ఫలాని। చత్వారి కర్పూరరజస్తథైవ
జాతీఫలం చోషణమింద్రపుష్పం। కస్తూరికాయాఇహశాణపకః
చంద్రోదయో యం కథితస్య మాషో। భుక్తో హి వల్లీదళమధ్యవర్తీ
మదోత్కటానాం ప్రమదాశతానాం। గర్వాధికత్వం శ్లథయత్యకాండే
వలీపలితనాశనాశనస్తనుభృతాం వయస్తంభనః
సమస్తగదఖండనప్రబలరోగపంచాననః
గృహే సరసరాడయం భవతి యస్య చంద్రోదయః
స పంచశరదర్పితో మృగదృశాం రసవల్లభః
|| వ్యాఖ్యానం|| ఫలమితి। మృదుచ తతిపర్ణంచ। తస్య దళం। సువర్ణపత్రం। పలం। పలప్ర
మాణం సువర్ణపుట ప్రకారః। శ్లోకేన కథ్యతే। శరావరుద్ధం పటుధాతుయుక్త
మంగారసంస్థం ప్రహరార్ధమానం। స్థానేన కుర్యాన్నను పూర్ణవర్ణమితి।

ఏవం విధపుటయోగేన వర్ణాధిక్యం గమితస్య మృదూకృతస్య సువర్ణస్య దళం
ప్రాత్యేకవచనం। దశ నిష్కాః। తాని కంటకవేధ్యాని కృత్వా కర్తర్యా శకలీకృ
త్య। పలం షోడశనిష్కం। తథా చోక్తం పటులోహమృదుస్వర్ణదరదానాం తథైవచ।
క్షారపారదకస్తూరీశశికాశ్మీరజన్మనాం
ఏతేషు ప్రత్యేకేషు పలం షోడశనిష్కకమితి
వైశేషికోక్తత్వాత్। సంస్కారేత్యాదితః పంచదోషస్య ముక్తస్య తస్య కంచుకస్యాపిహి
తగుణస్య। ఏతావదీశ్వరసేంద్రస్య। అష్టౌ పలాని। అశ్యాపి షోడశనిష్కం। ప్రాగు
క్తవచనేనైవ। గంధకస్య శుద్ధం కృతస్య షోడశ పలాని। పలసంఖ్యా పూర్వవత్। స
ర్వం పంచవింశతి పలాన్యేకీకృత్య ఖల్వే నిక్షిప్య శోణై రక్తవర్ణైః సుకార్పాసభవైః। స్వ
ర్ణకార్పాసజైః। ప్రసూనైః పుష్పైః। తద్రసైరితి శేషః। దినమేకదివసం విమర్ద్య
సమ్యక్ శుష్ణర్థయిత్వా। అథానంతరం కుమారికాద్భిః కుమారస్వైః। కుమారీకేతి
స్వార్థేకప్రత్యయః। ఏవముక్తం పంచషట్సు దివసేషు। ఏకలాడీభూతం యథా
తథా। సమ్మర్ద్య పుటప్రకారమాహ। తద్ద్రవ్యం దేత్తభైషజం। మృత్తికాయాః ఖ
ర్పరైః మృత్తికాయాః ఖర్పరైః మృత్తికావిలిప్తపటఖండైః। ప్రగాఢే సమ్యగ్బ
ద్ధే కాచకుంభే నిహితం నిక్షిప్తం। దివసత్రయం। క్రమాగ్నౌ। దీపకజ్వలగాఢా
గ్న్యాఖ్యే। సికతాఖ్యయంత్రే। వాలుకాయంత్రే పచేత్। తతః పాకానంతరం। రజః
ప్రపేత్। తమౌషధం। పల్లవస్యరాగ ఇవ రమ్యో రమణీయో భవతి। పుటనానంత
రం। యోజనాప్రకారమాహ। ఏతస్యౌషధస్య పలం షోడశనిష్కప్రమాణం
నిగృహ్య। గృహీత్వా। చత్వారి పలాని వక్ష్యమాణద్రవ్యాణాం। కర్పూరరజస్తథై
వేతి। తథా శబ్దస్యాయమర్థః। కర్పూరాది ద్రవ్యస్య పలం షోడశనిష్కమాత్రమి
త్యర్థః। జాజీఫలం। ఊషణం। కణాన్వం। ద్రప్పం। లవంగకుసుమం। చేతిత్ర
యాణాం సముదాయః। సర్వేషాం చ తావరిపలాని। కస్తూరికాయాః కస్తూ

ర్యాః। ఏకః శాణః। పాదో నిష్కమాత్రం। ఏతత్సర్వం మిశ్రితావసిద్ధోయం
రసః। చంద్రోదయం। పూర్ణచంద్ర ఇతి ఖ్యాతః। అస్య పూర్ణచంద్రోదయ
స్య। మాషో మాషమాత్రం। అహివల్లీదళమధ్యవర్తి। తాంబూలమధ్యగతో
భుక్తస్సన్। ఏతదౌషధసేవస్య। మదోత్కటానాం। మదేన ప్రదీప్తానాం। ప్రమదా
శతానాం। స్త్రీశతానాం। గర్వాధిశక్యం। అధికగర్వం। అకాండే అనవసరే।
శ్లథయతి। శిథిలం కరోతి పునస్తత్ప్రభావమాహ। వలిపలితనాశన ఇతి। తను
భృతాం। దేహినాం। వలిపలితనాశనః। జరావినాశకః। వయస్తంభనః। గతవ
పివయః। పునస్తంభయతే ఇత్యర్థః। సమస్తగదఖండనః। సకలరోగవార్తేత్య
ర్థః। ప్రబలరోగపంచాననః। ప్రబలరోగాః క్షయరోగాదయ ఏవ మత్త
గజాః। తేషాం పంచాననః। సింహో గజానిన పూర్ణచంద్రోదయోపి। అ
త్మషవినాం క్షయాదిరోగాన్ హంతీత్యర్థః। ఏవంవిధః। సరసాట్ రసరాజః।
చంద్రోదయః। యస్య గృహస్థస్య గృహే భవతి। సంపచ్ఛరదభితః। మన్మథ
తుల్యస్సన్ మృగదృశాం స్త్రీణాం। కదనవల్లభః। వల్లభో భవత్యేవేత్యర్థః। పూ
ర్ణచంద్రరసః॥

మృతసూతాభ్రలోహానాం శిలాజిచ్చువిళంగకం
తాప్యక్షౌద్రం సమం కస్త్రైః రేకీకృత్య విమర్దయేత్
పూర్ణచంద్రరసో నామ కర్షైకం భక్షయేత్సదా
శాల్మలీపుష్పచూర్ణం చ క్షౌద్రం కర్షం లిహేదనుః
దుర్బలో బలమాయాతి మాసైకేన యథా శని
ఏషదౌషధస్య పథ్యాని లిఖ్యంతే॥
ఘృతమన్నే భ్రాంతమతే వదుగ్ధం మృదూని మాంసాని సమండపానే
నవాన్నమిష్టాని మనః ప్రియాణి। ఆనందదాయాన్యపమానుషాణాం

గ్రంధాంతరే వసంతకుసుమాకరయోగః॥

మృతసూతాభ్రకం స్వర్ణం కాంతం తారం సమాంశకం

ప్రవాళముక్తాభసితః భసితంనాగవంగయోః

తదర్ధంమర్ధయెత్సమ్యగ్గంధుకస్తూరికాన్వితం

జాతీపుష్పసముద్భూతైరసై దివసత్రయం

శాల్మలీకోకిలాక్షాణాం ద్రవైర్గాంధారసంభవైః

ఖర్జూరకదళీద్రాక్షాకేతక్యష్టిమధూకజైః

మధుక్షీరెక్షురసైః పరిపారాహకందజైః

రక్తాగస్త్యప్రసూనాద్యైఃర్మర్ద్యంసప్తపుటోన్వితం

సమిశ్రశర్కరాద్రాక్షాచణకైస్త్వాషగోక్షురైః

తండులకలీకోకిలాక్షారాస్నారంభాఫలమ్మధు

అనేనవిధినాసమ్యక్సిద్ధోభవతివైరసః

వల్లత్రసవాష్టాదెతాసుక్షాత్కామసమప్రజః

గవాంక్షీరంపిబెత్తాసు వసంతపదపూర్వకం

యాపయత్వనసంపన్నాంస్త్రీనుకూలప్రియాంప్రజేత్

ముద్గాన్నంశాలిగోధూమద్రాక్షాదాడిమశర్కరాః

నవనీతంక్షీరంరంభాఫలంకర్పూరసమ్మితం

మృగనాభిందుకాశ్మీరయుక్తంచందనచర్చితం

మాలతీమల్లికాకుందకేసరప్రభృతిభూషితః

పటుమేకంపరంకృత్వాకామయెత్ప్రమదాశతం

ఏకరాత్రమతిక్రమ్య ద్విరాత్రంతస్యవర్ధయేత్

త్రిరాత్రంషడ్గుణంచైవ దశరాత్రంతుషోడశ

పక్షేచవింశతిశ్చైవ మాసమేకంశతంభవేత్

గోధూమశర్కరాయుక్తంఘృతేనపరిపాచితం

ప్రత్యాహారకామనోహారకారిణీబలవర్ధినీ

కరోతిశతసోవృద్ధింధాతుసామ్యకరంపరం

॥తలపొట్టికలేహం॥

తలపొట్టితులామాత్రంజలద్రోణేవిపాచయేత్

చతుర్భాగావశేషేస్మిన్తులార్ధంచసితాక్షిపేత్

ఘృతంద్వికుడుబందద్వాత్కల్లద్రవ్యాణిదాపయేత్

చాతుర్జాతమనోశీరచందనోత్పలయష్టికా

పైప్ప్యాషమ్నాంసితుకాభయాదిశర్కరామృతశర్కరా

మేహారిబీజచూర్ణంచప్రత్యేకంకర్షసమ్మితం

తలపొట్టకలేహోయంసుకృత్స్రాస్మాత్రజాగ్రదాః

ప్రమేహాన్వింశతిర్హంతివృక్షానింద్రాశనిర్యథా

॥రససింధూరయోగః॥

పారదస్యపలంగ్రాహ్యంశుద్ధస్యవిధిపూర్వకం

పిష్టంబధ్వాధనత్రీణపూర్వంసమ్యగ్ధాత్రమం

ఉద్ధరాత్తరగంధేననిక్షిపెన్మాషకోదకే

శ్వేతకుక్కుటరక్తేనటంకణంక్షారవారిణా

రుద్ధ్వావక్త్రంవిశోష్యాథలిప్త్వాకర్పటమృత్స్నయా

వాలుకాపూర్ణభాండేనచుల్ల్యాగ్నాపాచయెచ్ఛైః

యామాష్టౌజాయతేనూనంసింధూరారుణసన్నిభం

సాంగశీతలమాదాయకరండేవినివేశయెత్

శుభెహ్నావల్లమాత్రంతుసేవనా తుహాంయరిమార్గ

జయెదాశురశెంద్రాయం విష్ణుచక్రమివాసురాన్

భూపాపో యోగవిశేషేణ పానాన్నసుయధాక్రమం

జ్వరేషు జరకృష్ణాభ్యాం నిర్గుండి సన్నిపాతకే

వృశ్చికేన నితాయుక్తే రక్తపిత్తే నయోజయేత్

ఘృతేన అక్షరింమేషు కుష్టేషు శిరవారిణా

అరుచామాతులుంగేన లాజవాన్నేన చర్దిషు

మదాత్యయేజం జకకే శితాయుక్తే నపాచయేత్

నారికేళ జలేనైవ మూత్రకళ్యాణకాం హాయం

అపస్మారేచ సశ్వాసే భృంగనీరేణయోజయేత్

చతుస్సమే సగంధ్రేచ సజ్వరే సన్నిపాతకే

శుంఠీ జీరక జాతీభి ర్విషూచ్యాధవిశేషతః

ధాన్యనాగర నిర్యూహై రజీర్ణే సర్వభేదకే

శార్జ్గరె గ్రహణీదోషే సామె జ్వష్టహరీతకీ

అధవా భవుష శుంఠీచ సశూలే సప్రవాహికే

మందాగ్నౌ బాక్రకే నైవ శోధిష్టే హాచహృద్యుచ

ధాత్రీఫలేన మేహేషు స్వైరై గోక్షుర వారిణా

హింగు పైప్యషం యవక్షారం అనాహే గుల్మశూలయోః

అయోమలక షాయేన పాండురోగేషు కామలే

చింబానింబదళా కాభ్యాం తిక్త క్షీరేణ పీనసే

వాకుచీ చిత్ర బీజైశు కుష్టేషు దిశేణవా

మాంసమోతేషు స్వేషు తైలైవాప లశునేనవా

అన్యేస్ఫోట చందనేన వాతాక్షి కాకిలాక్షజే

దంతధావన సాకేణ దంతరోగే విశేషతః

కదళీ క్షీర సైనైవా శుక్లవృద్ధిః ప్రజాయతే

మేధా బుద్ధి బలం పుంసాం కాంతి పుష్టి వివర్ధనం

ఆయుః ప్రవర్ధ నేనైవ విపరీత నాశనః

సంతతాభ్యాస యోగేన జవెద్వర్షశతం సుఖం

మధురాహార భుంజాని దేహసిద్ధి కరం పరం

॥ అమృతశర్కరయోగం॥

గుళూచీ ఖండశః కృత్వా పిష్టయిత్వా సమర్దయేత్

వస్త్రేణ పూతతంతోయం స్రావయేచ్ఛనై శ్శనైః

శుద్ధం శంఖనిభం చూర్ణం పక్త్వైస్సం మిశ్రయేద్భిషక్

త్రివృత్యం జీరకం పత్రం కుష్టం ధాత్రీ చవహాసలి

ఏలా హరేణుకా ద్రాక్షా కుంకుమం నాగకేసరం

పద్మకేసర పద్మం చ కర్పూరం చందనం ద్వయం

వ్యోషం చ మధుకం లాజా అశ్వగంధా శతావరీ

గోక్షురం కర్కటాం హంచ జాజీతక్కోల జీరకం

సర్వాన్ సేతా సమాకుర్యాత్ ద్విగుణామృతశర్కరా

మచ్ఛంండా జ్యమధ్వోపేతం భక్షయేత్ప్రాతరుత్థితః

॥ వింశతి॥

షట్ప్రమేహాశ్చ సోమరోగం చ శర్కరా

రసాయన వరం పుష్యం అమృతాం హాయ శర్కరా

॥ కూశ్మాండ ఘృతం॥

పక్వకూశ్మాండ ఖండాంజ పచేత్ప్రస్థచతుష్టయం

ప్రస్థద్వయం మోచరసం ధాత్రీఫలరసం సమం

అశ్వగంధా శతావర్యో పృథక్ప్రస్థ ద్వయం రసం

తే రసాః పంచ దివసాశ్చతుర్భాగావశేషితే

తత్కాషాయం క్షిపే త్తుష్ట ద్వయం ఘృత సమన్వితం

క్షీరం క్షిప్త్వా ఘృత సమం కల్కద్రవ్యాణి దాపయేత్

శుంఠీ మిరిచ కందారు త్రిఫలైలా సపత్రకం

శ్రీఖండం ధాన్యకం ముస్తా త్వగ్యష్టిమధుకం హిమం

ఇదం కూశ్మాండక ఘృతం నానాపిత్త వికారజిత్

శరీర పుష్టిం బలకాంతి కృత్సృహం ప్రమేహామదోషాన్ని హంతి తీవ్రాన్

స శ్వాసకాసౌ ప్రవిధాప్రదుష్టాన్ పాండూని హం నాస్త్రుస వంత నోతి

||తలపొట్ట బీజచూర్ణం||

ఏలకేం త్రయ వమాక్షికమధుకం సర్వం సమం తలపొట్టక బీజం

చూర్ణమిదం మధుశర్కరయుక్తం వింశతి మేహో మహో హతి సద్యః

||ఉదరనిదానం||

పన శుష్యతి సర్వాంగం జఠరా వర్ధతే భృశం

ఉదరం తద్వి జానీయా చికిత్సేదను ఉద్రవః

పృథగ్దోషైః సమస్తైశ్చ ప్లీహ బద్ధ క్షతోదకైః

జాయంతే జఠరాణ్యష్టా మందాగ్నీనామ పద్వృతః

తత్పూర్వరూపం బలవర్ణహాని ర్వతి ప్రణాశో జఠరే చరాజ్యం

జీర్ణాపరిజ్ఞాన విదాహవత్తా ముసౌరుజా పాదగత ప్రశోభః

శోభః పాదకరోదరే తి గురుతా తస్మాచ్చ వృద్ధిక్షయో

వీర్యం గోపిత తాత్వగాదిషు చరత్యంత స్తశబ్దో నిలః

కూర్పోదర ప్రత్నేణ నాభి షుశిరా జాలైశ్చ రూక్షాసితైః

రానద్ధే ఘటకే ఘటా ఇవ భవా స్ఫోటో హతమారుతాత్

పరాతి సో భ్రమదాహ మూర్ఛా తిక్తాస్యతా పిత్తశిరోపనద్ధం

పిత్తేన పీతత్వయుతం భగాదా సోష్ణోదరం శీఘ్రవిపాకజాతం

యుక్తే తలం శుక్లశిలావ నద్ధం గురుస్థిరం శుక్ల నఖానన స్యాత్

నిద్రాంగ సాద శ్వయు ధూప జుష్టం శిరాభిరల్పాభి స్తిమితం కఫార్తం

ప్రాక్తో పస్తై ర్యువతి దత్త రజో మలాద్యైః దూషీ విషైః సరుధిరం జఠరం త్రిదోషాః

కుర్వత్ర్రిలింగమతి దారుణమాశుపాకి శీతానిల ప్రబలమస్య ధరో భవకారి

యశ్చామయాభ్యాం ప్రదమోదితాభ్యాం

ప్లీహాయ వృద్ధ్యా ముదరస్య జన్మ

తస్మామ తత్త్రోత్తురి వాహ ముహార్తా

శూలారుణ స్యామశిరా యుతం చ

సమైర్ధ్యా త్రికషాది భిః ధృతమలం వాయోనిరుద్ధాయనే

వాతశ్చారుణ నీలరాజి జఠరం కుర్యాత్తతోరాజివా

తేన శ్వ్యజ్జ్వర దాహ తృశ్చ క్షుది శికో హృన్నాభి రుక్ఛర్దయోః

విట్ఛంగారు చికాస పాదసదనం బద్ధోదరం తద్విదుః

సాస్నాస్థ్యా విపిదారితా త్రివివరా నిర్యత్స్రవద్వా గుదం

సావేరాయాతి రసః ప్రపూర్య జఠరం శశ్త్రోత పాకోరమ్మహత్

నాభేర్వృద్ధి మధః కరోతి జఠరం సశ్వాస తృష్ణా భ్రమం

గచ్ఛత్యాశు జలాత్మతా మితి రుజం చిద్రోదరం తద్విదుః

మందాగ్నేస్త్వ తమయం బహుః బతిచ సహసా స్నేహ వాయోత్వకాద్యా

రంధ్ర్యాత్పాదాంజ మార్గాన్న పిబ జల కఫో వర్ధయే తాంతదం భః

ఉచ్ఛోపీతం సిరాశ్యం బహుతర జఠరం వాయురుద్వీవకాసం

సంక్షోభాకం పశబ్దం సలిల ధృవమివ స్నిగ్ధమోదం విధత్తే

వాతపిత్తకఫ ప్లీహ సన్నిపాతోదకోదరం

కృచ్ఛ్రం యదాత్తరం పక్షాత్పురం ప్రాయోపరేహతః

జన్మనైవోదరం సర్వం ప్రాయః కృచ్ఛ్రతమం మతం

బలినస్తదజాతాంబు యత్నసాధ్యం నవోద్ధితం

విణ్మూత్ర సంగ్రహ శ్వాస కాసో బహిద్రా భ్రమజ్వరైః

మూర్ఛాచర్ద్యతిసారైశ్చ జఠరం హంతి దుర్బలం

శూలానాహం కుటిలోపస్థముపక్లిన్నతనుత్వచం

విరేచనహృతానాహమానం హ్యంతం పునః పునః

దోషాతిమాత్రనిచయాత్స్రుతోమార్గనిరోధనాత్

సంభవత్యుదరం తస్మాదభీక్ష్ణం తం విరేచయేత్

ఇతః పరం చికిత్సామాహ॥

పాయయత్తైలమేరండం సమూత్రం సపయోపివా

మాసం ద్వౌ వాథవా మూత్రం గోక్షీరం వాభ్యవాహరేత్

॥త్రైలోక్యసుందరరసః॥

శుద్ధసూతం ద్విధాగంధం మృతాభ్రం సైంధవం విషం

కృష్ణజీరం విళంగంచ గుళూచి సర్పచిత్రకం

బలాచైవ యవక్షారం ప్రత్యేకం సార్ధసార్ధకం

నిర్గుండికాద్రకైస్సౌష్ణ బీజపూరరసైర్దినం

మర్దయచ్ఛోషయేత్సాయం రసస్త్రైలోక్యసుందరః

గుంజాద్వయం ప్రయత్నైర్హన్యాత్పాతోదర కులాంతకః

పలైకం చిత్రమూలంచ ప్రస్థో మూత్రైశ్చతుర్గుణైః

పాక్యం యావద్వెక్షక్లం స్రుత ప్రక్షం చయోలయేత్

పలైకంచ యవక్షారం క్షిప్త్వా పక్త్వావతారయేత్

తతః కైకం పిబేజ్జాను స్నిగ్ధమధు పంచయో జయేత్

॥మహావహ్నిరసః॥

చతుస్సూతంచ గంధ్వాక్షారజనీ త్రిఫలాశిలా

ప్రత్యేకం షడ్భాగం స్యాత్త్రివృన్నేపాళచిత్రకం

ప్రత్యేకంచ త్రిభాగం స్యాత్త్రిజాతం జీరదంతికా

ప్రత్యేకమష్టభాగం స్యాద్దేకీకృత్య విచూర్ణయేత్

జయంతిస్నుహయోభృంగరసైశ్చైరండతైలకైః

ప్రత్యేకేన క్రమాద్భావ్యం సప్తవారం పృథక్పృథక్

మహావహ్నిరసో నామ నిష్కముష్ణం జలైః పిబేత్

విరేచనం భవేత్తేన తక్రభుక్తం చ సైంధవం

దినాంతే దాపయేత్పథ్యం వర్జయేచ్ఛీతలం జలం

నాభ్యంతకే జలంస్తాప్యం కుర్వాద్ధంతి జలోదరం

సర్వోదరహరం భవ్యం గుడనాగరయోః ఫలం

॥వజ్రక్షారం॥

సాముద్రం సైంధవం కాచయవాక్షారంచ వర్చలం

టంకణం సర్జికాక్షారం తుల్యం చూర్ణం విభావయేత్

అర్కక్షీరైస్స్నుహిక్షీరైరాతపే భావయేత్త్ర్యహం

అర్కపత్రం విపైత్తేన రుధ్వాభాండే పుటే పచేత్

తత్క్షారం చూర్ణయేత్పశ్చాత్ త్ర్యూషణం త్రిఫలారజః

జీరకం రజనీ వహ్నిర్నవభాగాన్ సమం సమం

క్షారార్ధమేతదప్యేకీకృత్య ప్రయోజయేత్

వజ్రక్షారమిదం సిద్ధం స్వయం ప్రోక్తం పినాకినా

సర్వోదరేషు గుల్మేషు శూలశోషేషు యోజయేత్

అగ్నిమాంద్యేషు జీర్ణేషు భక్ష్యం నిష్క ద్వయం ద్వయం
వాతాధికే జలైద్రాక్షై ఘృతైః పిత్తాదికే హితం
కఫే గోమూత్రసంయుక్తం మారనాశైత్రిదోషజే

॥పంచగవ్యఘృతం॥

గోమూత్రంచ గణాంజదుగ్ధదధిభిః సుఖిశ్రుతంకేవలై
రద్యాక్తే సరధావనిశ్యయవరాతాళీన త్ర్యౄష్య జిత్తైః
ప్రస్వాదజ్వరకామిలాగ్రహగణాపస్మారపాండుప్రణుత్
స్నుక్షీరేణచ పంచగవ్యముదరోదావర్తశోభప్రణుత్
క్వాథేనకల్కేనచకేచనానాం(సఖిశ్రుతం స్నుహియసాసమేతం
విరేకయోగాత్సకలోదరాణి ప్రణాశయేజ్యోతిరివాంధకారం

॥ఉదరాలకుకషాయం॥

దశమూలత్రివద్దంతి పంచకోలఫలత్రయం
రోహీతకం ఛ్వవర్షాంజరుదంతీవారుణి గ్రజైః
లశునైరండస్త్రైదక్షుశిఖిసేచతురంగకైః
స్నుషైరైరండతైలాద్యైః కాథః సర్వోదరాపహం
నారేయాకుటజాక్షశిగ్రుబృహతిస్నుబిల్వభల్లాతకీ
భాజీకింశుకపారిభద్రకరజాపామార్గనిర్గుండికా
వాశాపుష్కరపాటలాసలవణందగ్ధ్వైరకంపాచితం
హింగ్వాది ప్రతిపాకమేతదుచితంగుల్మోదరాష్ఠీలజిత్
॥యీక్షారం గోమూత్రం పోశి వడిపెట్టుకొని యీ గోమూత్రానకు నాలు
గోభాగం నూనె పోశి నూనెచక్కవండిరి॥

॥ఉదరశాంతిదానవిధిః॥

రాజితంమకరం తత్ర షణాష్టం రత్నపుచ్ఛకం
గుడపాదం ఘృణి జింహాం ఘృళపాత్ర ద్వయోదరం
దివ్యస్త్రచరణ ద్వంద్వం తామ్రపాత్రే జలావృతే
ప్రాజితంకృష్ణవస్త్రాద్యైర్హోమోమంత్రైసుదారుణైః
దద్యాత్సుతపతేరోగిమంత్రమేనమనుస్మరన్
జలాధిదేవ దేవేశ పశ్చిమాశాపతే ప్రభో
ఉదరవ్యాధినాశమ్మేకురుదానేన తోషితః
ఆపోహిష్ఠేతిచారభ్యం వారుణేనామ్యచాంజపః
దానంజపస్యహోమస్య పశ్యంతేచమహోదరే

॥భగంధరనిదానచికిత్సా॥

ఆధాసర్వప్రయత్నేనపాకంరక్షం భగంధరైః
స్రావ్యంరక్తం వ్రణే జాతే జలూకం వాప్రదాపయేత్

॥లేపః॥

లేపో వ్రణే బిడాలాస్థిత్రిఫలారసకల్కితం
వటపత్రా వర్షాభుగుళిచినాగరిష్టకాః
కత్తైస్త్యైషాంక వాష్టేనలేపోహంతి భగంధరం

॥నిష్యంధతైలం॥

జ్యోతిష్మతీ మలయలాంగలి శేలు పాఠా
కుంభాగ్ని సర్జకర వీరవచా సుధార్కైః
అభ్యంజనాయవిపచేత భగంధరాణాం
నిష్యందనాంహయమిదం కథయంతి తైలం

॥శ్రేష్టాదితైలం॥

శ్రేష్టాకుంభనికుంభకుష్టకటుకాభార్గీగవాక్షీవచా
పెట్యాష్యాంకోలకరంజనింబరజనికాసీసశింధూద్భవైః

మంజిష్టా హయమారవహ్నికినిహా జ్యోతిష్మతీలాంగలీ

వారిణ్యంతమకస్యకార్కమధుకైలాసర్జలుంగదక్షైః

స్నుక్ క్షీరయుక్త్యైంశతపుష్పయాచ

కాసీశైచ కక్షైచ శ్రైతెలి తపక్వం

తైలం ఘృతం సార్జదకుష్ఠనాడి

భగంధరఘ్నం వ్రణజంతుజఘ్న

॥మధుకాదితైలం॥

మధుకలోధ్రకణాతుటిరేణుకా ద్విరజఫలివినిపటుశారిభాః

కమలకేసరపద్మకధాతకీమదనసర్జరసామయరోదరాః

సబీజపూరబదరైరేభిస్తైలం విపాచితం

భగంధరార్శిషికుష్ఠమధుమేహవ్రణాపహం

పంచపలం పిప్పలికాంశామాగధికాత్రిఫలాచ పృథక్స్యాత్

త్వక్త్రిపటుకర్షయుతం మధులిడ్గ్నకుష్ఠభగంధరగుల్మగతిఘ్నః

॥భగంధరహరరసః॥

శుద్ధసూతం ద్విధాగంధం కుమారీరసమర్దితం

త్ర్యహం గోళకంకృత్వా హరితాంశర్కరోద్ధయేత్

ద్వయోసమే తామ్రపాత్రే శుద్ధే తత్పుండి లేపయేత్

తద్భాండే భస్మనా పూర్ణే చుల్ల్యాం తీవ్రాగ్నినాపచేత్

ద్వియామాత్రాత్సముద్ధృత్యచూర్ణయేత్సంగశీతలాం

జంభీరస్వరసైఃపిష్ట్వా రుణ్వాసప్త పుటైఃపచేత్

గుంజైకం మధునాజ్యేన లేహ్యద్ధంతి భగంధరం

ముసలీలశునంచాను ఆరనాళయుతం పిబేత్

కత్రిశ్యం మధురాహారం దివాస్వాపదంచ మైథునం

వర్జయేచ్ఛీతలాహారం భగంధరహరోరసః

॥భూనింబచూర్ణం॥

భూనింబత్రిఫలాకుష్ఠవాసకీబీజగంధకం

లశునంచశిలాయుక్తంతుల్యంచూర్ణంప్రకల్పయేత్

ఔదుంబరస్య మూలంతు గవాక్షీరేణ కాథయేత్

తత్కషాయంయుతంచూర్ణంరాత్రౌ పేయంచశాంతయే

వినాలేపేననాగ్రంధి జిత్వా తజ భగంధరం

తామ్రంచూర్ణం సప్తభాగమేకచూర్ణంచ మర్దయేత్

సైంధవంసప్తభాగంచ గంధకంసమభాగకం

భృంగిద్రావైస్సజంబీరైస్సప్తాహం పరిమర్దితం

తేనలిప్తం స్ఫుటంత్వాశుయదిపక్వం భగంధరం

సశస్త్రచ్ఛేదయేత్ప్రాజ్ఞః స్ఫోటయేల్లేపనాదిభిః

హరిద్రానింబసింధూత్థం పిష్ట్వాలిప్తైస్ఫుటం త్వలం

నరాణాం తైలలేపేన స్ఫుటితం శుష్యతి వ్రణం

తామ్రభస్మద్రవైశ్చద్యం మధువంతిపునర్నవైః

మేషశృంగం దివ్యైకేన వ్రణాశోధనరోపణం

త్రిఫలాకాథనం పుష్టమార్జాలాస్థిప్రలేపనాత్

క్షాశయె త్రిఫలకాథైర్హన్యాద్దుష్టభగంధరం

భూతలాద్ధంలిపేచూర్ణం ఖరరక్తేన సంయుతం

శ్వానాస్థిలేపనాత్ ధశిఘ్రం హన్యాద్భగంధరం

॥భగంధరదానవిధిః॥

ఆచార్యభార్యాగమనే స్యాద్భగంధరవానిహా

నవరత్నాని సౌవర్ణే రాశ్యా ప్రాజ్యేన పూరితే

నవగ్రహాణాం ప్రతిష్ఠాం పూజితాం స్పష్టతాభిః

దద్యాద్ధోమే కృతే సత్రాద్యద్ధితాయచ మంత్రవిత్

ఆదిత్యాద్యగ్రహాస్సర్వే నవరత్నప్రభావతః

వినాశంయాంతు మేహ్యష్టాఃప్రమేవభగంధరం

సావిత్రీజపమాత్రేన హే మఃశ్శస్త్రాదికంతథా

రత్నదానంచశంసంతి భగంధరనిబర్హణం

॥అర్శోనిదానచికిత్స॥

నిరుద్ధవిషయాసాత్మ్యభోజనాద్విజరోధనాత్

అత్యాశనాత్స్పష్టయానజ్ఞాయంశ్చాం సిదేహినాం

ప్రధ్ధోషైస్సమస్తైశ్చశోణితైస్సహజానిచ

అర్శాంనిషట్ప్రకారాణిహన్యాద్గుదవళిత్రయే

తేషాంవిశాలామశ్యక్షంయవమాత్రంప్రచక్షతే

మందాశ్యుద్గారవిష్టంభంసక్షిసాస్యైదరుచిప్రదం

పరుషస్ఫారుణంవాతవాహేస్ప్రకాస్సవజేతను:

పిత్తాద్ధవమనంశీతమళురుక్కండులంమహత్

రక్తజఃపిత్తలింగంస్యాద్విజఃసర్వలక్షణాః

కఫశుక్లాత్తవంమూలంసహజంతుసహోద్భవః

త్రిష్ణాశోచకశూలార్తవతికప్రవశోణితం

శోభాడిసారసంయుక్తమశాంసిక్షపయంతిహి

॥ఏతచ్చికిత్స॥

మాహా॥ అర్శోకుఠారరసః॥

శుద్ధశూతంపలైకంచద్విపలంశుద్ధగంధకం

మృతతాంమ్రంమృతంలోహం ప్రత్యేకంచపలత్రయం

తూష్యషణంలాంగలీదంతిచిత్రకంపిలుకంతథా

ప్రత్యేకంచపలంయోజ్యంయవక్షారంచటంకణం

ప్రజాపంచ పలంయోజ్యం సైంధవం పలపంచకం

ద్వాత్రింశత్పలగోమూత్రం స్నుహీక్షీరంచతత్సమం

మృద్వగ్నినాపచేత్సుల్యాంసర్వంయావత్సపిండితం

మాషద్వయంసదాఖాదేద్రసోహ్యర్శకుఠారకః

॥అర్శోనాశకచూర్ణం॥

వచాహింగువిడంగాని సైంధవంజీరనాగరం

మరీచంపిప్పలీకుష్ఠంవధ్యావహ్న్యజమోదకం

ప్రమోత్తరగుణంచూర్ణంసర్వేషాంద్విగుణంగుడం

కర్షయుష్ణజలైఃపీతంపశ్చాద్భాతార్శసాహరేత్

॥తీక్ష్ణరసః॥

మృతసూతాభ్రహేమార్కతీక్ష్ణంముండంచగంధకం

మండూరంచసమంతాప్యంమర్ద్యంకన్యారసైర్దినం

ఆంధ్రమూషగతంపాచ్యం త్రిదినంతుషవహ్నినా

చూర్ణితంసితయాఖాదేన్మాషంపిత్తార్శసాంజయేత్

రసస్తీక్ష్ణముఖోనామఅనుపానంమధుత్రయం

॥భల్లాతామృతరసః॥

గుళూచీశాల్మలీభృంగీముండిగుంజాచకేతకీ

షణ్ణాంపత్రరసైశ్శుద్ధంసభల్లాతకబీజకం

దినైకంమర్దయేద్గాఢంనిష్కార్థంభక్షయేత్సదా

భల్లాతామృతయోగోయంసార్శాంశంపిత్తజంజయేత్

దత్వారస్యపలంపశ్చాంపిప్పలీనాగరాభయా

వాలుకం సగుడం రాత్రౌ భక్ష్యం గుంజాష్టకం సదా

సితామధ్వాజ్యకక్షైకం పిబెత్పిత్తార్శసాంజయేత్

భల్లాతపితలాః పథ్యాశ్చూర్ణం గుడసమాయుతం

మోదకం భక్షయెత్కర్షం మాసాత్పిత్తార్శసాంజయేత్

॥పథ్యం॥

సూరణం కాసమర్దంచ శిగ్రువాతార్క వాలుకం

సుపక్వం యోజయెచ్ఛాకం పథ్యం గోధూమ తండులైః

కుసుంబ మృదుపత్రాణి కాంజికేన విపాచితం

శాకవద్భక్షయెన్నిత్య మర్శః శీఘ్రం ప్రశామ్యతి

॥లేపః॥

దేవదార్వ్యశ్చ బీజాని సైంధవేనచ చూర్ణితం

ఆరనాళేన లేపోయం మూలరోగనికృంతకః

కాంచనీ కుసుమం చూర్ణం మనశ్శిలా గజః పులీ

ఆరనాళేన తత్రోయ్మె లేపాహ్యర్శోనివారకః

॥శౌచం॥

దేవదార్వ్యకషాయేణ అర్శస్థ్సం శౌచమాచరేత్

గుడనిస్సరలోవాపి శాంతిమాప్నోతి నాన్యథా

॥లేపః॥

సూరణం రజనీ వహ్నిః టంకణం గుడమిశ్రితం

పిష్ట్వారనాళ లేపాహ్యర్శసాంచ హరం ధ్రువం

ఆరనాళేన సంపిష్ట్వా సబీజా కుటతుంబికా

సగుడం హంతి లేపేన అర్శాంశి మూలతో ధ్రువం

॥వర్తి॥ పిలుతైలేన సంపిష్ట్వా వర్తికా గుదమధ్యగా

పాతయన్త్యర్శసాంశీఘ్రం నపః వేదనా క్వచిత్

॥ధూపః॥

అర్కమూలం శమీపత్రం నృకేశం సర్పకంచుకం

మార్జాల చర్మమాజ్యంచ గుదెధూపోర్శసాం ప్రణుత్

అశ్వగంధాచ నిర్గుండి బృహతీ పిప్పలీ ఘృతం

ధూపోయం గుదమార్గేణ అర్శసాం త్యవయముత్పలం

॥లేపః॥

స్నుహిక్షీరైర్నిశాం పిష్ట్వా ప్రలేపోర్శాంశి తజ్జయేత్

త్రిఫలా సస్నుహీ క్షీరై లేపనం నామమర్శసాం

అర్కక్షీర స్నుహీకాండం కటుకాలాజపత్రకం

కరంజం బాగమాత్రేణ లేపః సర్వార్శసాం ప్రణుత్

॥లేపః॥

శిగ్రుమూలార్క జైఃపత్రైర్లేపనం హితమర్శసాం

నింబాశ్చుదూర జైఃపత్రైర్లేపనం హితమర్శసాం

॥పథ్యాగుళికాః॥

ఫలాని పంచపథ్యాయ పతేమరిచ జీరకం

పిప్పలీ పిప్పలీమూలం చెవ్యం చిత్రక నాగరం

పలాని పృథక్ ప్రమణం యవక్షారం పలద్వయం

సూరణస్య పలాన్యష్టౌ తథా భల్లాతకస్యచ

గుడేన గుళికాం కుర్యాదక్షమాత్ర ప్రమాణతః

సాదక్షివాహరత్యర్శా సాష్టతత్రాను పానకః

కాంకాంయునేన కథితా శత్రుక్షారాగ్నిభీరుణీ

వజ్రవల్ల్యాదిలేహం॥

వజ్రవల్ల్యగ్నికా వెతాళి కంద సూరణ కందకం

వస్త్యాపామార్గమూలంచ క్షుణందశపలం పృథక్

తోయద్రోణె పచేత్తస్మి ప్రాంతెష్టాంశావశేషత

హరీతకీశతంతైలం సర్పిషో కుడుబం పృథక్

త్రింశత్పల గుడంపక్త్వా చాతుర్జాతక చుత్రయం

వారాహికంద జంతుఘ్నం జీరక ద్వయదీప్యకం

శతాంహ్వకుటజం యష్టిం పరాళంగజ పిప్పలి

ప్రత్యే ఫలార్థముస్తాయ శూర్ణం రుష్కరచూర్ణకం

బల్మిచతైన కుడుబం గుడార్థమధుని క్షిపేత్

ఇయమర్శాం సి క్లిహంష్టి గుల్మోదర భగంధరాః

పాండుశోథాతిసారంచ హంత్యేవ(జ)హరీతకి

॥గుడభల్లాతకి॥

భల్లాతకసహస్రైద్వె ద్రోణేపాంపాచయేద్బుధః

పాదశేష సహస్రార్థం భల్లాతానాం విఖండితం

గుడస్యతు తులంవక్త్వాయవానిముస్త సైంధవం

చతుర్జాత వలప్ప్యౌషపరాశంబాపి కర్షకం

క్షిపేద్భల్లాతకగుడో దుర్నామా క్రిమికామిలాః

కాస శ్వాస సోదరశ్లీహ(గ్ర)హణీగుల్మపాండుతాః

శూలంభగంధరంకుష్ఠంయక్ష్మణంచ నియచ్ఛతి

॥వర్తి॥

విపాక్యమూత్రాఘ్లమధూని దంతి।సిద్ధార్థ కృష్ణా బిడధూమకల్కం

వర్తింకరాం గుష్టమితాం ఘృతాక్తాం।గుదేరుజాంస్తురహరంవిదధ్యాత్

నిరుద్ధాతి గురుస్నిగ్ధ రూక్షాష్ణా భోజ్యనాదిభిః

హంతాపేన్ని ముద్గతంబాధా వతి సార(ప్ర)వర్తతే

ఎకైకశ స్సమస్తైశ్చ దోషైశ్శోకాద్భయాదపి-

షడ్విధః స్సమ బోద్ధవ్యస్తస్యలక్షణ ముచ్యతే

॥వాతాతిసారః॥

అరుణంఫేనిలం రూక్షమల్పమల్పం ముహుర్ముహుః

సశూలామం సశబ్దం మారుతేనాతిసార్యతే

॥పైత్త్యాతిసారః॥

పీతరక్తాసితం నీలం దుర్గంధి హారిత (ద్ర)వం

దోషస్తాపః పిపాసాచ శకృత్పిత్తా(త్ప్ర)వర్తతే

॥శ్లేష్మాతిసారః॥

అపిష్టం సనం స్నిగ్ధం శీతళం వదవేదనం

గౌరవారుచి ముల్లాస పూరీషంసార్యతేకఫాత్

॥త్రిదోష జాత్యతిసా॥

వరాహస్తిహమానాంబు సదృశం సర్వరూపిణం

కృచ్ఛ్రం సాధ్యమతిసారం విద్యాద్దోష(త్ర)యోద్భవం

భయదుఃఖాతి సారా॥

భయశోకాతి సారస్తజ్ఞేయో మారుతాతిసారవత్

అసాధ్యః॥క్షాత(ద)స్నిహంయత్క్షీరపేశవారసమం శకృత్

నానావర్ణోత్కటం పూతిగంధి కుణపసిక్యతి

హస్తపాదాం గుళీసంధి (ప్ర)దాముత్ర నిగ్రహః

ఆధ్మానంచ తృష్ణా చర్ది పురీష స్యాతి చోష్ణతా

విశేషణ సతం పృష్ట దృష్ట్వాతి సారణం త్యజేత్

ఉష్ణాదాహతమశ్వాసహిక్కా పార్శ్వాతి శూలినం

అరతీమోహమూర్ఛాచ యుక్తం పక్వవతే గుదం

ప్రలాప జ్వర శాస్త్యంతం త్యజేదతి సారిణం
అసాధ్యో బాలికర్తవ్యా చికిత్సా జీవితావధి
దోషాణాం మలముత్సృష్టం ప్రాణినాం ప్రాణనాశనం
అన్యేషాం మలముత్సృష్టం ప్రాణినాం ప్రాణరక్షణం

॥లోకనాథరసః॥

రసభస్మంచ భాగైకంచ తాభ్యాం శుద్ధగంధకం
నిష్పాదితాశ్చ తాః పూర్యా టంకణేన నిరుధ్యచ
భాండే మధ్యే ప్రలేపబాహ్యే తస్యాంగ శైత్యం విమూర్ఛయేత్
లోకనాథరసోనామ్నా సాత్రిగుంజం జాతతుష్టయం

॥నాగరాదిచూర్ణం॥

నాగరాతివిషాముస్తా దేవదారుచ వాజ్వితం
కషాయమను పానంస్యా దాపతాతిసారనాశనం

॥మహారసః॥

భస్మానిసూత తీక్ష్ణస్య మరిచస్య సమంసమం
స్నుక్షీరకాంచనాళాంబుమర్దనం యామమాత్రకం
నిరుధ్య భూధరే పచ్యా త్పుటైకేన మహారసం
నిష్కార్ధం భక్షయెద్బానుపాయమొర్దిసంయుతం
సర్వాభిక్షికర్షమాత్రంచ పిష్టావాతాతిసారజిత్

॥కనకసుందరరసః॥

శుద్ధసూతం సమంగంధం మరిచం టంకణంతథా
లోహాగ్నం శిజం సమంమర్ద్యం జ్యం గిరాపైద్రినార్థకం
సూతతుల్యం విషంయోజ్యం రసః కనక సుందరః
యోజ్యం గుంజాద్వయం హంతి వాతాతిసారమద్భుతం

దద్యుస్తం దాపయెత్పథ్యమాజం వా గొవ్యంవదధి

॥యవానాదిచూర్ణం॥

యవానిదిప్పలీమూలంచాతుర్జాతకనాగరైః
మరిచాగ్నిజలాజాజిధాన్యసౌవర్చలైస్సమైః
వృక్షామ్లధాతకీకృష్ణా బిల్వాదామలదిప్యకైః
త్రిగుణైః షడ్గుణైః భూతైః కపిత్థాష్టగుణాకృతం
చూర్ణాతిసార గ్రహణి క్షయగుల్మ గళామయాన్
కాసశ్వాసాగ్నిమాంద్యంచ పీనసారోచకాంజయేత్

॥దాళింబాదిపటికాలు॥

కపిత్థమాలూరఫలస్య మజ్జా విస్తాజమోదం కుటజత్వచంచ
ద్విరేతచూతఫలాస్తి సర్వం సమాంశకం తాటుజచ్ఛిర్త్వ వారిణా
సమ్మర్ద్య కల్కం బదరీకృతేపు శుద్ధా డిమాయా విని వేశ్య గర్భె
ప్రవేనవబ్బా ధసమాన లేన తం వివద్ధ్య లాగివుల సమ్మితాం త్రగాః
ప్రాతశ్చ సాయం మధితండులాంబునాపి బెద్రక్తగ్రహణి నిహంతి

॥రక్తాతిసారస్య॥

అరశుష్క గబ్జదాడి మఫలం రంభా నారికేళ పుష్పాంభః

॥రక్తాతిసారహరం భవతి॥

యథా వీరతరుపత్రః కషాయః॥
సవతకసానితవిష సబిల్వ సారిచ్యముస్తాతి కృతః కషాయః
సామేచ సూలేచస శోణితేచ చిర ప్రవృత్తే బహివేతి సారె
పాదాతి విం గాతి విషాట బిల్వ దుష్పర్శ వాతా దిన సంఛృతాంభః
ప్రశస్యతే శోణిత జేతి సారె సామే చరామె జ్వర సంయుతే చ
జంబు [illegible] నారికేళయః

ముస్తావత్సకుటజత్వాధ పక్వాద్రసాతిసారజిత్

॥ఆరళ్వాదికషాయః॥

ఆరళ్వతికషాముస్తాశుంఠీబిల్వసదాడిమం
సర్వజ్వరహరోయోగో సర్వాతిసారనాశనః

॥దురాలభాదికషాయః॥

దురాలభానాగరవారివాహైః జ్వరాతిసారే శ్రితమంజుశస్తం
ముస్తాంజకుస్తుంబరువిశ్వబిల్వైః సద్దైవపాఠాంబుదశృంగిబేరైః
వటామ్రజంబంకురబిల్వధాతకీ ఉశీరయుక్తం బుదధన్వయాషకైః
సవాళకోశీరముహౌషదాశ్రితం జ్వరాతిసారం ప్రశితం ప్రశస్యతే

॥గ్రహణీనిదానం॥

క్వచిదామం క్వచిత్పక్వం జీర్ణంజీర్ణం క్వచిత్క్వచిత్
ఏవం చిరకృతం భావం గ్రహణీదోషమాదిశేత్
దౌర్బల్యం సతతాం ప్రకూజనయుతం కష్టం సరుక్పిచ్ఛిలం
శ్వేతం స్నిగ్ధజనద్రవం స్ఫుటరవం ముంచైచ్చ కృచ్ఛ్నిత్యశః
పక్షాస్సా సదశాహతో ప్యృతయయారాత్రౌ ప్రశామ్యేద్దివం
కుక్షౌవ్యాకిలసంగ్రహగ్రహణికానామామవాతోద్భవా

॥నాగరాదిచూర్ణం॥

నాగరాతివిషాముస్తాపాఠాబిల్వరసాంజనం
కుటజత్వక్ఫలంతిక్తాధాతకీనాంరసంశజః
దక్షౌద్రతండులవారిభ్యాం పైత్తికే గ్రహణీగదే
ఫ—తికా నాగరఘృతం॥
కాబద్దే నాగరఫ—తివల్కలశృతే వ్యోషాగ్నిపాఠానిశా
బార్జిగ్రంధివిశంగహింస్వతివిషామూలాభసింధూద్భజైః

చవ్యంధాతకిదివ్యజీరకవచాయష్టీభకృష్ణాక్షితైః
సక్షీరం విపచేఘృతం గ్రహణికాంతీసారగుల్మాపహం

॥గ్రహణికవాటం॥

మృతసూతాభ్రకంగంధంయువక్షారంచటంకణం
వచాజయాసమంసర్వం జయంతీభృంగజద్రవైః
సజంబీరైద్రహాంమర్ద్యంశోషంయుత్తంచగోళకం
మందవహ్నౌశనైఃపక్వంయామార్ధంలోహపాత్రకే
రససామ్యం ప్రతివిషాదేయో వోచరసత్త్రిధా
మర్దయేద్విజయాద్రావైశోష్యంపేష్యంచసప్తధా
రసోవజ్రకవాటోయం నిష్కార్ధం మధునావిపాత్
వహ్నిశాంతిబిడంబిల్వంలవణంపేషయేత్సమం
విబేదంష్ణాంజనాబానుపాతోఘ్రగ్రహణింజయేత్

॥ప్రాష్టితిరసః॥

నిక్షిప్తేకవయూక్షితంసూతంద్వినిష్కంమృతతీక్ష్ణకం
శిఖితిక్తంతీక్ష్ణతుల్యంకర్షార్ధం మధునాలిపాత్
విషనిష్కేణసమ్మర్ద్యభృంగాద్రసురసారసైః
అగ్నిపర్ణిహరిక్రాంతాలాంగలీకందజద్రవైః
దినైకంమర్దయేద్గాఢంరుధ్వాలఘుపుటేపచేత్
ఉద్ధృత్యచూర్ణయేత్క్షిప్తేచూర్ణపాదంవిషంక్షిపేత్
తథారద్ధవరాటంచసర్వంజంబీరజద్రవైః
మరిచాన్యమధునావేహంమాషైకంరసపోట్టలిః
హంతిగ్రహణ్యాతిసారాదాఘల్యంగుల్మపాండురం
క్షౌద్రేణవిజయానిష్కంవేహయేదనుపానకం

దగ్ధావకపర్దికాం పిష్ట్వా త్ర్యూషణం టంకణం విషం
గంధం శంశుద్ధసూతంచ సర్వం జంబీరజద్రవైః
మర్దయెద్భక్షయెన్మాసం మరిచాజ్యం విహేదను
సింహంతి గ్రహణీరోగం పథ్యంతక్రోదనంహితం
దగ్ధంశం బూకిశిందూర్ధ్వం తుల్యం క్షౌద్రేణ పేషయేత్
నిష్కైకేన నిహంత్యాశు గ్రహణీరోగముత్కటం

॥కనకసుందరరసః॥

హింగుళం మరిచం గంధం పిప్పలీ టంకణం విషం
కనకస్య చ బీజాని సమాంశం విజయా ద్రవైః
మర్దయేద్యామమాత్రం తు చణమాత్రం వటీ కృతం
భక్షయెద్గ్రహణీం హంతి రసః కనకసుందరః
అగ్నిమాంద్యం జ్వరం తీవ్రమతిసారం చ నాశయేత్
దధ్యన్నం దాపయేత్పథ్యం గవాజాతక్రమేవ చ

॥విజయాలేహః॥

ముండీశతావరీముస్తావానరీదగ్ధకావృతా
యష్టికం సైంధవం తుల్యం సూక్ష్మచూర్ణం ప్రకల్పయేత్
చూర్ణస్యద్విగుణాయోజ్యా విజయా వస్త్రబద్ధితా
ఘృతప్రస్థే పచేద్భాండే దుగ్ధే దశగుణే గహిం
యావత్పిండం సమాపన్నం తావత్సమ్యగ్వహ్నినా పచేత్
పిండతుల్యం సితాక్షౌద్రం మిశ్రం నిక్షిప్య యుందినం
భక్షయెద్విజయాలేయాద్వృంద్వజే గ్రహణీగదే
పిత్తవాతకఫేష్మపిత్తేసర్వైః పిత్తేచయోజయేత్
అర్కవార్తాకవిష్టానాం ప్రత్యేకం పలషోడశం

చతుష్పలం సుధాకాండం త్రిపలం లవణత్రయం
వార్తాకార్ద్రద్రవైః పిష్ట్వా రుద్ధ్వా సర్వం ప్రలేపయేత్
వార్తాకార్ద్రద్రవైరేవం నిష్కార్ధం గోళకం కురు
భోజనాంతే సదా ఖాదేద్గ్రహణీశ్వాసకాసజిత్
యత్ప్రోక్తం తజ్జిరత్యాశు వహ్నిజ్వాలా ప్రభావతః

॥పాఠాతక్రహారితకి॥

పాఠాకరం జయస్త్వగ్నిశరపుంఖ పునర్నవం
కృష్ణనింబం మహానింబం బర్బురం లశునం పచేత్
పృథగ్దశపలస్త్రోణే జలేస్మిన్పాదశేషితే
దద్యాత్పాత్రం పటుప్రస్థం ద్విప్రస్థం తుతుషోదకం
ప్రక్షిప్యాసమ త్రైన ప్రసజ సుపరిశ్రుతే
పథ్యాశతద్వయం తావన్నాగరం ఘృతతైలయోః
పృథగ్ద్విపకుడుబం దత్వా విపచేల్లేహతాం గతే
హింగుపోష్యషం యవక్షారం రుచానిద్వయదీప్యకం
ఆవపేత్పలాంశంచ శేయంతక్రహరీతకి
నిహన్యాద్గ్రహణీరోగమతిసారం చిరంతనం
గుల్మశూలోదరాష్ఠీలదుర్నామారుచిపీనసాన్
కోష్ఠవాతాగ్నిసదనం   క్షోణిమప్యసా

॥విషూచికి॥

కృష్ణాబంయాశుంఠి సిద్ధమంభః సైంధవసంయుతం
పిబేద్విషూచికాజీర్ణం శూలాధ్మానం నిబర్హణం
బిల్వనాగరనిర్యూహ హన్యాచ్ఛర్దివిషూచికాం
బిల్వనాగరకైడల్యకావధక్త ఆధికో గుణైః

॥హింగ్వాదిచూర్ణం॥

హింగూగ్రగంధా బిడశుంఠి జాజి। హరీతకీపుష్కరమూలకుష్ఠం

భాగోత్తరం చూర్ణితమేతదిష్టం। గుల్మోదరాజీర్ణవిషూచికాసః

॥చూతాక్షికల్కం॥

చూతాక్షిబిల్వ నాగరకణా జీరధాతకిలవణదివ్యా

కల్కం విషూచికాసఘ్నం సతక్రమథ వారనాళికామూలాత్

హరీతకీతక్రతుషోదసిద్ధా। సపిప్పలీసైంధవహింగుచూర్ణైః

విష్టంభద్రవాహం తని షేవ్యమానా। సజీర్ణశూలామచిరంవిషూచిం

॥గంగాధరచూర్ణం॥

అరనలఖశుంఠీధాతకీలోధ్రబిల్వం। కుటజఫలసమేతం మోచనిర్యాసయుక్తం

అతివిషజలపాఠాతింత్రిణీబీజకల్కం। సమమిహమధుమిశ్రం తండులాంబుప్రపీతం

కఫోద్భవం మారుతపిత్తసంభవం

జయెదతీసారసమగ్రవేదనాం

ప్రసిద్ధగంగాధరనామచూర్ణితం

ప్రవాహికానాం గ్రహణీగదేషు

॥వ్యోషాదిచూర్ణం॥

వ్యోషం జటిలాభయాత్రైడర్యజీరకం

కుబేరాక్షం అజమోదం నాదేయాసమాంశకం

దద్యాచ్చూర్ణం మేషవృక్షతైలంమిశ్రం। ఖాదేత్సమంరుధిరం ప్రవాహికాగ్రహణీం

॥మహావ్యోషాదిచూర్ణం॥

వ్యోషాగ్రో ధాన్యజీరకద్వయఘనా। రక్షామ్రమజ్జాభయా

యష్టీపటుబిల్వదీప్యకయుగం. కైర్యకంధాతకీ

రాలాగ్రంథికశక్రమోదసలిలం దద్యాంసమంచూర్ణితం

తైలంమిశ్రితఖాదితం సమధిరంసామం సశూలం జయేత్

॥చూతాక్షినిపుటి॥

చూతాక్షి ధాతకీ పుష్పం గైరికాం జనవళుకం

శుంఠిమోచరసం ముస్తా సైంధవం బిల్వపేశికా

కట్వంగాతి విషాపాఠా దార్వీపద్మకకేసరం

సమంగా కాముదీబీజం కుష్ఠాకాపిత్థజంఫలం

ఏతాని సమభాగేన సూక్ష్మచూర్ణాని కారయేత్

రంభాజలసమోపేతం గ్రహణీంహంతి నిపుటి

॥గ్రహణికి త్రికటుకాదిపటుకాలు॥

త్రికటుత్రిజాతకంధాన్యం జాజీఫలలవంగకం

సర్వద్విగుణ గంధార్కిచతుర్గుణశితా సితా

పక్త్వైనపటుకాన్కుర్యాదక్షమాత్రప్రమాణకాన్

అతిసారగ్రహణ్యాంచ దాతవ్యం భోజనోత్తరం

॥వ్యోషాదిచూర్ణం॥

విశ్వాబ్ధిధాతకీదారుయవాన్యం బుకణావచా

కుటజంధాన్యకంబిల్వం పాఠేంద్రయవశాల్మలాః

విషాభయా సమంచైషాం చూర్ణంతుమధునా సహ

గ్రహణీరోగహృచ్ఛూలంయో జ్వంతథాతిసారకే

॥గ్రహణివెల్లారసః॥

కుటజానాంచ మూలాని బిల్వదాడిమమూలకం

కపిత్థచూతమూలాని కుముదానాంతథైవచ

కమలానాంచ కందాని చందనం ఖదిరంతథా

వంశోదుంబరమూలాని సుగంధ్యా సర్వమూలకం

ఏతానిసమభాగాని ఘటెక్షిప్యం ప్రయత్నతః

మహాగజపృష్ఠే నైవ తైలముద్ధృత్య భాండకే
విజయానిష్యణేవింగచే జతైలం తద్వైవచ
ఏతత్తైలం త్రయంతుల్యం తైలార్ధం సూతభస్మచ
తతావుదమేలా కర్పూరా మరిక్షత్య భిషగ్వరః
బాహుహస్తతలే పాదదుదో పాంతతలేద్రవా
గుంజా త్రిమూత్రలేపేన ప్రవాహం గ్రహణీకులం
నివారయతి వేగేన సముద్రో జృంభనాంతరా
రక్తామగ్రహణీనాంచ దధినాచ ప్రయోజయేత్
సర్వగ్రహవిభేదాంశ్చ నాశయే ఆకమాత్రతః
ప్రమాణాదధికం యోపి ప్రయోగాకురుతే భిషక్
మలపిష్టంభవేదేకమాసంచ సవిరేచయేత్
తద్దాలాకాత్తరరసః ప్రయోగంకురుతే భిషక్
మలంభేదయతి క్షిప్రంమాలాటక్కరవటంకవత్
శృంగిబేరాభయాయుక్తంధూమశూలవినాశయేత్
కథితా గ్రహణీవెల్లా రసోయం లోకవిశ్రుతః

॥సమంగాదిపాణితం॥

సమంగా శాల్మలీ జంబూపాఠా బిల్వహరీతకీ
చూతబర్బూర ముస్తాచ తలపోట్రురల్లుస్తదా
బృహతీబార్జునత్వక్చ కరంజద్వయఖాదిరం
క్షీరవృక్షత్వచశ్చైవ తేషాం శతపలాన్వితం
జలద్రోణే విపక్తవ్యం చతుర్భాగావశేషితం
పునః శ్రుతం పరిస్రావ్య శ్రుతస్యకుడుపద్వయం

త్రింశత్పలంశర్కరాయాః ద్రవ్యాణాంపాచయేద్భిషక్
ధాతకీబిల్వపాఠాద్యా సమందగె ద్రవయత్పచం
శుంఠిమోచరసోజీరకలా ద్రాడిమ ధాన్యకం
చూతాస్థితిం త్రిణీకంచ విశ్వాపర శులవంగకం
ఏతాని సూక్ష్మచూర్ణాని పాకే పశ్చాద్వినిక్షిపేత్
శీతేభూతే త్రమధునా షట్పలంమిశ్రయేద్బుధః
ఏతత్సమంగాధికంస్యా పాణితంగదితంజయేత్
గ్రహణీమతిసారంచ ఆమరక్తం విశేషతః
అర్శాంసిమూలగుల్మాని మందాగ్నింపాండుకామిల
చిరకాలప్రభూతంచ సంగరగ్రహసంయుతం
శతంకుటజమూలస్య క్షుణ్ణతోయంచతుర్గుణం
అష్టభాగావశేషేణ వెహ్న్యపూతం పునఃపచేత్
సావర్చలయవక్షారం బిడసైంధవపిప్పలి
ధాతకేంద్రయవాజాజిచూర్ణం దత్వాపలద్వయం
వెహ్న్యంబదరమాత్రంతు సితక్షౌద్రేణసంయుతం
పక్వాపక్వమతీసారం నానావర్ణసపీడనం
దుర్నామగ్రహణీదోషం పిబెదాపిహప్రవాహికం,
కుటజంవెహ్న్యవిఖ్యాతం చంద్రవాప్యంద్రభాషితం

॥అపరాగ్రహణివేలారసః॥

పారదాభ్రకశింధూరం విషజాతిఫలంతధా
కుటజత్వచబీజాని చూర్ణాత్తచజానిటంకణం
వ్యోషముస్తాభయాచూత ఫలబీజం తథైవచ

బిల్వమాతంగబీజాని దాడిమారళుబీజకం
ఏతాని సమభాగాని నిక్షిపేత్తుల్యమద్భృతః
కపిత్థపూరణే నైవ మర్దయేచ్చ ష్ణ చూర్ణకం
గుంజామాత్రప్రమాణేన వటికాన్కారయేద్భిషక్
ఏకం కుటజమూలత్వక్స్వరసేన ప్రయోజయేత్
ఆమగ్రహణికాం హత్వా కురుతే దీపనం పరం
మధునా దధినా వాపి రక్తగ్రహణికాం జయేత్
శాంతికషాయసంయుక్తమతిసారం వినాశయేత్
సవిశేషానుపానైశ్చ గ్రహణీనాం ప్రయోజయేత్

॥పాండురోగనిదానం॥

తీక్ష్ణామ్లలవణం క్షారమృత్తికాదినిషేవణాత్
శ్యాత్ప్యైధగ్స్యపగర్జోషైః పాండురోగశ్చతుర్విధః
నిస్సారతాతినిష్ఠ్యూవ శ్రవమానాక్షికోతతా
ధాతునాంశశిథిల్యం చ సామాన్యం పాండులక్షణం
వాతజే గాత్రమక్షేద శ్లక్ష్ణతా ధ్వంసఖాదిషు
పిత్తాత్పీతాస్వదశితేజ్వరా పితాత్వన్నఖాదిషు
కఫాచ్ఛర్ద్యరుచిస్తంద్రా శోథనేత్రాదిశుక్లతా
సర్వజే సర్వలింగం స్యాత్పాండురోగే సుదుస్సహా
పాండుదంతనఖో యస్తు పాండునేత్రాశ్చ మానసః
పాండుసంఘాతదర్శీ చ పాండురోగేణ నశ్యతే
ధాతుక్షయసమాయుక్తః చర్దిశోథాద్యుపద్రవః
పీతభావసమాలోకే పాండురోగీ న జీతసూర్

॥బింబాదిలేహం॥

బింబాపత్రతులాఖ్యమాయుసరజోవషిష్టస్త్రైహత్రకం
తస్యార్ధం పృథగేతదర్ధముదితం దేవాంహపానర్ధవం
పాఠాసాయకపుంఖధాన్యకుటజత్రాయఫలేద్రక్షకార్
చవ్యం గ్రంథిదశాంఘ్రియోంశకుడుబః కాపదేతులార్సిగుడాత్
శార్ఙ్గరిదళమాతులుంగదళయోః ప్రస్థైచ పక్వోయుతం
వెల్లత్త్రాపణజీరకత్వచటుశీత్వక్పత్రకైః పారితైః
మండూకద్విఫలాంయుసత్రివళికాక్షౌద్రేణ సంయోజ్యతః
త్రిస్స్యాధద్రవపాండురోగశమనం బింబాదిలేహ్యం హాయం

॥టీక॥ బింతాకునూరుఫలాలు। యినపరావడియాభైపలాలు। బిత్రమూలంయాభైపలాలు। అల్లంయాభైపలాలు। సరళ దేవదారు యిరువైఅయిదుపలాలు। గలిజేరువేళ్లు యిరువైఅయిదుపలాలు। పాపవేళ్లపదహారుపలాలు। ములివెంపలివేళ్లపదహారుఫలాలు। కొదమర్లపదహారుపలాలు। కొడిశబక్కపదహారుఫలాలు। ద్రాక్షపదహారుఫలాలు। సవ్యంనాల్గుఫలాలు। గుమ్ముడువేళ్లనాల్గుఫలాలు। పిప్పిమూలంనాల్గుఫలాలు। మామువేళ్లనాల్గుపలాలు। తక్కోలవేళ్లనాల్గుపలాలు। కలిగొట్టువేళ్లనాల్గుఫలాలు। ములగవేళ్లనాల్గుఫలాలు। వాకుడునాల్గుపలాలు। ఉలంకనబొడ్డువెళ్లనాల్గుపలాలు। మాడెలప్రవేళ్లనాల్గుపలాలు। పల్లెరువేళ్లనాల్గుపలాలు। యీద్రవ్యాలకునాల్గుపాళ్లుదకంబోశి। పాలుచెటుట్టుగాకాంచి వడిబిబెల్లంనూరుపలాలువేశి ప్రవిచించలపాకురసంకుంబెడు మాదీఫలప్రపంటురసంకుంబెడు। పోశిలేహపాకంగాకాంచి। వెనకగలిపిఆవాపద్రవ్యాలు। వాయువిళంగాలు। శొంఠి। పిప్పళ్లు। మిర్యాలు జిలకర్ర। సమూలకులుకస్తూరిపసపు। లవంగ ప్రుచక్క। తాళపిపత్రికం। యివిపదిమెళిశి। మండూరంరెండుపలాలు। లోహభస్మంమూడుఫలాలు। యివిచూర్ణాలుచేశి।

కలియగలిపి ప్రేహ్యంతేనె సేవింపగాను పృష్(ద్ర)వాలుగూడిస్ఫా

శోభలుమానును॥ యిది మహా బింబాదిలేహం॥ (త్రి)ఫలకషాయం॥

ఫల(త్రి)కా వృతావాశా కటుభూనింబ నింబకైః

క్వాథః క్షౌ(ద్ర)యుతో హంతి పాండుపిత్తాస్రకామిలాః

వరా ఫ్యూషవిళంగానివముస్తాయః పా(త్ర)సాదితం

క్షౌ,ద్రాప్లుతం జలంపాండుకామిలామేహశోభనుత్

పునర్నవానింబపటోలశుంఠీతిక్తామృతాదార్విభయాకషాయః

సర్వాంగశోభోదరకాసశూలశ్వాసాన్వితం పాండుగదంనిహంతి

హరిద్రాబానురావెల్లకృష్ణనింబకణాజలం

పాండుగుల్మోదరగద సాల్య(క్రి)మినిబర్హణం

కాళలోహకలేనవాసితం,తన్మలేనసహతిం(త్రి)ణీదళం

సైంధవం జనకణం వినాశయెజ్జాల్యపాండుగదశోభకామిలాః

॥వ్యోషాదిచూర్ణం॥

వ్యోషాగ్నివెల్ల(త్రి)ఫలాముస్తైస్తుల్యమయోరజః

చూర్ణితంత(త్ర)మధ్వాజ్యకాష్టతోయోపయోజితం

కామిలాపాండుహృద్రోగకుష్ఠార్శోమేహనాశనం

॥ద్రాక్షాదిచూర్ణం॥

ద్రాక్షాలాజశితోత్పలంచమధుకం ఖర్జూరగోపీతుకా

హ్రీబేరామలకాబ్జచందననతంతక్కోలజాతీఫలం

చాతుర్జాతకణాసుధాస్యకమిదంచూర్ణంశితాయాసమం

(ప్రా)తర్భక్షితమా(త్ర)కేనవిధినా పిత్తంసదా హంజయేత్

పాండుకామలరక్తపైత్యముదరందాహజ్వరాలోచనం

యక్ష్మాణంరుధిర(స్ర)వంచశమయేహృద్రోగరోగాపహాః

॥మండూరం॥

క్షు(ద్రా)(ద్ర)వతుంచ నిర్గుండి భూగంధీ బింబికాతథా

ఆశరక్ష్మీబకారాపస భృంగిరాజవిషాణికా

తోయపర్ణాటసా(మ్రా)ణ్యమక్షమూర్వాచపాతకః

ఏరండవాజిశోభఘ్నో అపామార్గాచమచ్ఛలీక్

ఏకైక(ప్ర)స్థమా(త్రే)ణగోమూ(త్రం)తసమంభవేత్

మండూరచన్నపాకాని(ప్ర)లూషుంచవిమర్దయేత్

సమస్త(త్రి)ఫలంచైవ ఏకైకం మరిచి శర్కరా

ఘృతముద్గవిమి(శ్రం)చ బిడాలపదమా(త్ర)యోః

భుక్త్వాత్తరమిదం ఖాద్యం పాండురూక్షంచశోభజిత్

కామిలక్షయకాసంచ మండూరం సర్వరోగజిత్

తైలామ్లం సర్షపం భూషంలవణంపరివర్జయేత్

॥(త్రి)సంఘుష్టిరసం॥

భాండగర్భే నిరుద్వాథ ద్వింయామంపాచయెల్లఘు

ఆదాయర్ఘాయెశ్లక్ష్ణం (త్రి)సంఘుష్టిమహారసః

హరితక్యాగుడంచేయం (త్రి)గుంజంపాండురోగజిత్

॥కామిలనిధానం॥

చరథమాంసరుధిరాచెపిత్తతా।కామిలా(భ్ర)మతృషావిదాని

పీతనే(త్ర)బలవత్యుపెక్షయాశోభయుక్తవతికుంభకామిలా

॥కుంభకామిలనిధానం॥

పిత్తళంశ్చేవమానస్యకామిలాపాండురోగిణః

తస్యనే(త్ర)శకృన్మూ(త్ర)త్వక్ఛ్వాదేషుపీతతా

దాబల్యమిం(ద్రి)యాణాంచ మండూకాభంభవేద్ధ్రువః

సాపేక్షతా భవేత్ప్రాజ్ఞా శోభాఢ్య కుంభకామిలా

॥హలీమక నిదానం॥

హాలీమకమపి జ్ఞేయం వాత పిత్త సముద్భవం

తంద్ర మంద జ్వరం తృష్ణా భ్రమోన్మాదేషు హాపనం

॥కామిల చికిత్సా॥

నింబపత్ర భాగులా వ్యాధా స్వరసాయంత్ర వీడితం

ప్రాతర్మాక్షిక సంయుక్తం పిబేత్కామిలికో నరః

సమాగతం సర్వం సా గోక్షీరం కామిలింపి బేత్

రాలపాశగతో వాపి పునర్నశ్యతి సేవితం

కతకాస్థి శకలగర్భం ప్రవిష్టం శితమంజనతయా చ

నిహంతి కామిత్రిం ప్రబలామపి పంచ రాత్రైః

నస్యా భిరంఖుం విప్పు వృక్షి రేణనాజేన కైక్షికం

ప్రాతః పిబేత్కామిలార్తః సద్య ఏవ సుఖీ భవేత్

ఉదుంబరా శ్వత్థ వట ప్రరోహాః కపిత్థ నింబాంజర చందనాని

క్షీరేణ పిష్ట్వా శరసౌ ప్రదేహాః కార్యా ప్రభాంతేంజని మజ్జనంచ

అపామార్గ శమా మూలం పిష్ట్వా తక్రేణ పాయయేత్

కామిలార్తి ప్రశమనే ద్రావస్తా వకా మవ

ఘన చందన శాంత్యంజ పద్మపోశిర సాధితం

శీతం పిత్త జ్వరే పాండు కామిలాయాం ప్రనశ్యతి

బిల్వధాన్యక బలాం మహౌషధైర్గాల ముద్గ సహితం శృతం జలం

వర్ధమాను పెబతాస్య శకరం నాశయేత్స్వజిలదోష జామపి

వ్యోష త్రిజాతకం ద్రత్రి క్రిష్ణమల త్రివృత్

చూర్ణం సమం సమస్తేవం క్షౌద్రేణ గుళికా కృతా

ఆవి పత్తిరయం యోగః ప్రశస్తం కైవ్యరోగినాం

కామిలా పాండు రోగంచ కుక్షి రోగ జ్వరాపహం

॥చిత్రకాది లేహం॥

చిత్రకం త్ర్యూషణం తుల్యం పృథక్పంచ పలాంశకం

ధాత్రి త్రిఫలికా ఏలా పటైకా తుచిం తనం

గుడార్ధదశ పలార్ధ సర్వం భాండే క్షీరాద్రకేపచేత్

గోమూత్ర పిష్ట్వా నిర్గుండి రసః ప్రస్థ త్రయం శితాం

పలవింశేన సంయుక్తం పక్త్వా కుర్వీత గాఢ్యతే

ఏకైక గ్రహణి దోషైశ్చండాగ్ని శ్వరుచింజయేత్

పాండురోగ చ శోఫేచ కామిలాక్షయ రోగజిత్

ఘృత క్షీరోదనం పథ్యం కైత్యరోగేషు నశ్యతి

॥మండూర వటకాలు॥

చిత్రకం కుండలీమూలం ఆఖర్కంచ పునర్నవం

త్రిఫలా లోహ కిట్టంచ పృథక్ష ఫలం పచేత్

గోమూత్ర ద్రోణ సంయుక్తం పచేహాంధాపనేషితం

భృంగరాజ రసః ప్రస్థం మోరటస్వరసస్తథా

హరిద్రా ర్ధకయోశ్చాపి గోమశ్చర రసస్తథా

కటుత్రయం విడంగాని త్రిఫలా చిత్రకం తథా

తుంబురుర్దేవదారుశ్చ పిప్పలీమూలమేవచ

హింగుచవ్యవచా పాఠా కాళజీరకమేవచ

ఏతాశ్చత్రిరుధికాన్ భాగాన్ చూర్ణం కుర్యాత్పృథక్పృథక్

మండూరం ద్విగుణం చూర్ణం శుద్ధమంజనసన్నిభం

ఏతత్పాద్ధేనుమూత్రాశ్య శనైర్మృదుర్ద్వగ్నినా పచేత్

సమాప్రకుర్యాద్వటకాన్ ప్రజాతే దేవతావరా

తక్రేణ పాయయేదేకాం పాండురోగం భగందరాన్
పంచకాసశ్వాస హంత్యాశు ముఖదంతరుజాంహరేత్
అర్శాంసి కామిలం హంతి ప్రదరం శ్వభ్ర మేవచ

॥కామిలచికిత్సా॥

మార్కవస్వరసేనాపి పూతికస్వరసాయథా
నిహంతి స్వరసేరస్య కామిలాం త్రిదినైర్దివా
మండూకపర్ణ్యా కమపిప్రపిష్టం। యత్తిక్తబింబస్వరసేన సర్వ్యం
నస్యం విదధ్యాదథకామిలార్తి। నిహంతి చిత్రంమరమాషధంధ్రువం

॥అంజనం॥

నిశాగైరికధాత్రీభిః కామిలాపహమంజనం
గోమూత్రేణ పిబేత్తుంభ కామిలాయాం శిలాజిత్
అంజనం కామిలార్తస్య ద్రోణపుష్పరసం శుభం
గోక్షురామలకక్షౌద్ర ఘృతైర ఘృతశర్కరా
కామిలాదాహపిత్తాస్ర గాత్రశాతగ్రాతకంజయేత్
సక్షీరం రజనీసిద్ధం ఘృతంతత్కామిలాపహం
హరిద్రా త్రిఫలానింబ బలామధుకసాధితం
సక్షీరం మాహిషం సర్పి కామలాంహరతిముత్తరం
దార్వీచందన పద్మకోశీలదళాకోశాస్థిరాశారిబా
యష్టీనింబఫలత్రయాంబుదకణా కావేయపుండ్రాంహ్వయైః
పిష్టైర్భీష్మారుహారకైస్సమపయస్సర్పిపచేన్మాహిషం
సిద్ధంతద్వినిహంతి పక్షపదినైః పానాద్ధృతంకామిలాం
నివృత్తో పథ్యవపుస్సాత్కార్యః కామిలకోవిధిః
పరితామణి బంధస్య హేమముద్రికయాదహేత్
కామిలాయాం సచీదీక్షుతప్తేన వ్యంగుష్టాదళః

॥తచ్చికిత్సా॥

వ్యోషాఖయా లోహపురీషధాత్రీ। నిశారజక్షౌద్రసితాయుతంవా
విభీతకాంగారవిదస్యమూత్రా। ద్విక్షింమధూపేతమయోమలంవా

॥ధూపః॥

వచాసర్షపకేశాంహానింబపత్రనిశాఫలైః
ధూపశ్చశయనస్థానే కామిలాగ్రహశాంతయే

॥ప్రాయశ్చిత్తం॥

భుక్తచోరః కామిలస్యాద్గరుడతంత్రనిర్మితం
స్వర్ణస్యశతమానాభ్యామక్ష్ణయోస్యస్తమౌక్తికం
నాసికాయాం స్ఫురద్వజ్రముత్తరీయం రాజితం
ఘృతసంపూర్ణ్య గరుడం గాయిత్ర్యాసమిదాజ్యయోః
మంత్రహోమంతిలానాంచదద్యాద్ధృతపదేతతః
శ్రీకృష్ణ జగదానంద జగతః పరిపాలక
ప్రాక్ జన్మనియంతాస్వపం భక్ష్యచౌర్యస్యయాకృతం
ఆప్తాస్తంయనయాతేన వైరూప్యమతిదుస్సహం
కామిలాఖ్యం మహాదుఃఖం తవవాహనదానతః
వినాశయాశుమేతుష్టో జగతాంపాలకోహ్యసి
కృష్ణాద్వాజ్యేనహవనంసావిత్రీజపశీలనం
దానంచ చందనాదీనాం శితానాంకామిలాపహం

॥శోభనిదానం॥

పాండురోగేషు కుశలః శోభాక్తంచక్రియాక్రమం
పిత్తశ్లేష్మానిలాశ్చ రుధిరపిత్తకఫాఃప్రదుష్టా। బాహ్యాశ్శిరాఃప్రకుపితాంసబలైర్నిరుద్ధః
త్వఙ్మాంససంచయమలం వితనోతిశోభ। మత్సేధసంహతిమతో ఖిలజంతుమాహుః
కర్మవ్యాధికృశస్యతిక్ష్ణలవణక్షారాన్నశీతాశినః

శోకక్షయ ప్రవృద్ధంబుమాంసరుధిర స్సంక్షేభయానాధ్వనః
ఉగ్రక్షవం వక్షశిరావతో పికుపితో వస్తావతో మధ్యగో
మధ్యేసర్వ శరీరగో విదధతే శోభంచ సర్వాంగకం
దోషైః పృథక్ శిద్ధ్యైః సహైవ సన్నిభ ఘాతాద్విషాభవేత్
తత్రాశ్వథురూ పంచమధు శిరాయామంగ గౌరవం
శోభో హాత భవోవ్యదుశ్చ మిచిమాంగ్రోమత్ర కుర్భుంఖరం
స్పందస్యాదవి భేద దోధపరుషో హో షార్తి సంకోచవాన్
క్షప్రాద్ధానశమచ్ఛలాష్మి బలవానశ్శ్యానమత్పిండితం
శ్లేష్మాపి శమోరుణః శితరుచిః ప్రాయోనిశాదుర్బలః
పిత్తోత్భవో జ్వరమద భ్రమ తృట్పిదాహ॥శీఘ్రో ద్భవప్రశమనో శితరక్తపిత్తం
విష్టేదనో మృదుతరః శిశిరాభిలాషే॥ఘర్మా సహాస్య సుపదారుణరోమకృచ్ఛ్రాత్
గురుః స్థిరః పాండుకరోచకాధ్వితః॥ప్రశేకనిద్రావమిపష్టి మాంద్యకృత్
సకృచ్ఛ్ర జన్మ ప్రశమాని పీడతో॥నవోనమేధా త్రికఫః కఫాత్మనః
అనేకోపద్రవయుతః పాదాభ్యాం ప్రసృతో నరం
నారింశోభముఖాంహంతి కుక్షిగుహ్యోద్భవావపి
రాజిస్థితసవంబద్ధి జ్వరశ్వాసాతిసారిణాం
జ్వరాతిసారో శో భ్రాంత శయదుర్బలయోక్షయె
దుర్బలస్యవిశేషేణ జాయంతే యతదే హినః
శ్వయదుర్హస్తపాదస్థః పరిస్రస్తిపిచండికే
సీదత స్సక్థినిచయె తంభిషక్పరివర్జయేత్
ఆసనం హస్తపాదంచ విశేషాద్యస్య శుష్యతి
శూయతే వావినా దేహాస్తుమాసాధ్యాతి పంచతాం
॥టంకణాదిచూర్ణం॥

టంకణం మరిచం నిష్కాద్వినిష్కం కాంతమాయసం
పంచ నిష్కప్రమాణేన మండూరం తీక్ష్ణమాయసం
నాగవల్లీరసేనైవ మర్దయేద్దివసత్రయం
ప్రాతః సాయం ప్రయుంజీత మధునాసహ భక్షయేత్
పాండుక్షయదుశ్శోభప్లీహక్షయకామిల జ్వరాపహం
గుడార్ద్రకం వాగుడనాగరం వా॥గుడాభయా వాప్యాగభయానివాపి
జగ్ధాపి బెజ్జాసపునర్నవస్య॥కాథదంహి శోభాపశమాయమర్త్యః
కుంకుష్ఠం వాపి జైనస్త్రాత్రకరోక్ష్ణాం జవరారసైః
దశమూలకషాయం వాకాథంమారుతశోభయోః
శొంఠ్యగ్నిపథ్యాసురదారుముస్తా॥కణాంకణామూలపునర్నవానాం
పితః కషాయో విధునోతి శోభ॥జ్వరాతిసారాన్సకలోదరంచ ౭౪
ఆర్ద్రకికక్షురక గోక్షురపద్మ్యా॥దారుమర్మరి పునర్నవసిద్ధం
మోరటచ్ఛదహాశితకింజంవా॥వారివారయతి నైవాభమశేషం
సుజరామరదారుపంచకోళైః॥సలిలంప్రథితం సమానిబంధం
పిబతాఛయమాశ్వతాంగదేహా॥సమతాయాంత్యనిలాపుపద్యభోజాం
నాగరాతివిషాదారువిశంగంత్రయదూషణం
అథవా విజయాశుంఠీదేవదారుపునర్నవం
నపాయసంవాదోషాఢ్యః శుద్ధైరష్టాత్రహారీతకీ
ఆర్ద్రకం వా సమగుడం ప్రకుంభార్ధ వివర్జితం
పలంపంచపలంమాసం క్షీరయూషరసాశనః
కృష్ణాగ్నివిశ్వఘనజీరకదేవదారు॥పథ్యాపునర్నవనిశామగధారుజానాం
చూర్ణంకవాష్టసలిలైరవలాడ్యపీతం॥ప్రాణాపరంశ్చయదురోగహరస్తరాణాం
పునర్నవాత్రికరస్నైర్వృతసుకాదిసమన్వితం
శోభగుల్మప్రహరాణ్యాచప్రాజితంసాధితంఘృతం

శొంఠీజీరక దీప్యకా శ్వధనికా జాతీ త్రిజాత్రాయసాం

సార్ధ ద్వౌ దశముష్టి మాక్షికయుత శ్శోభక్షయశ్వాస జిత్

దశాంఘ్రిసాభ్రం జనశిగ్రు పంచకోలైకడశ్య వర్షాభు కషాయకం సి

పలాని సంపాద్య గుడాత్రికాభ్యామేకైక పంచాధిక వింశతించ

త్రికత్రయా జాయ సహింగుదీప్య ద్రజాక్షమాత్రం పృథగేవదద్యాత్

క్షా ద్రంగుడాద్రం వినహంతి వేహం శోభారుచి శ్వాస నృపామయాఖ్యాం

మాతులుంగామ్లసారస్య కుడుబత్రచతుర్గుణం

ఆర్ద్రక స్వరసే సార్ధ ప్రస్థం పక్త్వా గుడం క్షిపేత్

క్షాక్షికం వెల్లచవికాజరకభి త్రిజాయసం

శోభశ్వాసోదరానాహకాసారుచ్యర్శ సంహితం

పంచకోలాభయాదారుదళమూలపునర్నవాత్

క్వాథః కఫానిలహరో హితంపాచనసర్వదే

॥పాండురోగప్రాయశ్చిత్తం॥

ప్రశస్యతే పాండుగదే పాండురోగి భవేన్నరః

బ్రాంహణక్షేత్రహరణాత్తద్రోగస్య కృతాంభవం

ఏహ్యేహి దేవి ధాత్రి మస్మిన్నాస్యే సమావిశ

భూతప్రాప్తిశ్చ తుష్టిస్త్వం సహితా సర్వదా భవ

అనేనమంత్రేణావాహ్య రత్నాలంకారశోభితం

అర్చితాం బాధ సమిద్భి భూమిర్భూమ్నేతి మంత్రతః

భూమిర్భూమిరశ్వాత్యాజ్యంతిలాజ్యాహుతైర్భ్రునః

రోగీ హుతవతే దద్యాత్స్వం త్రమేన మనుస్మరన్

ధాత్రీ ధరిత్రి భూతానాం వరాహేణాప్యతా ప్రియా

రత్నగర్భే సముత్రేక గోపనాగస్వరూపిణీ

దానేననేన సంప్రీతా పాండురోగం వ్యపోహతు

కూష్మాండవామపాండుఘ్నః కృష్ణాదినా క్రియాజపః

॥శోభరోగప్రాయశ్చిత్తః॥

శోభనాప్రతిబంధాత్స్యాచ్ఛోభాస్మిక్షామముజరం

మాత్స్యలంకృతయంత్రధూపకుంకుమరంజితం

యువంయువాసుమానాభ్యాంమంత్రాభ్యాంకృతపూజనం

ఉద్ధుత్యేప ఇదం విష్ణు రయమశ్వం స ఇత్యపి

మంత్రైస్సమిద్ఘృతతిలై ర్హోమంహుతవతే ర్పయేత్

ఋషీణాం ప్రవరోగస్త్యద్వోపాముద్రపతి ప్రభుః

క్షమావస్త్రప్రదానేన తుష్టః శోభమపోహతు

॥దానమంత్రః॥

తిలభూమిహిదానంచ గోగ్రాసస్థాపి శోభజిత్

॥కాసనిదానచికిత్సా॥

పంచకాసాస్మృతా వాతపిత్తశ్లేష్మక్షతక్షయాః

క్షయాయోపేక్షితా సర్వే బలినస్చోత్తరోత్తరం

తేషాం భవిష్యతాంరూపం శుకపూర్ణేవ కంఠతా

కంఠేకండుశ్చ బోజ్యానామవరోధశ్చ జాయతే

హృచ్ఛంఖమూర్ధోదరపార్శ్వశూలాః క్షామానతి క్షీణబల క్షణతాజాః

ప్రసక్తవేగాశ్చ వేగాశ్చ సమీరణేన భిన్నస్వరజ్ఞాగత శుష్కకాశః

ఉరోవిదాహ జ్వరవక్త్రశోషైరభ్యర్దితస్తిక్తముఖకపపార్తః

పిత్తేనపీతానివమేత్కటూనాం కాసేన పీతం పరితప్యమానః

ప్రవిశ్యమానముఖేనసిద్ధ్వా శిరోరుజార్తః కఫపూర్ణకంఠః

కండూగురుతారుచిభిస్సమేతః ప్రమేఘ్యశం సాంద్రకఫం కఫేన

వక్షోతిమాత్రం విమతంతుయస్య వ్యాయామభారాధ్యయనాడిభూత్రైః

విశ్లిష్టవక్షా స్సతతం సరక్తం ష్ఠీవేత్కఫం తత్క్షయకాసమాహుః

శోషంవినాష్టి వతిదుల్లష్టయక్షిణమాం సారుధిరం సపూయం

తంసర్వలింగం భృశదుశ్చికిత్స॥చికిత్సకజ్ఞా క్షయకాసమాహుః

॥కాసచికిత్సా॥ కాసతాళేశ్వరరసః॥

సూతం ద్వినిష్కం ప్రత్యేకం తాళకం గంధకం తథా

మనశ్శిలాచ ద్విగుణం శంఖభస్మం చతుర్గుణం

సర్వభస్మ చతుర్థాంశం తస్మాన మ్మరిచం కణా

కంటకారిఫలద్రావైః పిష్ట్వా సప్తదినం భిషక్

వాశాయాః పటసైః పిష్ట్వా త్రిదినం శుంఠువారకైః

ద్విగుంజం వటికం ఖాదే త్ప్రసస్తా తాళేశ్వరో రసః

పంచకాస క్షయశ్వాస హిధ్మా నాహవిషూచికాః

పాండుహృద్రోగ గుల్మార్శ శూలం హంతి కఫాపహః

॥రత్నకరండక రసః॥

భూనాగాభ్రకయోస్సత్వం కాంతంలోహార్కరాశ్యకం

ముక్తాఫలాని రత్నాని తాప్యం వైక్రాంతమేవచ

భస్మీకృతమిదం సర్వం పృథక్ నిష్కమిదంమిదం

నిష్కమాత్రమిదం శుద్ధం రాజావర్తరజస్తథా

యేతత్సర్వం సమాయోజ్య మర్ద ఇత్వా ఖల్వేతస్మి

తతస్సచూర్ణితం చాజ్ఞి ముక్తా భస్మ ద్విశారణం

మరీచం పంచబాణంచ క్షిప్త్వా పే సమ్మర్ద్య యత్నతః

రమ్యైకరండపే క్షిప్త్వా స్థాపయేత్తదనంతరం

నాయంరత్నకరండకో రసవరో దద్యాజ్య సంత్రైమణా

ధన్యాత్కాస గదజ్వర గ్రహణికా శ్వాసంచ హిధ్మామయం.

శూలం శోషమహోదరం బహువిధాన్ హంత ద్దనాస్వదాన్

బలాన్వవశ్యమదః ప్రదీపనకరః పుష్టో చితో వేగవాన్

॥గ్రంథాంతరే తాళేశ్వరరసః॥

రసపాదం మృతంతాళం శిలాతాళంచ తుర్గుణం

వాసా గోక్షుర సాభ్యాంచ మర్దయేత్ప్రహరద్వయం

ద్వియామం వాలుకాయంత్రే స్వేద్యం [illegible]దాయచూర్ణయేత్

గుంజాద్వయం నిహంత్యాశు క్షయకాసం విశేషతః

రసస్తాళేశ్వరో నామ హ్యనుపానంచ కథ్యతే

దాడిమ త్రిఫలా త్ర్యూష త్రయాణాంచ సమంగణం

చూర్ణితం భక్షయేత్కర్షం సర్వకాసమనుత్తయేత్

॥క్షయమన్నిరసః॥

శుద్ధసూతం ద్విధా గంధం క్షిప్త్వా ఖల్వే విమర్దయేత్

తయోస్సమం తీక్ష్ణచూర్ణం మర్దయేత్కన్యకాద్రవైః

ద్వియామాంతే కృతంగోళం తామ్రపాత్రే వినిక్షిపేత్

ఆచ్ఛాద్యైరండపత్రైశ్చ యామముత్వృష్ణతా భవేత్

ధాన్యరాశౌ క్షిపేత్పశ్చా ద్విదినాంతే సముద్ధరేత్

సంపిష్య గాళయే ద్వస్త్రే సత్వం వారితరం భవేత్

త్రికటు త్రిఫలా జాతి జాతీఫల లవంగకం

ఏతేషాం సమభాగానాం సమం పూర్వరసో భవేత్

సంచూర్ణ్యాలోడయేత్క్షౌద్రైర్భక్షం నిష్కద్వయంద్వయం

సయమన్నిరసో నామ క్షయకాస నికృంతనః

మహావాశా హరీతకీ లేహః॥

శతంపలానవాశాయాః పంచాశద్దశమూలకం

భార్జ్గీ వహ్నిర్వచాచవ్య పుష్కరకాళి పునర్నవా

పదక్షంతత్సమాంశంచ వాశిగంధా సురద్రుమం

పంచద్రోణజలే సర్వం పక్త్వాస్మిన్నావశేషితే

వజ్రవల్ల్యా శతావర్యా విదారీతాసమర్దయోః

బ్రాహ్మ్యా మార్కవముండీనాం హరిద్రాద్రయోరసైః

తైలేనచ పృథక్ప్రస్థైః త్రిభిః ప్రస్థైః ఘృతస్య

క్షీరద్రోణేన తులయా గుడస్యచ సమన్వితే

పచ్యాత్సహ ప్రంపక్త్వాస్మిన్నోష్ణతాం శేసజీరకైః

చాతుర్జాతంచ ధాన్యాకం రుచంపంశవరోచనం

ఏషాందశఫలంచూర్ణం క్షిపేత్క్షౌద్రంచమాక్షికం

కాసశ్వాసక్షయం హంతి విగుల్మోదరారుచీఃకుష్ఠాన్యర్శాంసిపిత్తాన్యగురుస్తంభంహలీమ

నిహన్యాత్పాండురోగంచ మహావాశాహరీతకీ

॥వాశాదిఘృతం॥

వాశాకల్కే వరావెల్లవ్యోషముస్తాసురద్రుమైః

మధూనిచహరిద్రాభ్యాం భార్జకర్కటకామయైః

అశ్వగంధాగజకణాసీతాధాత్రీప్రియంగుభిః

సింధూత్థమాసిచవ్యాగ్నియవానిద్వయగోక్షురైః

శుద్ధితంక్షౌద్రసమ్మిశ్రంయత్సర్పిస్తద్వినాశయేత్

శ్వాసకాసంక్షయంరక్తపిత్తంచాతిసుదారుణం

॥అక్కాళక్కాదిఘృతం॥

అక్కాళక్కకురూటకాదిసలిలేత్తుల్యాజదుగ్ధేకణా

రాస్నాచందనదేవదారుజటిలాతక్కోలజాతీఫలైః

క్షారోశీరమధూళికాష్టలవణశ్రేష్ఠత్రిజాతైరజః

సర్పిస్సిద్ధమపాకరోతివధువద్ధలద్రోగకాసజ్వరాన్

॥వాశాదిఘృతం॥

వాశాయాః స్వరసేకణాకరికణాసింధూత్థవిశ్వానల

క్షారైస్సిద్ధమిదం ఫలప్రమితిభిస్సిద్ధంసదుగ్ధంఘృతం

కాసశ్వాసహతీమకాగ్నిరుచియత్ధార్శామపాండుక్రియా

ప్లీహార్శోభారుచిజ్వరాగ్నిసదనానాహపిత్తాపహం

॥కుండల్యాదిలేహం॥

తులార్ధం కుండలీమూలం తదర్ధం కంటకారికా

కంటకారిసమంచైవం దశమూలర్యుపాపృథక్

ఏకైకంవింశతిఫలంభార్జగ్రంధికచిత్రకం

ద్రోణద్వయాలజసిపచేత్తస్మిన్వష్టావశేషితే

పక్త్వాగుడాజ్యస్యర్ధతులాపలాన్యష్టౌమహౌషధం

త్రీణిచతుర్జాతదిప్యజిరకరామఠం

చత్వారిచపలంతుతామలీసాయఃపరాగతః

పిప్పల్యావింశతిర్ద్వైద్వైభార్గిశృంగ్యౌచనిక్షిపేత్

ప్రస్థంచమాక్షిస్యాసాలేహపాత్రర్నిషేవణాత్

కాసశ్వాసప్రతిశ్యాయహిక్కావైరస్యహృద్రుజాః

శూలాగ్నిమాంద్యగుల్మార్శప్లీహనాహోదరామయాః

గ్రహణ్యారోచకాష్ఠీలశోషంనాశ్యవక్షితి

॥శ్వాసనిదానం॥

శ్వాసఃపంచవిధస్తత్ర మహాశ్వాసో మహాస్వనః

ఊర్ధ్వశ్వాసజ్ఞౌర్ధ్వదృష్టిర్విచ్ఛిన్నాఛిన్నసంజ్ఞకః

తమోప్ఫలఘనాలోకేక్షుద్రాఖ్యోమందవేదనః

క్షుద్రస్సాధ్యస్తమోయాప్యః శేషాఃప్రాణహరాస్త్రయః

దోషైర్వ్యస్తసమస్తైశ్చ క్షయాత్తృష్ణశ్చమేదసా

స్వరసాదో భవేత్తత్ర సర్వైరత్యంచ వర్జయేత్

స్పృష్టా కఫార్ణవ వాతభవన కంఠ। పిత్తాద్భవే నగళతాలువిదాహశోషం

శ్లేష్మోద్భవే వదనవస్త్రలతాలుమధ్యే। సర్వాత్మకే భవతి సర్వవికారరోగం

శోషోద్భవే నాసనకర్ణనాసం। ధూమాయతీవా న్యహతాన్యవాచః

క్షయోద్భవే దగ్ధగళోష్ఠతాలు। రంతస్వరాలక్ష్య ఇదం చ పంక్తి

॥వాశాదిలేహం॥

వాశానిశాపలశతం దశపెత్తాతులయాపచేత్

జలద్రోణే పచెత్పృష్యకాబద్ధె పాదావశేషితే

సింహాపీతరసప్రస్థం ద్వేద్వే గుడతులార్ధకం

లేహపాకం గతే తస్మిన్ క్షిపేదౌషధానిచ

భార్గీసరళతక్కోలవ్యోషతాళీసదాళుకం

మధుకం దారురాస్నాచ శృంగిచవ్యకచోరకం ఆ౫

ప్రూహాంసిసింహాచతుర్జాతం ముస్తంజాతీసతంతథా

క్రిమిఘ్నం తగరంద్రాక్షం పిప్పలీమూలసైంధవం

త్రిఫలంద్వ్యబ్దిపావ్యాది భికకర్షం కారయేద్భిషక్

సమ్యక్పక్వమిదం లేహం సితతోయాతిమాక్షికం

క్షిపేత్ప్రస్థం తతః ఖాదేత్కర్షంకర్షార్ధ మేవవ

శ్వాసంచ నాశయేచ్ఛ్లేష్మం నిహన్యాత్కాసనాశనం

గుల్మంచ పాండురోగంచ కుష్ఠవాతాని షూదనం

మహావాశాదికో లేహః ప్రశస్తం శ్లేష్మరోగహా

॥సూర్యావర్తరసం॥

సూతార్ధం గంధకం మర్ద్యం యామైకం కన్యకారసైః

ద్వయోస్తుల్యం తామ్రపత్రం పూర్వకల్కేన లేపయేత్

దినైకం ముండికాయంత్రే పక్వమాదాయ చూర్ణయేత్

సూర్యావర్తరసో హ్యేష ద్విగుంజం శ్వాసజిద్భవేత్

ఇంద్రవారుణికామూలం దేవదారు కటుత్రయం

శర్కరాసహితం ఖాదేదూర్ధ్వశ్వాసం ప్రశాంతయేత్

॥దశమూలహరితకీ॥

ద్విపంచమూలస్యచ చవ్యదారు। పునర్నవగ్రంధి కృశానుసిద్ధైః

కషాయకం సేవిత చేత పథ్యా। శతం సమేతం తులయా గుడస్య

చతుష్పలం తం త్రికటుత్రయస్య। త్రిజాతకంచ త్రిఫలంచ కర్షం

క్షారస్య చూర్ణం ప్రతివాస్యశీతే। మధుప్రదద్యాత్కుడుపద్వయంచ

ఏషాభయా హంతి నిషేవ్యమానా। ప్లీహశోథజ్వరశూలగుల్మాన్

॥చిత్రకాదివటుకాః॥ ఆ౬

చిత్రకం రామఠం పాఠా వోషం లవణపంచకం

అజాజి ధాన్యకం హింగ్రదిస్యకం గ్రంధికం తథా

క్షారద్వయంచ వక్షాభుసస్పృక్షి శరపుంఖికా

ఏతాని సమభాగాని సూక్ష్మచూర్ణాని కారయేత్

జంబీరస్వరసేనాపి గుళికాం కారయేద్భిషక్

ప్రాత్యం పశ్చాచ భుక్తస్య ఖాదేదేకామతంద్రితః

బహుధా కాంక్షయేద్భోక్తుం భుక్తంచ జీర్యతే

ఆమశూలంచ హృచ్ఛూలం పార్శ్వశూలమ్మరోచకం

యకృదష్ఠీలకానాహా ప్లీహార్శ గుదవేదనం

అశీతిర్వాతజాన్రోగాన్ చక్షమాత్రేణ తజ్జయేత్

॥శూలాదావానలరసం॥

10

బింబాక్షారం శుద్ధశంఖంచూర్ణం లవణపంచకం
క్షారపంచాగ్నికాంజాతం కేతకీ సంభవం
అపామార్గంచ కదళీ స్నుహ్యర్క బృంహ త్రైక్షకం
సర్జ్యాక్షారంయవక్షారం పృథగర్ధపలాన్వితం
మరీచవ్యాఘ్రీశుంఠీ హింగుంచద్విపలంపలం
పారదంగంధకంతామ్రం విషంచార్ధపలంపృథక్
సర్వంజంబీరనీరేణ మర్ద్యంతుదివసత్రయం
కోలప్రమాణవటికా పంచపంచప్లుతాన్వితాః
విహాయశ్శూలశాంత్యర్థం ప్రభాతేస్నంభోజయుత్తతః
లశునంప్రధితం దేయమజంవా గవ్యమేవవా
పథ్యంనిత్య ప్రయుంజీత సర్వశూలనిబర్హణం
హృచ్ఛూలంపార్శ్వశూలంచ జీర్ణశూలంచ గుల్మజం
ఆనాహప్లీహముదరం అశ్మరీశర్కరాపహం
క్షయంపైగాత్రసందేహ సేవసా ఘ్నాద్వితాహరా ఆ౭౩
శూలహావానలోనామ శస్త్రీపావకభాషితం

॥గుల్మనిధానం॥

దుష్టవాతాదయోత్యర్థం మిథ్యాహారవిహారతః
కుర్వంతిపంచధాగుల్మం కోష్ఠాంత గ్రంథిరూపిణం
తస్యపంచవిధంస్థానం పార్శ్వహృన్నాభివస్తయః
అరుచింకృచ్ఛ్రవిణ్మూత్రం వహ్నిసాదాంత్రకూజనం
ఆనాహశ్చోర్ధ్వవాతత్వం సర్వగుల్మేషులక్షణం

॥రక్తగుల్మం॥

ఋతేగర్భేస్రుతేవాపి నారీణాందహశూలవాన్
రక్తగుల్మప్రజాయంతే గర్భలింగాభిసూచకః

॥శూలనిధానం॥

శూలాష్టధాప్రదగ్దోషైస్సర్వైరామంచగుల్మతః
పంక్తిఃకృచ్ఛ్రోద్భవంచేతి తత్రవేగనిరోధతః
అత్యంబుపానవ్యాయామవిరుద్ధాత్యశనాదిభిః
వసతఃకుపితఃపార్శ్వకటువస్త్యుదరాశ్రయం
శూలంసంజాయతేతేన వాతవిణ్మూత్రరోధనం
భక్తద్వేషోరుగాద్ధ్మానమాదోపశ్వసనంముహుః
పిత్తాన్మూర్ఛ్ఛాజ్వరతృష్ణదాహస్వేదాంగమోరుతిః
కఫాత్తైర్నిత్యమరుచిరరతిశ్శిశిరజ్వరాః
త్రైవిధ్యంసన్నిపాతేచ శూలోనైవసాధ్యతి
పక్వేచపథ్యమాసేన భుక్తేవానేకవల్మలైః
వాతపిత్తకఫైశ్శూలం సన్నిపాతర్నిరంతరః
కటుహృత్తాల్వపార్శ్వజఠరస్తననాభ్యాదిదేశజః
ఆమశూలోభవేచ్ఛామ్యే జీర్ణాన్నేనామయేనచ
పంక్తిశూలోప్యధానాభికటువక్షేణవర్త్మెషు ఆ౭౪
జనయేన్మూత్రకృచ్ఛ్రోకటుమేహానయోర్వ్యధా
కథితోగుల్మజోగుల్మతదరిష్టముదీరితం
భుక్తేజీర్యతిజీర్ణేన్నే జీర్ణేభుక్తేచజీర్యతే
జీర్ణేచవదతిభుక్తేచదోషేనాలభతిశూలరుక్

॥గుల్మచికిత్స॥ శిఖిబాడబం॥

మారితంసూతతాంమ్రాభ్రగంధకమ్మాక్షికంసమం
మర్దయేచ్చిత్రకద్రావైర్యవక్షారయుతందినం
త్రిగుంజంతత్రతద్భక్షేత్ నాగవల్లీదళేనవా
నాగవల్లీహరంఖ్యాతంరసాయుః శిఖిబాడబః

॥విళంగాదిచూర్ణం॥

విళంగందాడిమంహింగుసైంధవైలాసువర్చలం
మాతులుంగరసైఃపిష్ట్వావకక్షైకంసురయాసహ
వాతగుల్మహరంపీతమనుపానంసుఖావహం

॥హరగౌరిరసం॥

శుద్ధసూతంసమంగంధంసూతాంశంమృతతామ్రకం
పంచాంగశాకవృక్షాదద్రవైర్మర్ద్యందినద్వయం
సరావక్షోద్యద్రవైశ్చాహ్నాంరుద్ధ్వాలఘుపుటేపచేత్
పంచధాభూధరేబాధచూర్ణంజేపాళతుల్యకం
త్రిగుంజంభక్షయేచ్చాజ్యంపిత్తగుల్మంప్రశాంతయేత్
ద్రాక్షాహరితకికాథమనుపానంప్రకల్పయేత్

॥విద్యాధరరసం॥

గంధకంతాళకంతాప్యంమృతతామ్రంమనశ్శిలా
శుద్ధసూతంచతుర్భాంశంమర్దయేద్భావయేద్దినం
పిప్పల్యాస్తకషాయేణబావస్నుకుపయేనచ
నిష్కార్ధంభక్షయేక్షౌద్రైగుల్మప్లీహంచనాశయేత్
రసోవిద్యాధరోనామగోమూత్రంచపిబేదను

॥శూలచికిత్స॥ వ్యయమగ్నికుమారం॥

మృతసూతాభ్రకంతామ్రంగంధకంబాహ్లవేతనం

విషంఫలత్రయంతుల్యంచూర్ణంమర్ద్యందినావధి
విషముష్టిజయావాశావిజయారక్తశంఖిని ఆ౭౪
బృహతీచమహారాష్ట్రీదుత్తూరఃపద్మిపత్రకం
సంధ్యావర్త్యామృతాజంబూభావ్యంనీలోత్పలద్రవైః
సమాంశంపంచలవణందత్వాద్రకరస్నేనచ
దినంపెష్యంతతఃకుర్యాద్వటికాచణమాత్రకం
భక్షయేద్వాతశూలార్తోవ్యయమగ్నిముఖోరసః

॥శూలకేసరిరసం॥

శుద్ధసూతంద్విధాగంధంయామైకంమర్దయేద్దృఢం
ద్వయోస్తుల్యంశుద్ధతామ్రంసంప్రపేతంనిరోధయేత్
ఊర్ధ్వాధోలవణందత్వామృద్భాండేధారయేద్భిషక్
రుద్ధ్వాగజపుటేపశ్చాత్స్వాంగశైత్యంసముద్ధరేత్
సంపుటంచూర్ణయేత్సూక్ష్మంపర్ణఖండేద్విగుంజకం
భక్షయేత్సర్వశూలార్తోహింగుశుంఠిజీరకం
పంచామలేచసంపూర్ణంకర్షముష్ణజలైఃపిబేత్
ప్రసాధ్యంనాశయేచ్ఛూలాన్ రసోయంశూలకేసరి
వంధ్యాలాంగలికామూలంశంఖంతద్విగుణంతథా
త్ర్యూణనిభావయేచ్చూర్ణంత్ర్యహంజంబీరజద్రవైః
రుద్ధ్వాలఘుపుటేపశ్చాత్తత్క్షారంమరిచంస్మృతైః
కర్షమాత్రంపిబేజ్జ్యాంత్యైప్రసాధ్యైఃశ్శూలపీడితాః

॥శూలకషాయం॥

కుండలీపత్రమరిచంహరిణాశృంగనాగరం

లశునంహింగు సంయుక్తం క్వాదాయం సర్వశూలనుత్
శూరణంలశునంశిగ్రు గంధకం చిత్రకం వచా
ఫాతాశుంఠియుతకాథం సర్వశూలహరం పరం
బిల్వమూలఫలాశుంఠిచిత్రకాగ్నిపునర్నవైః
సైరండమూలనిర్గుండి ఫూతికైశ్శ్రిథితంజలం
సహింగుబిడసింధూత్థగుల్మోరూశూలనాశనం
లశునపునర్నవబర్బరనాగర సురదారుసుధితః పాదః
సైంధవచూర్ణవాధ్యై గుల్మానుస్మాలయెన్నతం
యక్షాక్షిచిత్రకపునర్నవపంచకోలైః।కైడర్యబర్బరరసోరసినాడికాభిః ఆ౪
క్వాథస్సహింగులవణానిలగుల్మశూల।కోష్ఠానిలాగ్నిసదనేషు హితోర్కసాంచ
ఏరండశిగ్రులశునాగ్నిపునర్నవానాం।ఏరండతైలయుతంక్వథితంనిహన్యాత్
అష్ఠీలికారుధిరవిద్రధిప్రాప్తిశూల।స్వాపాదిరుద్భవనరుగ్మమహోదరాణి
శృతేనోష్ణేనకషాంశంసైంధవస్యరజపిబేత్
తేనగుల్మవిశాంత్యక్షంహృద్రోగజాతిదారుణం
హింగుసైంధవపిప్పల్యాసాభయాద్విగుణోత్తరా
గుల్మశూలవిబంధగ్నః పితః కోష్ణేనవారిణా
బిల్వమూలబలాశుంఠిచిత్రకాగ్నిపునర్నవైః
సైరండమూలనిర్గుండిఫూతికైః సాధితంజలం
సహింగుబిడసింధూత్థగుల్మోరూశూలనాశనం
పంచకోలలశునం క్వథితంభో హింగుసైంధవరజః రిమిశ్రం
సాధయెచ్చ ఛశుష్కస్యలశునస్య చతుః పలం
క్షీరోదకేఽష్టగుణితే క్షీరశేషం విపాచయేత్

వాతగుల్మముదావర్తం వృద్ధ్రసిం విషమజ్వరాన్
హృద్రోగం విద్రధిశోషం సాదయత్యాశుతత్పయః
దశమూలకషాయేణహింగుసైంధవనాగరం ఆ౭౫
అన్నాదౌప్ర బెగ్గల్మివిశేషామరురుల్బణే
హింగుగ్రావిడశుంఠిజాజివిజయాధాన్యాభిదానామయైః
చూర్ణంకుంభనికుంభమూలసహితైర్భాగోత్తరావర్ధితైః
పీతంషోష్ణజలేనకోష్ఠజరుజాగుల్మోదరాదీనయం
శార్దూలప్రసభంప్రమధ్యమరతివ్యాధింమృగానూనివ
హింగువచావిజయాపశుగంధా।దాడిమదీప్యకధాన్యకపాఠా
పుష్కరమూలశదేహహరిద్రా।క్షారయుగత్రికటూత్రికటూని
త్రికటుకమజమోదం।సైంధవంజీరకేద్వే
సమధరణధృతానా।మష్టమోహింగుభాగః
ప్రధమకబళభోజ్యం।సర్పిషాచూర్ణయుక్తం
జనయతిజఠరాగ్నిం।వాతగుల్మంనిహంతి
త్రిలవణపశుగంధా।పంచకోలాజమోదం
మరిచమిళివిడంగం।హింగువృక్షామ్లపాఠా
విఫుతరువిశాల।క్షారయుగ్మంనికుంభం
కరికణవరకుంభం।జీరకద్వేశఠీచ
జరధరధనికొత్రా।స్తంజరఃకోలభాజీ
దహనపురుషవాని।కారభీవేతసామ్లం
వృషదసకలమేత।చూర్ణితంబీజపూరా

త్రికరస పరిపీతం భోజనే వా ప్రగే వా
వృషతల హింగ్వ్యైః సేవితం హంతి గుల్మాన్ ఆ౬
హృదయజఠర పార్శ్వ శ్రోణి కటి వస్తి శూలం
ఉపలమపి చ శక్త్యా వస్తి మగ్నిం సదా న్యాత్
ఘృతమపి పరిపక్వం భేషజైరేవ మేభిః

౹౹లశునాద్యైరండతైలం౹౹

లశున స్వతుల కాషే ద్రోణే పాదావశేషితే
చిత్రతైలాఢకం తస్మిన్ దంతీ రుచక దీప్యకైః
వ్యోష హింగు వరా వెల్ల శాంతి చిత్రక సైంధవం
పాలికైః ప్రిశ్రుత పష్టిః పచేరపి వి పాచితం
గుల్మశూల ప్లిహాష్ఠీల యకృజ్జఠర వర్త్మసు
కృచ్ఛ్రోదావర్త దుర్నామ క్రిమి కోష్ఠేషు వెష్యతి

౹౹మహాలశునాద్యైరండతైలం౹౹

లశునానాం పలశతం పంచమూలం మహాద్వయా
త్రివృచ్చిత్రక గండీర పూతికం పిప్పల నర్తవా
నిర్గుండ్యైరండ వరుణా శిగ్రు దంతి సురద్రుమం
పశుగంధా కుబేరాక్షి ముండి హారిత మంజరి
భ్రూకీ లూక కుళుత్థం చ తులా ద్వయ మిదం పచేత్
ఆపపే తావదష్టేన షష్టిర్ద్విగుక్షీర మాఢకం
ఏరండతైల ద్విక్షీర పాళ సర్షప సైంధవం
పంచకోల వచా హింగు యవాని దీప్యకోష్ఠకైః
త్రివృత్కరి కణా వెల్ల ప్రాతి కైః సిద్ధమస్యతి

గుల్మానాహోదరాశ్వాస కాస శోథాబ్జక సామయాన్
జలకూర్మ యకృత్ప్లీహ ష్ఠీల భగంధరాన్
వృద్ధి విద్రధి హృద్రోగ వాతవ్యాధ్యశ్మరీమపి

౹౹గుల్మశూలలకు అపథ్యాలు౹౹ ఆ౯౬

వర్జయేద్గుల్మ భిష్యంది వల్లూరం శుష్కమామిషం
గ్రామ్యసూపం తరం శాకం పిష్టమామలకం దధి
మాషస్త్రియాఢకం ముద్గం నిష్పావం కప వాతలం
వ్యాయామం గురురూక్షం చ వహ్నిం మాంద్యకరం జయేత్
గుల్మోపద్రవకారిత్వాద్దూరతః పరివర్జయేత్

౹౹గుల్మాది ప్రాయశ్చిత్తం౹౹

గుశో రథిక నిర్బంధే నానాంత్ర జగమనేనబా
భవేద్గుల్మ ప్లిహాష్ఠీల జలకూర్మాది సంభవః
విఘ్నేశం తత్ర సౌవర్ణం పాదాంసేనాస్య వాహనం
నాగోపవీతినం తంచ చతుర్భ్యాం కృత పూజనం
సమిధాదిం హుతవతే గణానాం త్వేతి మంత్రతః
పక్షైః పూర్ణేన మంత్రేణ దద్యాద్గుల్మాది పీడితః
వినాయక గణేశాన సర్వదేవ నమస్కృత
గుల్మ యకృత్ప్లిహాష్ఠీల జలకూర్మ మహోదరం
వ్యాధి జాతం మమక్షిప్రం దాన సానేన నాశయ
మాసమేకం నిషేవేత గోక్షీరం జీవనక్షమం
ముంచామి త్వేతి ఋఘుయాజపేన్మంత్రయుం హరిం

సావిత్రీం వాథమంత్రంచ దద్యాదన్నం విశేషతః

॥శూలప్రాయశ్చిత్తం॥

విప్రబ్రహ్మస్వ విషాదానాత్తదా శూలేన హింసనాత్

శూలిశ్యాత్తత్ర సావర్ణం శూలం రక్తస్రగర్చనం

పురుషస్యేతి సమిధః సప్తత్రిం బకేనతు

యతఇంద్రేభితోనాన్యోగహుతవతేర్పయేత్ ఆ౮౫

॥దానమంత్రం॥

త్వం శూల బ్రహ్మణా సృష్టో హ్యసురాణాం వినాశకః

దైత్యానాం దానవానాంచ శంకరస్యాయుధం తథా

కలుష్టిం మమ పృష్ఠస్య మధ్యవా పార్శ్వసంశ్రయం

శూలం వినాశయత్వమ్మే మహాదేవేన ధారితః

చాంద్రాయణం పరాకం వా కుర్యాచ్ఛూలానురోధతః

చిరజాం చాంద్రాయణాస్యష్టాయనశ్యేద్గుల్మశూలయోః

॥అమ్లపిత్తనిదానం॥

అమ్లాపిత్తాత్పిరోర్తిజ్వలనమివవపుః కోష్ఠహృత్కంఠదాహః

స్వేదో మూర్ఛా పిపాసా కఫసహితవమిస్సార్ధిశేషోరసస్య

నానావర్ణం చతస్మిజ్వలనమివగతే చామ్లపిత్తస్యయాతే

పిత్తామ్లోద్గారకండూ బహువిధవిటకా న్యామ్లపిత్తస్వరూపం

॥అమ్లపిత్తచికిత్సా॥

అమ్లపిత్తాదివమనంతదంతే మృదురేచనం

ఆర్ద్రాపంగం మనేశుద్ధీర ధ్రాంగంరేచనైర్హితం

॥లీలావిలాసరసం॥

శుద్ధశూతం సమంగంధం మృతసూతాభ్రలోచనం

తుల్యాం సంమర్ద్య యెద్యామం రుద్ధ్వా పచ్యాత్ప్రదీలస్తు

అక్షధాత్రీ హరీతక్యా క్రమశో ధ్యావిపాచయేత్

జలేనాష్టగుణేనైవ గ్రాహ్యమష్టావశేషితం

అనేన భావయేత్తావ్యాం పక్వసూతం పునః పునః ఆ౬౨

పంచవింశతివారంచ తాపతాప్యం గజద్రవైః

శుష్కంతచ్చూర్ణితం ఖాదేత్ పంచగుంజామధుప్లుతం

రసోలీలావిలాసోయమామ్లపిత్తంనయచ్ఛతి

॥ఖండకూష్మాండం॥

కూష్మాండస్వరసగ్రాహ్యం పలాష్టశతమాత్రకం

సర్పితుల్యం గవాక్షీరం ధాత్రీచూర్ణం పలాష్టకం

లిప్త్వాగ్నినా పచేత్తావద్యావద్భవతి పిండితం

ధాత్రీతుల్యా శితాయోజ్యాష్పలార్ధం పిప్పలీతుకా

ఖండకూష్మాండకఖ్యాతం ఆమ్లపిత్తం నయచ్ఛతి

॥అధరక్తపిత్తస్య॥

నవనీతం సితంలాజా ద్రాక్షాయాస్సమభక్షయేత్

మస్తకేచఘృతందద్యాత్ రక్తపిత్తహరంపరం

ద్రాక్షా వాశాయుతక్వాథం శర్కరాభావితం పిబేత్

వాశారసం సితద్రాక్షం లాజా హా శర్కరం సమం

భక్షయేద్రక్తపిత్తార్తిః రక్తపిత్తహరంపరం

॥ఖండామలకం॥

ధాత్రీఫల జలద్రోణే శర్కరా ద్వితులం ఘృతం
వేల్లానలచతుర్జాతయష్టిసైంధవ జీరకం
పలాంశం విశ్వమరిచం పృథ్వీకాంతూశీతుష్పలం
ప్రస్థంకణా త్రివృటయోః ప్రస్థం పుష్కరసస్యతు
తత్ఖండామలకం నామ పాండుక్షయదుష్కామిలా
శిరో భ్రమాంమ్లపిత్తార్శ ప్లీహనాహాష్ఠనా యేత్

॥కూష్మాండఘృతం॥

వితత్వగస్తికూశ్మాండతులాం ప్రస్థాల్పనః పచేత్ అ౬
ప్రస్థాంశే ఘృతయంధాత్రీకూశ్మాండరససర్పిషా
నిక్షిపేద్ద్రాక్షవర్గస్త్రికణా నాగర జీరకం
ప్రత్యాంశం పలంతిక్తా ముస్తాతాళీసధాన్యకం
చాతుర్జాతంచ కర్షాశం అర్ధప్రస్థంచమాక్షికం
హంతితత్ఖండకూశ్మాండం మామ్లపిత్తమరోచకం
శ్వాసకాసమస్రపిత్తామూర్ఛాశూలంచ పక్తిజం

॥ఖండపిప్పలి॥

ఖండప్రస్థంకణాచూర్ణం కుడుబం షట్పలం ఘృతం
శతావరిరసస్యాష్టౌ క్షీరస్యార్ధాడకే పచేత్
తత్రామలకధాన్యాకచాతుర్జాతకనాగరం
అభయామరిచాంభోధమాంసీఖదిరజీరకం
నిష్కాంశం త్రిఫలాక్షౌద్రంక్షిపేత్తాసుఖండపిప్పలి
దీపని ఛర్ది హృల్లాస తృష్ణారుఙ్నామ్లపిత్తనుత్

॥శతావరిఘృతం॥

పక్వం శతావరీకల్కం రసక్షీర చతుర్గుణే
శ్వాససంతాపతృష్ణార్చరక్తపిత్తామ్లపిత్తజిత్

॥పటోలాదికషాయం॥

పటోలబిల్వకటుక అష్టభాగాంశకం జలం
అమ్లపిత్తజరచ్ఛర్దిదాహశూలభ్రమారుచిః

॥ద్రాక్షాదిమోదకం॥

ద్రాక్షాభయాగురక్షౌద్రభ్రష్టంవానింబపల్లవం
ఖాదేద్గుడకణాపద్యామోదకం వహ్నాలద్ధయే

॥ప్రాయశ్చిత్తం॥

గురుతల్పగమశ్చైష్టా పరహృత్కేశకారితా
రసచార్యం భ్రూణహత్యాపంచైతా నివినిర్దిశేత్ అ౭౮

॥క్షుద్రరోగనిదానాని॥

తస్యనిష్కృతిరుచ్యతే జలదానం విశేషేణ కుర్యాద్దోషోపశాంతయే
కృచ్ఛ్రం ప్రతికృతం చాపి సాధారణ విధానతః
బోధయేన్నోక్త మద్రవాద్ధేనుదానం ప్రకల్పయేత్
వక్ష్యామితత్ప్రతీకారం దానహోమాదికర్మభిః
ఫలార్ధేన తదర్ధేన తదర్ధార్ధేనవాపునః
కుర్యాద్ధేనుసువర్ణేన వత్సస్తన్యార్ధతో భవేత్
ఏవం కృతాచేత్తాం ధేనుం వస్త్రేణావేష్టయేత్తతః
గుడస్యోపరిసంస్థాప్య ఫలాజయేద్గంధపుష్పకైః
గుడస్యమరిమాణంతు చత్వారింశత్పలం భవేత్

శృంగాదిచ ప్రశస్తస్యాః కుంకుమేనానులేపయేత్

ఏవంవిధాంచ తాం ధేనుమాచార్యః పుణ్యరూపిణాం

హోమం సమాచరత్కుండే స్థండిలే వా దపూజితః

అగ్ని ప్రణయనం కృత్వా ఆచార్యః సర్వశాస్త్రవిత్

ధర్మజ్ఞో ధర్మశీలశ్చ కుశలః క్రోధవర్జితః

అనుష్ఠాపరో వ్రాణాం స పురాణవిదంగవత్

స కృదాజ్యతి త్రైష్టాపి మంత్రైరేభిః క్రమేణతు

అగ్నింగారి మంత్రేణ సమద్గోమం త్రశ ప్రతే

అన్నా పృథివీ మంత్రేణ ఆజ్యహోమం తుర్మైష్టతః

తిలహోమం వ్యాహృతీభిః రష్టోత్తర సహస్రకం

ఏవంచ హోమం నిర్వర్త్య కురాత్తత్సాభిషేచనం

ప్లుతే నవా స సా దైవ పృత్తికాం గుగ్గులుం తథా

గోరోచనాని సంభావ్య పంచభం తైః సముద్ధరేత్

ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రైశ్చ మార్జయేత్తం తు రోగిణాం

హిరణ్యవర్ణా ఇతిచ పవమానేన చైవహి

॥మసూరికా నిదానం॥

అకాండపిత్తబాహుల్యాద్రక్తాశ్చేతాసితే తథా

భవంతి దేహినాం ప్రాణహరా విస్ఫోటుకాలతాః

జనయంతి శరీరే త్రిదుష్టరక్తేన సంయుతం

మసురా కృతి సంస్థాన పేటుకా స్తు మసూరికా

తాసాం ప్రాక్ష్యం జ్వరం కండూ గాత్రభంగోరుచి భ్రమః

త్వచః శోథ సవైవర్ణ్యం నేత్రరోగాంశ్చ జాయతే ఆ౧

మసూరికా గ్రరూపేషు లంఘనం వమనం తతః

॥మసూరికా చికిత్స॥

యష్టీమధుక నింబత్వగంబుభిః సేవితయానుచ

విరేచనం త్రివృచ్చూర్ణం యుక్తయా వాపి పిత్తనాం

కదళీకంద నింబత్వక్ రసశ్చ సకణా స్మృతః

నింబవల్కవరాకృష్ణా సాధితం జలం

జలం చ సారిబా ద్యుద్ధం హి సత్వాశుమసూరికాం

వాశామృతా తరునిశా పిచుమంద వల్క

శింహాఫలత్రయపటోల మహౌషధానాం

తోయం పిబత్య మధు గుగ్గులువా సరావా

విస్ఫోటవా హా పరిస ప్రిమసూరికాసు

కుస్తుంబురుకణా విశ్వప్రాణదా బృహతీ ద్వయం

సాధితం మధుమత్కాథో వితనోతి మసూరికాం

జీవంతి త్రిఫలా పటోల రజనీ వాశామృతా శారిబా

పాఠా నాగర ధన్వయాధ ధనికోపానాతు నింబాబుద్దైః

ప్రాశీరాంబు హిమైస్సయ షి మధుకైరేభిర్య ధాలాభతః ఆ౨

క్వాథః స్ఫోట మసూరికా జ్వరతృషా శ్వాసభ్రుదర్పాపహా

శాంతకణా నింబపటోల ముస్తా ధాన్యక కుష్ఠ త్రిఫలా కషాయః

స పిప్పలీకః సితయా సమేతః క్వాథో గుళూచ్యా మలక స్యవాపి

వరాపయస్యాంబుద శతశారిబా వృషామృతా నింబపటోల వాలుకైః

సవిశ్వదీప్యైస్సలిలం విపాచితం మసూరికా ఘ్నం గుడ మాక్షికా మిలం

ద్రాక్షామమృత వల్లీచతి క్తాంచ విషచెజ్జలే

పిబెన్మశూరికార్తస్తసితయాగుడచందనం
జలధని కాధా త్రిపిచుమందకుచందనకావ్యైః
మధుమధుకోమద్రాతిమసూరికావిస్ఫోటవిసర్పాన్
మసూరికాయాం సతిచాతెచారె స్యాద్ధాతకీబిల్వవటాగ్రశ్యాంకైః
జ్వరాతిసారె శృతమంజపాఠాద్రుపుష్పశొంఠికటుజాజివాలైః
ఉదుంబరఫలగ్రంధిపిబెత్క్షీరచందనం
యష్ట్యాంహ్వాద్ధాత్రైతేనరసంచోపానదంష్ట్రిజః
ధాత్ర్యాకుమార్యాబ్రాహ్మ్యాంవా చందనస్వరసేనవా
జ్యేష్ఠ్యోదకేనవాధాత్రీః కుంభారావ్యకుఫలంహిమం
నారికెస్యతోయేనచూర్ణం త్రికటుకస్యవా
బృహతీనింబమంజిష్ఠాతిక్తాత్రాయంతియష్టిభిః
పిబెత్పుష్పేనరుద్రాక్షంకాథ్యేనమరుచస్యవా
హరిచందననిష్కాథంసిద్ధంక్షీరంతథాహిమం
మసూరికాసాంపరితోజ్వాలాచలితంయది ఆ౪
ప్రపాశృతంకుమారీదూర్వాక్షీరిద్రుతైః తైలం
పాదాంశంపరిపక్వంవిస్ఫోటమసూరికాదివ్రణులేపాత్
క్షీరత్వక్స్వరసైతైలంశిద్ధంస్యాంకుపవల్కవత్
వాత్రజ్యంవా బృజ్యచస్యాంయాద్వింశతిర్ద్వివసాతురం
గజాస్త్రిమాషికానిశాచూర్ణంమాక్షికసంయుతం
ప్రలెపయెత్క్షణంవాన్యాత్స్వచాగజాస్థిజం
జలధరఖదిరపటోలాధాత్రిపిచుమందచందనకావ్యైః
గుడసహితంపితవ్యంస్ఫోటకవర్గంవినాశతి

చందనపర్పటకామృతవల్లీ ధాన్యకసవ్యజలాంబుదసిద్ధం
ముష్టకమగ్రవిదాహవిమిశ్రం స్ఫోటమశేషమపోహతిపార్థః
మసూరికావిసప్రోక్తంవిధానంచోపచారయేత్

॥మసూరికాప్రాయశ్చిత్తం॥

అర్చనంచండికాదీనాంసితకుంభస్యపూజనాత్
బలిభిర్జపహోమాభ్యాంప్రణశ్యతిమసూరికా
అభిషిచ్యాంజనీతైశ్చఅనువిశ్వహిమేనచ
ప్రణశ్యేరక్షరక్షేతి ప్రార్థనియోవ్యమహేశ్వరః

॥పాదస్ఫోటచికిత్సా॥

పాలాశలజ్జనిర్యాసఘృతేతుల్యస్త్రయోగుడః
అర్కక్షీరతులార్థంచలేపఃస్ఫుటితపాదజిత్
కరంజబీజంరజనీకటుత్రయం సమానభాగంలవణస్యమృత్తికాం ఆ
దగ్ధాసమాలోడ్యఘృతేనలేపయెత్ పాదౌతుపాదస్ఫుటితంవినశ్యతి
ఘృతేనలేపయెత్పాదౌ పాదస్ఫోటంవినశ్యతి
భుక్తిభస్మసింధూర్ధసర్పిస్సరిజరసంపయుః
పాదయోస్ఫుటనేలేపస్త్రిక్తాలాజభవేత్సితః

॥దేహస్ఫుటితానకు॥

అగస్త్యపుష్పచూర్ణేనమాహిషంవిపచెత్పయః
తదుద్ధనవనీతాక్తోదేహస్యస్ఫుటితంజయెత్
గుడగుగ్గులుసింధూర్ధఉశిరంగైరికంమధు
మదనంఘృతసంపిష్ట్వాపాదస్ఫోటం ప్రలేపయెత్

॥వైద్య॥ ----- నిదానయోగరత్నావళి॥

సప్తాహం స్ఫుటుతా పాద స్యాత్పత్యం పంకజోపమం

మదనస్తి క్త కస్తుల్యం సముద్రం లవణంతథా

॥అమ్లపిత్త నిదానచికిత్సా॥

మహిషీనవనీతేన సుసప్తి లేపనాద్భవేత్

సప్తాహంస్ఫుటుతా పాద జాయతేకమలోపమా

మదనస్తిక్త కస్తుల్యం సముద్రంలవణంతథా

॥అమ్లపిత్తనిదానచికిత్సా॥

మహిషీనవనీతేన సుసప్తి లేపనాద్భవేత్

సప్తాహం స్ఫుటుతా నైకంచిత్రకద్రా

మహిసాక్షిసైంధవంక్షౌద్రంగైరికంశక్తకంఘృతం

లేపఃసజ్జరసోపేతః కోష్టఃస్ఫోటిక నాశనం

రసంగంధంసమంమర్ద్యం ద్రావభ్యాంతుల్యంచకాంచనం

దినైకంచిత్రకద్రావైః పిష్ట్వాలేపం ప్రకారయేత్

కండూగజఖురంహంతి గుల్ఫయోరంతరుత్థితం

త్రిధావిసర్పం పరిచక్షతేత బాహ్యాభయస్థానసముద్భవేన

మర్మార్తిత్వష్నోహబలాగ్నిసాద్యే స్వగర్భవంబాహ్యజమస్యమాహుః

రక్తోద్ర భేదస్ఫురణం ప్రకంప శీతజ్వలంగాంగులిసంక్షికోచ

వృద్ధిక్షయస్తంభశరీరమోహ స్వర్శాక్షమారోచకమోహదాహః

వృద్ధవిషైః క్రయసాధ్యాద్వంద్వజాష్టానుపద్రవాః ౩౪

అసాధ్యాక్షత వర్షోక్తా సర్వసాంక్రాంత మర్మగాః

శీర్ణస్నాయుశిరామాంసాః ప్రక్లిన్నాయగంధరః

సహన్యాత్త్వా సన్నైవక్ష్వి జ్వరమూర్ఛాంగభంగవాన్

భ్రమాస్య శోషహల్లాసరేహసాదాతిసారవాన్

కుష్టాశ్రపిత్తప్రణవత్రాం స్యాంధ్యాంపిహాయక్రియా

అకాలేవనిసర్పేషుహితంలంఘునమాక్షణం

రక్తావ కవమనం వీరేకంస్నేహనస్తు

ప్రటర్ధనం విసర్పఘ్నం సయష్టింద్రయవంఫలం

పటోలపిప్పలీనింబా ఫలత్రైరావసమన్వితం

రసైనయుక్తం త్రాయంత్ర్యాద్రాక్షాయాత్రిఫలేసహా

విరేచనం త్రివృచ్చూర్ణం పయసాసర్పిషాపివా

యోజ్యంకోష్టగతైర్దోషైర్విశేషేణ విశోధనం

అవిశోధ్యస్యదోషాల్పశమనం చందనోత్పలం

॥కషాయం॥

ముస్తానింబపటోలంవా పటోలామేక మేదవా

పాఠ్యంసితకషాయంవా త్రిష్ణావిసర్పివాపిబేత్

విషఖదిరపటోలపత్రనింబత్వగమృతవల్లిభయాఫలత్రకషాయః

ఘృతమధుసహితో విసర్పముగ్రంజయతితథాపిచదేశోభగంధరాఖ్య

శాలిభామలకసితపర్పటైస్సామృతౌషధదురాలభాంబుదైః

సాధితంసలిలమాసంనాశయేత్సతిసారగతిసర్వప్రభజ్వరాం

బహిక్రియావలేపాద్యంసద్యోవిసర్పశాంతయే

మాంసీతగరుమెష్టైలాకుష్ఠవాలుకచందనం ౩౧౦౧

ఉశీరంచనిశాద్వంద్వంలేపఃసర్పివిసర్పజిత్

శతాంహ ముస్తవారాహి వంశార్త్తగళదాన్యకం
సురాంహా కృష్ణగంధాచ కుష్టంబాలేపనంచతత్
న్యగ్రోధోదుంబరాశ్వద్ధ ప్లక్ష జాంకురవాలుకైః
సోశీరమధుకైర్లేపో విసర్పే పిత్తసంభవే
న్యగ్రోధపాదాస్తరుణాః కదళీగర్భసంప్లుతాం
బిసగ్రంధిశ్చలేపస్స్యాచ్ఛతధౌతాంత్రితాప్లుతా
పద్మినీకర్దమః శీతపిష్టమౌక్తికమేవవా
చందనాంబుధరాలేపోద్వాపరేణపరంపరం
క్షీరవృక్షాంకురోశీరప్రాచేర్యమధుయష్టిభిః
సఘృతైర్వృషకస్యావా లేపనం క్షీరపిష్టయా
సేచనం ఘృతమిశ్రేణ కుమార్యాస్వరసేనవా
వాకుల్యావృషకస్యావాకల్కక్వాధోతధాహిమః
శారిభామధుకం తాపిశితాంజ సహితంహిమం
త్రాయంత్యాఫలభూనింబ నికోశీరపాలుకైః
సధన్యయాష్టి సలిలం సిద్ధపీత విసర్పజిత్
నవనీతేనవా జ్యేన వెహ్నేదమృత శర్కరాం
క్షీరంచనశ్యతే పానే సఘృతంచవిరేచనం
సఘృతం బహుదోషాయదేయంయస్నవిరేచనం
త్రిఫలాపద్మకోశీర సమంగాకరవీరకం
దశమూలాస్యనంతాచ లేపః శ్లేష్మవిసర్పహా
॥సక్షీరతైలం॥

తులశీసాతళాదూర్వాక్షీరిణానింబసాధితే
వెల్లాదికల్కంనిషిబిదిపక్వంతైలతధాగుణం
దూర్వాద్యైకశిరపక్షవక్యనెద్ధాతుసీతలాత్ ఆ౬
ఏతత్క్షీరాన్వదీతాజ్యేత్తసర్పిసాదితరత్వే
దుర్వాకుమాతులంశీరంభాన్పత్రికసంభవే
క్షీరశారిభాలాక్షాధాత్రిగారిచకుంకుమైః
ప్రపౌండరీకమంజిష్ఠాప్యక్తామలకకేసరైః
గారీఘృతాఖ్యవిసర్పిమసూరిస్ఫోటనాశనం
శీతపిత్తం వ్రణంహంతిదాహజంలేపనాదిభిః
తైసిద్ధం సఘృతంతైలంవాతశ్లేష్మవిసర్పజిత్
॥రక్తాగ్రతైలం॥
క్వాథైరక్తాగ్రపక్వైసమపయసిపచెచ్చందనోశీరకుష్టై
శీలాత్వక్షాబ్జాక్షైస్సురతరుగిరిమృదాపజిగంధాలవంగైః
తైలంప్లేపయోగాత్ప్రహరతిపిటకాసర్పవిసర్పిదర్పాత్
కండూనిస్తోదదాహఃప్రభృతగురుతరోపద్రవాఙ్ఛ్రిరాత్రైః
॥సర్పిపథ్యం॥
ముద్గాఢకీమసూరాణాంయూషైర్జాంగలజారసైః
సజ్యంపురాణగోధూమయవశాల్యంచభోజనం
॥అపథ్యం॥
అమ్లానిశాకంలవణంరూక్షంవాతాతపంగురు
క్రోధంస్వపాయుంవ్యాయామందివాస్వాపంచవర్జయేత్
॥ప్రాయశ్చిత్తం॥

యుః ప్రాదహతి సర్పిణ విసర్పో స్పృభ వెత్సదా

సర్వం హిరణ్మయంరత్న ప్రక్షంవజ్రాంకలోచనం

పంచభిస్తద్వమాణిక్యపన్నైశ్చ పరిశోభితం

తాంప్రతిష్ఠితంకృత్వా రాధ్యంరక్తమాల్యాంబరాదిభిః

నమోస్తురామోసర్పిర్భ్య ఇత్యభి క్షంత్రయైర్వదా ఆ౧౦౭

సవిందాజ్యతి ప్లైర్హోమాకృతేదద్యాద్రయాళకే

యోదత్తే పృథ్వీంకృత్స్నాం అనంతాయక్షశార్జణః

హానంతంజ్ఞయ్యథానేన విసర్పిర్కైన్వ పోహాతు

॥తిక్తఘృతం॥

నింబత్వక్త్రిఫలాపటోలకటుకాదుళ్ళర్శదార్వీవిషా

త్రాయంతీచసపర్పటత్రిఫలికేకుంభోదకైఃపాచయేత్

తేనాజైంద్రయవైః కిరాతమగధాత్రాయంతికాచందనైః

సిద్ధంకష్టవిధాతతిక్తకటుసర్పిర్భస [illegible] రాబవహం

॥మహాతిక్తఘృతం॥

సప్తచ్ఛేందంపర్పటకంశవ్యాళకఃకటుకావచా

త్రిఫలాపద్మకంపాఠారజన్యౌశారిబేకణే

నింబచందనయష్ట్యాహ్వవిశాలేంద్రయవామృతా

కిరాతతిక్తకంసైన్యవృషమూర్వాశతావరి

త్రైర్జకేష్టగుణేసర్పిర్ద్విగుణేమలకీరసే

స్నిగ్ధతిక్తంమహాతిక్తంగున్మైరఘృధికంమతం

వాశానిర్గుండికాశర్కకుండలీబృహతీద్వయం

పృథక్షుంశతపలంక్షిణ్ణం విద్రోణేసవిపేపచేత్

అష్టభాగావశేషేష్మిస్తులార్థంవిపచెద్ఘడం

వాశాకురూటభృంగానాంగుళూచీకాసమర్దకా

అశర్కంబాపినిర్గుండిస్వరసంకుడుపంపృథక్

ఘృతంచకుడుబంన్నైవ తైలంచకుడుబంక్షిపేత్

ద్రవ్యాంబపేచవిపచెత్సమృకాపద్దేవతారయేత్

భాజ్యాచక ఓశ్యంగి ప్రత్యెవిపలంతథా ఆ౪

పిప్పలిపిప్పలిమూలంచవ్యంచిత్రకనాగరం

జటిలాసైంధవంచైవచాతుర్జాతకమేవచ

తాళీసపత్రంమరిచంపాక్షరంత్రిఫలాయుతం

ప్రత్యేకంపలికాంభాగాంచూక్ష్మచూర్ణానికారయేత్

ప్రక్షిప్యమాక్షికంప్రస్థంశితేతస్మిన్వినిక్షిపేత్

శుద్ధభాండేక్షిపెత్తంతుధాన్యరాశావినిక్షిపేత్

పక్షార్ధంవాసమేకంతుసర్వవ్యాధివినాశనం

షడ్విధక్షయరోగాణాంకాసశ్వాసాచనాశయేత్

హృద్రోగహిక్కగుల్మార్శప్లిహానాహముహోదరం

కర్షమాత్రప్రయోగేనసర్వరోగనివారణం

॥ప్రమూలాద్రకద్రవైః॥

లికుచద్రవసమ్మర్థ్యంవటకాన్కారయేద్బుధః

కాచకుప్యాంవినిక్షిప్యచెతుర్యామంమిదంతథా

త్రిమాగ్నిప పెత్పూర్వం సుపక్వవతారయేత్
తత్పుంచభాగం మరిచం తత్సమం విషచూర్ణకం
శిలాక్షారం తదర్ధం చ సర్వమేకత్ర మర్దయేత్
అర్కమూలకషాయేణ షేషత్ర హారత్రయం
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం సన్నిపాత సమూహకే
ఏకాహిక ద్వ్యాహికంచ త్ర్యాహికంచ చతుర్థకం
సంతతం సతతాన్యేద్యు సప్తధాతుగతా జ్వరాన్
తత్తద్రోగానుపానేన సర్వవ్యాధిహరం పరం
సరస్సుదర్శనో మవ్యాధీ దానవ వాహినిం

॥స్వయమగ్నిరసం॥

శుద్ధసూతం ద్విధా గంధం కురాత్ఖల్వేన కజ్జలిం [illegible]
త్రయోస్సమం తీక్ష్ణచూర్ణం మర్దయేత్కన్యకాద్రవైః
ద్వియామంతే కృతంగోళం తామ్రపాత్రే వినిక్షిపేత్
ధాన్యరాశౌ క్షిపేత్పశ్చాద్విమాసాంతే సముద్ధరేత్
సంపేష్య గాళయేద్వస్త్రే సత్యం వారితరం భవేత్
త్రికటు త్రిఫలా వెల్లా జాతీఫల లవంగకం
ఏతేషాం సమభాగానాం రసపూర్వం సమాభవేత్
సంచూర్ణం లోడయత్తాద్రం భక్షయేన్నిష్కద్వయం ద్వయం
స్వయమగ్నిరసో నామ క్షయకాస నికృంతనం

॥మహారాజమృగాంకం॥

నిరుత్థం భస్మ స్వావర్ణం ద్విగుణం భస్మ సూతజం

త్రిగుణం భస్మ ముక్తార్థం శుకపించం చతుర్గుణం
మృతతామ్రస్యపంచాశం తారభస్మం చ షడ్గుణం
సప్తభాగం ప్రవాళం చ రసతుల్యం చ టంకణం
చతుర్దిన సమం మర్ద్యం త్రిదినం యుంగవారిణా
తతో గోళకవత్కృత్వా శోషయిత్వాతపే ఖరే
క్షారయుక్తేన లవణైః పంచభిః పరిపూరితే
అధస్త్వేకఘటం మాపూర్య తన్మధ్యే గోళకం క్షిపేత్
తన్ముఖేన మృదారుద్ధ్వా పచేద్వ్యామచతుష్టయం
అపృష్టచూర్ణితం శుద్ధం చతుషష్టి విభాగత:
సూతస్థానదినిర్దిష్టం ప్రకారేణ హతం విషః [illegible]
ప్రక్షిపేత్తదసావేతు వైక్రాంతం షోడశాంశకం
మహామృగాంకః ఖలు మేషసిద్ధిః శ్రీనందినానందయుతేన దృష్టః
వల్లేన కుర్యాన్మరిచాజ్యయుక్తం సవైశ్యథవా పిప్పలీనాసమేతః
తత్రోపచారాః కర్తవ్యాః సర్వక్షయగదోదితాః
హృద్యం బల్యం చ భోక్తవ్యం రసేంద్రారిం చ వర్జయేత్
యక్ష్మాణం నవరూపిణాం జ్వరగణాం గుల్మం తథా విద్రధిం
మందాగ్నిం స్వరభంగ కాస మరుచం వాంతిం చ మూర్ఛామం
అష్టావేవ వంహ గదాన్ జ్వరగణాన్ పాండ్వామయాన్ కామిలాం
పిత్తార్తిం మలవిగ్రహం బహువిధాన్ వ్యాధీనయం నాశయేత్

॥నారాచిరసం॥

త్రిషా నిస్తుషదంతిబీజదళికా భాగత్రయో నాగరా
ద్వైగంధా మరిచంచ టంకణరసం ఏకైక భాగం పృథక్
సన్మర్ద్య చ దినత్రయం మృదువరం దేయంతి శీతాంజనా
గుల్మప్లీహమహోదరాగ్నిశమనం నారాచనామోరసః

॥గ్రంథాంతరే॥

సూతంగంధక తుల్యాంశం మరిచం సూత తుల్యకం
టంకణం పిప్పలీ శుంఠి ద్వౌ ద్వౌ భాగా విచూర్ణయేత్
సర్వతుల్యం క్షిపేదంతి బీజానీ నిస్తుషానిచ
ద్విగుంజం రేచనం సిద్ధం నారాచోయం మహారసః
బద్ధకోష్ఠే ప్లుతే దేయా తామకోష్ఠే గుడేనతు ఆ౧౦౪
తస్య శాంతికరాక్షాయ శీతలం స్నానమాచరేత్

॥పాణిబుతారసః॥

నాగవంగా సమోశుద్ధా ద్రావయెత్కర్పరోపరి
భాగమేకం రసందత్వా బద్ధఖల్వే వినిక్షిపేత్
హాలాహల త్రిభాగేన మర్దయేదార్ద్రక ద్రవైః
పునర్మాహిష పిత్తేన శుష్కం పాణిబుడోరసః
గుంజం దద్యాత్ పున్నిపాతే ఆర్ద్రకద్రవ సంయుతం
రసజాపి వై క్షారెక్షిద్రం మస్తకే భయధాత్రమం
శుద్ధం గంధక టంకణం రససమం భాగద్వికం దంతికం
శృంగ కృష్ణరసేన మర్దిత చతుర్యామం సుసన్మర్దితం
తాంబూలీ దళ సంయుతం నవనీతం ముద్గప్రమాణాన్వితం
భక్షేస్స విరేచనం జ్వరహరం శ్వాసంచ కాసక్షయం

ఆమం శూలహరంచ గుల్మహరణం దద్యాన్న భుక్తం క్షణా
ప్రఖ్యాతో తురణా జ్వరాగజహరిశ్రీ పూజ్యపాదోదితం

॥శీతభంజిరసం॥

పారదం రసకం తాళం శిఖితుత్థం చటంకణం
గంధకంచ సమం పిష్ట్వా కారవల్ల్యాద్రవైర్దినం
తామ్రపాత్రోదరే లెప్యా పాత్రభాండో ధ్వధోముఖం
దత్వోపరు ద్వావిశో ష్యద వాలుకాభిః ప్రపూరయేత్
పచ్యాదలావగ్నినాభుల్యాం తామ్ర పృష్ఠగతో యథా
స్ఫుటంతి వ్రీహయసిద్ధోరసస్యుతస్వాంగ శీతలం
తామ్రపాత్రే సముద్ధృత్యా చూర్ణితైక్యరిచైస్సమం
శీతభంజిరసో నామ ద్విగుంజం శీతకే జ్వరే ఆ౫

॥లక్ష్మీవిలాసరసం॥ ✗

సువర్ణతారాభ్రక తామ్రవంగం త్రిలోహ నాగా వ్యగ మౌక్తికంచ
ఏతత్సమం యోజ్య రసస్య భస్మమేకీకృతం స్యాత్కలితకంజలియ్యం
సమర్దయే మాక్షిక సంప్రయుక్తం సశోషయేద్వి త్రిదినంచ ఘర్మే
తత్కల్క మూషొదరమధ్యగస్థం యంత్రీకృతం తాక్ష్యపుటే నపక్వం
యామాష్టకం మర్దిత పావకేన లక్ష్మీవిలాసో రసరాజ ఏషః
క్షయెత్రిదోషోద్భవదేహపాండూః సకామిలం సర్వసమీరణంచ
శోథ ప్రమేహా త్రితనష్టవీర్యం మూలామయం సర్వసశూలకుష్ఠం
హతాగ్నిమాంద్య జ్వరసర్వనాశం శ్వాసంచ కాసామపి పీనసంచ
జ్వరాతిసారం వివిధామయఘ్నం స్యాత్పున్నిపాతంచ త్రయోదశంచ
గుల్మంచ ప్లీహోదర సంగ్రహణ్యాం తన్మాత్ర కృచ్ఛ్రాశ్మరి శూలనాశం

సాధ్యం సుసాధ్యం ఖలు కష్టసాధ్యం। అసాధ్యయోగానపియోగనియ్యం

తుష్టించ పుష్టిం బలమాయుషంచ। నష్టంచ వీర్యంచ వివర్ధనంచ ఆ౧౩

స్వాదాంహరా జాఖ్యగరాజవిషం పథ్యంచ వల్లిద్వయమాత్రకం

నిష్కత్రయం మాక్షిక సంప్రయుక్తం। నిష్కార్ధకం మాగధ మిశ్రితంచ

కారుణ్యలక్ష్మీ ప్రతిబోధనంచ। శ్రీ రాజ్యపాదం కథిత సుయోగః

॥ చంద్రక్షయాంతకరసం॥

రసభస్మం ఫలాంశంచ తద్భాగం స్వర్ణభస్మకం

తామ్రం భుజంగ వంగంచ మౌక్తికం తత్సమాంశకం

తేషాం సమం అయశ్చూర్ణం భ్రామకం తత్సమం భవేత్

తత్సమం గంధకం దత్వా బీజపూరాం జకాంజన

సర్వం ఖల్వే వినిక్షిప్య మర్దయేత్ త్రిదినావధి

తత్కల్కం భావయేత్సప్తదినాన్యామలకి ద్రవైః

పశ్చాత్తన్మూకమూషాయాం రుద్ధ్వా భాండే వినిక్షిపేత్

హంసుభిః పరిపూర్యాధ క్రమవృద్ధేన వహ్నినా

యామ ద్వాదశమాత్రం తు తుల్యాం స్వాంగశీతం సమాహరేత్

తతః సర్వం సమాహృత్య చూర్ణయేత్పుటగాశితం

అజాజి జీరకం వ్యోష త్రిఫలా కృష్ణజీరకం

క్రిమిశత్రు వరాళంచ ప్రత్యేకం నిష్కమాత్రకం

తతః సర్వం సమం చూర్ణం రెజాజయేత్తు బల్వభస్మనా

ఇత్యేవంచ త్రసేనేన ప్రోక్తశ్చ శ్యత్తకోరసః

తత్త్రరోగ హరేద్రత్నైర్దద్యాత్ వల్లమానతః

అమ్లపిత్తమరుచిం త్తఛర్ది గుల్మ వమీరోచకం

అమశ్శూలంచ మస్యార్ధ స్వేచ్ఛర్దించ హృద్వ్యధా

సర్వలక్షణ సంపూర్ణం వినిహంతి క్షయామయం ఆ౧౪

సృష్టో బతో హితకరం సర్వేషామమృతోపమం

॥ ప్రతాపలంకేశ్వరం॥

విషాటుకాష్టం రసగంధటంకణం। సతామ్రకుష్ఠాయసపిప్పలీరజః

విమర్దనాత్కాంచనపత్రవారిణా। ప్రతాపలంకేశ్వర సంజ్ఞితో రసః

॥ వాతరాక్షసం॥

హేమార్కకాంతలోహ భ్రసూత భస్మంచ గంధకం

వైక్రాంతం విద్రుమం చైవ తారం తాళం సమాంశకం

ఖల్వే ముహూర్తం నిక్షిప్య మాలకస్వేద్రవైర్యుతం

చతుర్యామంచ సమ్మర్ద్య ఛాయాశుష్కంచ గోళకం

కుక్కుటే నపుటే పక్వం స్వాంగశీతం సముద్ధరేత్

అయసం సూత తుల్యం తు తదర్ధం సూతభస్మకం

సూత తుల్యం మృతం తాళం సర్వం ఖల్వే వినిక్షిపేత్

చిత్రకాద్రకయోస్సత్వ నిర్గుండ్యా సప్త ఏవచ

వాశానింబరసైస్సప్త భావయేత్పృథక్పృథక్

గుంజామాత్ర ప్రయోగేన కణామధ్వాజ్యసంయుతం

సప్తవాతంచ శూలంచ వేదనా వాతమేవచ

అశీతి వాతజాన్రోగాన్నాశయేన్నాత్ర సంశయః

వాతరాక్షస నామాయం వాతరోగ ప్రశస్యతే

॥ త్రైలోక్యచింతామణి వ్యాఖ్యానం॥

రసశబ్దేన ఆనందకరత్వం సూచ్యతే। రసో వై రసః। రసో వై రస ఇతి శ్రుతేః
కించ। రస ఇతి। ఆహ్లాదయతీతి రసః। సకలవస్తుసారత్వాద్రసః। రసస్యైవ। ఆ౦౯
అనేన ఆరోగ్యసుఖమితి తి రసః। దివ్యరూపత్వాద్రసః। దివ్యరూపత్వమస్య
శంభుతేజత్వాత్। అస్యమహిమా రసవేదిభిః। అనేకధాతు నిరూప్యమాణః।
శక్తిపురుషైః రాద్ధియంతే। శృంగారాదారసే వీర్యపారదే బ్రహ్మణి స్మృతే॥
పావకే పరమాత్మని చ రసశబ్దాన్నిగద్యత ఇతి వైజయంతీ। ఏతాదృశం సప్తకంచు
కదోషరహితం। పాతనాదిసంస్కారయుక్తం। శుద్ధపారదం। వజ్రం। రోగప
ర్వతాన్ భినత్తీతి వజ్రం। అమృతంజీవతి ప్రవతీ వజ్రం। హేమ। హేమకాంతి
ముత్పాదయతీతి హేమ। సమాలక్ష్మీ। తస్య సంబుద్ధిః హేమ ద్రవ్యపరత్వాత్।
నపుంసకత్వాత్। తారం। రోగసముద్రాంతారయతీతి తారః। చంద్రవదుజ్జ్వ
లత్వాత్తారః। తామ్రం। వ్యాధికృతతనుత్వం కృశత్వం మారయతీతి తామ్రం
తీక్ష్ణం। తీవ్రేణరోగం క్షిణోతీతి తీక్ష్ణం। రూక్షలోహం। అభ్రకం। అభ్రమా
కాశం రూపరహితం వస్తు తద్వద్యజ్జాలనాశ్యం కరోతీత్యభ్రకం। కృష్ణాభ్రక
మిత్యుచ్యతే। అమృతం। నాస్తి మృత్యుర్యత శబ్దః। రసాదిసప్తద్రవ్యైః ప్రత్యేకం సంబధ్య
తే। మృతమారణమిత్యర్థః। గంధకం। గంధో గంధమతీతి పుటపాకేన నాశ
యతీతి గంధం। స్వార్థే క ప్రత్యయః। గకారో గాయకే సర్పే। గతే గగనగంధ ఆ౫
యోరితి ఏకాక్షరనిఘంటౌ। పీతవర్ణగంధకం గ్రాహ్యం। మౌక్తికం। స్వసే
వనరోగముక్తం కరోతీతి మౌక్తికం। శుక్తిసంభవం। శంఖం। శం సుఖం। ఖ
చతీతి వింపతీతి శంఖం। ఖచ వేపన ఇతి ధాతోర్నిష్పన్నత్వాత్। ప్రవాళం। ప్ర
శస్తార్థ ఆర్ధిర్దధునోతి వాళయతీతి ప్రవాళం। ధూ నాశే ఇతి ధాతో
ర్నిష్పన్నత్వాత్। తాళకం। తాళక స్వనామోచ్చారణ తాళయతీతి ధ్వనిః। తావ

న్మాత్రేణ కమానందం జయతీతి తాళకం। కనకప్రభం। సనాతనేన వం
గేన నరసం నచ గంధకం। న మనశ్శిలయా విష్ట తాళకేన జితామయతి
సిద్ధవచనాత్। శిలా। శిలాశబ్దం ఆమయాన్ లునాతీతి శిలా। లూఞ్ ఛేదనే।
గంధకాది ద్రవ్యషట్కమిదం శోధితం। రసాపి త్రయోదశ ద్రవ్యైస్సమ్యక్ష్టాన్ని
ర్ధిత్వా। చిత్రమూలకషాయేణ। సింధుసప్తాహం। సప్తదినం। దృఢం గాఢం। మర్ద
యేత్। వా షడ్భిః పలం దద్యాత్ జలస్యవల షోడశ పలమితి న్యాయాత్। భాసురు
ణైన। అర్కక్షీరేణ త్రిదినాని మర్దయేత్। నిర్గుండీద్రావేణ। శింధువారరసేన। సూ
రణద్రావేణ। అశాఘ్నురసేన। స్నుహిపయసాదిన మేకైకం సమ్మర్ద్య। మర్దితమౌ
షధం। ఆతపశోషయేదిత్యర్థః। అనేన అలుషదే పీతవర్ణం పీశంగవర్ణం। హ
ద్రవర్ణం హరాటుకా పూరితం। నిక్షిప్య వరాటుకాశబ్దస్యాయమర్థః వరేషు ఆ౦౭
శ్రేష్టేషు పూర్వోక్తద్రవ్యేషు। అటనం యోజనమర్హతీతి వరాటుకా। తత్ర ద్ర
వ్యాణాం యావతి శక్తిః తావతి శక్తిరస్యామస్తీతి సూచితం। సమీచీనం
యథా భవతి తథా పూరయేదిత్యర్థః। సూక్ష్మముఖవరాటుకానాం ముఖవి
రళం కృత్వా పూరయేదిత్యర్థః॥
అనేన చూర్ణసామ్యేన అలుషధంతుల్యవరాటుకా
స్వితిసామ్యశబ్దార్థః। అర్కదుగ్ధేన టంకణం సమ్మర్ద్య వరాటుకాముఖమాచ్ఛా
ద్య భాండోదరే నిక్షిప్య తద్భాండముఖం నిరుధ్య యథోచితపుటేన పాచయి
త్వా స్వాంగశీతం పుటమేవ శీలీభూతం। ఔషధం పిష్ట్వా। త్రయోదశద్ర
వ్యసమానవరాటుకాచూర్ణసమేతమశేష సమానచూర్ణసమానమ్మృత
సూతం రసకపూరం సయోజ్య। సూత ఇతి। సూతశ్చేచరాదిశిధిల్ప్రసూత
ఇతి సూతః। షూజ్ ప్రాణి ప్రసవే। శద్ధరూపం। కించ। సుష్టు ఆరోగ్యాది గుణాన్
షువతీతి సూతః। ఊతం చూతమువంచేతి త్రితయం సంతుతం తవాపిత్వమర్థః

సూతపాదతుల్యం। వైక్రాంతం సంయోజ్య। వైక్రాంతమితి విక్రాంతో వేవ
వైక్రాంతః। అహం మహామేకయాకార్యకారి। ఏవం వ్యాధిహారకేషు మహా
రసేషు అగ్రయాయిత్వాత్। వైక్రాంతః వజ్రప్రతినిధిత్వాచ్చ। ఏతత్సర్వం
శిగ్రుమూలద్రవేణ సప్తవారం సప్తపృథక్ భావయేత్। చిత్రమూలకషాయే
ణ ఏకవింశతి వారాన్। భావయేత్। ఆర్ద్రకరసేన సప్తవారం విభావ్య విజత్ర ఆ౬
వైహారితకీరసైస్త్రి తతయం త్రివారం విభావ్య। జంబీరరసేన మాతు
లుంగరసేన వా సప్తవారం విభావ్య। తదపి భావనానంతరం సూక్ష్మచూర్ణం
విధాయ। చూర్ణస్య పాదాంశం చతుర్భాగం టంకణం నిక్షిప్య। టంకణమితి। కణ
మితి। కణమాత్రేణాపి టంకణవత్। పాషాణభేదనవత్। ద్రవ్యదోషాణ
గ సంకరాచ్ఛినత్తీతి టంకణం। సౌభాగ్యనామకం। టంకణాంశం। టంకణ
చతుర్భాగం వత్సనాభం నిక్షిప్య। టంకణాంశం వత్సనాభమిత్యత్రాంశమిదం।
నక్రోదేన చ పిత్తార్తి నక్షీచే రాజయక్ష్మణి।
క్షతక్షీణా మధుఘర్మార్త సేవసేవ నక్షీణరోగిణే
గర్భిణీబాలవృద్ధేషు నవిషూరాజమందిరం
నవాతవ్యం నభ్రాంత్యం విషవాదీకదాచన
ఇతి నిత్యనాథసిద్ధవచనాత్। వత్సనాభమితి। వత్సానాం ఉత్పత్తిమతాం ప్రా
ణినాం నాభం। అభయదం దాతృనాభమిత్యత్రయకారలోపః। మాత్రాలా
భః। పుత్రలాభ ఇతి న్యాయాత్। సకలప్రాణినాం। సకలరోగాన్ హరతి। వత్స
నాభతుల్యం మరిచం మాషం నిక్షిప్య। లవంగం। లవంగం చ। నాగరం। శుంఠి చ।
పత్యా। హారితకి చ। కణా। పిప్పలీ చ। జాతీఫలం। జాతిసారం చ। ఏతాని ప్రత్యే
కం వత్సనాభం చ। పాదాంశం చతుర్భాగం నిక్షిప్య। మాతులుంగాద్రావేణ బీజ

పూరరసేన। ఆర్ద్రకద్రావేణ। శృంగబేరరసేన। ఏతత్సర్వం విలోడయేత్। ఏ
కస్మిన్ విభావయేత్। చతుర్గుంజామితం చిహ్నకపరిమాణం పటికాం తాం వి
శోషణత్వాత్। ఉత్తమం వంశనాళం చ మధ్యమం కరిదంతయోః ఆ౦౮
యథాసంభావతి కరిజీవదంతికరండకాయాం। వేణౌ వా స్థాపయేత్। కణాపి
ప్పలీచూర్ణేన। సహ క్షౌద్రేణ మధునా సహ లిహేత్। ఆస్వాద్యం ఆర్ద్రకద్రావేణ స
క్షౌద్రేణ వా గుడేన సహ। శాంత్యా వా అనుపానేన సహ। ఉక్తానుపానేన సహ
సేవమానస్య సర్వరోగశాంతిర్భవతి। ఔషధగుణానాహ। అగ్నిం దీపయతి
అగ్నిం జఠరానలం। ప్రజ్వాలయతి। బలం దేహపుష్టిం కరోత్యేవ వర్ధయతి। ఓజం
మహాత్। అధికం। యుశతి తద్ధాతి। ఘనతరదేహకాంతిం కరోతి। వీర్యం శుక్లధా
తుం వర్ధయతి బలయతి। విషం స్థావరజంగమాత్మకం హరతి। నిర్విషం కరో
తి। ధాతుం జఠరం కృతం। దాబల్యం నివార్యతనోః శరీరస్య దార్ఢ్యం దృఢత్వం వి
ధత్తే వితనోతి। అభ్యాసేన వికారసేవయా నిపాంతాహి నాస్తి। మృత్యుం। అ
పమృత్యుం। పలితం జరయా క్లైబత్వమరశ్మిన పుంసక ఏకవద్భావః। పుంస్త్వం పు
రుషకారం పురుషాభిమానం। సర్వారంభం సమర్థత్వం విధత్తే। వ్రణానాం న
రాణాం। కాసం। కాసరోగం। శ్రేష్ఠాతిశయం। నికృంతయతే। స్వాపైన్యంతం
క్షయం। రాజయక్ష్మణం। క్షపయతి। ఊర్ధ్వశ్వాసం నిష్క్రామయేత్। నిరాప ఆ౦౭
యేత్। వాతం। వాతరోగం। విద్రధిం। విద్రధిరోగం। శూలం। శూలరోగం। పాం
డురుజం। గ్రహణీ। గ్రహణీరోగం। రక్తాతిసారం। ఉక్తప్రకారేణ। యస్మాది
భీషణరోగాన్। భేదప్రభేదభిన్నాన్ జయేత్। నిశ్చిత్య ఏవ వీర్యం ప్రకటయతి
త్యర్థః। ఏవమేవ వక్ష్యమాణాన్। మేహం। మేహరోగం చ। ప్లీహం। ప్లీహరో
గం చ। జలోదరం। జలోదరం చ। అశ్మరిం। అశ్మరీరోగం చ। తృషా। తృష్ణా చ।

శోభం। శోభంచ। హాలిమకం। హాలీమకంచ। ఉదరం। సర్వోదరంచ। లూతా। లూతరోగంచ। కృచ్ఛ్రం। మూత్రకృచ్ఛ్రం। భగంధరం। భగంధరంచ। జ్వరగణం। జ్వరాణాం నానావిధానాంగణం। సమూహంచ। అర్శాశి। అర్శరోగంచ। కుష్ఠాని। కుష్ఠరోగంచ। అపిచ సాధ్యాసేన రోగాన్। నపి। అపి। సముచ్చయే నిహంతి। తరసా। బలాత్కారేణ। చిరంతనాన్। రూపాన్ నపి రోగాన్। మూలాదుత్పాట్య హంతి। అయం త్రైలోక్యచింతామణిః। కర్తాః సర్వానపి కామాన్ ఫలతి। తస్మాత్। అస్యరసస్య నామకరణం। చింతామణిరితి। వరాటలక్షణం॥

వరాటుకా పంచగుల్జాదశదంత వలాచితా
సార్ధనిష్కపలాశ్రేష్ఠా నిష్కభారాచ మధ్యమ
పాదోననిష్కభారాచ కనిష్ఠాచ వరాటుకా

॥క్రుటప్రమాణం॥

కహాత్మ చతుర్ధసంఖ్యేచ కుష్ఠ పేదశ సంఖ్యయా అ౧౦౭
త్రింశద్వరాహికం ప్రోక్తం వరాహిషోశత పంచకం
గజేసహ ప్రసంఖ్యాయాం ఇత్యేవం క్రుటమార్గతః

॥వర్ధమానపిప్పలి॥

తిస్రభిరపి వివృద్ధం పంచభిర్వాదశభిరధతదాదా పిప్పలీ వర్ధమానం
ఇతి పిబతి ప్రమాకృత స్యన శ్వాస కాస జ్వర జఠర గదార్శో వాతరక్తక్షయస్యః

॥ప్రతాపలంకేశ్వరం॥

ఏకేందు చంద్రనలవార్ధి కుంభీ। కశైక భాగైః క్రమశో విమిశ్రం
సూతాభ్రగంధోషణలోహ శంఖ। వన్యోత్పలాభస్మ విషం సుదిష్టం
ప్రసూతి వాతానలదంత బంధా। మాత్రాంజనా ఘోరకసన్నిపాతాన్

ప్రరామృతా ద్రత్రిఫలాయుతోయం। గుదాంకుర ప్లల్మమి తో నిహంతి
నిజానుపానైర్నిజపద్యయుక్తో। సర్వాతి సార గ్రహణీగదేషు
ప్రతాపలంకేశ్వర నామధేయం। సూత ప్రయుక్తం గిరిరాజపుత్రి

॥మహాదగ్నికుమారం॥

సూతమ్మనశ్శిలా తాళీ స స్యకంద రదం బలీ
శృణు తారే శుల్బవంగే నాగాభ్రు బారకూటకం
శ్రాంతం తాళం నిరుద్ధాసి భస్మా న్యేతాని మర్దయేత్
సమేకం రవి క్షీరైః తథా జంబీర జద్రవైః
తింత్రి బర్బరికా ముండీ భావని పర సైస్తతః
స్నాచ కుప్యాం వినిక్షిప్య వస్త్ర మృత్తికయా ధృఢం అ౧౦౮
సంపిష్య సప్తధా భాండే ధృఢే విన్య బుద్ధిమాన్
సికతాభిసు సూక్ష్మాభిరాపూర్య దివసత్రయం
పక్త్వా వక్రమాగ్నినా సమ్యగూర్ధ్వలగ్నం సమాహరత్
తత్సమాంశం విషం దత్వా భాగమాయూర మాహితైః
మత్స్య సర్ప సముద్భూతైః పిత్తైస్త్రి మర్దయేత్ పృథక్
గోళకం సిస కుప్యాంతః క్షిప్తః సపటు భాండగం
పక్త్వా దినత్రయం సమ్యక్ స్వాంగశీతల ముద్ధరేత్
రసై భార్జ దేవదారు తింత్రిణీ భృంగరాజజైః
ప్రత్యక్పుష్పి శ్వేతమూల నిర్గుండ్యార్ధ్రక చిత్రజైః
రవిత్రికటు జైస్సాపి సప్తధా భావయేత్ పృథక్
శోషితో మర్దితస్సూతః పంచమాసం విషాపితః

మహాదగ్నికుమారోయం సర్వరోగకులాంతకః
అనుపానవిశేషేణ లోకాశ్చర్యకరో రసః

||క్రవ్యాదిరసం||

పలంరసస్య ద్విపలం బలేశ్చ్యాశ్శుల్బాయ నిష్కార్ధపలప్రమాణే
సంచూర్ణ్యసర్వం ధృతమగ్నియోగాదేరండపత్రేషు నివేశనీయం
పిష్ట్వాతతః కజ్జలికాంనిధాయ లోహసుపాత్రేబరపూతమస్మిన్
జంబీరజంపక్వరసంపలాని శతందదీతాగ్నిమదాల్పమాత్రం
జీర్ణేరసే భావితమేతదేత్తైస్సపంచలోకోద్భవవారిపూర్ణైః
సవేతసామ్లైశ్శతమాత్రయోజ్యం మయూరజె ష్టంకణజం సుభృష్టం ఆ౧౧౦
బిడందదర్ధం మరిచంసమంచ తత్సప్తదార్ఢ్యంచకనాఖ్యవారా
క్రవ్యాదినామా భవతి ప్రసిద్ధో రసస్సమంధానకభైరవోక్తః
మాషద్వయం సైంధవతక్రపీతం ఏతస్యదత్త్వైః ఖలు భోజనాత్తే
గురూణిమాంసానిపయాంసిపిష్టకృతానిఖాద్యానిబలానివేగాత్
మాత్రాతిరిక్తాన్యపిసేవితాని యామద్వయాజ్జారయతిప్రసిద్ధః
నిహంతి జీర్ణాన్యపి షడ్విధర్ధ మగ్నింకరోతిక్రమసేవనేన

టీక||క్రవ్యాదిరసానకు|శుద్ధరసస్యపలం|శుద్ధగంధకస్యద్విపలం|శుల్బంచ|అయశ్చ|శుల్బాయశీ|తయోరేకపలం|ఏతచ్చ షుప్పులమౌషధం|క్రమేణశ్లక్ష్ణంయథా భవతి|సంచూర్ణం|లోహపాత్రేమృద్వగ్నిసంయోగేనద్రవీభూతం|ఏతత్|ఏరండపత్రేషునివేశనీయాశ్చ|విస్తృత్య|ఏరండపత్రాణిగోమయేనిధాయ|తేషుద్రవీభూతమౌషధం|పృథక్కజ్జలీధాయా|తేషుపత్రాణ్యాచ్ఛాద్య|పత్రోపరిచగోమయం నిధాయ||పత్రోపరిచ||సర్వాంగశీతంపిష్ట్వాకజ్జలింవిధాయ|తాలోహమయుద్రే

అచ్ఛిద్రపాత్రేకజ్జలింనిదాయ|ప్రసన్నల్ప్యాం మృద్వగ్నౌ తదౌషధపాత్రంనిధాయ|తస్మిన్పాత్రేసుపక్వజంబీరాణాంశతపలమితి మాత్రరసం|వస్త్రపూతం ఆ౫
పక్వగాళితంకృత్వాతద్రసంస్తోకంస్తోకంక్షిపంపక్త్వా జీర్ణేరసే|జంబీరరసే జీర్ణే సతి|శీతంగ్రహిత్వా సంచూర్ణ్యభావనప్రకారేణభావయేత్|పూర్వస్యౌషధస్యసమంభావనాషట్|అష్టగుణితేతోయేకాథ్యంకాథయిత్వాచతుర్మరసతాం యాతేకషాయేణభావ్యం|భావనక్రమః|శుష్కంతుయావదార్ద్రంయాద్వైవస్యం భావనాద్రరసాదిత్యుక్తత్వాదేతత్ప్రకారేణపంచకోలకషాయవారిపూర్ణైః పంచాశద్వారంవేతసామ్లైః పంచాశద్వారమేవ ఉభయాత్మకం|శతవారం భావయిత్వా|తతఃసర్వంసాక్షాదౌషధస్యతుల్యంభృష్టటంకణచూర్ణంసంయోజ్య| టంకణశ్చార్ధం బిడంబిడంతదర్ధంతచ్చవైటంకణంగృహ్యతే|తస్యార్ధమితిమిత్యర్ధః|ఏతదౌషధస్యసమంమరిచచూర్ణంనికరం|సంయోజ్యశ్లక్ష్ణం|సర్వంసంచూర్ణ్యచణకామ్లనవాచణక్షారవారిణాహ|సప్తవారంభావయిత్వా| క్రవ్యాదనామపలలంతదత్తీతిక్రవ్యాదరసం|ఇతిమంథానభైరవయోగీశ్వరస్య త్రక్కలతశి|ప్రసిద్ధ|ప్రఖ్యాతంగతంగతః|కస్యభూరిమాంసప్రియస్యసింహణక్షోణిపాలస్య|అస్యరసస్యానుపానమాహ||

మాషద్వయంసైంధవతక్రపీతం|మాషఇతిద్విగుంజమాత్రం
ద్విగుంజంమాషకంవిద్యాత్క్రిష్ణంశ్యాత్సాష్టవింశతిరితి ఆ౧౧౧
మాషద్వయమితి|గుంజాచతుష్కమాత్రం|ఔషధం|మాషవింశతిమాత్రసైంధవం|తక్రంఫరిఫ్లుతమాత్రం|ద్విపలేప్రసృతంప్రోక్తమితి|పలంతు దశనిష్కం|పలంప్రోక్తమితి|దత్తైః|దనాద్బేః|భోజనాంతే|సదౌభోజనస్యాంతే|పాయయేత్|తమోగుణంస్పష్టమేవ|అమ్లవేతనప్రకారం||

త్వక్ క్షీ జరహితం చింబాఫలం కాంజీర సంయుతం
పక్త్వా వికుర్యాద్వ్యపూతం జంబీరామ్లంచ తత్సమం
శార్జరిమాతులుంగామ్లం యథాప్రోక్తం సమాహరేత్
వస్త్రపూతం తు తత్సర్వం పచేత్పాదావశేషితం
సారాష్టతుత్థకాసీసం త్రికారం పటుపంచకం
ద్రూమసారంచ తుల్యాంశం సర్వం చూర్ణం వినిక్షిపేత్
పూర్వస్యైతు పాదాంశం పునస్తుల్య వహ్నినా పచేత్
ఘర్ణభూతం భవేద్ద్రావ చుప్పున్నైకేన బాలయం
అమవేతసమిత్యేతజ్జాయతే దివసంపరం
పృథక్ ద్వౌ హాటకం చంద్రం త్రయోవంగాహికాంతకం
చత్వారసూత మభ్రంచ ప్రవాళం మౌక్తికం తథా
భావనాగర్భదుగ్ధేన వాసనెక్షురసేనచ
వాశాలక్ష్మీర్ధిశారీచ రంభాకంద ప్రసూనజైః
శతపత్రరసేనాపి మూలత్వక్కుసుమోదకైః
పక్త్వాస్యాగమదా భావ్య సుసిద్ధో రసరాడ్భవేత్
మేహఘ్నః పాండుశూలఘ్నః కామదః పుష్టిదో భవేత్.

॥వాసనెక్షురసం॥

ఇక్షుఖండశతావర్యమూలాలంగా క్షురశాల్మలి
ద్రాక్షాదాడిమఖర్జూరకాశ్మర్యైస్సప్తరూపకైః
జలేపర్యూషితంన్నైవవాసనేక్షురితిస్మృతః

॥గ్రంథాంతరే॥

మహామేహఘ్నః పాండుశూలఘ్నః కామదః పుష్టిదో భవేత్ ౧౧౫

॥వాసనెక్షురసం॥

ఇక్షుఖండం శతావర్యమూలాలంగా క్షురశాల్మలి
ద్రాక్షాదాడిమ ఖర్జూరకాశ్మర్యైస్సప రూపకైః
జలేపర్యూషితంన్నైవవాసనెక్షురితిస్మృతః

॥గ్రంథాంతరే॥

వాషిదస్య ఫలం గ్రాహ్యం భావనా త్ర ప్రయోజయేత్
మృగనాభిందు కాశ్మీర ద్వాత్రింశద్భాగసంయుతం
మృగనాభించ చంద్రంచ కాశ్మీరంచ పృథక్ పృథక్
ద్వాత్రింశద్భాగసంయుక్తమష్టినేదేవనిర్మితం
భావనాం భావయేద్వైద్య ద్రవాత్షోడశమానతః
భావయేత మహాప్రాజ్ఞః కస్తూర్యాదిరసేంద్రకైః
భాగాద్వౌ చ ప్రసిద్ధౌ రజితకనకయోర్వంగకాంతాహితానాం
భాగస్త్రైషాం త్రయశ్చ ప్రపుటరసవరో మౌక్తికాభ్రప్రవాళాః
ఏషాం భాగశ్చ శుద్ధామృత గరభవా వేదసంఖ్యాః ప్రయుక్తాః
క్షిప్త్వా బాధాయ సర్వం శుభదివస వారార్భయోస్సమ్యహుర్తే
పక్త్వా గర్భం పయోభిస్తరువరకదళీకాద్రమైః సక్షువాశా
బ్రాహ్మతుర్జాతాబ్ధిఫేనోద్భవ జల నిశావాలుకాశీరనీరైః
మల్లీ ~~వాసంత~~ వాసంతికాభ్యాం ప్రభవ జలలవాశాల్మలీ జైత్రిభావ్యం
కస్తూర్యా చెందునామ్నా త్రయుతమపితరాం నందయుగ్మ ప్రసాదం
రత్తైవల్లద్వయం చ ప్లుతశివపయసా సేవయా ప్రాతరేవ

శ్రీమద్భాసంతప్రపద్యుతిరధికధికా ప్రక్రియాదృష్టిపుంసాం ఆ౧౧౧
దృష్టేరిష్టా ప్రవృత్తో మదనశతగుణ శ్రీమనోవల్లభస్యాత్

॥హంసమండూరం॥

శతసంవత్సరం కిట్టం శరావేచ వినిక్షిపేత్
గోమూత్రాష్టదినైః పశ్చాత్పునర్నవ హరీతకీ
అమృతా భృంగ నిర్గుండి వాశాచిత్రక దంతికం
కుటజత్వక్ కర్కటీ చ ముస్తా పర్పట భద్రకం
అశ్వత్థ ప్లక్షకం నింబ భూనింబాచ విభీతకి
అమృతా ముసలంచైవ పటోలంచ కుమారికా
ఏకైకం స్వరసంభావ్యం పుటైః సప్తదినం పచేత్
తావద్భస్మం ప్రయోక్తవ్యం ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్
జంబీరైర్మాతులుంగాద్యైః సప్తవారం విభావయేత్
త్రికటుచూర్ణపాదాంశం తత్ర ఖల్వేన మర్దయేత్
వరాటక్షారపంచాశం శంఖక్షారంచ షష్టికం
ప్రసజ్జం జీరనీరేణ భావితం చైకవింశతిః
తచ్చూర్ణం మేళయద్భావ్యం ఛాయాశుష్కంచ కారయేత్
గంధకం నవ భాగంచ హంసమండూర మిశ్రితం
క్షౌద్రం ఘృతంచ తోయంచ తక్రంచ నవనీతకం
శర్కరా ముద్గచణకైః కుళుత్థైర్మాషయూషకైః
అనుపానైస్సదా ఖాదేత్ పాండురోగ ప్రశాంతయే
శోఫోదరార్శ అనహ క్రిమి గుల్మ కఫామయాన్
క్షయంశ్వాసకాసంచ నవపీనస నాశనం

అశీతిర్వాతజాన్రోగాన్ తుని ప్రతి తునిమపి
హంసమండూరనామేయం విశ్వామిత్రేణ నిర్మితం

౪ ॥కదళీకందరసాయనం॥

మేహారిపంచాంగ గుళూచి దార్వీ భూతాళ యష్టి బిదుళంకళింగం
బృంహద్ద్వయం చందన పారిభద్రా। వరానిశా శాల్మలి బోచ పుష్పం
జంబ్వాశ్వదంష్ట్రా ఖదిరం కదంబైః ప్రత్యేక ప్రత్యేక పలద్వయంచ
రంభా సూనంచ పలం శతంచ। ద్రోణైదలాన్యై స్వరసేవి పాచ్యం
అష్టావశిష్టే పరిపూతవస్త్రే। గుడస్య వింశత్పలమాత్ర దేయం
సాంద్రం సుపక్వం భిషగుత్తమేన। శిలాజితో గుగ్గులు శైలపుష్పం
ఏలాలవంగం గజకేసరంచ। ఖర్జూర ముస్తా కతకంచ బీజం
సుపత్రికంచాకులిబీజధాన్యం। భూశర్కరా శర్కర శర్కరాచ
ద్విజీరకం చూర్ణమిద ప్రమాణం। ఏకైకకర్షద్వయ భాగయుక్తం
దర్వీప్రలేపాత్ప్రకరోతి సర్వం। విన్యస్తప్రక్షం మధునాపి మిశ్రం
నిశాంతకాలే పరిశుద్ధకాయః। తతః పరం పాణితలం విలేహ్యం
మధుప్రమేహం బహుమూత్రరోగం। అసృగ్దరం మారుతపాండుయక్ష్మాన్
కుష్ఠాష్టపైత్యం కరపాదదాహాన్। ప్రస్రాశ్మరిమే గణాంశ్చ సర్వాన్
యథాసురాణామమృతం ప్రధానం। తథా నరాణామపి జీవనీయం
స్త్రీణాం శతం గచ్ఛతి సాతివేగం। సంతానహేతుః ప్రకరో సద్యః
౧౧౩ లేహ్యః కదల్యాః పరమం విశేషాః। శ్రీపూజ్యపాదేన వినిర్మితశ్చ

॥ఖర్జూరాదిలేహం॥

ఖర్జూరం చూర్ణపాద్యంచ శర్కరా ఖద్ర నిక్షిపేత్

ధాత్రీ గుళూచి యజ్ఞాంగి సుగంధీ వటరోహకం
ముస్తా ధాన్య సుసారంచ ప్రత్యేకం ప్రస్థయుగ్మకం
స్నేహపాకం విశేషంచ కల్క ద్రవ్యంచ నిక్షిపేత్
నాగరం మరిచం ధాన్యం త్రిఫలా ముస్త పత్రికం
యాలక్యోశిర పుష్పంచ చందనం గ్రంధికం నిశా
సూక్ష్మ చూర్ణం తతః కృత్వా పాకకాలే తు మేళయేత్
గోఘృతం మాక్షికం ప్రస్థం సుదర్శన రసానిచ
ద్వికాలం శేవయెన్నిత్యం మానికా ద్వితయానిచ
షణ్మాసం వత్సరం నిత్యం వింశతి పైత్యరోగజిత్
రక్తపైత్యం రక్తకాసం రక్త క్షయ సమారుతైః
రక్తార్శం రక్త మేహంచ రక్త ప్రదర పుష్పకం
ఆమ్లపైత్యం శీతపైత్యం ఆవరణం కంప పైత్యకం
ఉద్గారవమనం హిక్కా ఆధ్మానం చాగ్నిమాంద్యకం
అన్నద్వేష జీర్ణంచ స్ఫోటకం గ్రంధి పైత్యకం
క్షయంచ పాండు శుష్కంచ నాశయేన్నాత్ర సంశయః
ఖర్జూరాదిమిదం లేహ్యం కాశ్యపం ముని భాషితం

॥ చూతఫలరసాయనం ॥

చూతైః ఫలరసం ద్రోణం శనైస్త్వద్విన్నాపచేత్
శర్కరార్ధ తులం దత్వా గుడపాకే కృతే క్షిపేత్
వ్యోషం త్రిజాతకం మాంసి వరాళం గ్రంధికం తుకా
౬ చోరకం కేసరం ముస్తా రేణుకం పద్మకాఫలం

గాపాయస కుష్టంచ కస్తూరీ హేమ కుంకుమ ∘ ×
చిత్రకంధాన్య కోశీరం ప్రత్యేకం మానికా ద్వయం
సూక్ష్మ చూర్ణం తతః కృత్వా సుపక్వం పాచయేద్బుధైః
ద్వికాలం కాలనేత్రంచ చ సుదర్శన రసానిచ
అష్టగూర్జామిదం సేవ్యం హింకా చర్ది నివారణం
ఆవరణం చామ్లపిత్తంచ వాతతాపం శోషమూర్ఛితాం
గృధ్రీదాళీచ శమనం క్షయమేహంచ మారుతం
కాసం శ్వాసం కఫం హంతి అన్నద్వేష మరోచకం
ఉద్గారం వమనం తీకం ఆధ్మానం చాగ్నిమాంద్యకం
గ్రహణీమతిసారంచ జీర్ణజ్వర సతామిలాం
జ్వరంచ శీతలాపంచ మహాశీత జ్వరాపహం
హరిద్రా శుష్కరోగంచ కరపాద విదాహజిత్
వీర్యవృద్ధి బలం పుంసాం నారీణాం యోని రోగజం
ప్రదరం శూలసంతాపం నాశయేన్నాత్ర సంశయః
సర్వభూత హితార్థాయ కాశ్యపం ముని భాషితం
మహాచూతఫలన్నామ రసాయన మహాసుఖం
దేశత్రయ ప్రయోగేషు కాల త్రయ విశేషవిత్

॥ కదళీఫలరసాయనం ॥

కదళీఫలసారంచ పాత్ర సంఖ్యా విపాచయేత్
శర్కరా ప్రస్థయుగ్మంచ లేహపాకం విచక్షణః
౧౧౪ నాగరం ధాన్యకం కృష్ణా ఏల వంగం నాగకేసరాన్

యష్టికుష్టక చోరంచ చందనం రోచనా నిచ
ముస్తాతాళీసపత్రంచ ఉశీరం వాలుకం తువా
మృగనాభించ కర్పూరం కుంకుమం పద్మకేసరం
సూక్ష్మచూర్ణం తతః కృత్వా ప్రత్యేకం మాణికాత్రయం
చంద్రోదయరసంచైవ లక్ష్మీనారాయణం రసం
సుదర్శనరసంచైవ వస్తురవ స్వరాక్షకం
పురుషాణాంచైవ స్త్రీణాం ప్రశస్తం శాస్త్రసమ్మతం
రక్తమేహం రక్తపైత్యం రక్తకాసం క్షయానిచ
ప్రదరం రక్తశూలాఖ్యం రక్తదోషం హరంతిచ
మధుమేహ హస్తిమేహాఖ్యం మజ్జశుక్లాదితాంతకం
హరిద్రామూత్రరోగాంశ్చ సోమరోగంచ కామిలాం
మూత్రకృచ్ఛ్రం మూత్రసారం మూత్రబద్ధం హరంతివ
వీర్యనష్టం బలంనష్టం వద్యత్వం పంచధాహరేత్
సర్వభ్రాంత హితంగోప్యం కాశ్యప మునిభాషితం
కదళీఫలసారోయం రసాయనమహాయశః

౹౹ అర్శస్సులకు భల్లాతకఘృతం౹౹

భల్లాతకం చతుష్షష్టి పలం శుద్ధంచ చేతస్సమం
దుగ్ధాచతుర్గుణం వారి కాథ్యం దుగ్ధావశేషితం
దుగ్ధతుల్యం ఘృతంయోజ్యం ఘృతపాదం శితాంక్షిపేత్
మధుకా త్రిసుతాతుల్యం సితార్ధమభయారజః

ఘృతలోహంగుళూచీచ ప్రత్యేకం మభయార్ధకం
౮ క్షిప్త్వా స్నిగ్ధే ఘటీ సర్వం ధాన్యరాశౌ నివేశయేత్
సప్తాహాదుద్ధృతం ఖాదేదేన్నిత్యం నిష్కత్రయం త్రత
భల్లాతకఘృతం నామ హంతి రక్తార్శసాంకులం
టీక౹౹ జీడిగింజలు అరువయినాల్గుపలాలు। నీళ్లు అరువైనాల్గుశేర్లు పోసి అ
కషాయం పాదావశిష్టంచేసి। వడపోసుకొని। పాలు అరువైనాల్గుపలాలు అందులో
పోసి ఘృతపాకంగా కాంచి। యష్టిమధుకం। యాలకులు। లవంగాలు। అకుపత్రి
కం। యీ ద్రవ్యాలు వకటుశేరు। కరక్కాయచూర్ణం రెండుశేర్లు। లోహం రెండుశేర్లు
తిప్పసత్తు రెండుశేర్లు। యివిపోసి। ఘృతపాకంగా దించి పంచదార నాల్గుశేర్లు। పాకం
వట్టి కలిపి కొత్త కుండలో పోసి। ధాన్యరాశిలో ఏడుదినాలు వుంచి యీ ఘృతం ది
నా మున్ను మూడేసి మాడల యెత్తు పుచ్చుకొనిది। రక్తంస్రవించి మూలవ్యాధు
లు మానును॥ మేహారిచూర్ణం॥
కపిత్థశాల్మలీ నింబా ఖర్జూరద్వమశోణితం
నిశాకతకబీజాని ధాత్రీ హరిణి శృంగికం
ఖదిరం తింత్రిణీ బీజం శిరీషం బిల్వపేశికా
మధూక మధుకం భూమి శర్కరా ఘృతశర్కరా
పృథక్ ద్విపక్ష ప్రమాణంచ చందనం బాష్ప నిష్కకం
మేహారికా ముండిబీజం పృథగ్దాపదశనిష్కకం
త్రైఫలవ్యాఘ్రతమూలా చ కదళ్యాశ్చేరసైః పృథక్
౧౧౫ ఏకైకవారం సంపేష్య వటకాన్నక్షసమ్మితాన్

ఏకైకవటకం ప్రాతశ్మధుతక్రేణ పాయయేత్
తుద్ధాహపీడకోపేతాః ప్రమేహాన్వింశతిం జయేత్

॥తలపాష్టికచూర్ణం॥

తలపాష్టికకల్కలం సమూలం కేతకిధాత్రిశిలాజితుశ్చ
దాళిక్షణదాచ సమానమేహాశత్రాః ఫలతుల్యాని తదియ్యపత్రతోయైః
ప్లుధిదాచ సుసేవ్యపక్షమేతత్త్వదళిపత్రసువేష్టితం దిపక్వం
మధునా సహ భక్షితం ప్రభాతే సహసాహంతిచ వింశతి ప్రమేహాన్

॥కర్పూరచూర్ణం॥

కర్పూరచోచ తక్కాష్ఠ త్రుకదళా సమాః
లవంగం నాగ మరిచ కృష్ణా శాంతి వివర్ధితాః
చూర్ణా సితా సమాహృద్యరోచనం క్షయకాసజిత్
వైష్టర్య శ్వాసగుల్మార్శ చర్దికంఠామయాపహా
ఆహారకాలే సంప్రాప్తే యేన భుక్తి బుభుక్షితః
తృప్యసీదతికాయాగ్ని నిరింధనమివానలం

॥కాంతాదిగుళికేలు॥

కాంతాఖ్యంశ ద్రుసప్రనిశిలాతుంకణం షోడశాంశం
కిట్టం బాబ్రం కతకమభయా సూరపంచవిశా
త్రైప్లా త్రింశత్తరుణకుసుమైస్తీక్ష్ణపాతాఖ్య నిక్షం
త్రీని ర్వాపైస్త్రి దశగుళికా మేహజాలం నిహంతి

॥కాంతాదిచూర్ణం॥

కాంతాభ్రమండూరహరీతకీనాం విచూర్ణితానాం క్రమశశ్చరాంశైః
రసేనభూతాంశమథార్థశాంశ ద్వాత్రింశదష్టౌర ముత్తమాయాః
౪ సర్వం సమస్తం తలపాష్టికస్య చూర్ణం మృదుత్వావటకాన్ ప్రకుర్యాత్
తక్రేణ చక్యం ప్రతి చెప్రభాతే మేహామయీ మేహవినాశనాయ

॥ఏలాధిచూర్ణం॥

ఏలాజీరకయుక్తయష్టిమధుకం ధాన్యకశాంతిజతు
ద్రాక్షా చందన ధాత్రి తండులయుతం చూర్ణం పిబేన్మస్తునా
ప్రాతః శ్శర్కరయూయుతం జ్వరహరం దాహం పిపాసాభ్రమం
మూర్ఛాంచ త్రిగినాజ్జయేచ్ఛ విషజాం క్తిక్రియాం దాకృతి

॥మండూరపుటప్రకారం॥

అక్షాంగారధమేత్కిట్టం లోహజం తద్గవాం జలైః
సేచయేదష్టపాత్రం తు సప్తవారం పునః పునః
మండూరాఖ్యం సమాఖ్యాతః శుద్ధశ్లక్ష్ణని యోజయేత్
గోమూత్రైత్రిఫలా కాథైస్తక్రైః కాంజికైస్సేచనె జైలైః
లోహకిట్టం సుతప్తం తు యావజ్జీర్యతి తద్వయం
తజ్జీర్ణం గ్రాహయేత్పిష్టం మండూరాఖ్యం ప్రయోజయేత్
పద్మా కింశుకభిక్ష భృంగరజనీ వర్షాభుధాత్రీరసై
మండూరాః పుటపాచితా దశతథా శ్రీశంభునా యస్త్వయం
దత్తో వల్లమితో నవజ్వరముఖాదే కాన్వితం వారుజం
కాంతిం వాప్నినవా [illegible] తి బలా క్షాత్రావకుర్యాన్నృతః

వైద్యానాం కులదైవతం పరమిదం సంపద్యశో వర్ధకం

గోమూత్రాగ్ని పునర్నవార్ద్రక నిశా వాశా మృతా సాతలా

౧౧౯ మూర్వా వజ్రలతా కుమారి చవరా భృంగేక్షురాణాం రసైః

ప్రత్యేకం ప్రతి సప్తకం విరహితః సిద్ధం భవేద్దాయసం

॥అమోఘరామబాణం॥

తుత్థద్వయం టంకణ తాళకంచ। నీలాంజనం సూత విషార్ధ్లించ

ద్వయంచ పాషాణ రసాంజనం శిలా పృథక్సమం జంబ్వీర సైస్త్రిమర్ద్యం

నిర్గుండా పత్రరసైస్త్రిమర్ద్యం। పుటంతత కుక్కుట కప్రమాణం

అమోఘకం విశ్రుతరామబాణం। వల్లద్వయం శర్కర జాపష్టి

ఏకాహికం ద్విత్రిచతుర్థకంచ। శీత జ్వరం తద్విషమజ్వరంచ

పథ్యంచ శాల్యోదన ముద్గ శూపం। దధీచతక్రం జలభోజనకంచ

భృష్ట్వా పరిక్షుచ ఖండ నేన కదళీ ఖర్జూరకామ్లా ఫలం

కాపిత్థంతను లేప్య చందనతను ప్రాణాంగనాలింగితం

॥బ్రంహశిరోరసం॥

గంధకం శుద్ధసూతంచ తాళకంచ మనశ్శిలా

నిర్గుండి పత్రతోయేన మర్దితంచ దినత్రయం

వింశతిక్షల శుక్తీనాం జంబీర రసమర్దితం

గోస్తనాకార మూషేణ భస్మ కృత్వా విశేషతః

రసో బ్రంహశిరోనామ సన్నిపాత కులాంతకః

॥సుదర్శనరసం॥

రసగంధాభ్రకాంతానాం తాంమ్రేమండూర లోహకం

పాషాణ ద్వితయంచైవ తాళకంచ మనశ్శిలా

తుత్థద్వయంచ నేపాళం పారదం టంకణం విషం

శిలాక్షారం సమం ఖల్వేదుత్తార రసవర్థితం

౪ నాగవల్లీదళరసం జంబీర రస మర్దితం

కాచకుప్యాం వినిక్షిప్య వాలుకా యంత్ర మధ్యగే

చుల్ల్యా ముద్ధృత్య కాష్ఠాగ్నిం చతుర్యామ ప్రమాణకం

స్వాంగశైత్యం విచూర్ణ్యాథ దదర్థం మరిచం క్షిపేత్

తత్పాదాంశం విషం యోజ్యం మర్దితం ప్రహరత్రయం

జంబీర చార్ద్రకద్రావైః రక్తమూలకషాయకైః

వల్లప్రమాణవటికాః సన్నిపాత కులాంతకాః

సంతతం విషమం హంతి సప్తధాతుగత జ్వరాః

ఏకాహిక ద్వ్యాహికంచ త్ర్యాహికంచ చతుర్థకం

శీత పంచవిధాః దాహాః దోషత్రయ నిబర్హణం

రసః సుదర్శనో నామ వ్యాధి దానవ వాహినిం

॥రస ఔషధాలు భావనచేశిలాగు॥

యావతా ద్రవతో ద్రవ్య మేకీ భూయార్ద్రతామియాత్

ప్రమాణముదితం తావద్వైద్యైర్వైద్యైః ర్భావనావిధౌ

॥కషాయప్రమాణం॥

కల్కద్రవ్యం భాగ్యసమం ద్రవ్యం వారిణ్యష్టగుణం పచేత్

అష్టావశేషం తద్ద్రావ్యం జ్ఞాలైర్వైద్యైః ర్భావనావిధౌ

॥జిలాజిత్వరసాయనం॥

తామ్రస్య ద్విగుణం లోహం లోహాద్విగుణ వంగకం
వంగాద్విగుణ కాంతంచ కాంతాద్విగుణ మభ్రకం
సర్వం సంచూర్ణయేత్నేన సర్వతుల్యం శిలాజిత్
త్రిఫలస్య చ చూర్ణంచ శిలాజిత్ సమం భవేత్
ఆకులీబీజచూర్ణంచ సర్వపాదాంశసంయుతం
వరారసేనయత్నేన భావయేద్దశవారకం
౧౨ వాసనేక్షురసేనైవ తదాభావ్యం పునః పునః
మత్స్యాక్షి మూలసారేణ శతపత్రరసేనచ
తతః శ్రీఖండసారేణ భావఇత్వా సుచూర్ణయేత్
త్రిజాత త్రిఫలాచూర్ణమాకుల్యేన సమాన్వితం
నిష్కద్వయంచ నిష్కార్ధం సీతాజ్యమధుసంయుతం
లేహయత్ప్రాతరుత్థాయ అనుపానం పిబేత్సదా
కదళీకందసారంచ చందనం శర్కరాన్వితం
మేహజాలం నిహంత్యాశు మూత్రకృచ్ఛ్రాణి వింశతిః
అశ్మరీం హంతి వేగేన తదాటణ్ణకృతాన్గదాన్
శుక్లదోషం నిహంత్యాశు ప్రజాజననముత్తమం
అశీతి వాతజాన్రోగాన్ ఆఢ్యం వాతం విశేషతః
అష్టోదరాణి గుల్మాని చత్వారింశచ్చ పైత్యకాన్
తత్తద్రోగానుపానేన తత్తద్రోగహరం భవేత్
అశ్విభ్యాం కథితం శ్రేష్ఠం జిలాజిత్వరసాయనం

॥మేహమర్దనరసం॥

దైత్యేంద్ర వైక్రాంతకం కాంతం నాగవంగౌ రసాంజనం
తాప్యం నీలాంజనం సూతం స్ఫటికం పర్ణగైరికం
విమలాభ్రకమండూర సింధూర మాయసం
నేపాళ తామ్ర రజతం భస్మీకృతం తతః
స్వర్ణావర్తభవం భస్మ సర్వేషాం సమభాగికం
తత్పాదాంశం సత్త్వభస్మ సర్వేసహ సుకాంచనం
భస్మాన్యేకత్ర సమ్మర్ద్య త్రిదినాని ప్రయత్నతః
న్యగ్రోధాదికషాయేన సప్తధా పరిభావయేత్
ఆకుల్యాదిగణైస్సప్త భావయేత్తదనంతరం
చందనోశీరకాష్మర్య పద్మకేసర ముత్పలం
పద్మకం గోధవం నీరముస్తా హ్రీబేరశాల్మలీ
తండులీయ్యశతావర్యౌ రంభాఖదిరశారిభా
కేతకీ కతకాక్షించ శతపత్రం పరూషకం
గోక్షురామృతవల్లీనాం ద్రవైరేకైక భావయేత్
శోషయిత్వా విచూర్ణ్యాథ క్షిపేన్నాగకరండకే
మేహమర్దన నామాయం దిష్టోవాలుకిభాషితం
గుంజాష్టకమితోయోదశసారస మాయుతః
జీవనీయకషాయేన పిబేచ్ఛర్కరయాయుతం
త్రిసప్తాన్మాత్రకల్లష్ఫున్యస్తాఖు జంహోష్టశోషహా
చంద్రభాససమాయుక్తో వింశతిమ్మేహనాశనం

సేతుబంధయుత సేవ్యో మూత్రాతీసారనాశనం
ద్రాక్షా చందన మహాధూక ముసల్యామృత శర్కరా
మధునా లేహయేత్ప్రాజ్ఞో వాత మేహ ప్రశాంతయే

॥ మేహాంతకరసం॥

పూర్ణం సతార మృత సూత మభ్రం। మండూర తీక్ష్ణం రవి నాగ భస్మం
ప్రవాళ వైక్రాంత సమౌక్తికాని। కాంతర్బలీ శృంగ సమైర్విభాగైః
ఖల్వే వినిక్షిప్య సుమర్దితేన। ఫలత్రయం వారిదినత్రయంచ
తద్గోళకీ కృత్య పుటంచమేకం। ప్రసైర్వి మర్ద్య దృఢ గాఢయుక్తం
ఏతాని ద్రవ్యాణి చతుర్థ భాగం। శిలాజితుశ్చామృత సారయుక్తం
లవంగ జాతీఫల కుంకుమంచ। కస్తూరికా నిష్క పృథక్ప్రమాణం
లామజ్జకం చందన వాలుకంచ। ముస్తాజనా సప్తదినైర్విమర్ద్య
మాష ప్రమాణం మధుపిప్పలిభ్యాం। కోల ప్రమాణం విహరేత్ప్రభాతే
వాశా ఘృతం శర్కర గో ఘృతం వా। యుక్తానుపానం వినిహంతి రోగాన్
ప్రమేహ దాహ శ్మరి మూత్రకృచ్ఛ్రాం। రక్త ప్రమేహాన్ప్రదరాతిసారాన్
కాసక్షయః పాండుహలీమకాది। వాతాన్వితాన్ దశ పైత్యరోగాన్
అర్శాంసి కుష్ఠోదర పంచ గుల్మాన్। సాధ్యాదసాధ్యాపి రోగజాతాన్
వంధ్యాపి సౌఖ్యం లభతే చ గర్భం। నష్టేంద్రియం వీర్యమివర్ధనంచ
మేహాంతకో నామ రసోత్తమంచ। సుధా సమానం జగతిర్నరాణాం

॥ పంచామృతరసం॥

వైక్రాంతాభ్రక కాంతానాం సింధూరం సత్వసంభవం
నిరుత్థ భస్మసావర్ణ శింధూరం పారదోద్భవం

శర్కరా ఘృత సంయుక్తం మధ్వాదిక పణద్వయం
విషాత్యామమయే గుల్మే మంద్యాగ్నౌ గ్రహణీగదే
సర్వ జ్వరే పాండు రోగే చ గదె శూలే క్ష్యరోచకే
పంచామృతమిదం నామ్నా పలీ ఫలిత నాశనం

॥ మేహారిరసం॥

ఘృత రవి కరి చూర్ణం। అభ్రకం కాంత లోహం
రసక గిరిజ సత్వం। పారదం టంకణం చ
సమయుత కృత భాగం। నింబ సారేణ మర్ద్యం
దశ పుట కృత భస్మం। సర్వ మేహాప హారీ
శరీర పుష్టిం బలవర్ధనంచ। ఆయుప్రదం దివ్య శరీర కాంతిం
స్త్రీణాం శతం మన్మధ తారణంచ। సంసేవ్యతే వర్ష సహస్ర జీవితం

॥ మేహగజకేసరి॥

మండూర తీక్ష్ణ లోహంచ గగనం కాంత మేవచ
అయోలోహంచ నాగంచ తామ్ర భస్మం లవంగకం
కుంకుమాగరు కస్తూరి ఏలా చందన నాగరం
ద్రాక్షా మధుక ఖర్జూరం కర్పూరం కణ మిశ్రితం
తలపోట్టక బీజంచ ప్రత్యేకం ద్విగుణం తథా
నిష్కద్వయం మధూ తద్రుం వింశతి మేహనాశనం
గజకేసరితి ఖ్యాతా కల్ప బ్రహ్మ నిర్మితం

॥ ధాత్రీరసాయనం॥

చైత్ర మాస మానీతం ధాత్రీఫల శతం శుభం

నిక్షిప్య పరితస్సమ్యక్ శీతయా(ప్ర)స్థమాత్రయా
శీతిభూతే కృతే సమ్యక్ కుడుబమ్మధు నిక్షిపేత్
ఏతచ్చూదవృతామలం సముదితం। సంసేవితైర్యాననైః
హన్యాత్తాప శోష తారసభవం(?) మూర్ఛాగ్నిరుక్తాతపం
జ్వార్తిం పిత్తభవాంతదాక్షయరుజాం శోషంచ పాండ్వామయాన్
తృష్ణామేహగదంచ కార్శ్యమరుచిం పిత్తాస్రమూర్ఛాదికాన్

॥ చండతుండరసం॥

రసకస్తాగవంగాభ్రత్రయః పాత్రే వినిక్షిపేత్
వాశాకాష్ఠేన మర్ద్యాథ తత్సమానిక్షిపేత్తమాత్
యామమాత్రంవచెఘుల్యాం యావ జ్జిఘ్వచకారయేత్
వారాకరజేన సమ్మర్ద్య యావత్ఘనటినా సహా
అగ్రేశ మం ప్రుటం దద్యాత్పశ్చాద్వింశతి కాసత్వం
వనోత్పలానాం వింశత్యా ప్రుటమానంచ కారయేత్
తద్ఘుటం శతమానేన శంఖ కుందేందు సన్నిభః
వాతజాన్పైత్యజాన్మేహాన్ శ్లేష్మజానపి నిర్హరేత్
అశ్మరీ మూత్రకృచ్ఛ్రంచ సోమరోగం విశేషతః
ద్వివల్లం యోజయెద్ధీమాన్యోగవాహేన సంయుతం
చండతుండరసో నామ నాగార్జున మనోహరః

॥ వస్త్యామయాంతక ఘృతం॥

ధాత్రీమధుకమత్స్యాక్షి పద్మపాషాణ భేదనం

బృహత్యంశుమతిద్వంద్వం శారిభైక్ష కశేరుకం
కపోతవంకైక్షురక ముశీరం శివవాళకం
పాఠాహివరణంద్రాక్షా భద్రాయష్టిఫలంకషం
పృథక్క్రౌంఫలికం క్షుణ్ణం సర్వతుల్యం తుగోక్షురం
ద్రోణేపాంపాతయెత్సర్పి పాదశేష పరిశృతే
ప్రక్షిప్య సర్పిష ప్రస్థం దత్వా క్షీర వరీరసం
ధాత్రిజం భీరసం చాపి నారికేళోదకం తథా
కూశ్మాండోర్వారుజ లజం స్నేహాద్విగుణితం పృథక్
ద్రవైస్సపిష్ట సంయుక్త కైబిర్వవద్వగ్నినా పచేత్
పరూషకాత్పలత్రుటీ మధూకహిమదారుభిః
త్రిఫలాపిప్పలీ కాంతి శృంగి చేరరసైంధవం
హస్తిపిప్పల్యమార్గామం జిష్టా పద్మకేసరం
ముస్తాకుంబరలాద్రాప ఫగంధా పునర్నవైః
ప్రియంగుస్తెక్షురఫలైః వృద్ధిప త్రక శృంగిభిః
శిలాజత్వర్ధ భాగస్తైః శిద్ధతత్సేవితం ఘృతం
మూత్రాణిశర్వాణి శర్కరామశ్మరీమపి
పానవస్త్యాదిభిర్యుక్తం నాశయెన్నాత్ర సంశయః
వాతపిత్తకఫోత్పన్నాన్ సర్వవస్త్యగతాగతాన్
ప్రమేహాణాం పరిక్షి ప్రమపవర్తయతెధ్రువం

గుల్మాగ్నిసాంగ (గ్ర) హణిదుర్నామ జఠరామయః
క్షయంక్షయకృతాంవ్యాధింహ్యాతాపర్శ్వోరసిరగ్రహాన్
వస్త్యామయాంతకమిదందేవదేవేనభాషితం

॥ కళ్యాణఘృతం॥

విశాలాదేవదారుంచ మైత్రేయకసుగంధికం
హ్రీబేరం ద్వినిశావాశ్ర (ప్రు) వృశ్చిపర్ణిపృథక్తథా
కమలోత్పలంచకుముదం దాడిమం జాజిపుష్పకం
గోశీర్షం దంతిమూలంచ పద్మకం (త్రి) ఫలా పృథక్
ఏకవింశతి (ద్ర) వ్యాణి తోయద్రోణేశనైః పచేత్
చతుర్భాగావశేషేస్మిన్ ఘృత (ప్ర) స్థద్వయంతథా
నారికేళోదకార్ఖారుం కూశ్మాండేక్షువరీరసైః
థా (త్రి) బీదారి పురసే ఘృత (ప్ర) స్థపయః సమం
(అ) ష్టావశిష్టిత కాలేస్మై కల్క (ద్ర) వ్యాణిదాపయేత
౨౦ వరామైలేయ తగరంమంజిష్ఠాపద్మకేసరం
కాష్ఠం (ప్రి) యాళ తాళిసానాగకేసరవెల్లకం
త్రుటిద్వయం బాశ్యగంధీలవంగంచసురక్తమం
కాకోళిక్షీరకాకోళి జీవంతీబోరకద్వయం
నిశాయుగ్మం ద్వికర్షంచ పృథక్ చూర్ణానిక్షిపేత్
ఏతద్ఘృతం సుపక్వంచ దృఢవస్త్రేణపీడయేత్
మచుండికాతులార్ధంచ త (త్రు) నిక్షిప్యయత్నతః

సీతే మధు ద్వికుడబం పూతంచ వినివేశయేత్
కర్షమాత్రం సదాసేవ్యం సర్వోవస్థాద హారంపరం
వి (భ్ర) మం కంపనమ్మూర్ఛామపస్మారమపుగ్రరం
పాతాళదీపికాయాంచ నిలారంబేరసోత్తమం
మహాకళ్యాణ సర్పి అనుపానం (ప్ర) యోజయేత్
(అ) నుపానమితంభూత (గ్ర) హోన్మాద మపస్మృతిం
శోషాణంపాండువిషం మేహం జ్వరకండూమరోచకం
(అ) రేతస్కం తద్వైవాల్పరేతస్కం మందబుద్ధినా
గద్గదాత్యంతశమయె మాంగళ్యం బల్యముత్తమం
(ఆ) యురారోగ్యమైశ్వర్యం తుష్టిపుష్టివివర్ధనం
(అ) భిన్యాసేచ సన్యాసె మూర్ఛా ఏవ మదాత్యయె
వంధ్యాచలభతే గర్భం షండోపి పురుషాయతే
(అ) పుత్రలభతే పుత్రాన్ జిపిచ్ఛశరదాంశతం

॥ (ప్ర) ళయానలరు (ద్ర) రసం॥

1 హింగులాక్షరసంభాగం ద్విభాగం శుద్ధగంధకం
బాణభాగంచ గోదంతం కాలభాగం మనశ్శిలా
4 టంకణంనే (త్ర) భాగంచ రసకంరుతుభాగకం
ఏకభాగంతు నేపాళంనే (త్ర) భాగం హాలాహలం
దరదంనే (త్ర) భాగంచ లోహతా (మ్ర) ం ద్విభాగకం
ఖల్వోదకే సమస్తంచ క్షీరేణార్కస్య మర్దయేత్

సింధువారాగ్నిదుత్తూరం జంబీరాకారవెల్లకైః
తా(మ్ర)పాత్రోదరే క్షిప్త్వా యామద్వాదశ వహ్నినా
పచ్యేచ్ఛిద్రశసంస్థైవ వల్లమాత్రంచ పార్శ్వకం
యోజయేత్త్రితరుణే దోషే తాప జ్వరేపిచ
చతుర్థే చ త్రిరాత్రేచ ప్రత్యహం త్వగ్గతేపిచ
అసాధ్యాశ్చ విధాన్రోగాన్ యామమాత్రేణ సాధయేత్
దాహమోహాల్పకే జాతః పధ్యేన్నం పయసస్తథా
శాల్యోదనం భవస్త్యైవ తక్రం దధి సమన్వితం
శీతేయామితితం తోయం నారికేళాంబ సాతథా
కదళీఫలసంయుక్తం సక్ష్యేమధు సమన్వితం
తాంబూలంచ ంద్రసంయుక్తం స్నానేపానే సమాచరేత్
(శ్రీ)శయానలరుద్రాఖ్యో రససంసిద్ధస్యయోగతః
రసగంధ యోర్ద్వ్యహ్వమేకైకంతు ఫలంప్రదక్
త్రిస్స్యైకైకపలాన్యత్ర లవణానినియోజయేత్
గంధకంలవణాన్యత్ర మేళయిత్వార్కసంభవైః
క్షీరైః పంచమకైర్ఘృష్ట్వా త్రిదినంతస్యగోళకం
మూషకాయాం వినిక్షిప్య పుటమేకముపక్రమేత్
తతః స్వారణ నిర్వాహ్యైర్ద్రావనాపంచనిర్మితాన్
ఆమ్లవేతసమిత్యేత ద్రావకైకాభవిష్యతి
ఏకవింశతి వారాస్తురసంద ద్వాద్గ్రణానుపం

చతుర్వల్ల ప్రమాణేన హన్యాదర్శాన్య సంశయః
ఘృతాన్నం భోజనం యోజ్యం వాస్తకం సూరణంతథా
మాషాన్నం పాయసాహ్యూపం కుష్మాండం వర్జయేత్సదా
అర్శప్రమోషశమనం సోయమర్కేకుఠారోరుధా

||నిత్యోదయరసం||

మృతసూతాభ్రలోహార్క విషగంధసమం సమం
సర్వతుల్యాంశభల్లాత సర్వమేకత్ర కారయేత్
ద్రవైస్సూరణకందోత్థైః ఖల్వేమర్ద్యాదినత్రయం
మాషమాత్రం విహాతాజ్యం రసాద్యశ్యనాశయేత్
రసోనిత్యోదయో నామ మృత్యుర్రోగకులాంతకః
లోహభస్మ విళంగాని త్రిఫలాచ శిలాజితు
త్రికటుః పిప్పలీమూలం చవ్యం కృష్ణాతిలస్సమం
లోహస్య త్రిగుణం వహ్నిలోహ భల్లాతకం తథా
చాతుర్జాతకలోహాంశ సర్వశ్శాద్విగుణం గుడం
కర్షం భుక్త్వా నిహంత్యాశు అర్శో మందాగ్నిపాండునా
శ్వాసంభగంధరం కాసం ప్లీయుదరంచ వినాశయేత్

||హయగ్రీవరసం||

ద్విపాషాణశిలాతా(మ్రం) నాగవంగాభ్యతుద్ధకం
హింగుళంవత్సలాభంచ ప్రత్యేకం చసమాంశకం
సర్వతుల్యం శిలాక్షారం ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్

ధుత్తూర స్వరసై మర్ద్యం కుమారీ రస మర్దితం
ఛాయాశుష్కవటీ కృత్వా కుక్కుటే పుటపాచితం
౪ సర్వాంగశీతలముద్ధృత్య ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్
షోడశాంకం వత్సనాభం చతుర్థాంశం మరీచకం
చిత్రమూలరసేనైవ ఆర్ద్రకస్య సుమర్దితం
నాగవల్లీ రసేనైవ గుంజామాత్రం వటీ కృతం
అనుపాన విశేషేణ సన్నిపాతాంస్త్రయోదశ
ఏకాహిక ద్వ్యాహికం చ త్ర్యాహికం చతుర్థకం
సర్వధాతుగతాన్ హంతి హష్ట జ్వర హరం పరం
హయగ్రీవ రసో నామ రహస్యం దేవ నిర్మితం

॥కల్యాణఘృతం॥

కాంతీ దారు నిశాద్వయం కరికణా వెల్లం చతుర్జాతకం
ముస్తా మాంసి ఫలత్రయం మధునటూ మైవేయకం బావృతా
వప్పం జిహ్వానత జా జిదంతి బృహతీ జాతీ ఫలంబాష్పలం
జీవంతి ద్వయ యింద్రవారుణి బలాద్రాక్షా స్థిరాక్ష్యే వచ
క్షుద్రాదిశ్రీ దురాలభా కటుమిశీలా ద్రామయం పద్మకం
హింగు శ్యామిక వాగకేసర హయస్యాతృపత్ర జీవే విషా
ఏతత్సర్వమిదం ప్రద ద్విశపలం తోయం చ తుర్గుణ్యకం
దత్వా పాద విశేషితం ఘృతయుతం క్షీరం చిదార్వళి
కూష్మాండేక్షు సనారికేళ కదళీ దివేయ ధాత్రీరసై

బ్రాహ్మీ ముద్గర సంసమాన నయనా వాశార్ధ చంద్రారసం
ప్రత్యేకం ఘృత సామ్య వింశ్రిత మిదం మృద్వగ్నినా పాచితం
క్వాథ్యస్త్రివృత దేవవల్ల మిళితం స్నేహాస్యష ష్టాంశకైః
ప్రాతః సేవిత వాత పిత్త శమనం శ్లేష్మాపహం పుష్టిదం
ఓజస్కం తనుకాంతిదం త్రీడకరం స్వప్నాపహ మ్మేహజిత్
౨౨ స్త్రీణాం యోనిరుజాపహం క్రిమిహరం వంధ్యాచ గర్భప్రదం
బాహ్వోరస్థలి విభ్రమక్షయహరం పాండ్వామయధ్వంసినం
వంధ్యావా యస వంధ్య బాల మృతజ స్త్రీ జన్మ పుంస ప్రదం
శ్రేష్ఠం పుంసి ఫలప్రదం శుభకరం కల్యాణసర్పిర్మహాత్

॥రాస్నాది గుగ్గులు॥

రాస్నా దారు పునర్నవాగ్నిలశునం క్షారం వచా రేణుకం
చవ్యం శిగ్రుకరంజ షట్ కుటజా ముర్వాకటుత్రీనిచా
పాఠారామఠ జీరక ద్వయ మృతా కుష్ఠం కణా మూలకం
దీప్యం వెల్లక హస్తి పిప్పలి విషా సావర్షలాతుంబురా
ఏతే భాగ సమం వరాత్రిగుణితం సర్వం సమం గుగ్గులు
భావ్యే త్రైల విమిశ్రితం చ తిమిరం పిత్తం చ ఉష్ణాంజనా
వాతం పక్ష్మహతార్తి తస్వక భుజా సంధ్యర్థ రాతాపహం
గుల్మం కుండలి వాత శోభ గుదజా చంద్రేణ వాప్యం ద్రికం
లవంగ మేలా మరిచం చ విశ్వభా (శ్రీవిళంగం సున పుష్కరం చ
సర్వే సమాంశం కణమష్టతుల్యం సితం సమం చూర్ణమథాపలం చ

లెహ్యం జయత్యుంచ విధాంచతాసాం శ్వాసోర్ధ్వహిక్కారుచిపీనసంచ

క్షణాష్టకంచూర్ణితకాసహంతి చెంద్రేణవా చంద్రిక నిర్మితంచ

॥చర్లికి సుధాసారవటుకాలు॥

వ్యోషత్రిజాతకుంభోదక్రిమిఘ్నామలకిత్రివృత్

౮ సర్వేసమానమసితాక్షౌద్రేణగుళికీకృతాః

సుధాసారవటీనామ ఆమ్లపిత్తనిబర్హణః

రక్తపిత్తం శీతపిత్తం ఆమ్లపిత్తం శిరోభ్రమం

అరుచింపాదపాన్నాక్షిత్రుష్ణాతాపనివారణం

ఏకాంశోరుచకారుభ్రామరిచతః శుంఠాత్రయోజీరకా

సెత్వావరార్ధయవానికాత్ర్యులవణాద్వోగాస్తథాసైంధవాత్

చూర్ణంశీఘ్రహ బభ్రూభుజావిరచితం తక్రేణసంయోజితం

గుల్మాధ్మానవిషూచికాక్రిమిహరం స్యాద్భోజనాంతేసదా

లశునానాంపలశతం పంచమూలంచయన్మహాత్

త్రివృచ్చిత్రకగండీరప్లాతికైర్వాపునర్నవా

నిర్గుండేరండవరుణాశిగ్రుదంతిసురద్రుమం

భూనీటుకంచత్రిఫలా తైషాంవింధ్యాతులాద్వయం

ఉలూఖలెక్షోదయిత్వా జలద్రోణేచతుష్టయే

ద్రోణావశేషంనిష్కాథ్య తైలమేరండసంభవం

ఆఢకంద్విగుణంక్షీరం ప్రస్థం స్నుహ్యయస్తథా

ఘటజేనసర్వముస్మద్విశకైషల్యగ్నినాపచేత్

హింగుపిప్పలీవచాచవ్యంయవానిసితసర్షపైః

త్రివృద్ధాపిలుసింధూత్థకరిక్రిష్ణద్విజీరకైః

పాఠావిళంగప్లాతికాచిత్రకవుచికోషకైః

ఏతత్తైలంమహాశ్రేష్ఠం ఉత్తమంశస్యతేబుధైః

హంతిసర్వోదరానాహశైరాబ్ధగుల్మగదామయాన్

మూత్రదోషతునివృద్ధి ప్లీహబ్యంతరవిద్రధిన్

౨౩౬ శూలవాతామయాష్ఠీలశర్కరాశ్మరిహృద్గ్రహాన్

జలకూర్మయకృష్ఠీలయోనిశూలభగంధరాన్

లశునీక మేరండతైలమేతాన్యపోహతి

స్నుహిక్షీరక్షిపేత్పాకే తైలస్యోషనుభాగతః

యుక్త్యాపితైలమిదంయోజ్యమవస్థాభేదవేదనా

॥సర్వాంగవాతాది॥

పాదాగుల్ఫజజానుఊరుకటినంమెఢ్రుండవక్షింగుదల

నాభీగంహారపర్వసంధిభుజగాస్కంధంచహస్తౌశిరం

దంతాగండకపాలకర్ణనయనం భ్రూశంఖసంశోధనం

ఆస్యాహస్తమతాంఘ్రిజాద్రినిద్రావాతోగ్రశంకోభవేత్

॥వాతప్రకోపము॥

సంధారణాత్యశనజాగరనాతిసాక్షైః

వ్యాయామయానకటుతిక్తకషాయరూక్షైః

చింతాతిధాతిభయలంఘనశోకశైత్యైః

వాయుప్రకోపముపయాతిఘనాగమేషు

॥వాయులక్షణం॥

త్వగ్రోష్ఠ జంఘా నవశోథశూలః శ్యామత్వమంగస్ఫుటనేష్ఠభంగాః
ప్రకృత్వసీతత్వకరత్వదాహాః వాతాగుకర్మాణి వదంతి తజ్ఞాః

॥వాతశాంతిః॥

స్నిగ్ధోష్ణం స్థిర హేమ బల్య లవణ స్వాద్వంమ్లతైలాతపా
తిశాభ్యంగ నవ స్త్రీ మాంస రుధిరం సంతాపనోద్వర్తనైః
స్నేహ స్వేద నిరూహ తైల శయన స్థానేషు నిర్వాధికే
పానాహార విహార భేషజమిదం వాతప్రశాంతిర్భవేత్

॥పైత్య ప్రకోపము॥

కట్వమ్ల మద్య లవణోష్ణ మహా ప్రవృద్ధి
క్రోధాతపానల పరిశ్రమ శుష్క శాకైః
క్షారార్ధ జీర్ణ విషమాశన భోజనైశ్చ
పిత్త ప్రకోపముపయాతి ఘనాత్యకాలే

॥పైత్యలక్షణం॥

౪ పరిశ్రమస్వేద విదాగరాగ దైగంధి వైవర్ణ విదాహ దోషాః
ప్రలాప మూర్ఛా భ్రమ దాహ శోషాః పిత్తస్య కర్మాణి వదంతి తజ్ఞాః

॥పైత్యశాంతి॥

తిక్త స్వాదు కషాయ శీత పవనచ్ఛాయా దివా స్వప్నజైః
జ్యోత్స్నా భూగృహ వారియంత్ర జలద స్త్రీగాత్ర సంస్పర్శనైః
సర్పిక్షీరయుతో హి కవమనం స్వేదోపహానాదికం
పానాహార విహార భేషజమిదం పిత్త ప్రశాంతిర్భవేత్

॥శ్లేష్మ ప్రకోపము॥

స్నిగ్ధాది వా మధుర మాంస తిల మద్య మాంసైః
గుర్వాప్య పిష్టిల దధీక్షు పయో వికారైః
సంధ్యాభ్రి శైత్య లవణోదక పాన భక్ష్యైః
శ్లేష్మ ప్రకోపముపయాతి భృశం వసంతే

॥శ్లేష్మలక్షణం॥

శ్వేదత్వ శీతత్వ గురుత్వ కండూః స్నేహోపదేహ స్తిమిర ప్రనిద్రాః
ప్రస్వేద సంఘాత రతి క్రియాల్ప కఫస్య చిహ్నాని వదంతి తజ్ఞాః

॥శ్లేష్మశాంతి॥

రూక్షక్షార కషాయ తిక్త కటుక వ్యాయామ నిష్ఠీవనం
స్త్రీసేవాధ్వ నియుద్ధ జాగర జలక్రీడా పదాఘాతనం
ధూమప్రశ్వ దు శిరో విరేక వమనం స్వేదోపహానాదికం
పానాహార విహార భేషజమిదం శ్లేష్మ ప్రశాంతిర్భవేత్

॥సారస్వత ఘృతం॥

సమూల పత్ర ముద్ధృత్య బ్రాహ్మీ ప్రక్షాళ్య వారిణా
ఉలూఖలేన సంక్షుద్య రసం వస్త్రేణ పీడయేత్
చతుర్గుణే రసే భాగే ఘృత ప్రస్థం విపాచయేత్
హరిద్రామలకం చైవ త్రివృచ్ఛ్యామా హరీతకీ
ఏతేషాం పలికాన్ భాగాన్ శేషాస్తే కార్షికా మతా
పిప్పల్యద్రవళంగాని శర్కరా మధుకం వచా
ఏతత్పూర్వం సమాలోడ్య శనైర్మృద్వగ్నినా పచేత్

పరిపక్వంతు తం బుద్ధ్వా తస్మిన్నేవ అవతారయేత్

తస్య ప్రాతః శీతమాత్రేణ వాక్సిద్ధిశ్చ ప్రజాయతే

సప్తరాత్ర ప్రయోగేన సర్వస్మృతిధరో భవేత్

అర్ధమాస ప్రయోగేణ కిన్నరైస్సహ గాయతే

మాసమేక త్రయం జానః స్వయమేవ కవిర్భవేత్

అష్టాదశాంశి కుష్ఠాని అర్శాంసి వివిధానిచ

అప్రజానాంచ నారీణాం నరాణాం మల్పరేతసాం

ఘృతం సారఘృతం నామ సరస్వత్యా వినిర్మితం

॥కదళీకంద ఘృతం॥ ×

కదళీకందనిర్యాస ద్రోణం శతపలోన్మితం

కదళ్యాకుసుమం పత్రత్వక్ఫలంపాదావశేషితే

ఘృత ప్రస్థం పయస్తుల్యం త్రిఫలా లవంగకం

కపిత్థస్య ఫలం మాంసి కదళీ కంద చందనం

న్యగ్రోధాదిగణః కందాః సర్వే వారిసముద్భవాః

సరళం కర్షమాత్రాణి కల్కీకృత్య పచేద్ఘృతం

సోమరోగం హరేదాశు మూత్రకృచ్ఛ్రాశ్మరీయుతా

ప్రమేహ వింశతిర్హన్యాద్విశేషా   మేహజిత్

మూత్రాతిసారమస్వస్థం వ్యాధిం విధ్వంసయేద్ధ్రువం

॥ధన్వంతరి బలాతైలం॥

బలామూలఫలాని స్యుశ్చతురుత్తర వింశతిః

శతాని పాదసాం త్రీణి హ్యశీతిశ్చతురశ్శతా

కషాయశ్చ చతుర్థాంశం శిష్టే క్షీర ఫలాని చ

షణ్ణవత్యామితాన్యస్మిన్ దాతవ్యాని విచక్షణైః

ఏవం కషాయపయసి భవేత్తాం తుల్యభాగికే

దశమూలస్య సంక్షుణ్ణ ఫలాని త్రీణి కల్పయేత్

చతుష్షష్టి పలే తోయే కాథయేత్తాని వహ్నినా

తమేవాహాని తక్వాథే యవకోలకుళుత్థకాన్

ఫలమాత్రాన్నిధాయాదౌ విపచేత్తాం పృథక్ పృథక్

ధాన్యానాం శాకజాతీనాం ఏకాహం పాక ఇష్యతే

సప్తానాం సర్వమూలానాం అనేన విధినా భిషక్

సప్తాహం క్వథితం సర్వం చతుర్భాగావశేషితే

కాషాయాం యోజ   త్తత్స్యాత్ కల్కం కాన్నైపరిప్లుతే

తత్ర తైలస్య సంయోజ్య పలాన్యపిచ షోడశ

బృమేదా దారు మంజిష్ఠా కాకోళి ద్వయ చందనైః

శారిబా కుష్ఠ తగరా జీవకర్షభ సైంధవైః

కాలానుసారి శైలేయం వచాగరు పునర్నవైః

అశ్వగంధా పరిక్షీర శుక్లయష్టి వరారకైః

శతాహ్వా శూర్పపర్ణ్యేలా త్వక్పత్రైస్సక్షవల్లికైః

అర్ధకర్షమితైరేతైః తైలం మృద్వగ్నినా పచేత్

ధన్వంతరి బలాతైలం శంభై హస్త్యవతారయేత్

లేపనాత్సర్వవాతఘ్నం సూతికాబలదోషనుత్
మర్మాస్థిగతవాతఘ్నం క్షతక్షీణబలాపహం
జ్వరగుల్మగ్రహోన్మాదమూత్రాఘాతాంత్రవృద్ధినుత్
పానవస్తివిధానేన ధన్వంతరిసమీరితం
వాతశోణితమత్యుగ్రం గభీరాత్తానభైరవత్
సోపద్రవాన్నిహంత్యాశు పానాభ్యంజనవస్తిషు

టీక॥ వ్యాఖ్యానం॥ బలామూలపలానితి। బలాయాః మూలాని। తేషాం కషాయః। తస్య భాగాః షట్। తైలైకభాగాపేక్షయా ఏతద్బోధ్యం। పయసః షడ్భాగాః॥

యవకోలకుళుత్థానాం దశమూలస్యచైకతః

ఏకత్ర క్వథితం। నిష్క్వథితభాగః। యవాదీనాం తైలస్య సమోహి నిష్క్వథితభాగ ఇత్యర్థః। ఏషాం త్రయోదశ భాగా భవంతి। తైలస్య చతుర్థశో భాగః। చతుర్థానాం పూరణస్తస్య। పూరణో డ ఇతి షష్ఠ్యాం యః। తదేవ పుష్టి క్రియతే శిష్యహితార్థనా। యథా షోడశ పలాని తైలస్య। పాచ ఇతవ్యాని। తథా బలామూలాని చతుర్వింశతిర్భవంతి। జలపలశతాని త్రీణి చతురశీత్యధికాని। తతశ్చతుర్థాంశేన శేషణం భవతి క్వాథః। ఏతాని క్షీరపలాని షణ్ణవతిః। యవాదీనాం పలాని చత్వారి। పానీయపలాని చతుష్షష్టిః। ఏతైశ్చతుర్థాంశేన షోడశ పలాని కషాయస్య। ప్రమేదాని ద్రవ్యాణి ప్రత్యేకమర్ధకర్షప్రమాణాని కాలానుసారి శారిబా। క్షీరశుక్లా క్షీరవిదారి వరాత్రిఫలా రైక్షాగః। య

వకోలకుళుత్థదశమూలైర్భాగః పరికల్పితః। త్రయవకోలకుళుత్థానాం దశమూలస్య దశ భాగా ఇత్యేవం వ్యాఖ్యానం కల్పయెత్సుధ్య శార్ఙ్ భాగార్ఙ్ ప్రమాణం యత్ర నోదితమితి వచనాత్స్వం గ్రహేచ యవకోలకుళుత్థ దశమూల భాగా ఇతి। ఏవం యవకోలకుళుత్థానాం త్రయోదశమూలచ్చతుర్థశాంశ ఇతి భాగైః కల్ప్యైరిత్యాహుః। తేషు పార్శ్వపర్యం న పర్యాలోచనీయం తతః కల్పయేదిత్యాదికయా పరిభాషయా। ద్రవ్యాణామేషాం సమాంశత్వం। నియమితం। ఏవం పృథక్ పృష్ట్వాయోనిర్దేశః। సచ్ఛందానుదాహ్రా దేవ బాధ్యైః। తథాబానేనైవ తత్ర పృతా సంగ్రహః। సమస్తైతాని ద్రవ్యాణి నిర్దిష్టా। ఉపిచ దశమూల ఇత్యస్మిన్నేవ వాతహత్వత్వం తథా తైలస్య నతథా। యవాదిభిరితి। సర్వథా పూర్వ వ్యాఖ్యానం శ్రేయః। వ్యుత్పష్మా నేతి మృదుశబ్దోగ్నివిశేషణ ఏవ ప్రత్యుక్తః। కిల। చిరతరం దహనసంపర్కాత్తీక్ష్ణరబాహుల్యేన స్యతైలస్యరాగతా। పాకాదతిక్రాంతతా పికించిత్సం భాస్యతే। ఏతత్తైలం విశేషతః వాతహరం జ్వరాదిషు

॥కైశోరుగుగ్గులు॥ నవమూహిషలోచనోదరసన్నిభవర్ణస్య గుగ్గులోః ప్రస్థం ప్రక్షిప్య తోయంరాశౌ త్రిఫలాచయద్యోక్తపరిమాణా। ద్వాత్రింశచ్ఛిన్నారుహపలాని దేవయాని యుత్యేన। విపచేత్తద ప్రమత్తో దర్వ్యా సంఘట్టయన్ముహుర్ముహుర్యావత్। అర్ధక్వథితతోయం జాతం జ్వలనస్య సంపర్కాత్। అవతార్య వస్త్రపూతం

పునరపి సంపాదయెత్పాత్రే సాంద్రీభూతె తస్మిన్నవతార్య హిమె ప్రక్షిప్య త్రిఫలాచూర్ణార్ధపలం త్రికటుచూర్ణం షడక్షర పరిమాణం త్రి
మరిచ చూర్ణార్ధ పలం కర్షం కర్షం త్రివృద్దంతీచ పలమేకం గుళూచ్యా
దళాని సంచూర్ణ్య యత్నేన ఉపయుజ్యానుపానం యూషం తోయం సుగంధి తై
లేన యుజ్యాహార విహారి భేషజముపయుజ్య సర్వకాలమిదం తను రోధితవా
తశోణితమేకజమద్వోద్వంచ చిరోత్థంచ జయంతి ప్రుంతం పరిశుష్కం స్ఫుటిత
తంచా జానుయచ్చాల్పప్రణకాసకుష్ఠగుల్మయధూదర పాండు మేహాంచ
మందాగ్నించ విబద్ధం ప్రమేహ పిటికాంశ్చ నాశయత్యాశు సతతం నిషెవ్యమా
ణో ష కాలవశాద్ధింతి సర్వగదాన భిభూయ జరాదోషం ప్రయాతి కైశోరు
కరూపం॥

ప్రత్యేకం త్రిఫలా ప్రస్థో జలం హా త్రపడాఢకం
గుడవః ఛ్గుగ్గులోః పాక సవిబద్ధు విశేషత:

॥ అమృతాఖ్యగుగ్గులు॥

ప్రస్థమేకం గుళూచ్యాశ్చ అర్ధప్రస్థంచ గుగ్గులోః
ప్రత్యేకం త్రిఫలాయశ్చ తత్ప్రమాణం వినిర్దిశేత్
సర్వమేకత్ర సంక్షుద్య సార్ధమెన్నళ జెంజనే
పాదశేషం పరిశ్రాత్య పునరగ్నావధిశ్రయేత్
తావత్పచెత్కషాయం తుయావత్సాంద్రత్వమాగతం
తస్మింత్సుసిద్ధం విజ్ఞాయ కవోష్ణే ప్రక్షిపెద్బుధః
తత శ్చాన్ని జలజ్ఞాత్వా తత్సమాత్రం ప్రదాపయేత్

వాతరక్తం తథా కుష్టం గుదజానగ్నిసాదనం
దుష్టప్రణ ప్రమేహాంశ్చ ఆమవాతం భగంధరం
నాడ్యాఢ్యవాతశ్వయథుసర్వానేతాన్ వ్యపోహతి
అశ్విభ్యాం నిర్మితః పూర్వం అమృతాఖ్యోహి గుగ్గులు

సింహనాదగుగ్గులుః॥

అక్ష ప్రస్థ త్రిఫలయోః ప్రత్యేకమిహ గృహ్యతే
శుద్ధితాగుగ్గులూత్కాని కటుతైలపలాష్టకం
ప్రత్యేకం త్రిఫలా ప్రస్థ స్సార్ధద్రోణె జలే పచేత్
౪ పాదశేషంచ పూతంచ పునరగ్నావధిశ్రయేత్
త్రిఫలత్రికటా ముస్తా విడంగామరకాష్టకం
గుళూచ్యగ్ని త్రివృద్దంతిచవ్యం సూరణకందకం
పారదం గంధకంచైవ ప్రత్యేకం సుప్తి సమ్మితం
సహ ప్రంకాసకఫలం సుక్ష్మసంచూర్ణ్య నిక్షిపేత్
తతో మాషద్వయం జగ్ధ్వాపి బెత్తప్త జలాదికం
అగ్నించ కురుతేదీప్తం బడబానల సన్నిభం
వాతశ్లేష్మవతోపృద్ధిం బలంచవి ఫలంతథా
ఆమవాతం శిరోవాతం సంధివాతం భగంధరం
జానుజంఘా ప్రితం వాతం సకల గ్రహమేవచ
అశ్మరీమూత్రకృచ్ఛ్రంచ భగ్నంచతి మిరోపర
అమ్ల పిత్తం తథా కుష్ఠం ప్రమేహ గుదనిగ్రమం

శ్వాసపంచవిధం శ్వాసం క్షయం చ విషమజ్వరం
ప్లీహానం శ్లీపదం గుల్మం పాండురోగం సకామిలం
శోషాంత్రవృద్ధి శూలాని గుదజాని వినాశయేత్
మేదః కఫాను సంజాతం వ్యాధి వారణ దర్పహా
సింహనాదమతి ఖ్యాతో యోగోయమమృతోపమం
ద్రోణప్రస్థే గుళూచ్యాం విపచ పురవరాం జపాదావశేషం
పూతం భూయోపి భవేత్ క్షిప మరిచ కణా వెల్లి శుంఠ్యుత్తమాచ
శుక్త్యాంశైః కుంభదంత్యోః పిచుయుగళమమృతం తాళ్యైశ్చ రుకేయం
శోభోదరుద్ధ్మకుష్ఠః పరగళకసనా లావహ్నిపాండు ప్రమేహా

౹౹చింతామణి౹౹

సువర్ణం రజతం తామ్రం కాంతం లోహ సువర్ణమాక్షికం
పారదం గంధకం నీలం రాజావర్తం తురుష్కకే
వైక్రాంత వజ్ర వైడూర్య నాగవంగా వరాటుకా
గోమేధికం పుష్యరాగం ప్రవాళం వెతాక్తికం శిలా
మాణిక్యం మరకతం శంఖం హరితాళం చ టంకణం
సర్వం సమం శుద్ధ భస్మం మర్దయెద్వింశతిద్వయా
చిత్రమూలకషాయేణ భావయేద్ధాతపే పుటే
కోలమాత్ర వటశ్చైవ ఛాయాశుష్కం తు కారయేత్
కాచకుప్యాం నివేశ్యాథ ధయెంత్రె విద్యాధరే పచేత్
దీపాగ్ని నాప చెద్యామం అష్ట సంఖ్యాశు సీతలం

తత్ర సంఖల్పమధ్యే చ మర్దయేత్పూర్వ వస్త్రమాత్
తదశం సూత సింధూరం తత్సమం హాటకం క్షిపేత్
తద్ద్విదం టంకణం చూర్ణం సూక్ష్మచూర్ణం చ మర్దనాత్
బాహ్లీకం మృగనాభిం చ వరాళం జాతికాఫలం
ప్రత్యేకం పలికం చైవ తద్ధాతం సేవ యెత్రమాత్
మధుపిప్పలి సంయుక్తం అనుపానవిశేషతః
తత్ర రోగానుపానైశ్చ జీవేద్వర్షశతం సుఖీ
క్షయాణాం ద్వాదశం నాంచ సప్తధాతు గజ జ్వరాన్
వింశతిశ్చ మహారోగాణి మూత్రకృచ్ఛ్రాణి షోడశ
ప్రమేహ వింశతిశ్చైవ పైత్యరోగాశ్చ వింశతిః
పాండుశోభోదరానాహ గుల్మ ప్లీహ సశోధజిత్
అమ్లపైత్య మతీసారం అంగదాహం వివర్తనం
మూత్రబంధం మూత్రసారం లింగశూలాశ్మరీరోగజిత్
శోషితే సర్వదేహానాం విసర్ప భ్రమరోగిణాం
ఉన్మాదావరణం చైవ శిరశ్చాపే చ కంపితం
సూతికా జ్వరవాతఘ్నం జ్వరం నానావిధం హరేత్
వ్రణానాం వింశతిశ్చైవ వంధ్యరోగత్రయాణి చ
కామిలాత్రితయం చైవ సన్నిపాతం చ దారుణం
సంతాన బల్కరం వృష్యం తేజో వృద్ధికరం తథా
ఏతజ్జ సర్వరోగాణాం నాశయ స్త్రాత్ర సంశయః
సర్వలోకహితార్థాయ ఆత్రేయ ముని భాషితం

రసంచింతామణీనామ సర్వవ్యాధి నివారణం

॥తరుణ జ్వరగజకేసరి॥

పారదం దరదం చాభ్రం పాషాణం త్రితయం విషం
కాంతలోహం నాగవంగౌ నీలాంజన రసాంజనం
తుత్థ త్రయం టంకణం చ వత్సనాభం చ నిర్విషం
సర్వేషాం తత్సమం యోజ్యం తత్పాదం దంతి బీజకం
కారవల్లీ నాగవల్లీ అర్కమూల కషాయకే
మర్దితం మాసమేకం తు ముద్గమాత్రం వటీకృతం
శర్కరా క్షీర సంయుక్తం జీరకం వ్యోషమాషకం
నానా జ్వర హరం శీఘ్రం నానా శీత జ్వరాపహం
వాత జ్వరం మహాశీతం అష్ట జ్వర విఘాయ చ
తరుణ జ్వర హంతీచ ఆశ్చర్య మతి దుర్లభం
గజకేసరి నామాయం రసోయం లోకపూజితం

॥శింధూరమణిభూషణం॥

ప్రవాళం రజితం వజ్రం మౌక్తికం చ సుహాటకం
భుజంగమభ్రకం కాంతం సూతసింధూరకాన్యకం
పృథక్ భాగం చ పూర్వార్ధే వేదభాగా పరార్ధకే
జాజీఫల పుష్ప రసే రక్తాగస్త్య పుష్పేషు వాలుకం
వటీవరాగిలామజ్జా హిమశాల్మలి వారిణా
ప్రత్యేకైకం దినం భావ్యం మాషమాత్రం తు కారయేత్
మధునా విహరేత్ప్రాతః చత్వారింశతి పైత్యకాన్

అశీతిర్వాత జాన్రోగాన్ కుష్ఠాష్టాదశ కామిలాన్
౭౮ వింశతిశ్లేష్మజాన్రోగాన్ హంతి శూలాష్టకత్రయం
ప్రమేహాంచ మహావ్యాధిం సన్నిపాత త్రయోదశ
పంచవింశత్యతిసారాన్ శ్లేష్మపాండు జ్వరాపహ
ద్వంద్వోద్భవం త్రిదోషఘ్నం రాజరోగ నివారణం
ప్రదర సర్వ గ్రంథీనాం నాశయెద్గళరోగిణాం
వీర్యవృద్ధిం పుత్రకారం షండోపి పురుషాయతే
బాలవృద్ధ యుతే సర్వం గర్భిణీనాం విశేషతః
తత్తద్రోగానుపానేన హితం పథ్యం చ దీయతే
శింధూరభూషణం నామ రేమాశ్వినీ భాషితం

॥పునర్నవాదిరసాయనం॥

పునర్నవా మూలతులా దశమూల శతావరీ
బలా తురగగంధా చ తృణమూలం త్రికంటకం
విదారికంద నాగాహ్వ గుడూచ్యాతి బలా ద్రితా
పృథగ్దశ పలా న్యాగాన్ జలద్రోణే విపాచయేత్
తేన పాదావశేషేణ ఘృతస్యార్ధాఢకం పచేత్
మధుకం శృంగిబేరం చ ద్రాక్షా సైంధవ పిప్పలీ
పృథగ్ద్విపలికాన్ దద్యాద్యవానాన్యః కుడుపం తథా
త్రింశద్గుడ పలాన్యత్ర తైలమేరండజస్య చ
ప్రస్థం దత్వా సమాలోడ్య సమ్యక్ మృద్వగ్నినా పచేత్

ఏత ద్విశ్వర పుత్రాణాం ప్రాగ్జో జన మనిందితం
రాజ్ఞా రాజ సమానంచ బహు స్త్రీ పదయుజ్యయే
మూత్ర కృచ్ఛ్రే కటుస్తంభైతథా గాఢ పురీషణం
౬ మేఢ్ర వంక్షణ శూలేనయో నిశూలంచ నశ్యతి
యథోక్తానాంచ గుల్మానాం వాతశోణిత కచ్ఛయేత్
బల్యం రసాయనం శీతం సుకుమార రసాయనం

॥కల్యాణ కుడాద్రకం॥ ×

ఆర్ద్రక స్వరస ప్రస్థం తదర్ధం గుడసంయుతం
బీజ పూరస్య కుడుబం నిక్షిప్యాయ సభాజనే
త్రిజాత త్రిఫలా వ్యోష భార్గ గ్రంధగ్నిధిన్యకం
తాలా నుజీర మధుకం ప్రుధక్కర్షం విచూర్ణయేత్
ఫలంచ చాయ సంచూర్ణం షట్పలంచ మధు క్షిపేత్
కల్యాణార్ద్రక లేహ్యాయం ప్రాతఃకాలేచ సేవితః
పాండుక్షయధ్రు మందాగ్నిం శూలగుల్మక్షయాపహం
కామిల గ్రహణీ దోషం వాతపిత్తకఫాపహం

॥శ్వేతశింధూరం॥

పారదం భస్మమాదాయ పలాశ్యష్టౌ వినిక్షిపేత్
తస్మిశ్వేత పాషాణం తత్సంధీ బంధనం క్రమాత్
వాలుకాయంత్ర మాక్షేచయామష్టౌ జా తేతథా
స్వాంగశీతల మాదాయ ప్రాజ్ఞచంద్ర తథా క్రమం
వల్లమాత్ర మిదం శ్వేత్యం సీతామ దాజ్య సంయుతం

సేవితం సర్వశూలానాం సర్వసిద్ధ ప్రదం తథా
సిరోనాశిక కర్ణాంత రోమనాశ వ్రణం హరేత్
జ్వరాన్నానావిధాన్ హంతి సర్వ వ్రణ భగంధరాన్
రాజవ్రణాం గండమాలాన్ లూతికాన్ నాడికా వ్రణాన్
పాణిపాద ద్వయే శోభాన్ శోభాంశు గ్రంధి సమ్మితాన్
పిటకాన్ దద్రూన్ హంతి తిమిరం వాత నాశనం
౨౭ పాండుక్షయా నాపాండుశూలాన్ వ్రణరూపాణి నాశయేత్
దంతార్బుదాన్ దంతపిటకాన్ గ్రహణ్యర్శాంసి నాశయేత్
శశి కుంకుమ చంద్రో యం సేవయేత్ సర్వ కాలకం
ప్రలేప లితనాశంచ నానారోగ నివారణం
శ్వేత శింధూర నామో యం రసం సర్వత్ర పూజితం

॥సౌభాగ్యశుంఠి॥

అంజలి ధృతయే తోయే కంస మాత్రం పయో ఘృతం
శర్కరా ర్ధతులాం దత్వా గుడపాకేత్ర నిక్షిపేత్
ఏలాకం కుణికా వెల్ల వ్యోష జీరక ధాన్యకం
శృంగం విశంగం బిల్వంచ ప్రత్యేకంచ పలం పలం
మిశి పంచ పలం ధాన్యం ఫల త్రయమితం తథా
ఏషా సౌభాగ్య శుంఠీచ శంభుదేవన భాషితం
సేవిత హంతి శూలంచ జ్వరరోగమనేకధా
ప్లీహానాం మలబంధంచ పాండుగుల్మోదరం తథా
ఖర్జుర వృష్టప వాన్విత కాంజికసం సిక్త వాలుకాస్వేదః

శమయతి వాతకఫామయ మస్తకశూల భంగాది

॥బ్రాంహీఘృతం॥

చతుః షష్టిఫలం బ్రాహ్మ్యాః నిజద్రావం సమాహరేత్
ద్వాత్రింశతిపలంచాజ్యం త్రివృదంతి కటుత్రయం
ఆరగ్వధం శంఖపుష్పి ప్రియంగుం సవిళంగకం
ప్రతికర్షం క్షిపేచ్చూర్ణం పచెళుళ్ళం ఘృతావధి
ఫలమాత్రం పిబెద్వృంద్యా యావత్ఫలచతుష్టయం
భ్రూతోన్మాదమపస్మారం బ్రాహ్మీఘృతనిషేవణాత్
ప్రలాపో బహుధాయస్య కృతె కార్యేచ విస్మృతిః
గర్జితే ధావతే యంతి క్షుభి తృష్యతి మూకవత్
భ్రూతోన్మాదోపి తంచిష్టం వాతోన్మాదక్షుచి స్మృతిః
రక్షయెద్యత్నం ఖళా బంధరం మూకచిత్తోదనై ఘృతైః
సర్వాత్మ్నతత్తతో హ్యేవ బోదార్థం దర్శయెద్ధ్రువం
ప్రత్రదారాపితామాతా తస్యాగ్రవాదయం స్మృతం
చోరరాజభయైశ్చాన్యైః బోధయెద్విస్మృతం నరం
తసైర్ధూపాంజనైర్న్యసైః స్నేహాభ్యోజ్యైరుపాచరేత్

॥ప్రమదేభాంకుశం॥

పారదం ప్రస్ఫుతంచాష్టౌ పాత్రమధ్యే వినిక్షిపేత్
తత్పాత్రం భాండగర్భేచ నిక్షిపెద్వాలుకం క్షిపేత్
దీపంకమల గాఢాగ్నిం పాచయెత్కర్మకోవిదః

గంధకం సూక్ష్మచూర్ణంచ పలం పంచశతద్వయం
జీర్ణేజీర్ణె ప్రదాతవ్యం గ్రసదద్యాద్వృద్ధోచితైః
గంధకం పూర్ణమాదాయ సాంగశీతం సమాచరేత్
తద్రసం మర్ద్దితం ఖల్వే కస్తూరీహిమకుంకుమైః
అష్టపాదం తారభస్మం కాంతంలోహంచ అభ్రకం
నాగవంగం మృతంశంఖం వరాటం శుక్తిసారకం
పద్మరాగెంద్రనీలంచ వైడూర్యం వజ్రమూర్తికం
గోమేధికం పుష్పరాగం ప్రవాళం శుకపేచకైః
సూర్యకాంతం చంద్రకాంతం నీలాంజన రసాంజనం
వైక్రాంతం టంకణంచైవ రాజావార్తం సమానిచ
సర్వేషాం భస్మకంచైవ త్రినిష్కంచ పృథక్పృథక్
౧౩౦ కందర్పగణవిఖ్యాతైర్మర్దయెద్ద్రావితం క్రమాత్
గుంజామష్టపికాలంచ సేవయెత్క్షీరగోఘృతైః
స్తంభనం వీర్యవృద్ధించ దండవృద్ధికరంపరం
షండత్వం వంధ్యరాగత్వం సన్న్యాసమపి రోగజిత్
దినైకస్తదశస్త్రీణాం రమతే తృప్తినాశనం
మేహానాం వింశతిహంతి స్వాసకాసక్షయాపహం
వంధ్యత్వం త్రితయం హంతి రూపలావణ్యవర్ధనం
కాంతిదం పుష్టిదం బల్యం శ్రేష్టం వృష్యం రసాయనం
ప్రమదేభాంకుశో నామ కాశ్యపేన వినిర్మితం

॥క్షయులకు॥ గండిరాదిరసాయనం॥

సమూలపత్రమాదాయ సమానాచ్ఛవికాభిషక్
శోషితాం తిస్రభిర్వింశత్యుత్తరాభి ప్రతోళితాం
తులాభిర్దశమూలాని పృథగ్దశపలానిచ
త్రిఫలం శోడశపలాన్ ప్రత్యేకం పలసంఖ్యయా
కుటజస్య సమాహృత్య తులాయాః సప్తతాత్వచః
వత్సకారుష్కరఫునా విళంగాశ్చ పృథక్పునః
చతురష్టపలాన్దత్వా పతామరిచమాగధి
గ్రంధికంచ వికంటైవ పృథగ్దశ ఫలానిచ
ద్వాత్రింశత్పలికాద్రాక్షాం సర్వం క్షుద్యయత్నతః
దశద్రోణె జలేపక్త్వా మాసమ్యా సార్ధమేవచ
ద్రోణద్వయావశిష్టంతు కవథం సంశోధ్య సత్తధా
వస్త్రపూతం తతః కృత్వా భాండేచ ఘృతమావపేత్
సమ్యద్వవ్యా ప్రలేపిత పచెద్ధ్రుర పత్తధా
యావత్సురభిగంధస్స్యాత్తావద్ద్వాదశవాసరాన్
ద్వాత్రింశత్పలికా కృష్ణా శుద్ధలోహంచ తత్సమం
విళంగానష్టపలికా న్మరిచంచతుష్పలం
ప్రతివాపం ప్రకల్పైవ మరిష్టం శోధయేత్సుధీః
ప్రక్షేన మధునా వాధయధివాతైలసర్పిషా
చూర్ణమింద్రియవోద్ఘాతం మేళయచ్చ చతుష్పలం
తేనకల్కేన విప్త్వాధ్య లోహబాండోదరం తతః
స్నిగ్ధేతస్మిన్నరిష్టం తం సంసిద్ధం యత్నతః క్షిపేత్
వస్త్రం సంచా కృత భాండం మాసంధాన్యెదరెన్న్యసేత్

శుభెహ్నా తత్సముద్ధృత్య కుశల స్పరుకోవిదః
ప్రయుంజీత యధాబలమతంద్రితః
సద్యితం నాశయత్యేవ గండిరాఖ్యరసాయనం
శోషం సోపద్రవం మేహాన్ గుల్మనష్టోదరాణిసా
మేహక్రిమిగ్రహ హృత్కృశ పాండుక్షయదుర్వ్రుసే
అధ్మానం గండమాలాంచగళగండజరాయుచిః
విద్రధింశ్వాసకాసాంచ వాతశోణితముద్భవం
గండీరారసఇత్యేషా జయద్విష్ణురివాసురాన్
గండీరమపియుంజీతరసస్తామానుపానకం
అవస్థాకాలభేదజ్ఞో దోషాస్యైబలభ్భిషక్

||గండీరారిష్టలేహ్యం||

జాతసారంచగండీరం సపుష్పం పరిశోషవత్
తండులంఛేదితంకృతాచ తస్యషంబాడకంభవేత్
దశమూలతులాంచాపి త్రిప్రస్థం త్రిఫలస్యచ
దద్యాత్కుటజవల్కస్య ఫలానాంపంచవింశతి
౧౩౧ భల్లాతకా నింద్రవాన్ విళంగంఘునమేవచ
అర్ధప్రస్థసమాన్భాగాన్ ఏకైకస్యసమావపేత్
పాఠామధురసాదంతి షడ్గ్రంథా చిత్రకంతథా
ఏతాన్పృథగ్దశపలాన్ మృద్వికార్ధాడకంతథా
తోయద్రోణేషుదశసు పచద్విద్రోణశోషితే
తస్మిన్కషాయె పూతేతుగుడస్యైతులెక్షిపేత్

యోగేన సాధితం చైనం శుద్ధభాండే నిధాపయేత్
ద్వి ప్రస్థాపి పిప్పలీనాం చ ద్వి ప్రస్థా యోజరస్తథా
అర్ధ ప్రస్థం విడంగానాం కుడుబో మరిచస్య చ
ఏతాని సూక్ష్మచూర్ణాని ప్రతివాపార్థమావపేత్
చూర్ణమింద్రయవానాంచ మధునా సహ యోజయేత్
భాండః ప్రలేపః కర్తవ్యా సమాం సిస్య నిధాపయేత్
ఏష మాషస్థితో లేహో యథావ్యాధిం యథాబలం
గండీరారిష్టకం హ్యేతద్వ్యాసేన పరికీర్తితం
రాజయక్ష్మ ప్రమేహంచ గుల్మాని జఠరాణి చ
క్రిమికుష్ఠాని పక్వాని ప్లీహార్శాంసి భగంధరాన్
౪ శ్వయధుం పాండురోగంచ గండమాలాంతథైవచ
విషమజ్వరనాశంచ విద్రధిం వాతశోణితం
అరిష్టం శమయత్యేతన్నారసింహ ఇవాసురాన్
॥గండీరారిష్టలేహానకువ్యాఖ్యానం॥ రాజయక్ష్మేతి॥
గండీరాదేరరిష్టస్య కార్యత్వే విధికార్యయోః
గ్రంథార్థబోధనాపేక్షా క్రియతే సాపదేశికా
అరిష్టం గుడమాసవం క్షోదమిత్యర్థాంతరం
ఉక్తంచ నిఖిలాసారే ॥
అరిష్టమాసవం క్షోదం గుడం ప్రోక్తమితి స్మృతం
వివిధా లేహపేయా భ్యాం సాంద్రతాలేప్య ప్రకల్పితా
పాచనే సుగమో లేహః పాకస్యాతిశయప్రుతః

పవెల్లుద స్యాత్స్వయో౽పి సుపక్వశ్చైన్మహాఫలః
శోషమేహశ్వాసకాసార్శస్యేవ వ్యపోహతి
గండీరాద్యైః కాష్ఠైర్యుః సాధుః సిద్ధా హరీతకి
గండీరారిష్ట ఫలప్రదా భవతి। ఉక్తంచ పారాశర్యే
గండీరారిష్టవత్పూర్వ్యకాద్రుః సిద్ధాహరీతకీ
తత్ఫలం భక్షమాణాస్తు బహుబాహ్యప్రదీపినీ
॥రాజయక్ష్మేతి। రాజశబ్దశ్చంద్రవాచి। యక్ష్మా వ్యాధిః। రాజ్ఞో యక్ష్మా। ఉక్తం హారీతే॥
ఇందో ర్భగవతస్సాక్షాద భూద్దేషః పురాకిల
తస్మాత్తం రాజయక్ష్మేతి ప్రవదంతి మనీషిణః
నివాతం నిరోధనమితి। జాతదారమితి। సారో రససంజ్ఞః। జాతస్సారో యస్య తత్।
జాతసారం। ఉక్తంచాగ్నివేశీయే॥
సతిక్తమధురా స్నిగ్ధా చవ్యాకల్పే మృదూల్పణా
శోషశోథజ్వరశ్వాసకాసశూలాదినాశనీ
౧౩ తరుణస్య గృహీతకాలాతిక్రాంతస్య రసశోభావాచ్చ జాతసారస్యేవ్యవతాళుజ్జా
తసారమిత్యుక్తం। సారో మూలం। యావత్పూర్వపర్వణి మూలసంభవస్స్యాత్।
తావద్గృహ్ణీయాత్। ఉక్తంచాగ్నివేశ్యే॥
చవ్యాయాం జాతసారాయాం ఫింగంపర్వణి పర్వణి
మూలానాందర్శనం సాధు గృహ్ణీయాత్ప్రసిద్ధిదమితి
॥గ్రహణకాలస్తావద్వక్ష్యతే। హేమంతశిశిరవసంతేతి రజోముపహ
తాం॥ ప్రశస్త భూమి సంజాతాం అనుష్ట్రద్రవ్య సంశ్రితాం
॥చవ్యాం ప్రభాతే। సపలాశ ప్రసవే మూలాం। గృహ్ణీయాదితి। ఉక్తంచ హారా

శ్లో॥ ప్రశస్తభూమి సంజాతం అనుష్టద్రవ్య సంశ్రితం
మూలపుష్పఫలోపేతం గండీరం స్థూలవల్లికం
నదీతీర సముద్భూతం సర్వతోద్భూత మేవవా
హిమశీతవసంతేషు ప్రభాతే సంగ్రహేన్నరః

॥ఇతి సపుష్పం। పుష్పోపేతమిత్యర్థః। పుష్పస్యధాతు పోషణ శక్తిః పుష్పమేవ
గృహ్ణీయాద్వీర్యదోషః। ఉక్తంచ జాత్యకర్ణే॥

ధాతుపుష్టికరం బల్యం కాసశ్వాస క్షయాపహం
గుల్మశూలాదిమదోషఘ్నం చ పుష్పం గదాపహం
కండుక్రిమి విషార్తిఘ్నం అటరూషక పుష్పవత్

॥పరిశోషయేదితి। పరిశుష్కే। పశ్చాత్పరిశోషితం జాతసారం। సపుష్పం।
ఆర్ద్రం। యద్ధాత్రకాలే గృహీతమనుశోషితమిత్యర్థః। ఖండశ ఇతి। పరిష్కృయ
ప్రమాణం। తండులంతు పరిష్కృయం। ఖండశః। అల్పశః। బిల్వ ఇత్యర్థః॥

ఏవంభూతస్య వృక్షస్య పంచాంగకం భవేత్

సకేవలం। గృహీతమాత్రస్య। పంచాంగకం। వింశత్పలాధికంతులామాత్రమి
త్యర్థః॥ చతుష్షష్టి ప్రమాణంతు వ్రీహిణాం నిష్కముచ్యతే
అష్టనిష్కపలం తేషాం శతంగ్రాహితులం భవేత్

॥ఇత్యాచార్యతివాదః। అష్టనిష్కపలమిచ్ఛంతి కేచిదాచార్యాః। ఉదరప్రలక్ష
వాతాద్యాః। శల్యకర్తారః। దశనిష్కపలమిచ్ఛంతి। జాత్యకర్ణాదయః। కా
యచికిత్సకర్తారః। ద్వాదశపలమిచ్ఛంతి। తస్మాత్సాధ్యసాధక కర్మణి తస్య
చిహ్నితం గ్రాహ్యమితి సందేహస్స్యాత్। అత్ర పరిహారః। యుక్తాపథ్యం ఏనా

౧౩౫

క్యేనోక్తత్వమానం శాస్త్రప్రదర్శితం। పురుషం పరత్వే అష్టనిష్కం దు
ర్బలస్య మధ్యమస్య దశనిష్కం। ప్రబలస్య ద్వాదశనిష్కం। యద్యోచితం కుర్యాత్
క్వాథాదిషు దశమూలం తులాంచాపి సర్వేషాం తులాం ప్రత్యేకం తులాంచేతి।
సందేహస్స్యాత్। సర్వేషామేవ తులాం గృహ్యతే। పృథక్పృథక్ దశపలమిత్యర్థః।
తస్మాత్త్వం భూతులాసిద్ధిః కేన జ్ఞాయతే। అత్ర చ శబ్దాఖ్య। శబ్దవిశేషవాచకా
త్రవిశేషః పృథగ్భాగవత తులా సిద్ధిం నిరాకృత్య సంభూయతులామితిచ
శబ్దేనగృహ్యంతే। ఉక్తంచ క్షారపాణినా। చవ్యాయాం జాతసారాయాం। వింశ
త్పలశతత్రయం॥

ప్రత్యేకం దశమూలానాం పృథగ్దశపలం భవేత్

॥ఇతి త్రిఫలస్య। త్రిప్రస్థం। అష్టచత్వారింశత్పలమిత్యర్థః। త్రిఫలమితి లింగవ్యత్య
యం। యేన సంభూత త్రిప్రసిద్ధిః। ఉక్తంచ హాజి। అతిబలాకాత్ పక్వస్య। త్రిప
లస్య నవస్య చ॥

పృథ్వికైవం షోడశపలం పృథక్ క్షుణ్ణం వినిక్షిపేత్
వదావ్యత్కుటజ వల్కస్య పంచవింశ చ్చేతి

॥పంచవింశతిః। ఉక్తంచ। ఇవే శయ్యో। వింశత్పంచయుక్తం। ఉక్తంచ। ఖండల
స్యచ। అథవా పంచానాం వింశతిః। పంచవింశతిః పలశతమిత్యర్థః। ఉక్తంచ
భోజే॥ జాతసారస్య చవ్యస్య వింశతిర్జ్యశతత్రయం
వత్సకం త్వక్కృత పలం దశమూలతులామపి

అత్రైవమభిప్రాయం। సార్ఙ్గ్మామాం దార్వీదీనాం శోషితానాంచ శతపలమిష్టం
వల్కలం వివరీతానాం పంచాధికం వింశత్పలమిదోషఘ్న। కుటజమూలత్వక్। కు

ఉచదారుత్వక్త్వేతి సందేహస్స్యాత్। వల్కలామూలత్వక్। దారుత్వగేవ గ్రాహ్యా।
ఉక్తంచ। భోజః। జ్యోత్స్నాతనిలాతపక్లుప్తతరుచిస్నావసంగతా। వల్కలా పిత్య
విఫలా తదోగ్యే సిద్ధిదా భవంత్వితి। దారుత్వగవగ్రాహ్యా। కుటజమాత్రమేవ
నిక్షిపేత్। ఉక్తంచ। నరకే॥

వాశాకుటజకూష్మాండశతావర్యమృతాలయా

నిత్యమార్ద్రం ప్రయోక్తవ్యంయదిశుష్కం నవిశ్యదం

భల్లాతకాని నంద్రాయవా నిత్యారి భల్లాతకం బీజోపయోగితావత్। ఇంద్ర
యవవృక్షకబీజ ఏకమిత్యర్థః॥

పునజాంగలభూజాతాక్షద్రముస్తాప్రశస్యతే

అర్ధప్రస్థసమాం అష్టపలమిత్యర్థః। పాఠాదినాం దశపలం ప్రత్యగావపేత్।
పాఠా మధురసా చ ప్రస్తోతంతి వదంతి త్యర్థః। ధావచః। చిత్రకస్యమూ
లత్వగేవగ్రాహ్యః ఉక్తంచారత్రైత్రిపృథిత్రకయోర్మూలత్వమేవగ్రాహ్యం +
తాం। మృద్వికాక్వాథకం దద్యాత్। అస్య సిత్యర్థం కాశ్మరాన్వితాపాణితం
కుర్యాః। దాక్షిణాత్యాః। క్షౌద్రసితపాణితంవిత్తంకుర్యుః। అర్ధాఢకం ద్వాత్రిం
శత్పలికం క్షిపేత్। క్షౌద్రనిస్తపలం శీతోదకేన ఉత్థితక్షౌద్రతేపంయథా
భవతి తథా ప్రక్షాళ్య ద్వాత్రింశత్పలం క్షిపేత్। అథవా మృద్వికాక్వాథకం। అ
ర్ధాధికాఢకం షట్ప్రస్థమిత్యర్థః। ఉక్తంచతత్వనిర్ణయే॥

షట్ప్రస్థకంతు క్షౌద్రాయాః దశద్రోణే జలేపచేత్

ఇత్యేవంప్రకారస్యార్ధం డేరవిషయే పిత్తాధిక్యేతు శోపాదోపితి బుధ్యామం
మంతవ్యం। కుతః। శ్వేతద్రవ్యాధిక్యతాపత్। తోయద్రోణే షదశష్విత్యాది। జలస్య

౧౩౪ ద్వాత్రింశత్పలం ప్రస్థం ప్రస్థషోడశకం ద్రోణం దశసుతో యద్రోణే షు
యావద్ద్రోణశేషం భవతి। తావత్పచేత్। జలస్య అమస్యప్రస్థస్య ప్రస్థం
ద్రవమానం। జలంపచేత్। పాత్రమానవేతౌషధమానం ప్రస్థం క్షిపేత్।
ఏవం శతపలాన్వితం జలం ప్రస్థం భవతి। ద్రోణసహస్రం షట్ప్రతపలమిత్య
ర్థః। ఏవం కృతమానే దశద్రోణే జలేపచేదిత్యర్థః। ఉక్తంహాస్త్రవైశ్యే॥

ద్వాత్రింశత్పలికం ప్రస్థం జలస్యామస్యమానతః

ఆర్ద్రాణామౌషధానాంచగ్రాహ్యం స్యాద్విగుణంయథా

తద్వజ్జలస్య ద్విగుణం మానం తస్య కల్పయేత్

సమమానం జలస్యార్ధం ప్రక్షిపే భిషగుత్తమః

జలమేతౌషధపాత్రాభ్యాంమేతస్మానం పరస్పరతం

జధ్యాసంస్థితమానంచ సమూహాత్రైవచక్షిపేత్

చతుఃపలం వా సప్తైః ప్రతిప్రస్థం జలంతుతే

తస్మిన్కషాయే పూతఇతి। వస్త్రపూతే। భోనితే। పురాణగుడస్య ద్వైతులే శో
ధితే తే క్షిపేత్। ఇతి గుడశోధితం తావత్। చవ్యాదైర్కుష్యౌకాంత్తైస్సాధితే
కషాయే। గుడంశోధ్యకౌపదాభావే గుడస్యైష్టం జీవంత్యం భశి శోధనం। యో
గేవసాదితమితి। యోగేనసమ్యగౌషధయోగేనవా కర్తః। ప్రశస్తముహూ
ర్తాదియోగేన అవతార్యేతి వాక్యశేషః। సమ్యక్పక్వకాలస్తావత్ ప్రథమం
ప్రమాణాపేతం। ఆమోదమోదకేనసన్మిశ్ర అష్టావద్యాహం విపచేత్
తత్తద్దుంకరౌపైశ్చాయుజ్యగుడాద్యుపేతం ద్వాదశాహాదవతారయేత్।
అవతరణం పక్వసిద్ధిః। ఉక్తంచ। ప్రక్షలావర్తే॥ దర్విప్రవేపారదబద్ధదావ్య

న కేవలం పాకవిధౌ ప్రమాణం। క్షిప్తం జలే మజ్జతి చేత్ప్రమాణ

మగ్నా సుగంధం ప్రవదంతి కేచిత్॥

తంతుసంతానయావద్గంధవర్ణపాకవ్యక్తిః। యావత్షణ్మాసః ప్రసాదః।

యావత్తు భవనిమిత్తదర్శనం। తావదవతార్య శుభే భాండే నిధాపయేత్। ద్రా

ప్రస్థో పిప్పలీనామిత్యాది। పిప్పలీతండులానాం ద్వాత్రింశత్పలం సంచూర్ణ

ప్రతివాపం ప్రదాపయేత్। అయోరజసో భృంగతోయేన విభర్జితచూర్ణస్య

ద్వాత్రింశత్పలం। తథా భృంగచూర్ణస్యాష్టపలం। తథైవ తథా మరిచచూర్ణస్య

శతపలం। ఉక్తంచ చరకే॥

పిప్పలీతండులానాంచ ద్వాత్రింశత్పలికం క్షిపేత్

చూర్ణమింద్రయవానాంచేతి। ఇంద్రయవానాం చూర్ణం మధుప్రస్థేన సంయో

జ్య భాండస్యాంతర్నిక్షిప్య తస్మిన్భాండే అరిష్టమాసి నిగృహాం నయేత్। ఉక్తంచా

గ్నివేశ్యే॥ చూర్ణమింద్రయవానాంచ గుడజైన్యమధుప్లుతః

ప్రస్థో న్నితేన భాండస్యాంతర్నిక్షిప్య తతశ్చ వ్యారిష్టం ప్రశోచయేత్। ఏష మాసస్థి

తం పేయం ఇతి మాసశబ్దః పక్షమాసయోరుపలక్షణం। పక్షాదూర్ధ్వం పిబే

ద్వా। ఉక్తంచ తంత్రాంతరే॥

అరిష్టజాతం మాసం వా పక్షం ద్రాక్షైస్థితం పునః

పిబేద్బుద్ధ్వా వ్యాధిబలం వైద్యవాక్యాద్యథా బలమితి

వ్యాసేన కీర్తితమితి। అత్ర వ్యాసకీర్తిగ్రహణాత్। శ్రోతౄణాం ప్రత్యయా

137 ర్థః। ఏతేనారిష్టేన శోభాద్యా వాతశోణితరోగా అనుక్తా అపి విశేష

తో వినశ్యంతి। అనుక్తానామపి రోగాణాం శమనత్వమర్థాత్సిద్ధం భవతి।

అరిష్టం శమతి। యథా వ్యాధి। అహపేశక్రో। వాసవః। అసురాన్నాశయతి

అత్రైవ తద్గంధిరారిష్టం శమనరూపేణ నాశయతి। అనేన దృష్టాంతేన। విశే

చనరూపే నైత్యభిప్రాయః। జితౌషధాదీనాం న్యూనాధిక్యత్వే పృథగ్దోషాన్

వక్ష్యామః। జలాధిక్యాద్గంధ్య అల్పవీర్యతా అబహుశతా। అచిరస్థాయి

త్వంచ। జలప్రమాణహీనే అల్పవీర్యతా నిష్ఫలం రజౌషధాదిభ్యో అరుచిః। పా

ర్శ్వశూలో దుర్జరంచ ఔషధహీనే నిశ్శక్తిః అఫలతాచ। గుడాధిక్యే క్రిమిప్రాదు

ర్భావః। వైవర్ణ్యం అభిష్యంది త్వదూషణత్వంచ। గుడహీనే శోషవైవర్ణ్యమల్పవీర్య

తాచ। క్షౌద్రాదిక్యే రూక్షతాదాహః। అస్యశోషో ద్రాతుకిక్షయశ్చ। క్షౌద్రహీనే

వైవర్ణ్యం దౌర్గంధ్యమల్పవీర్యతాచ। ఏవం దోషాదోషం పరిక్ష్య యదా కాల

స్థితమరిష్టం। పరిణారకార్యేవ ఇత్యాభిషక్। స్వయముద్యుజ్య వివిధవర్ణరస

వీర్యవిపాకం ప్రశస్తతిథౌ ముహూర్తే నక్షత్రే అలంకృతవేషాయ రాజ్ఞే దేవ

శకునానుకూల్యేన భేషజం దద్యాత్॥ ఇతి హరిశ్చంద్రకృతం గండరారిష్టవ్యా

ఖ్యానం॥ దూర్వాదిఘృతం॥

క్షీరవృక్షప్రవాళాని మధుకోశిరచందనం

౫ శారిబాత్పులసుష్టంచ పలార్ధం స్యాత్పృథక్పృథక్

చతుర్గుణేన పయసా దూర్వాయాః స్వరసేన వా

నవస్య సర్పిషః ప్రస్థం ఏకాష్ఠానచ పాచయేత్

పానాదాయోజయేత్పుష్పి సర్పవిసర్పనాశనం

॥ పిప్పల్యాదిఘృతం॥

పిప్పల్యింద్రయవధావనతిక్తా। శారిబామలకతామలకభిః

బిల్వనింబహిమమాలతిశైల్య్రాక్షయాతివిషయా స్థిరయా చ

గోక్షురాదిగజకర్ణికాసనః। వృశ్చికాలి ఘనరాజవృక్షవత్

ఘృతమాశు నిహంతి సాధితం। జ్వరముగ్రం విషమం హలీమకం

అరుచిం భృశతాపమర్శయోవా। మధుపార్శ్వశిరోరుజం క్షయంచ
॥వ్యాఖ్యానం॥ పిప్పలీతి। గజపిప్పలీ। సూక్ష్మపిప్పలీ। సపిప్పలీచ త్రినామా
భవతి। గజాశ్వాది చికిత్సకే గజభోగనా గ్రాహ్యా। భగంధర ప్రణాదినాం
సూక్ష్మోపణో భవేత్। వింధ్యదేశే జాతఇతి। సూక్ష్మోషణా న ఏవ అలాభమి
త్యర్థః। యస్మాత్కారణాత్పుష్టి మోదధి సమా పాత్రిత్తి సపిప్పలీ గ్రాహ్యా। త
స్మాత్సపిప్పలీ చతుర్భాగాష్టపలం తదర్ధపలం కషాయస్యత్వాత్। ఇంద్రియ
౧౩౬ వః చక్షుశ్రోత్రమనస్సు జిహ్వాఘ్రాణనామింద్రియాణాం। బలత్వకరా త్వి
తీంద్రియవః। ద్విభాగం కురు। భావనః। అరిమేధో ధావనశ్చ। ఖదిరః। ఖ
దిరేతి తిధం స్వంతరః। ఖదిరమూలస్య ద్విభాగం। తిక్తా। కటుకరోహిణీ ద్వి
భాగం। శారిభా। పయస్యా। సమూలం పంచవింశద్రవ్యాణి పంచాశో భవేత్
ఆమలకః। ఏకభాగః। తామలక్యేకభాగః। బిల్వమూలాని త్రివృసర్జని
య్యత్యేకభాగః। నింబః। కిరాతకాది పంచభేద నింబస్య పంచభాగా భవే
తితి। హివా। వాలుక్యేకభాగః। మాలతి। సమనామాలతి। జాతి త్యమరః।
జాతిఫలం। జాతిపత్రేకభాగః। శైత్యః। ఉశీరం। ఏకభాగః। ద్రాక్షాయాః।
ద్రాక్షైకభాగః। అతివిషా। సుక్ష్మగంధేతి ధన్వంతరః। ఏకభాగో భవతి। స్థిర
యా। పర్ణిచతుష్టం చతుర్విధం చెతుర్భాగం గ్రాహ్యం గోక్షురా గోకంట
కః। గజకర్ణి। హస్తికర్ణిమూలం। అసనః। వెంగాశ్వ। వృశ్చికాళి వృశ్చికఫలప్రా
కారేణ వృశ్చికాళిః ఘనః। అబ్జః। రాజవృక్షః। అరగ్వధః। గోక్షురాది।
సమూలాన్యేకైకభాగమితి। యుర్ద్రవ్యాణాం చతుర్భాగ సలిలం క్షిప్త్వా।
పాదశేషం క్వథితే సతి। తస్మిన్ ద్రవ్యాణి స్వరసం కృత్వా కషాయం సర్వం
నిక్షిపేత్। కషాయంచ స్వరసంచ కషాయం స్వరసం। కషాయస్వరసాః

త్రిభాగం। ఘృతమేకభాగం। ఘృతార్ధం క్షీరం నిక్షిప్య ఇదం ద్రవ్యం క్షుణ్ణం
సూక్ష్మచూర్ణం। పటకాళితం। ఘృతస్య అష్టమాంశం నిక్షిప్య పచేత్తు క్వాథ
తారయేత్। పీడనం ద్రాక్షా ఫలరసం యోజితం। భక్షయేదిత్యర్థః। పురాణ
జ్వర క్షయాది రోగాణాం నాశకమిత్యర్థః॥ మండూరసంస్కారః॥

అక్షాంగారైర్ధమేత్కిట్టం లోహజం తద్గవాం జలైః
సేచయేదక్షిపాత్రంతు సప్తవారం పునః పునః
మండూరోయం సమాఖ్యాతం శుద్ధశ్లక్ష్ణం నియోజయేత్
గోమూత్రే త్రిఫలక్వాథే తత్తావద్ధే సేచయజ్ఝలైః
లోహకిట్టం సుతప్తంతు యావజ్జీర్యతి తత్స్వయం
తజ్జీర్ణం గ్రాహయేత్పిష్టం మండూరోయం ప్రయోజయేత్
గుడైర్లోహ సమం కిట్టం భావితం చార్కజద్రవైః
త్రిఫలేన కషాయేణ నిర్గుండీ రస సేచయేత్
గోమూత్రేణ హభసాసు శిగృహారిద్రుస్వరసేనచ
ఆర్ద్రకస్వరసేనాపి భావితం లోహభాజనే
అథవా మృణ్మయం పాత్రం సప్తధా భర్జితం భవేత్
లోహకిట్టం విశుద్ధ్యంతం మండూరేషు నియోజయేత్
గోమూత్రేణ హరీతక్యా పంచకోలకటుత్రయం
విళంగం సహితైః పక్వం కామిలా పాండురోగజిత్
౧౩౭ పంక్తిశూల గుదావర్తం గుల్మానాహౌ గుదాం జయేత్
యెనుణామారితే ముండితే గుణా ముండ కిట్టకే
తస్మాద్వుళత్ర మండూరం రోగశాంతి నియోజయేత్

క్రిష్టాద్దశ గుణం ముండం ముండాత్తీక్ష్ణం శతోత్తరం
తీక్ష్ణాల్లక్షగుణం కాంతం భక్షణాత్కురుతే గుణం.
తస్మాత్కాంతం సదా సేవ్యం రాజవ్యాధ్యపహారం నృణాం

॥ జంబీరాదిలేహం॥

జంబీరఫలరసం భద్రం శర్కరా పాద్యయుగ్మకం
లేహపాక విశేషంచ కల్కద్రవ్యం నియోజయేత్
త్రి త్రికం గ్రంధికం ధాన్యం టంకణం దేవ పుష్పకం
ద్రావితం దీప్యకం చవ్యం విళంగం నాగకేసరం
సూక్ష్మచూర్ణం తతః కృత్వా ప్రత్యేకం మానికాత్రయం
పాత్రం ప్రస్థ ప్రమాణంచ సర్వమేత త్సుమేళయేత్
ద్వికాలం సేవయేన్నిత్యం మానికాష్టయా నిచ
కృత్రిమం త్రితయం హాన్యేద్రసం పాషాణ ధాతుజం
ముస్తకం హిమజేనంచ వృశ్చికా సర్పమూషికా
నానా విషహరం శ్రేష్ఠం మందాగ్నిపులబద్ధకం
హిక్కా శూలాశ్మరీ సారా గ్రహణీ కామిలాత్రయం
వివిధం పైత్యజాలాని ఉద్గారం వమనాదికం
అజీర్ణం చాన్నదోషంచ పాండుశోభ గుదాంకురాన్
జిం హరోగం వక్త్రదోషం కుక్షిరోగం హరంతి చా
ప్రదరం రక్తశూలంచ రక్తగుల్మం హరిద్రుకైః
సోమరోగం భ్రమం మూర్ఛ విస్ఫోటీ చిత్తవిభ్రమం

కాసశ్వాస మహారోగం యోనిరోగం హరంతిచ
జంబీర లేహనామాఖ్యం కాశ్యప మునిభాషితం.

॥ జ్వరతునికి పథ్యం॥

శాలయా షష్టికా జీర్ణం యూషముద్గకులుత్థయోః
క్షారవెల్లా చ కర్కాటం బాలమూలక పర్వతైః
వార్తాకం నింబకుసుమం పటోలం ఫలపల్లవైః
ఏతె స్తైః కురంగైః హరిణైః శశిలావుక పింజలైః
వృషదైశ్చ నిరామ్లం వా అమ్లం వా పిరసా స్రుతాః
తుల్యముద్గాం జమధికం తక్రంచ జ్వరిణాం హితం

॥గ్రంధాంతరే॥

శాలయా షష్టికా చైవ పటోలా జాంగలామిషం
మత్స్యాక్షి ముద్గయూషంచ తండులియ్యక వాస్తుకం
పక్వకూష్మాండ కుటజ మకపక్వ కదళీ ఫలం
లఘుపథ్యంచ యద్ద్రవ్యం పురాణేచ జ్వరే హితం

॥ అపథ్యం॥

పిష్టాన్నానిచ సర్వాణి శకాని హరితానిచ
విదాహి ఉష్ణవీర్యాణి జ్వరితః పరివర్జయేత్ +
దివాసుప్తంచ సురతం స్నానాభ్యంగం నవజ్వరే
వ్యాయామం రోషపాతంచ భారం చవని వర్జయేత్
కుసుమంచ ఛదనం చంద్రం తాంబూలం రక్తవాసనం

ఆజ్యంగుడంచ తిలజం సరభి(ద్ర)వ్య భోజనం

తూలిశయ్యాసన శ్చవస్త్రం వాయుభూయిష్ఠ మందిరం

నారి ప్రశ్నా వల్లోకంచ జ్వరితః పరివర్జయేత్

॥రక్త ప్రదరాలకు పథ్యం॥

ముద్గగోధూమ సాష్టిక్యశాలి జాంగల జారసాః

పక్వకూశ్మాండ వత్తూరం పటోలంతండు వియ్యకం

ద్రాక్షాదాడిమ ఖర్జూరం ధాత్రీఫల ఘృతం మధు

ప్రదరేరక్త పిత్తేచ పథ్యవర్గముదాహృతం

॥అపథ్యం॥

కట్వామ్లలవణక్షార మత్స్యమద్య విదాహిభిః

మాషనిష్పావ తిలజం కులుద్ధం లశునందధి

ప్రదరేరక్తపిత్తేచ అపథ్యమితి కథ్యతే

॥శ్వాసకాస హిక్కలకు పథ్యం॥ అపథ్యం॥

మటోలమిశికా సహ్యాత్తరుణా మూలవాస్తకం

సబాలకదళీ ఫలం కుటజపక్వ కూశ్మాండకం

కషాయకటుతిక్తకం లఘుచతండు వియ్యకం

సమాక్షికమజపయో భవతి కాసినః శ్వాసినః

॥అపథ్యం॥

మత్స్యాప్లూపాలాజవార్తాక కందా

సమ్మత్తైల ముప్పోదకీ సర్షప పోలకం

ముష్టకం వత్సకంఫలం టుండుకం కతకం తథా

కర్కారుస్సారణో ముండి మిశి జీరకరామఠం

ప్రరాణధాన్యమభ్యంగం మూత్రవర్గానిలామయే

॥అపథ్యం॥

శీతాంబు శాకటుంకందం త్రపుసాలాజముద్గకం

గురూణిబాభిష్యందీని నిష్పావోర్వారు సర్షపం

కఠిరాణి యవానింబా నవధాన్యానిలంఘనం

మృణాలఖురి శేరంభా తిక్త బింబ హిమానిలః

క్రోశాతకీ ద్వయంచైవ పవనాశితి శత్రవః ×

॥కృష్ఠవ్యాధికి పథ్యాపథ్యాలు॥

పటోల మత్స్యాక్షీ దక్షిమధుర బింబఫల గుడ్డం

కుమారి కూశ్మాండ త్రపుస మూర్వారుక ఫలం

సితారంభా ఫుప్ప ఘృతం పవన సతాంబూలం కృష్ఠవింశతిః

ధాత్రిఫలయుతం ముద్గా జీవంతి హిమఖిల కృష్ణేషు విహితం

॥అపథ్యం॥

తిలసర్షపపిణ్యాక తైలంచ బృహతీ ద్వయం

అత్యుష్ణం హింగులవణం ఆతపం మత్స్యచూరణం

ఆయాసంచ విదాహ్యన్నం కఠిర మిశిరాభ్రకం

పునర్నవం సతాంబూలం కృష్ఠ వింశతి శత్రవః

॥కుష్ఠ వ్యాధికి అపథ్యాపథ్యాలు॥

ఖుర శేనింబకుసుమశోప త్తూరం తండువియ్యకం

ధాత్రీపటోలకుటజం కుష్ఠినాం హితమాదిశేత్

॥అపథ్యం॥

దధిదుగ్ధగుడక్షారః పత్రామ్లానూపమామిషం

మాషమత్స్యతిలానాంచ కుష్ఠకార శేత్

॥ప్రమేహాలకు పథ్యాపథ్యాలు॥

పురాణశాలిగోధూమ సాష్టికా జాంగలామిషం

పిణ్యాకం తిలజంతక్రం నవనీత ముపోదకి

తండులియ్యక పత్తూరం జీవంతి శిగ్రుపల్లవం

ముద్గయూష తాధాత్రి పటోలం వక్రుకమ్మధు

౧౩౭ జ్ఞాదుంబరఫలం బాలం అపక్వకదళీఫలం

రంభా ప్రసూన గాంగేరి ఖర్జూర సేటుండుకం తథా

కపిత్థమేష శృంగీచ ముష్కకం కతకం తథా

కారవెల్లాఖు కర్ణంచ తిక్తవర్గానియానిచ

వ్యాయామం స్నానమభ్యంగం ప్రమేహేషు హితంతథా

॥అపథ్యం॥

దధి గుడ మధుసర్పిః క్షీర అమ్లంచ హింగూ

లవణ లశున నిద్రా సంగమం మత్స్యమాంసం

కటుసర్షపశుంఠీ నారికేళ స్పృమజ్జ్యా బృహతి పనస కందా మేహినాం శత్రువర్గః

॥గుల్మ అష్ఠీల ఉదరాల నాహాది వ్యాధులకు అపథ్యాపథ్యాలు॥

కుళుత్థ వాస్తు బృహతీ వ్యపటోలం పునర్నవా

పక్వకూష్మాండ ఆర్ద్రకంచ మిశి హింగు సుజీరకం ×

౧ గవ్యంతక్రం వృశ్చికాళి ముండీరానంగమేవచ

ప్లీహాష్ఠీలోదరానాహా గుల్మ వివృద్ధి మిత్రకం

॥అపథ్యం॥

శింబధాన్యాని నిష్పావా శాలురం పిష్టవైకృతం

శీతం పిండాలు పిణ్యాకం మాంసమానూప సంభవం

అలాబుదధిబల్లాని కఠినాని గురూణిచ

ప్లీహాష్ఠీలోదరానాహ గుల్మ విధృధిశత్రవః

॥భగంధర వ్రణాలకు పథ్యాపథ్యాలు॥

భోజనంతు సదా పథ్యం యవగోధూమ సారకా

మసూర ముద్గ తుమరీ జీవంతీ మనిషణ్ణకం

బాలమూలక వార్తాక తండులియ్యక వాస్తుకం

౬ కారవెల్లిచకటుఫలం సైంధవ దాడిమం

జీర్ణశాల్యోదనం స్నిగ్ధం శస్త్ర ముష్ణోదకోత్తమం

భుంజానో జాంగలైర్మాంసైః శీఘ్రం వ్రణముపోహతి

॥అపథ్యం॥

అశ్వగో పృష్ఠగమనం సంబారో మద్య మైథునం

రత్య జీర్ణమసాధ్యంచ సహసా వివిధా అపి

సత్రీర పరిషాకేచ దధికం వాసమాహితం

భగంధరేషు వ్రణవత్ తద్పథ్యాపథ్యం వినిర్దిశేత్

॥మూలవ్యాధికి పథ్యాపథ్యం॥

కతకపటోలసూరణ పునర్నవ తక్ర ఘృతం

గవిజనితం సర్షామతం మరిచ సుగంధామలకం

పటు బృహతి సమూల జీరకౌదుంబర ఫలం

సహామిశి కులుత్థ వాస్తుక గుడ కిలహితం

॥అపథ్యం॥

పిండాలు మాష పిణ్యాక దధి మత్స్యాతిశీతలం

అలాబూ రాజరు నిష్పావ పిష్టం బిల్వముపోదకీ

హిమాంజసూపమాంసాని కదిరం కుటుకాసనం

అశౌద్యారోహణం స్నానం అపథ్యం ప్రాహురర్శసాం

॥గ్రహణ్యతిసారాలకు పథ్యాపథ్యాలు॥

పటోల కుటజా జాజీ శాజ్జేరీ కదళీఫలం

అజం దధి చ గాంగేరి తైలకైడర్య వాస్తుకం

నిద్రా కరంజ శాకం చ కపిత్థం తువరీరసం

గ్రహణ్యామతిసారే చ రంభా పుష్పం హితం విదుః

॥అపథ్యం॥

తైల నిష్పావ కూష్మాండ కర్కారుక ముపోదకి

౧౪౦ అలాబు కందా ప్రాపంచ మాంస మద్య గుడంహితం

ఆమ్లాంబు పాల తాంబూల స్నాన జాగర సంగమం

గ్రహణ్యామతి సారే చ త్యజే దామం గురూణి చ

॥పీనసకు పథ్యాపథ్యం॥

సర్వేషు పీనసేష్వాదౌ నివాతాగారగో భవేత్

స్నేహ నస్యైన వమనం ధూమగండూష దారుణం

వాసో గురూష్ణ శీతే సిలం ఖణం పరివెష్టితం.

లఘ్వాన్న స్నిగ్ధ లవణ ముష్ణ భోజన మద్రవం

ధన్వామాంస గుడ క్షీర చణక ప్రికటూ కటు

బాణమూల రజోయూష కులుత్థో త్థంచ ప్రాజిత:

॥అపథ్యం॥

అత్యం జపాన వ్యాయామ మత్స్య మద్య గురూణి చ

త్యజేత్స్నానం భృశం క్రోధం భూశయ్యా హిమం జలం

పీనసేషు ప్రతిశ్యాయె దహితం కథ్యతే జదైః

॥శోభలకు పథ్యాపథ్యం॥

పటోల శాలి గోధూమ మేఘనాధ పునర్నవం

తక్రం లఘు చ యద్ద్రవ్యం శోభనా మోద్రకం హితం

॥కించ॥ గ్రంథాంతరే॥

బింబీ ఫలంచ ధాత్రా చ పటోలం తండులీయకం

మత్స్యాక్షి పక్వ కూష్మాండ మపక్వ కదళీ ఫలం

జీవంతి ముద్గశాకంచ గవ్యం తక్రం పయో హితం

నవనీతం గోస్తనీ చ పాండు కామిలయోర్హితం

॥అపథ్యం॥

దధి నిష్పావ కలాపమ్ల మత్స్య మద్య విదాహిభిః

౯ తిలాన్నూపామిషా మాషా శోభినా మహితం విదుః

॥కించ॥

వ్యాఘ్రి ద్వయం తిలజ స క్షత మద్య మామ్లం

పిణ్యాక కంద గురు మత్స్య విదాహి శీతం

తాంబూలరామఠమ పూపమలాలుశింబి

సంగక్షుదూషణ ఇతి పాండుషు కామిలాయాం

॥ విసర్పిశీతపైత్యాలకు పథ్యాపథ్యాలు॥

పురాణశాలిగోధూమ పటోలంతండులియ్యకం

ధాత్రిపత్తూరఖర్జూరసిద్రాక్షాదాడిమచందనం

శీతపైత్యమసూరేచ విసర్పేచ హితంసదా

॥ అపథ్యం॥

దధిక్షారగుడానూతమాంసనిష్పావసర్షపం

విదాహిమత్స్యకట్వామ్ల వ్యాయామంక్రోధమాతపం

మసూరే శీతపిత్తేచ విసర్పేష్వహితం విదుః

॥ అపస్మారానకు పథ్యాపథ్యం॥

పత్తూరశాలిగోధూమముద్గయూషఘృతాదిభిః

ధాత్రీపటోలకుశ్మాండ తండులియ్య వాస్తుకం

కపిత్థదాడిమంద్రాక్షాలఘుపిత్తహరాణిచ

ఉన్మాదేచిత్తవిభ్రంశే అపస్మారే హితంసదా

॥ అపథ్యం॥

మత్స్యమద్యవిరుద్ధాన్నతీక్ష్ణోష్ణగురుభోజనం

అతివ్యావాయ వ్యాయామ ఫలాజ్యఫలాజ్యశ్రుతిశ్రమాః

అపస్మారే తథోన్మాదే వ్యహితం కథితే బుధైః

॥ నేత్రరోగికి పథ్యాపథ్యం॥

సర్వశాకమచక్షుష్యం చక్షుష్యం శాకపంచకం

జీవంతివాస్తుమత్స్యాక్షీ మేఘనాదా పునర్నవం

౧౪౧ చక్షుష్యం త్రిఫలా సర్పి చక్షుష్యం జాంగలారసైః

చక్షుష్యం యవగోధూమైః చక్షుష్యంచ శతావరి

॥ కించ॥

ఓదనం ముద్గమిశ్రంతు ససర్పిష్పీవసైంధవం

ఆర్ద్రకంచ హితంసాప్యం భుంజితం నయనామయం

॥ అపథ్యం॥

అచక్షుష్యం భవేచ్ఛాకమచక్షుష్యం సురోదధి

అచక్షు హింగులవణం పిణ్యాకం పిష్టమాసకం

స్నానం వ్యాయామపానీయం తాంబూలం క్రోధమాతపం

తేజోనిరక్షణం జ్వాలమక్షిరోగం ప్రవర్ధయే

॥ గర్భిణికి పథ్యాపథ్యం॥

ముద్గగోధూమసాష్టిక్యశాలిజాంగలజారిణాః

ధాత్రికూశ్మాండపత్తూరంపటోలంబాలమూలకం

కారవెల్లకవార్తాక జీవంతీతండులియ్యకం

ద్రాక్షాదాడిమఖర్జూరక్షీరతక్రఘృతాదిభిః

లఘుహృద్యంచ యద్రవ్యం గర్భిణ్యాహితముచ్యతే

॥ అపథ్యం॥

అతివ్యాయామమాయాసంభారంప్రావరణంగురుః

అకాలజాగరస్వప్నకఠినోత్కటుకాసనం

శోకక్రోధభయోద్వేగవేగశ్రద్ధావిదారణం

ఉపవాసాద్యతిక్లేష్ట గురుపిష్టవిభోజనం

రక్తంనివసనంశ్చభ్రకుపేక్షా మద్యమామిషం

ఉత్తానశయనంయస్త్రీయోనెచ్ఛంతితంత్యజేత్

॥దంతరోగికి పథ్యాపథ్యం॥

స్నిగ్ధాన్నం మృతులంద్రవ్యంక్షీరంతైలఘృతంమధు

౪ కటుతిక్తకషాయాణిదంతరోగేచ సేవయేత్

॥అపథ్యం॥

చలాన్నామ్లాంబుపేశీతంరూక్షాన్నందంతధావనం

దధ్యాతికఠినంభక్ష్యందంతరోగివివర్జయేత్

॥శిరోరోగికి పథ్యాపథ్యం॥

గోధూమశాలివార్తాకపటోలంకారవెల్లకం

పక్వకూష్మాండపత్యారంతండులియ్యకవాస్తుకం

దాడిమంవస్తుకంధాత్రీముష్కకంముద్గయూషకం

ధాన్యమాషఘృతంక్షీరంశిరోరోగిహితంసదా

॥అపథ్యం॥

వనధాన్యతిలామాషమద్యమాంసమజాంగలం

క్షీరేక్షులికుతీరమ్లంకటుకంలవణంత్యజేత్

॥విషసేవలకు పథ్యాపథ్యం॥

శీతాంబుతక్ర గోక్షీరకపిత్థఘృతశర్కరా

చంద్రికామందపవనంచందనేనవిషంహరేత్

॥అపథ్యం॥

శాకంతిలాకులుత్థాజమాంసమత్స్యరతిక్రియాం

౧౪౩ వ్యాయామమాతపక్రోధంవిషార్తిపరివర్జయేత్

॥రసానకుపథ్యాపథ్యం॥

భుక్తమాత్రంతుసహసాముఖేశీతాంబుశేచయేత్

గంధసుగంధయోర్గంధంఫలపుష్పాన్నపానజాః

॥అపథ్యం॥

ప్రాత్యమేధ్యసుచిర్విష్ఠాదర్శనాశ్రవణాదిభిః

తప్తేచిత్రేహృదిక్లిష్టేచర్దిర్విష్ఠాదయోగజాః

స్నేధవంమృతధాన్యకజీరకాద్రకసంస్కృతం

తండులియ్యకవార్తాకపటోలాలాజసాదితం

గోధూమజీర్ణశాల్యన్నంగవ్యంక్షీరందధిఘృతం

హంసోదకంముద్గరసంరసెంద్రస్యహితంవిదుః

॥అపథ్యం॥

బృహతీబిల్వకూష్మాండవెత్రాగ్రంకారవెల్లకం

మాషామసూరనిష్పావకులుత్థంసర్షపంతిలం

లంఘనోద్వర్తనంస్నానంతాంమ్రభాండసరాసమం

అనూపమంసధాన్యామ్లభోజనంకదళీదళైః

కాంశజంగురుపిష్టంబితిక్లాన్నాదభ్యశంతథా

అతథ్యంసూతరాజస్యవిధితంకధ్యతేబుధైః

॥మేహానకు॥

మత్స్యాక్షిమధుకంచశిగ్రుకతకంముద్గాఢకీనీరుఖరా

రంభాగోక్షురధీరనవనీతంఅంభోజకందంపలం

శాల్మల్యానిమరిష్ట జంబుదిఫలం గాంధారికాదుంబరం
క్షైరాండా శారిభ్రంయుగ్మసాఘునశాద్రాక్షాసఖర్జూరకం
జీవంతీ సునిషణ్ణవాస్తకయుగం కృష్ణాగరూకుంకుమం
ముండీధాత్రిఫలం సుగంధ దళకంశాకైష్టశాకంతథా
బాలోదుంబరిపాటలీ కలుహారం ముక్తామణీ భూషితం
శ్రీఖండాదివిలేపితంపవనజవ్యాయామమేహంహితం
శాలిగోధూమవార్తాకకారవెల్లపటోలకం
పక్వకూష్మాండపత్తూరతండులియ్యకవాస్తకం
గవ్యంక్షీరఘృతాభ్యంగంవాతశోణిత నాశనం

॥అపథ్యం॥

కటావిష్లగురువిష్టంభివిదాహిభ్యశశీతలం
మత్స్యవారాహిపీశితంవాతశోణితకారణం

॥క్షయకు॥

షష్టికాశాలయశ్చైవబాలికాసతి సంగమం
వృద్ధకూష్మాండకదలిరాకాసతినిరిక్షణం
మధునాపంచగవ్యంచరాజక్ష్మా: పథ్యమిచ్ఛతి

॥అపథ్యం॥

౪ హృదయ మలిన చిత్తాకూపతోయంచపే యం
బృహతిలవణమామ్లం।తీక్ష్ణముష్ణంకటుత్వం
సహసలిలశాకం। బల్వసుప్తే దివాసు
తిలఖలితసుపుక్తే।రోగరాగస్యవర్జం

॥కించ॥ పథ్యం॥

పురాణశాల్యోదనముద్గయూషం।దగ్ధమ్మతావాస్తకమేఖనాద్యై:
కూష్మాండశగ్రులఘురుచ్యభోజ్య।క్షయేషుపథ్యాసముదాహరంతి

॥అపథ్య॥

బిల్వసర్షపతైలంచవ్యాయామంక్రోధమారుతం
గురూణిబద్ధవర్చాసుక్షయార్తో పరివర్జయేత్

॥తృష్ణకుపథ్యం॥

యూషముద్గమసూరాణాంచణకానాంచసంస్కృతం
జాంగలానిశ ల్యాన్నంపాయ:పానంహిమాంజన
స్నానమిత్యాధికానేన తృష్ణరోగోపశాంతయే

॥నీరుసానేవానికి॥

శాలిషష్టికగోధూమయవాన్నం జాంగలామిషం
నవనీతంనవంసర్పిముద్గయూషోరసకృత:
సునిషణ్ణకజీవంతితండులియ్యకవాస్తకం
తుంబిల్లఘుచ్ఛదాభిక్షీరాజ:క్షవకగోక్షురం
నారికేళాంబుమత్స్యాక్షిబిదారిబాలమూషకం
౧౪౩ హరీతకీకతకయోభద్రంశాకశలాటువ:
శాలూకకందనాళానిలఘుకోవాతకీఫలం
కారవెల్లకవార్తాకక్షత్రబింబసదాఫలం
ద్రాక్షాదాడిమఖర్జూరాసహకారోద్భవంఫలం
అద్రాణాంమాతులుంగామ్లంపక్వమామలకీఫలం
మధుమచ్చండికాబక్షోదంతీపీడితజోరస:
సంస్కారార్థంచకైడిర్యంసైంధవైర్వ్యషణజీరకం

స్వాదుశీతలను స్నిగ్ధభక్ష్యేక్షుదధి మాహిషం
నారికేళ ఫలంబాలంరాత్రౌక్షీర సశర్కరం
హిమాంగరాగకర్పూర జ్యోత్స్నాకుసుమపెతాక్తికం
సర్వాణ్యేతాని పథ్యాని నిత్యంపానియ్య సేవనాత్

॥నేత్రరోగికి పథ్యం॥

తాంబూలచంక్రమణశాకజలాభిషేక
పానియ్యసంగమపరాగబహుప్రలాపాః
తేజోనిరిక్షణదివాకరధామధూమ
పానానిచాక్షిగదినః పరివర్జయేయుః

॥చర్ధిగణః॥

మదనమధుకలంబా। నింబజంబీ విశాలా
త్రపుసకుటుజమూర్వా। దేవదాళీ క్రిమిఘ్నం
బిదుశదహనచిత్రా। కోశవత్యౌ కరంజా
కణలవణవచఎలా। సర్షపాచర్ధనాని

॥టీక॥ మదన।మంగ। మధుక। యష్టిమధుకం। లంబా। చేతి ఆనగకాయ। నింబ।
వేము। బింబి। చేతి దొండ। విశాల। పాపర। త్రపుస। చేతి దోస। కుటజ। కొడిశ। మూ
ర్వా। బాంగ। దేవదాళి। యేరావడ। క్రిమిఘ్నం। వాయువిడంగాలు। బిదుశ। నేరుపవి
వె। దహన చిత్రమూలం। చిత్ర। యలకజీడి। కోశవత్యా। చేతిబీర। కరంజ। కానుగ।
కణా। పిప్పళ్లు। లవణ। సైంధలవణం। వచా। వస। ఎలా। యాలకులు। సర్షపా। ఆవాలు।
యివి చర్ధిగణద్రవ్యాలు॥ విరేచనగణం॥
నికుంభకుంభత్రిఫలాగవాక్షి స్నుక్శంఖినీ నీలిని తిల్వకాని
శమ్యాకకంపిల్లకహేమదుగ్ధా। దుగ్ధంచమూత్రంచవిరేచనాని

॥టీక॥ నికుంభ। దంతి। నికుంభ। తెల్లతెగడ। త్రిఫలా। త్రిఫలాలు। గవాక్షి। పాంచర।
స్నుక్। బ్రంహచెముడు। శంఖిని। పద్మం। నీలిని। నల్లదింటెన। తిల్వకా ని। తశచెట్టు। శమ్యాక।
రేల। కంపిల్లక। కంపిల్లకం। హేమదుగ్ధం। వేడి। దుగ్ధ। పాలు। మూత్రంచ। గోమూత్రం।
యివి విరేచనగణద్రవ్యాలు॥ నిరుహణగణం॥
మదనకుటజకుష్ఠదేవదాళీ। మధుకవచాదశమూలదారురాస్నా
యవమిశ్యతవెదనంకుళుత్థ। మధులవణాత్రివృతానిరూహణాని
టీక॥ మదన।మంగ। కుటజ। కోడిశ। కుష్ఠ। చెంగల్వకోష్టు। దేవదాళి। ఎరావడ। మధుక। య
ష్టిమధుకం। వచా। వస। దశమూల। దశమూలాలు। దారు। దేవదారు। రాస్న। రాస్న। యవ।
యవలు। మిశి। సదాప। శ్యత వేదన। చెంతిబీర। కుళుత్థ। ఉలవలు। మధు। తేనె। లవణా। సైం
ధలవణం। త్రివృతా। తెగడ। యివి నిరుహగణద్రవ్యాలు॥ శిరోవిరేకగణం॥
తెల్లపామార్గవ్యోషదార్వీసురాలా। బీజంశైరిషంబా హ్వతంశిగ్రుపంచా
సారోమధూకసైంధవంతార్క్ష్యశైలం। త్రుటావ్యౌః పృథ్వికాశోధయత్యుత్తమాంగం
॥టీక॥ వెల్ల। విళంగసారాలు। అపామార్గ। ఉత్తరేణి। వ్యోష। శొంఠి పిప్పలి మిరియా
లు। దార్వీ। మానుపసపు। సురాల। సజ్జరసం। శిరీషబీజం। దిరిశెనవిత్తులు। బార్హతం। ము
నగవిత్తులు। శిగ్రుపం। మునుగవిత్తులు। సారోమాధూక। యిప్పచావ। సైంధవం। సైంధలవ
ణం। తార్క్ష్యశైలం। రసాంజనం। త్రుటా। యాలకిద్వయం। పృథ్వికా। హింగుపత్రి। యివి
శిరోవిరేకగణద్రవ్యాలు॥ బిదార్యాదిగణం॥
భద్రదారునతంకుష్ఠందశమూలబలాద్వయం
వాయుంచిరతరాధిష్టు బిదార్యాదింప్రనాశయేత్
టీక॥ భద్రదారు। దేవదారు। నతం। గంధేతగరం। కుష్ఠం। చెంగలికోష్ఠు। దశమూ
ల। దశమూలాలున్ను। బలాద్వయం। బలాద్వయమున్ను। జీవనియ్యగణం॥

దుర్వానంతా నింబవాశాత్తగుప్తా। గుంద్రా భీరుః శీతపాకీ ప్రియంగుః
న్యగ్రోధాద్యః పద్మకాది స్థిరే ద్వే। పద్మం వన్యం శరిభాద్యశ్చ పిత్తం
టీక॥ దూర్వా। గరిక। అనంతా। పాచితీగె। నింబా। నేలవేము। వాశా। అడ్డరసం
౪ ఆత్మగుప్తా। పెద్దదూలగోవెల। గుంద్రా। రెల్లు। భీరు। పిల్లిపించర। శీతపాకి। గురువెం
ద। ప్రియంగు। ప్రేంకణం। న్యగ్రోధాది। పద్మకాది। స్థిరె ద్వె। పద్మం। వన్యం। శారిబాదిశ్చ
పిత్తం॥ యివి బిదార్యాదిగణ ద్రవ్యాలు॥ జీవనీయాఖ్యగణం॥
అరగ్వధాదిరర్కాదిముష్కరాద్యాసనాదికా
సురసాదిసముస్తాదిర్వత్సకాదిర్బలాసజిత్
॥ జీవంతి కాకోల్యౌ ద్వే మేదే ముద్గమాషపర్ణ్యౌ చ। ఋషభక జీవక మధుకం చేతి। గ
ణో జీవనీయాఖ్యః। అరగ్వధాది। అర్కాది। ముష్కాది। అసనాది। సురసాది సముస్తా
ది వత్సకాది జీవంతి। మనుబాల। కాకోళ్యౌ। కాకోళి ద్వి। క్షీరకాకోళి ద్వి। ద్వేమేదె। మేదా
ను మహామేధా నున్ను ముద్గపర్ణి। కారు చేసరు। మాషపర్ణి। కారుమినుము। ఋషభక।
ఋషభకం। జీవకం। జీవకం। మధుక। యష్టిమధుకం। యివి జీవనీయాఖ్యగణం॥
బభ్యాదిగణం॥
బిదారిపంచాంగుళీ వృశ్చికాళీ వృశ్చీవ దేవాంహయ సూర్యపర్ణ్యః
గండూకరీ జీవనహ్రస్వసంజ్ఞా ద్విపంచకే గోపసుతా త్రిపాది
॥టీక॥ బిదారి। నేలగుమ్మడి। పంచాంగుళి। చిట్టాముదం। వృశ్చికాళి। తేలుమణిచెట్టు। వృ
శ్చీవ। గలిజేరు। దేవాంహయ। సహదేవి। సూర్యపర్ణి। కారుచేసరు। కండూకరి। దూలగొ
లివె। జీవన। మనుబాల। హ్రస్వసంజ్ఞా। ఋషభం। గోపసుతా। సుగంధి। త్రిపాది।
బిదార్యాదిరయం హృద్యో బృంహణో వాతపిత్తహా

గుర్మదా దాంగసాదోర్ధ్వశ్వాసకాసహరో గణః
శారిబాదిగణం॥
శారిబోశీరకాశ్మీర్యమధూకం శిశిరద్వయా
యష్టీవమాకం హంతి దాహపిత్తాస్రతృట్జ్వరా
॥టీక॥ శారిబా। సుగంధి। ఉశిర। వట్టివేళ్లు। కాశ్మీర్య। పెద్దగుమ్మడి। మధూక।
యిప్పె। శిశిరద్వయం। శ్రీచందనం। కుచందనము న్ను। యష్టి। యష్టిమధు
కం। వరూషక। ఉంధుగు। యివి శారిభాది గణ ద్రవ్యాలు॥ పద్మకాదిగణం॥
పద్మకపుత్రో వృద్ధితుకర్ధి శృంగ్యమృతా దశ
జీవనసంజ్ఞస్తన్యకరఘ్నం ఈరణపిత్తం ప్రీణబృంహణజీవనవృష్యా
టీక॥ పద్మకా। పద్మం। పుండ్రు। ప్రపాండరీకం। ఋద్ధి। ఋద్ధి। తుక। తవాక్షీరి। ఋ
ద్ధి। ఋద్ధి। శృంగి। కర్కాటకశృంగి। అమృతా। తిప్పతీగె। జీవనదశ। మనుబాల।
కాకోళి। క్షీరకాకోళి। మేద। మహామేద। కారుపెసరు। కారుమినుము। జీ
వకం। వృషభకం। యష్టిమధుకం। యివి పద్మకాదిగణ ద్రవ్యాలు॥ వరూ
షకాదిగణం॥
వరూషకం వరాద్రాక్షా కట్ఫలం కతకాత్ఫలం
రాజాహ్వదాడిమం శాకం విణ్మూత్రమయవాతజిత్
టీక॥ వరూషక। ఉందుగు। వరా। త్రిఫలాలు। ద్రాక్షా। ద్రాక్ష। కట్ఫలం।
౮ పెగ్గుంమడి। కతక। యిండుగ। రాజాంహ। పాలమాను। [illegible]డిమ। దానిమ్మ।
శాక। తెంకు। యివి వరుషకాదిగణం॥ అంజనాదిగణం॥
అంజనం ఫలినీమాంసీ పద్మోత్పలరసాంజనం

ఏలమాదూకనాగాంహ విషాంతర్దాహపిత్తనుత్

టీక॥ అంజనం। స్రోతొంజనం। ఫలిని। ప్రెంఖణం। మాంశి। జటామాంశి।
పద్మక। నేలతామర। ఉత్పలం। నల్లకలువ। రసాంజనం। రసాంజనము। ఏ
లవాలకులు। మధూక। యష్టిమధుకం। నాగాంహయః। నాగకేసరా
లు। యివి అంజనాదిగణద్రవ్యాలు॥ పటోలాదిగణం॥

పటోలకటురోహిణీచందనంమధుస్రవాగుళూచి
పాఠాన్వితన్నిహంతికఫపిత్తకుష్ఠజ్వరాన్
విషంచమషరోచకకామిలాంగుళూచి
పద్మకావిష్టధాన్యకం కర్తచందనం
పిత్తశ్లేష్మజ్వరచర్ది।దాహతృష్ణాఘ్నమగ్నిజిత్

టీక॥ పటోల। చేతిపొట్ల। కటురోహిణి। కటుకరోహిణి। చందన। శ్రీ
గంధం। మధుస్రవా। బాంగ। గుళూచి। తిప్పతీంగె। పాఠ। పాటు। యివి పటోల
గణద్రవ్యాలు॥ ఆరగ్వధాదిగణం॥

ఆరగ్వధేంద్రయవపాటలకాకతిక్తా। నింబామృతామధురసాస్రువవృక్షపాఠా
భూనింబసైర్యకపటోలకరంజయుగ్మ।సప్తచ్ఛదాగ్నిసుషవీబలబాణఘోంటా

॥టీక॥ ఆరగ్వధ। రేల। ఇంద్రయవ। కొడిశపాలు। పాటలి। కలిగొట్టు। కా
కతిక్తా। పెద్దగురజ। నింబ। వేము। అమృత। తిప్పతీంగె। మధురస। బాంగ। స్రు
వవృక్ష। వెణుతురు। పాఠ। పాటు। భూనింబ। నేలవేము। సైర్యక। ముసుగోరిం
టు। పటోల। పొట్ల। కరంజయుగ్మ। కానుగున్ను। నేలవేమున్ను। సప్తచ్ఛద।
యేడాకుపొన్న। అగ్ని। చిత్రమూలం। సుషవి। ఆరుదింగె। ఫలము। గ। బాణ।
నల్లగోరింటు। ఘోంటా। గొట్టి। యివి ఆరగ్వధాదిగణద్రవ్యాలు॥

ఆరగ్వధాదిర్జయతిఛర్దికుష్ఠవిషజ్వరాన్
కఫకండూప్రమేహాంచదుష్టవ్రణవిశోధనః

॥ఆసనాదిగణం॥

ఆసనతిమిశభూర్జశ్వేతవాహప్రకీర్యాం
దిరకుదరభాండీ।శింశుపామేషశృంగ్యః
త్రిహిమతళాపలాశో।జాంగకః శాకసాలౌ
ధనకబుకకళింగా।నాగకర్ణోష్టకర్ణః

॥టీక॥ ఆసన। వెంగిస। తిమిశ। నెమ్మి। భూర్జ। భూర్జపత్రం। శ్వేతవాహ।
మద్ది। ప్రకీర్య। కానుగు। ఖదిర। చండ్ర। కుదర। ఉండ్రు। భాండి। ద్విరిశం। శింశు
పా। ఇరుగుడు। మేషశృంగ్యః। పొడ్డి। త్రిహిమ। శ్రీగంధం। కుచందనం। కావే
రియం। తళా। తాడి। పాలాశ। మోదుగు। జాంగక। అగరు। శాక। తేకు। సాల।
సర్జరసం। ధన। వెలుమా। కబుక। పొంక। కళింగ। చేతిపుచ్చ। నాగకర్ణ। నల్లమద్ది।
అశ్వకర్ణ। యిసుమద్ది॥ యివి ఆసనాదిగణద్రవ్యాలు॥

ఆసనాదిర్జయతేశ్విత్రకుష్ఠకఫక్రిమీం
పాండురోగప్రమేహాంచమేదోదోషనిబర్హణః

॥వరుణాదిగణం॥

వరుణాసైరేయకయుగ్మశతావరీ।దహనమోరటబిల్వవిషాణికా
ద్విబృహతిద్వికరంజజయాద్వయం।బహళపల్లవదర్భరుజాకరాః

టీక॥ వరుణ। ఉలిమిరి। సైరేయకయుగ్మ। శతావరి। నల్లగోరింటాను। ము
లుగోరింటాను। శతావరి। పిల్లిపించర। దహన। చిత్రమూలం। మోరట।
మోరవి। బిల్వ। మారేడు। విషాణిక। ద్విబృహతి। ములగాను। వాంకుడున్ను।

ద్వికరంభు। కానుగు న్ను। నెమలు న్ను। జయా। నెల్లి। బహుళపల్లవ। మునుగ।
దర్భ। దర్భా। మజారక। అరెదాండ॥యివి వరుణాదిగణద్రవ్యాలు॥
వరుణాదికఫం మేదో మందాగ్నిత్వం నియచ్ఛతి
ఆఢ్యవాతం శిరశ్శూలగుల్మచత్రసవిద్రధీః
ఊషకస్తిందుకంహింగుకాశీసద్వయసైంధవం

॥వితరాదిగణం॥

వెల్లంతరారుణికటూకవిషాశ్మభేది। గోరంటికోక్షదసహచరబాణకాశాః
వృక్షాదనీలకుశద్వయగుచ్ఛగుంద్రాభల్లూకమోరటకురూరటకరంభవార్తా
టీక॥ వెల్లంతర। వెణుతురు। ఆరణి। నెల్లి। కటుక। కటుకరోహిణి। విషా। అర్థసరం।
అశ్మభేది। పిండికొండ। గోరంటక। పవ్వుపట్లు। కుయుంద్రియ ఉష్టికిన్ని॥
ల్లేరు। ఉక్క టి। జిలుగు। సహచర। ము నుగోరెంటు। బాణ। తెనెరెల్లు। కాశరెల్లు
వృక్షాదని। బదినికె। నల। కిక్కిన। కుశద్వయం। రెండు దర్భలు న్ను। గుచ్ఛ। పాలంకు।
గుంద్రు। పల్లాక। దుందులం। మోరట। కురూరట। కాలగురుగు। కరంభ। దుష్టి
పు। వార్తా। వింగ మెరుగు। యివి వితరాదిగణద్రవ్యాలు॥
వార్గో వితరరాక్షయం హంతి వాతకృతాస్గదాన్
అశ్మరీశర్కరామూత్రకృచ్ఛ్రాహితరుజాపహం

॥లోధ్రాదిగణం॥

లోధ్రశాబరకలోధ్రపలాశః జింఝిణీ సరళకట్ఫలయుక్తాః
కుచితాంగకదళిదళశోకైలవాలువరిపెలవమోచా
టీక॥ లోధ్ర। లొద్దుగు। శాబర। తెల్లలొద్దుగు। కలోధ్ర। ।పలాశా।
మోదుగు। జింఝిణి। గిలిగిచు। సరళ। దేవదారు। కట్ఫల। పెద్దగుమ్ముడు। యుక్తా।

రాస్నా। కుచితాంగ। కణప। కదళి। అరటి। శోక। అశోకం। ఏలావాలుక। రి।
కూతురు బుడమ। పరిపెలవ। తుంగముస్తెలు। మోచా। అందుగు॥ఇవి
లోధ్రాదిగణద్రవ్యాలు॥
విషలోధ్రాదికో నామ మేదః కఫహరో గణః
యోనిదోషహరస్తంభి వర్ణ్యో విషవినాశనః

॥అర్కాదిగణం॥

అర్కాశర్కానాగదంతీవిశల్యాభార్ఙీరాస్నావృశ్చికావిప్రకీర్యాః
ప్రత్యక్పుష్పీపీతతైలోదకిర్యాశ్వేతాయుగ్మంతాపసానాంచవృక్షః
టీక॥ అర్క। జిల్లేడు। అశర్క। ఉచ్చిత। నాగదంతి। విశల్యా। పూతిగడ్డ। భార్ఙీ।
భార్ఙీ। రాస్నా। రాస్న। వృశ్చికా। తేలుమణిచెట్టు। ప్రకీర్యా। కానుగు। ప్రత్యక్పు
ష్పి। ఉత్తరేణి। పీతతైల। కాకిదొండ। శ్వేతయుగ్మ। గనియ। తాపసతరు। గా
ర। యివి అర్కాదిగణద్రవ్యాలు॥
అయమర్కాదికో వర్గః కఫమేదో విషాపహః
క్రిమికుష్ఠప్రశమనో విశేషాద్వ్రణశోధనః

॥సురసాదిగణం॥

సురసయుగఫణిజ్జం కాలమాలా విడంగం
ఖరబుసవిషకర్ణీ కట్ఫలం కాసమర్దః
క్షవకఖరసిభార్ఙీ కాముదీ కాకమాచీ
కులహలవిషముష్టీ భూస్తృణో భూతకేశీ
టీక॥ సురసయుగ। తులసులు రెండున్ను॥ కాముది॥ ఫణిజ్జక। గన్నేరు। కాల
మాలా। నల్లగన్నేరు। విడంగం। విడంగసారాలు। ఖరబుస। విషకర్ణి। మొలుకజ

డి। కట్ఫలం। పెద్దగుమ్ముడు। కాసమర్ద। కశివింద। ఝురశి। జండలాశి। భార్జ్ఞి
భార్జగి। కాముది। పిప్పలికాము। కాకమాచి। కామంచి। తులహాలు। నేలగణప।
విషముష్టి। ముషిడి। భూస్తృణ। కామంచి ఫూరి। భూతకేశి। నల్లవావిలి। యి
వి సురసాదిగణద్రవ్యాలు॥

సురసాదిగణశ్లేష్మా మేదక్రిమినిషూదనః
ప్రతిశ్యాయారుచిశ్వాసకాసఘ్నో వ్రణశోధనః

॥ముష్కకాదిగణం॥

ముష్కకస్నుగ్వరాద్వీపిపలాశాధవశింశుపః
గుల్మమేహాశ్మరీపాండుమేదోర్శః కఫశుక్లజిత్

౧౪౮ టీక॥ ముష్కక। మోకం। స్నుక్। బముడు। వరా। త్రిఫలా। ద్వీపి। చిత్రమూలం।
పలాశ। మోదుగు। ధవ। వెలుము। శింశుప। యిరుగుడు। యివి ముష్కకాదిగణ
ద్రవ్యాలు॥ వత్సకాదిగణం॥

వత్సకమూర్వాభార్జీకటుకంమరిచంఘుణప్రియంగండిరం
ఏలాపాఠాజాజి కవ్యాంగ।పల అజమోదశిద్ధార్థవచా

॥టీక॥ వత్సక। కొండిశపాలు। మూర్వా। చాంగ। భార్జి। భార్జిని। కటుకం। కటు
కరోహిణీ। మరిచ। మిరియాలు। ఘుణప్రియం। అతివస। గంధిరం। చమురు। యె
లా। యాలకులు। పాఠా। పాఠా। జాజి। నల్లజీలకర్ర। కవ్యాంగ। పెద్దమాను। వ
ల। మంగ। అజమోద। వోమం। సిద్ధార్థ। తెల్ల ఆవాలు। వచా। వస। యివి వత్సకా
దిగణద్రవ్యాలు॥ జీరకాదిగణం॥ జీరకహింగువిళంగపశుగంధా పంచ
కోలకఘ్నంతి। చలకఫమేదః పీనసగుల్మ। జ్వరశోషుదుర్నామహా॥
॥టీక॥ జీరక। తెల్లజీలకర్ర। హింగు। హింగువ। విళంగా। విళంగాలు। పశుగం

ధ। వాయింట। పంచకోల। పంచకోలలున్ను। యివి జీరకాదిగణద్రవ్యాలు॥

వచాజలదదేవాంహా నాగరాతివిషాభయా
హరిద్రాద్వయయష్ట్యాహ్వ కలశీకుటజోద్భవా

టీక॥ వచా। వస। జలద। తుంగముస్తెలు। దేవాంహా। భద్రముస్తెలు। నాగర।
శుంఠి। అతివిషా। అతివస। అభయ। కరక్కాయ। హరిద్రాద్వయ। పసపు। మా
నుపసపున్ను। యష్ట్యాంహా। యష్టిమధుకం। కలశి। కొలపొన్న। కుటజోద్భవా।
కోటిశపాలు। యివి వచాదిగణద్రవ్యాలు॥

వచాహరిద్రాదిగణ అమాతిసారనాశనః
మేదః కఫాఢ్యపవనస్తన్యదోషనిబర్హణ

ప్రియంగుపుష్పాంజనయుగ్మపద్మపద్మరజోయోజనవల్ల్యనంతాః
సారద్రుమో మోచరసస్సమంగాపున్నాగశీతంమదనఖ్యహేతు

॥టీక॥ ప్రియంగు। ప్రేంకణం। పుష్పం। పుష్పాంజనం। అంజనయుగ్మ। స్రోతాం
జనమున్ను। సావీరాంజనంమున్ను। పద్మ। నేలతామర। పద్మరజా। అగరుటు।
యోజనవల్లీ। మంజిష్టి। అనంతా। పాంచి తి[illegible]గె। సారద్రుమ। వెణుతురు। మో
చరస। బూరుగబంక। సమంగ। ముణుగుదామర। పున్నాగ। పొన్న। శీతం। శ్రీగంధం।
మదనఖ్యహేతు। యేరు జాజి పుష్పంను। ఆరెపుష్పమున్ను ఇవి ప్రియంగ్వా
దిగణద్రవ్యాలు॥

అంబష్ఠమధూకనమస్కారీనందివృక్షపలాశాదవకట్టు
రాలాద్రాదా,తరిబిల్వపేశీకట్వంగకగులాద్భవరజః

టీక॥ అంబష్ఠా। అంబాళం। మధూక। ఇప్ప। నమస్కారీ। ముణుగుదామర। నంది

ప్లక్షః నంది వృక్షం। పలాశః మోదుగు। ధవ। వెలుమ। లొద్ర। లొడ్డుగు। ధాత
కి। యేరుజాజి। బిల్వపేశి। మారెడుపండు గుంజు। ఖట్వంగ। పెద్దమాను।
౧౪౭ కమలోత్పవరజః తామర అగరు॥ఇవి అంబష్ఠాది గణద్రవ్యాలు॥

గణా ప్రియం గ్వంబష్టాచపక్వతీసారనాశనః
సాధనియోగితాపిత్తే వ్రణనామపి రోపణా

ముస్తాచవా గ్ని ద్విని శాద్వితిక్తా బల్లాతపాఠా త్రిఫలా విషాఖ్యాః
కుష్టంతు టుహైమవతీచయోని స్త్న్యామయఖ్యామలపాచనశ్చ

టీక॥ ముస్తా। ముస్తలు। వచా। వస। అగ్ని। చిత్రమూలం। ద్వినిశా। పసపున్నమా
నుబసపున్న। ద్వితిక్తా। కటకరోహిణి। వాయుసకటుకరోహిణి। పాఠా। పాఠ।
భల్లాతకి। జీడి। త్రిఫలా। త్రిఫల। విషా। కదాళి। అతివస। కుష్టు। చంగల్వకోష్టు। తు
ష్టి। విన్నయాలకులు। హైమవతి। కరక్కాయ। ఇది ముస్తాదిగణద్రవ్యాలు॥

న్యగ్రోధ పిప్పల సదా సల లోధ్ర యుగ్మం
జంబూ ధ్వయార్జున క…తన సోమవల్కాః
ప్లక్షా మ్ల పంజుల కదంబ పలాశ నంది
కోకి ప్రియాళ విరధ మ్మధుకం మధూకం

॥టీక॥ న్యగ్రోధా। మర్రి। పిప్పలా। రావి। సదాఫలా। మేడి। లోధ్ర। యుగ్మ। లొద్దు
గ। తెల్లలొద్దుగాను। జంబూ ధ్వయి। నేరెడు। అల్లో నేరేడు। అర్జున। మద్ది। కపితన।
కలురుశి। సోమవల్క। సోమిచెట్టు। ప్లక్షా। బుద్ధి। ఆమ్లా। మామిడి। వంజులా।
౮ ప్రేంకచెట్టు। కదంబ। కణపచెట్టు। ఫలాశ। మోదుగ। నంది। నందివృక్షం। కోల।
రేంగు। ప్రియాళ। మొరళి। వీరళా। తుమ్మికి। మధుక। యష్టిమధుకం। మదూకం। యిప్ప।

ఇవి న్యగ్రోదాదిగణద్రవ్యాలు॥

న్యగ్రోదాదిగణో వర్ణ్యః సంగ్రహీభుగ్నసాదరః
మేదఃపిత్తా శ్రుతృదాహయోనిదోషనిబర్హణః

॥ఏలాదిగణః॥

ఏలాయుగ్మతురుష్క కుష్ఠ ఫలినీ మాంసీ జలధ్యామకః
స్పృక్కా చోచక చోరపత్ర తగర స్థౌణేయ జాతీరసః

॥టీక॥ ఏలాయుగ్మ। యాలకులు। పెద్దయాలకులు చిన్న। కోష్ఠ। చంగల్వకోష్ఠం। ఫ
లినీ। ప్రేంఖణం। మాంసి। జటామాంసి। జల। కురువేళ్లు। ధ్యామక। స్పృక్కా। స్పృక్కా। చో
రక। కస్తూరిపసపు। చోచ। కారపుచెక్క। పత్రిక। ఆకుపత్రికం। తగర। గ్రంధితగరం।
స్థౌణేయ। స్థౌణేయకం। జాతిరసం। బోళం। యివి ఏలకాది గణద్రవ్యాలు॥

ఏలాదికో వాతకఫౌ విషంచ వినియంచతి
వర్ణప్రసాదనః కండూపిటకః కోటనాశనః

॥శుక్త్యాదిగణః॥

శుక్తి వ్యాఘ్ర నగా సురాంహ మగరం శ్రీవాసకం కుంకుమ
చర్మా గుగ్గులు దేవధూప ఖబురా పున్నాగ నాగాంహయం

టీక॥ శుక్తి। నఖంచిప్ప। వ్యాఘ్రనఖ వ్యాఘ్రనఖం। సురాంహ। భద్రముస్తలు। అగరు।
అగరు। శ్రీవాస। శ్రీవెష్టకం। కుంకుమ। కుంకుమం। చర్మా। మహిసాక్షి। గుగ్గులు। గు
గ్గులం। దేవధూప। సజ్జరసం। ఖబుర। కుందురుష్కం। పున్నాగ। పొన్న। నాగాంహయ।
నాగకేసరాలు। యివి శుక్త్యాదిగణద్రవ్యాలు॥

శ్యామాదంతి ద్రవంతి క్రముక కుటరణా శంఖినీ చర్మసాహ్వ
స్వర్ణక్షీరగవాక్షి శంఖర జినిచిహ్నాకరం జాయుగం

టీక॥ శ్యామా। నల్లతెగడ। దంతి। నేలదంతి। ద్రవంతి। యలకజెడి। క్రముక
౧౫౦ పాంక। కుటరణా। తెగడ। శంఖిని। పద్మం। చర్మసాంహా। బ్రష్మా। ప్లక్షక్షిరి। కంకుష్టం
గవాక్షి। వెలిదింటెన। శంఖిని। తిల్లచెట్టు। రంజని। కంపిల్లకం। చిష్ణారు। తిఫలం
గె। కరంజయుగ్మ। కానుగున్ను। నెమలిస్ని॥

బస్తాద్రి వ్యాధిఘాతా। బహుళ బహురస త్రిక్ష్ణ వృక్షాఫలాని
శ్యామాద్యాం హంతి గుల్మం విషమరుచికఫా హృద్రుజం మూత్రకృఛ్రం

టీక॥ బస్తాద్రి। గాడిదెగడప। వ్యాధిఘాతా। రేల। బహుళ। బహురస। చరుకు। తిక్ష్ణవృక్షాఫలాని వరగాంగు॥

త్రయస్త్రింశదితి ప్రోక్తా వర్గాస్తే సప్తలాభతః
యుంబాతద్ధిధమస్ఫచ్ఛత్రవోశ్యజం హృదయాంగికం
ఏతావర్గా దోషదూషాన్ వ్యపేక్ష్య కల్కకాథస్నేహలేహాదియుక్తం
పానేనస్యే వాసనేవా బహిశ్చాలేపాభ్యంగా ఘ్నంతి రోగాన్ సకృచ్ఛ్రాన్

ఇతి వైద్యపతి సంఘగుప్తసూనోర్వాహటాచార్యకృతా। అష్టాంగహృదయప్రదీపికాయాం సూత్రస్థానే పంచదశోధ్యాయః॥ --------

॥నవనాథశిద్ధతైలం॥

తరుణీబాగ్నిమందస్యనిర్గుండీ తిక్ష్ణశిగ్రుకం
వాశార్కంచ స్నుహీచైవ ప్రోక్తస్యాచిత్రమూలకం
ఏతన్మూలాని సర్వేషాం ప్రత్యేకం కుడుబం పృథక్
త్రిస్నేహంచ త్రికుడుబం తైలం క్షీరంచ తుర్గుణం
మందాగ్నినా త్రిదివసం తైలపాకం వినిర్దిశేత్
నస్యాభ్యంగంచ పానేచ అశీతిరోగనాశనం

నవనాథసిద్ధనామ సుతైలం సర్వరోగజిత్

॥శంఖద్రావం॥

క్షారాణి వింశతిశ్చైవ లవణానిచ పంచచ
కాశీసం టంకణం యుగ్మం గంధకం క్షారయుగ్మకం
లవంగం జాతిపత్రంచ దీప్యకం మరిచం కణా
[illegible] శ్మీరం రోచనాశ్చైవ సమభాగాని కారయేత్
తజ్జోయంత్రం విధానేన పాకశుద్ధిర్విచక్షణః
తిత్తేజ శుక్తిమాత్రంచ తత్తద్రోగానుపానకైః
ఘృతం బాహ్యశూలాంశ్చ ఉదరాణి హరంపరం
యకృత్ప్లీహాని రోగాణి నాశయేన్నాత్ర సంశయః
శంఖద్రావమిదం నామ వశిష్టముని భాషితం

టీక॥ మోగలి। అరటి। బాగ। మోదుగు। ఉత్తరేణి। వెంపలి। తాండి। నేలతువిరికె
జిల్లేడు। వుస్తె। ఉప్పుజెముడు। మద్ది। కారుములగ। నీలి। వెంపలి। తెల్లవెంపలి। వరగాం
గు। దేవకాంచన। చిత్త। వీటి క్షారాల వల్ల వండిన [illegible]పు స్న్యు। పంచలవణాలు స్న్యు। వెలిగారము స్న్యు। పటికాను। గంధకము స్న్యు। సజ్జక్షారం। యవాక్షారం। లవంగాలు।
జాపత్రి। మిరియాలు। పిప్పళ్లు। కుంకుమపువ్వు। గోరోచనం। సమభాగాలు॥

॥గంధకరసాయనం॥

గంధకం షట్పలం చూర్ణం త్రిఫలా చిత్రతండులం
శుంఠీమరిచవైదేహీ షణ్ణిష్కంచ పృథక్ పృథక్
చిత్రకం పలమేకంచ చూర్ణితం వస్త్రఘాళితం
ఏకనిష్కం ద్వినిష్కం వా తమాసాద్యపి బెత్కృతః

దీర్ఘాయుః కుంజరబలో దివా పశ్యంతి తారకాః
దివ్యదేహ బలోభూత్వా షైచరత్వం ప్రజాయతే
తస్యమూత్ర పురీషాభ్యాం శుల్బం భవతి కాంచనం
కుష్ఠా న్యష్టాదశం హంతి గ్రహణానీచ తుల్బిదం
అశీతిర్వాతజాన్రోగా న్పూజ్యపాదేన నిర్మితం

॥పంచాగ్నివటికాలు॥

పంచాగ్నిం పంచలవణం ద్విక్షారం రామఠంచవ
కటుత్రయాజమోదంచ జీరకద్వయ సర్షపం
వర్షాభూ లశునంచైవ స్నుహిక్షీరేణ పేషయేత్
దత్వాసూరణ కందాంతం పచద్గోమయవహ్నిన
తక్రేణ పయసావాపి సర్పిషా వా ప్రయోజయేత్
శూలాని పంచగుల్మాని హన్యాత్ఖ్యానామ సత్వరం

॥పంచాగ్నిచూర్ణం॥

దూర్వాల్మికా దహన సూ... వజ్రవల్లీ
తక్రేణ చూర్ణ ముషసి ప్రవిలోడ్య పీతం
అష్ఠీల గుల్మ గుదకీల భగంధరఘ్నం
పంచాగ్ని నామ జఠరాగ్ని కరస్వరాణాం
తాళీసం మారిచం శుంఠి పిప్పలీ వంశ రోచనం
ఏక ద్వి త్రి చతు పంచ కర్షభాగాన్ప్రకల్పయేత్
ఏలాత్వక స్తుకర్షార్థం ప్రత్యేకం భాగమావపేత్
ద్వాత్రింశ త్కర్షతీసిరా ప్రదేయా శర్కరం జడైః
తాళీసాఖ్య మిదం చూర్ణం రోచనం పాచనం స్మృతం

॥గ్రహణీకవాటం॥

అయస్కాంత తుల్యమం సగాంధార జాజీ
ఫలం మాలతీ తీర జాతంచ ఫేనం
మణిప్రాపారదాభ్జం విషం తుల్య షజీరం
క్షిపేల్లోహ ఖల్వే ధృతంత్రిణి వారం
తరూహేమ నీరం యుతం చాపి మధ్యం
మితమ్మాష మానం మధూసం ప్రపీతం
గ్రహణ్యాతిసారం నిహన్యాతి రక్తం
మహాశూల నాశం జ్వరంచార్ది హన్యం
అచేతాను పానే ఘృదరమయఘ్నం
గ్రహణీకవాటం విదీత్యైవ తజ్ఞా
గాంధార సౌభాగ్య సమాభ్రకాంతం చాపేన జాజీ ఫలసంప్రయుక్తం
దుత్తూర నీరేణ చదోద పేష్యం గుంజ ప్రమాణం ఉచితానుపానం
దత్వా ప్రపీతం అతిసార నాశం ప్రఖ్యాతనామ గ్రహణీకవాటం
లోహం టంకణ సౌరభం రస విషం ప్యోషంచ జాజీఫలం
చిత్రం పత్రమరాత దిప్యతి వచా ఫేనంచ దిప్యం సమం
ఏతేషాం సమభాగ తుల్యగధనం ధూర్తత్వచక్వాధితం
యామం ... ర్ద్య మరీచ మానవటికాన్దద్యాద్గ్రహణ్యామపి
కర్పూరేణ మధూకమేన కరణాదత్తేభి షగ్భిర్ధ్రువం
గంగాతుంగ తరంగ దాహమపి సారుద్వార సత్వంక్షణాత్

యీ యోగరత్నావళి అనే వైద్యగ్రంథం॥